

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEEK
8^e Jaargang 1993 x nr. 1 x januari-februari

jongeren en . . .

de veldwachter van ons dorp anno 1905 !

wie waren het ?

wie waren hun ouders, grootouders ?

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER Hombekerkouter 3. Hombeek

Afgiftekantoor
2811 HOMBEEK

1. DE KRINGWERKING

1. WEGWIJS INFODAG VOOR FAMILIEKUNDE

hoembeka
nodigt allen uit
die met het
opzoeken
van een
stam-
boom
willen
beginnen
op een

**wegwijs
info - dag**

vrijdag
2
april

**KEN
UW
VOOR-
OUDERS
?**

in de bovenzaal van het
voormalig gemeentehuis

20 UUR

Heemkunde is veelomvattend. Ook Familiekunde is er deel van.

Hoembeka stond nog in zijn kinderschoenen toen we jaren geleden een eerste informatieavond hielden. Ondertussen is er heel wat gebeurd en is er een eigen archief opgezet. Hoembeka kan nu een daadwerkelijke hulp betekenen voor deze liefhebbers.

Voor een Hombekenaar die in zijn gemeente of onmiddellijke omgeving op speurtocht gaat, hebben we een massa gegevens die bij ons kunnen geraadpleegd worden. Wat dit is en hoe dit best gebeurt, dat kan je vernemen op deze open-deur-dag.

Alle (gekopieerde) documenten in ons bezit zullen ter inzage liggen en hoe tewerk te gaan vernemen u van medewerkers van de kring.

We willen ook alle informatie verschaffen voor wie buiten Hombeek aan opzoekingswerk wil gaan doen of de resultaten wil completeren met historische aanvullingen. We willen toesten naar de interesse over familiebestanden van Hombeek op computer brengen, over het aanleren van oud-schrift, over het verkennen van andere archieven enz.

Indien u reeds begonnen was met een stamboom, breng uw gegevens dan mee, we tonen u wat er verder kan gevonden worden, bij ons of elders.

Deze verkenningstocht zal ons duidelijk maken in welke richting we onze leden verder kunnen helpen met opzoekingen.

2. Met HOEMBEKA op stap

Onze eerste reis in 1993 zal doorgaan op **ZONDAG 25 APRIL**.
Zeker een datum om reeds aan te duiden in uw agenda !

Onze reisleiding verkent voor u een heerlijke dag in de Ardennen met als belangrijkste plaats
ORVAL, de uiterst mooie abdij in het forêt d'Orval. (gegidst bezoek)

Ook omliggende mooie plaatsen zullen worden aangedaan, zoals
TORNY en het pittoreske stadje **VIRTON**
met overblijfselen van middeleeuwse omwalling en het folkloristisch en archeologisch Musée
Gaumais.

De bijdrage voor de busreis en de plaatselijke musea en gidsen bedraagt 600 frank.

Wie met ons meewil (ook vrienden en kenissen van leden zijn welkom) kan voor deze reis inschrijven
bij de bestuursleden :

Marie-Louise LAMMAR-MIES, Sparrenstraat 17, Hombeek	telf. 41.88.85
Jan MISSINE, Stuivenbergbaan 63, Mechelen	telf. 41.20.88
Raymond LAUWERS, Hombekerkouter 33, Hombeek	telf. 41.21.62

Uiterste datum voor inschrijven is 4 april. Betalen bij inschrijving.
Wie dus een aangename en leerzame uitstap met ons wil meemaken kan ons dit nog meedelen op de
vergadering van vrijdag 2 april.
We hopen dat ge erbij kunt zijn !

3. Hernieuwing van het jaarabonnement.

Met dit nummer vangen we de achtste jaargang aan.
Dat het Ridderke stilaan ingang gevonden heeft en graag gelezen wordt, hebben we ervaren uit de
vele vragen van lezers, die zich ongerust maakten over het langer uitblijven der twee laatste
nummers. De oorzaak was vooral de tijdbenemende overdruk van het boek en de feestelijkheden
van het laatste trimester. Ons excuus.
Dit jaar blijven we zoals voorheen tweemaandelijks verschijnen met evenwel één dubbelnummer,
zodat er 5 nummers zullen zijn.

We zullen trachten zoveel mogelijk gevarieerd nieuw en allerhande weetjes over Hombeek en zijn
bewoners te brengen : Louis Buelens heeft reeds een paar verhalen klaar liggen op de redactie,
Firmain Verlinden zet de folklorereeks verder en Angèle Behets en andere kringleden werken aan
familieverwantschappen en andere Hombeekse wetenswaardigheden. Meester Lauwers bereid een
werkje voor over onze onderpastoors. Ook drie stammen werden reeds voorbereid (door ons in
samenwerking met stamgenoten) voor publicatie, MEULDERMANS, SLACHMUYLDERS en TERSAGO.
Met deze laatste vangen we reeds aan in dit nummer. We zullen ook het jaar 1943 (50 jaar geleden)
uitvoeriger belichten. Wie over Hombeek, van vroeger of nu, iets merkwaardigs te berichten heeft
late dit weten aan iemand van de redactie.

Het abonnement voor 1993 blijft behouden op 350 fr.
Sponsors en ereleden betalen 1.000 fr.

Gelieve uw storting te doen door middel van bijgevoegd overschrijvingformulier. Een vlotte
afhandeling help onze administratie.

Het ledenaantal is steeds groeiend, dat moge zo blijven.

2. DE OUDSTE HOMBEEKSE FAMILIES ?

Ward De Kempeneer

Namen en naamgeving

Misschien heeft u zich al afgevraagd hoe we aan een familienaam komen en sinds wanneer werden familienamen eigenlijk toegekend ? Misschien boeit het u ook te weten sedert wanneer er bepaalde families (uw voorouders ?) op Hombeekse bodem wonen ?

Vragen die we beter aan specialisten overlaten, maar toch kunnen we proberen met de voorhanden zijnde gegevens een tipje van deze sluier op te lichten.

DE PAROCHIEREGISTERS

Een zeer belangrijke bron voor het terugvinden van stamverwanten in Hombeek is het oude archief van de parochie van Sint Martinus. De pastoor was de eerste die de namen van de geboortes (dopen), huwelijken en sterftes (begravenissen) ging registreren. In feite werden alle parochiepriesters hiertoe verplicht door het concilie van Trente, dat doorging met de nodige onderbrekingen van 1545 tot 1563. In enkele van de meer belangrijke parochies hadden geestelijken op eigen initiatief, nog vóór het concilie, met het registreren aangevangen. Dit was o.m. het geval in Sint-Rombouts te Mechelen waar van 1506 dopelingen werden ingeschreven. Op de meeste buitengemeentes was men niet zo gehaast om de richtlijnen van het concilie onmiddellijk na te volgen. De tijden waren ook beroerd (godsdiensoorlog), zodat te Hombeek pas in 1592, na de troebelen, de eerste boeken werden aangelegd.

Midden 1592 legde de pastoor een eerste register aan voor huwelijken en schreef dat jaar nog 3 huwelijken in : op 19 juli dit van een broer en een zus, Antoon BESSEMS en Catharina PETERS, en Maria BESSEMS met Nicolaus CEULEERS. Op 9 oktober het huwelijk van Jan DE WIT met Barbara VAN STEENWINCKEL.

Deze oefening geeft een goed beeld van welke families in Hombeek sterk vertegenwoordigd waren en welke families er reeds woonden van 1592. De namen die maar één maal voorkwamen hebben we eruit gelaten, maar geven we op een aparte lijst.

In 1593 zijn het er 5 :

- 4. 7 : Jan DE HERTOEGH x Maria VERHAREN
- 11. 7 : Jan VERLINDEN x Clara SUYNINKX
- 2. 9 : Jan OOSTERMAN x Joanna DE MAN
- 5. 9 : Jan JOOSTENS x Elisabeth VAN ESPEN
- 9.10 : Marten LAUWENS x Cath. JOOSTENS
- 21.11 : Geert BESSEMS x Elisabet JOOSTENS

Zo gaat de reeks verder, ook voor geboortes en overlijdens. Ijdens de Franse overheersing werd de Franse wet van 1792 die de gemeentebesturen verplichtte een bestand der burgers te houden (de Burgerlijke Stand) ook bij ons van kracht. De eigenlijke registraties begonnen in Hombeek in 1797. Toen werden er ook van alle parochieregistraties van dopen, huwelijken en begravingen overschrijvingen gemaakt met alfabetische klappers.

Hoembeka bezit een kopie van deze klappers van dopen, huwelijken en begravingen. Van deze der geboorten hebben we een opsomming gemaakt van alle dopelingen met dezelfde gelijkklinkende naam. We hebben melding gemaakt van het aantal dopen en van de tijdspanne waarin ze voorkomen (in de periode van 1592 tot 1797).

ABRAHAMS/ABRAMS	5 (1717-1751)	BARTELS/BERTELS	9 (1599-1659)
ABSI(L)IS/ABZILIS/APSILLIS	10 (1690-1724)	BEECKMANS/BECCMANS	4 (1602-1606)
AER(T)BROECK(X)/ARTBRUG	8 (1596-1615)	BELLEMANS	3 (1701-1708)
AERTS	21 (1628-1680)	BESSEMS	10 (1593-1636)
ANDRIES(SEN)/ANDREAS	70 (1616-1796)	BINST	5 (1749-1788)
ANTOGNOSSY	3 (1785-1789)	BLOMMAERTS	2 (1675-1678)
		BOCCABELLA/BOCCABELLE	11 (1649-1665)
BAL	7 (1600-1794)	BOE(I)TS/BOITS/BOOTS	27 (1604-1775)
BALLINCKX	4 (1762-1769)	BOS(CH)MANS/VAN DEN BOS(S)(CHE)	28 (1593-1735)
BALTENS/BALTELS (soldaat)	2 (1696-1698)	BRE(E)MS	9 (1753-1771)

BRION	9 (1742-1752)	GEERTS/GEETS	16 (1632-1795)
BRUYLANTS	14 (1728-1798)	GEIVAERT(S)	8 (1776-1789)
BU(E)LENS	39 (1591-1795)	GOEVAERT(S)/GOE(Y)(E)VAER(T)(S)	
		GO(O)VAERTS/GOYVAERTS	62 (1598-1792)
CAMMU	2 (1733-1735)	GOOSKENS	15 (1755-1792)
CAMP(E)ION	5 (1783-1797)	GOO(S)SENS/GOEYSENS	87 (1592-1796)
C(H)ARLOTTENS	4 (1624-1638)		
CAUWENBERGH	27 (1741-1797)	HAEL(E)WA(E)TER(S)/HA(E)LEWAERT/	30 (1600-1756)
CEULAER(T)S/CEULE(E)RS/		HOFMANS	5 (1750-1765)
CO(E)LAER(T)S/COLAAS/KEUL(E)ERS	138 (1593-1796)	HOLBRECHTS/HOLBREGTS	2 (1757-1758)
CEULEMANS/KEULEMANS	28 (1670-1797)	HORCKMANS/ORCKMANS	18 (1705-1796)
CEUPPENS/KEUPPENS	9 (1634-1789)	HU(Y)BRECHTS	9 (1623-1773)
CHRISTIAENS	11 (1761-1793)	HUNNAERTS	3 (1773-1774)
CLAES	5 (1629-1637)	HUSEWEELS/USEWEELS/USUWEELS	14 (1717-1784)
CLAESSENS	6 (1716-1729)	HUYGENS/HUYGELS/HUYGELEN	7 (1635-1656)
CNOPS/KNA(E)PS/KNOPS	105 (1592-1796)	HUYSMANS	2 (1708-1709)
CO(E)C(K)ELBERGH/CO(K)KEL-			
BERGH(S)/KO(E)(C)KELBERG(H)(S)	54 (1699-1792)	JACOBS/JACOPS	169 (1639-1779)
COOSEMANS	2 (1780-1781)	JANS(S)ENS	28 (1599-1790)
CORTENS	5 (1642-1794)	JENNE(E)	5 (1726-1739)
COSYNS	2 (1669-1672)	JOOST(ENS)/JOIST	15 (1592-1662)
COVELIERS	3 (1703-1706)		
CROES/DE CROES	30 (1667-1779)	KEREKERS	3 (1748-1750)
CROISSY/CROSY	3 (1706-1720)	KEREMANS	3 (1597-1603)
CROON	6 (1731-1747)		
		LAMBREGHS/LAMBREX/LANB(E)RECHTS	19 (1685-1730)
DAEMS	14 (1592-1652)	LAUWENS/LAUWERS	144 (1595-1797)
DE BAUW(E)	3 (1695-1698)	LEEMANS	6 (1767-1775)
DE BELDER	21 (1792-1794)	LENSCLAES/LENTCLAES	2 (1738-1740)
DE BLESER	4 (1753-1762)	LIE(C)KENS	12 (1601-1659)
DE BO(E)CK	27 (1686-1790)	LOY(C)X	10 (1600-1631)
DEG(E)LAS	2 (1739-1743)	LUYPAER(T)(S)	3 (1703-1771)
DE GREEF(F)	11 (1755-1793)		
DE GROOT(E)	4 (1594-1735)	MACHIELS	2 (1645-1647)
DE HARTOGE	4 (1594-1601)	MAES	4 (1774-1783)
DE HOEF	3 (1791-1796)	MERTENS	2 (1665-1796)
DE HONDT	4 (1702-1705)	MEULDERMANS/MAELDERMANS/	
DE KEMPENEER	3 (1762-1766)	MU(Y)LDERMANS/MOLDERMANS	104 (1595-1797)
DE KEYSER(E)(S)	139 (1602-1792)	MEULEMANS	24 (1746-1799)
DE LAET/ TE LAET	56 (1626-1759)	MEYSMANS/MAEYSMANS/MYSMANS	27 (1592-1797)
DELAHA(E)Y(E)/DEL(H)A(E)YE	16 (1756-1796)	MICHIELS	7 (1785-1796)
DELATOUR(RE)/VANDENTORRE/		MOENS/MOONS	20 (1716-1795)
VAN DEN TOREN/LATOUR	30 (1599-1672)	MOER(T)GAT/MOORTGA(E)T(S)/	
DE MA(E)YER/ MEYER/ MOYER	24 (1706-1774)	MOR(T)GA(E)T	77 (1598-1795)
DE MOL/VAN MOL	35 (1595-1730)	MOL	2 (1758-1761)
DE NEYS/DE NIJS	6 (1767-1797)	MOLLEMANS	24 (1628-1745)
DE PRETER	2 (1671-1774)	MOERSOEN(S)/MOYERSOEN(S)	8 (1663-1691)
DE PUTTER	6 (1603-1647)	MOMPLET/MOMSE(E)LS/MOMSELTS	4 (1630-1659)
DE ROECK/DE ROUCK	37 (1686-1792)	MONS(T)EURS	9 (1658-1704)
DE ROOY/DE ROY(E)	21 (1603-1700)		
DE SMET	5 (1733-1797)	NAAMLOOS	18 (1595-1746)
DE TERM/TERM/VAN TERM	13 (1633-1671)	NA(E)G(H)ELS	40 (1644-1748)
DE VIS	23 (1739-1782)	NEEFS	18 (1725-1777)
DE WALS	6 (1677-1690)	NO(O)TKENS	2 (1627-1659)
DE WILDE	2 (1592-1620)		
DE WIN(DE)/DE WIN(D)T/DE WINGHE/		OISTENS/OOSTERS/OYSTERS	12 (1664-1702)
DE WINNE/DE WYNDE/ VAN WIN	104 (1617-1794)	OLBRECHTS	3 (1765-1770)
DE WIT(TE)	181 (1600-1797)	OPDEHEYDE	2 (1744-1751)
DID(D)ENS/DIEDENS/DITENS/DYDENS	50 (1626-1742)	OVERMAER (soldaat)	5 (1695-1702)
DOMS	7 (1770-1780)		
		PAREYS/PARLJS	28 (1696-1794)
ELJAER(T)S/ELIAS	38 (1607-1700)	PAT(T)E	2 (1630-1633)
EMMERECHTS/LEMMERECHTS	22 (1742-1795)	PATEET	4 (1789-1797)
EYDENS	3 (1617-1633)	PAUWELS	4 (1664-1700)
		PERMENTIERS	5 (1787-1795)
FEREMANS	25 (1666-1794)	PERSOENS/PERSOONS	26 (1591-1728)
FIERENS	2 (1766-1770)	PICCAERT(S)/PICKA(E)R(T)(S)	19 (1702-1779)
		POLIA(E)R(T)(S)	22 (1720-1794)
G(H)EENS	13 (1594-1795)	POLSPOEL	7 (1782-1797)

POP(E)LEU/POPULEU	34 (1662-1784)	VAN DER HEYDE	4 (1631-1636)
PREUTEN(S)	7 (1776-1796)	VAN DER MAELEN	6 (1764-1772)
PUTTERS	7 (1640-1777)	VAN DER ME(I)REN	6 (1776-1796)
RENS/REYN(T)S/RIJNS	25 (1603-1783)	VAN DER STERRE	2 (1748-1750)
ROBEYNS/ROBYNS	7 (1714-1726)	VAN DER SYP(EN)/ SEYPEN/ ZYP(E)	21 (1598-1795)
ROGMANS	4 (1618-1623)	VAN DE(R) VOORDE(N)	6 (1727-1752)
ROYMANS	4 (1613-1645)	VAN DE VELDE	2 (1599-1602)
SA(E)FFO(E)T(S)/SAEVOETS	19 (1595-1660)	VAN ELSE(N)	4 (1673-1681)
SCARWYCK/SCHEURW(E)YCK(X)/		VAN EMMEREN	5 (1623-1633)
SCHEURWEGHS/VAN SCHEURWEYCK	31 (1600-1756)	VAN ESPE(N)	12 (1619-1662)
SCHAERLA(E)KEN	2 (1627-1630)	VAN FRAESEM/ FRACEM/ FRAU(S)SEM	13 (1744-1795)
SCHULKENS/SCHULTIENS	18 (1724-1797)	VAN GEEL/ GHEEL	3 (1697-1702)
SC(H)RAM(S)	10 (1758-1791)	VAN GEEM	3 (1736-1742)
SCHUPPENS	5 (1604-1617)	VAN GENT	2 (1661-1663)
SEGRS	3 (1619-1721)	VAN GRUNDERBEECK/ GRIENDERBEECK	9 (1772-1790)
SELLESLAG(H)S	10 (1776-1794)	VAN HACHT/ HOCHT/ HOGHT/ HAVERT	14 (1704-1758)
SEYMONTS/SYMON(T)S	20 (1750-1797)	VAN HOOFF	14 (1709-1729)
SIBENS	3 (1642-1660)	VAN HUMBEECK	5 (1786-1795)
SILVERANT(T)S	2 (1755-1761)	VAN KELEGEM	3 (1605-1611)
SLANGERS	2 (1607-1609)	VAN KERKHOVE(N)	6 (1651-1782)
SMET(S)/SMEDTS	54 (1709-1795)	VAN LOOCK/ LOYCK	43 (1600-1747)
SO(O)MERS/ZOMERS	24 (1700-1770)	VAN MOL (zie DE MOL)	
SPOELDERS/SPU(Y)LDERS	27 (1698-1796)	VAN MUJLDER	2 (1768-1770)
SPRUYT(S)/SPRUYTENS	21 (1592-1795)	VAN EROM/ NERUM	8 (1722-1736)
STEEN(H)ACKERS/STEENNECKER	5 (1724-1730)	VAN NIEUWENHUYSE(N)	11 (1604-1622)
STEEMANS	2 (1598-1776)	VAN REET(EN)/ REETH/ RIE(D)T	39 (1618-1797)
STEVENS/STEPHENS/STAPPENS	29 (1611-1735)	VAN RIJNENANT	2 (1599-1606)
STRAETMANS	4 (1707-1714)	VAN SEG(H)BROECK	4 (1744-1754)
SUETWEY/SUETW(E)Y(S)	17 (1596-1702)	VAN STEE(N)WINCKEL	42 (1676-1792)
SYBENS	3 (1637-1647)	VAN TOLHUYSEN	3 (1793-1796)
TA(E)YAERTS/TAIAERTS	17 (1661-1797)	VAN VAECK/ VAEKE/ VERVAECK	23 (1596-1725)
TEUGELS/TEUGELS/TEUGHELS	35 (1679-1797)	VAN WIN/ WINNE/ WING(H) (E)	115 (1595-1797)
THI(E)STAERT/TISTAERT(S)	6 (1760-1790)	VAN ZEBROECK	2 (1656-1669)
TROCH/TROG	16 (1709-1780)	VE(E)KEMANS/ VEQUEMANS	60 (1597-1797)
TUYTELAERS/TUYTELEERS	3 (1616-1620)	VELSMANS	3 (1780-1784)
UYTENHOVE/U(Y)TDENHOVE	4 (1636-1642)	VERBERCHT/ VERBURCHT/ VERBORCHT	10 (1599-1796)
VAN AERTBRUG (zie AERTBRUG)		VERBESSELT	3 (1615-1624)
VAN ASCH	10 (1720-1787)	VERBI(E)ST	13 (1703-1773)
VAN BE(E)VEREN/ VAN BEVERN	148 (1596-1790)	VERBRUGGE(N)	22 (1683-1766)
VAN BENEDE(N)	73 (1602-1794)	VERCAMMEN	6 (1633-1728)
VAN BISCOM/ BUSCOM/ BUSCUM	6 (1686-1700)	VERCRAEMEN	3 (1593-1607)
VAN BREMT	2 (1792-1795)	VERDEYEN	4 (1789-1796)
VAN BRULE	2 (1657-1658)	VERHAG(H)EN	4 (1618-1668)
VAN BUGGENHOUDT	10 (1724-1786)	VERHELPEN	8 (1767-1789)
VAN CALSTER	4 (1748-1797)	VER(H)EY(D)EN	13 (1592-1796)
VAN CAMP/VAN DE(N) CAMP	23 (1729-1790)	VERHULST	2 (1729-1731)
VAN CAMPENHOUDT	9 (1731-1777)	VERLINDE(N)/ VERLYNDEN	248 (1594-1795)
VAN CRAEN	13 (1734-1786)	VERMEEREN/ VERME(I)RE(N)	25 (1591-1792)
VAN CROMBRUGGE(N)/		VERM(E)YLEN	11 (1767-1779)
CROMBRUGH/ KROMBRUGH	13 (1728-1791)	VERMOSEN/ VERMO(E)ST	7 (1624-1676)
VAN DAM	13 (1765-1786)	VERSCHOOR/ VERSCOER/	
VAN DE(N) BEMDE/ BEM(D)T	22 (1654-1775)	VERSCORE(N)/ VERSCA(E)R(EN)	66 (1595-1756)
VAN DEN BERCH/ BERGE	2 (1606-1608)	VERSCHU(E)REN	6 (1593-1747)
VAN DEN BOS(S)CH(E) (zie BOSMANS)		VERSTAPPEN	4 (1584-1792)
VAN DEN BRANDE	12 (1781-1795)	VERTOMME(N)/ VERTONGEN	111 (1592-1791)
VAN DEN BROECK	19 (1595-1792)	VLEMIN(C)X	2 (1592-1595)
VAN DEN DRIES(CH)	10 (1656-1687)	VRIENT	2 (1609-1611)
VAN (DEN) DUCK/ DEYCK/ DYCK	39 (1594-1777)	WA(E)YENBORG(H)S/ WAEYENBERGHS	4 (1753-1766)
VAN DEN ENDE/ VAN ENDE	2 (1613-1615)	WALSCHAERS	2 (1784-1786)
VAN DENEYNDEN	3 (1791-1797)	WAUTERS/ WOUTERS	27 (1594-1797)
VAN DEN HEUVEL	31 (1621-1797)	WILLEMS	2 (1762-1763)
VAN DEN PERRE/ VAN DER PERRE	9 (1592-1627)		
VAN DEN SANDE/ VAN DE(N) ZANDE	22 (1709-1782)		
VAN DER ELST	14 (1735-1792)		

De volgende namen komen in de parochieregisters van Hombeek slechts éénmaal voor. Sommigen nochtans zijn van de eerste registraties. Dit kan erop duiden dat deze families voordien wel hier woonden en wellicht van hier uitweken naar buurgemeentes of elders. Waar bij de naam "soldaat" werd vermeld wordt bedoeld dat het een kind is van een in Hombeek ingekwartierde militair. Er zijn blijkbaar twee periodes van langere inkwartiering geweest; op het einde der 17de eeuw en midden van de 18de eeuw.

ARMENIERS (1753)	FERTINEL (1774)	ROERS, soldaat (1696)
BAVIS (1777)	Fonteyns (1602)	ROMBOU(D)TS (1604)
BOEL (1676)	FRANS (1706)	SCHELLEMAN (1641)
BOENAYDEN (1598)	FREDERICKX (1696)	SILLEVOORTS (1612)
BOESSAER (1693)	GYSSELS (1605)	SLOOTS (1769)
BERMANS, soldaat (1695)	HARA (1752)	SMTS (1692)
BOOTSCHAP (1787)	HEREMANS (1732)	SMEYERS (1594)
BRANTHORST (1683)	HERWEYN (1709)	STEENWINCKEL (1694)
BRINC (1691)	KELDERS (1697)	STEYNS (1607)
BUNTS (1774)	JANTHJIS (1593)	STRUYS (1627)
BUYST (1664)	KERKHOVEN (1677)	SUTENS (1780)
CAUWERS (1764)	KIMPS (1598)	SILVERANTS (1758)
CLEREBEECK (1682)	LAVOS (1695)	THYS (1634)
COLVENEERTS (1672)	LEEUEWS (1721)	TIMMERMANS (1644)
COUBERMAN, soldaat (1746)	LEYERS (1730)	TOMO, soldaat (1704)
COOTZENS (1599)	LINTHAUT (1628)	VAN BEISEL (1748)
COUKELMAN, soldaat (1696)	MANS (1600)	VAN CUTSEM (1680)
DE BACKER (1777)	MEROSOPHI, soldaat (1697)	VAN DER BORCHT (1592)
DEBELLARBER (1649)	MESFE (1596)	VAN DER LOCHT (1894)
DE BOELPAPE (1596)	MEYER, soldaat (1797)	VAN DIEREN (1603)
DE BONCK (1680)	OFMANS (1624)	VAN KERKER (1754)
DE CLERCK (1680)	OIENS (1645)	VAN KERSBEECK (1769)
DE CONINCK (1593)	OOSTERMANS (1594)	VAN NOTEN (1726)
DE HOVE (1730)	PATERNOSTERS (1620)	VAN POPPEL (1591)
DE KUNST (1740)	PEPERMANS (1692)	VAN THIENEN (1600)
DE MOLDER (1596)	PETRUS (1767)	VELLAERTS (1601)
DE REET (1615)	PHILIPS (1667)	VERBEECK (1631)
DE SWERT (1637)	PISTER (1767)	VERHASSEL (1755)
DE VETTER (1606)	PLAS (1767)	VERHELST (1692)
DE VOSTER (1611)	PLUGERS (1598)	VERPOORTEN (1701)
DE WACHTER (1673)	RAYMOLDY (1600)	VERSLAGMEULEN (1592)
DE WIE (1692)	REYNKENS (1603)	VERSTRAETEN (1745)
DIN (1693)	ROBBOECK (1595)	VINX (1666)
EKELMANS (1688)	ROBER (1691)	VISCARS (1756)
		VOET (1727)

DE BELANGRIJKSTE OUDE STAMMEN VAN HOMBEEK

Het is zeer moeilijk en gewaagd uit deze gegevens af te leiden welke de oudste families in ons heem geweest zijn; Toch kan reeds één en ander van deze namenlijst afgeleid worden. Hieruit kan on-dubbelzinnig vastgesteld worden welke gezinnen (families) in Hombeek woonden op het einde der 16de eeuw. Dit zijn :

AERTBRUGGE (VAN-) (1596) / BERTELS (1599) / BESSEMS (1593) / BUELENS (1591) / CNOPS (1592) / DAEMS (1592) / DE BOELPAPE (1596) / DE CONINCK (1593) / DE GROTE (1594) / DE HARTOGE (1594) / DE WILDE (1592) / DE WINNE (1617) / DE WITTE (1600) / DIDDENS (1626) / ELIAERTS (1607) / GEENS (1594) / GOOVAERTS (1598) / GOOSSENS (1592) / HAELWATERS (1600) / JANSSENS (1599) / JOOSSENS (1592) / KEREMANS (1597) / KEULEERS (1593) / LAUWERS (1595) / LIECKENS (1601) / LOYCX (1600) / MUYLDERMANS (1595) / MEYSMANS (1592) / MOORTGAT (1598) / PEETERS (1596) / PERSOONS (1591) / SMEYERS (1594) / VAN DEN BOSSCHE (1593) / VAN DEN PERRE (1592) / VAN DEN TORRE (1599) / VAN DER SEYPEN (1598) / VAN DE VELDE (1599) / VAN GEYSEL (1612) / VAN MOL (1595) / VAN RIET (1618) / VAN RIJMENANT (1599) / VAN VAECK (1596) / VAN WIN (1595) / VEKEMANS (1597) / VERBERCHT (1599) / VERHEYDEN (1592) / VERLINDEN (1594) / VERMEEREN (1591) / VERMOST (1624) / VERSCHOOR (1595) / VERSCHUEREN (1593) / VERSLAGMEULEN (1592) / VERSTAPPEN (1584) / VERTOMMEN (1592) / VLEMINCX (1592) / WAUTERS (1594)

DE NAAMGEVING

Naamgeving begint in de vroege middeleeuwen. Men kende nog geen familienamen maar men ging personen identificeren als zoon (kleinzoon enz) van iemand : Janszoon (Janssens), Gieliszoon (Gilissen), Lauwerszoon (Lauwers), Godevaertszoon (Goovaerts), Jacobszoon (Jacobs), Claeszoon (waarvan Coelaesen, Collaers, Ceuleers, Keuleers), enz).

Later ontstaat vroege (familie)naamgeving door de persoon te omschrijven met de plaats van afkomst : Van Hombeek, Van Leest, Van Brabant. Ook vormen als De Keyser, De Coninck, De Hertogh (adellijke bastaards ?) zijn vroeg bekend.

Families werden ook genoemd naar het hof, het huis, de streek waarin ze woonden.

In Hombeek komen volgende familienamen het meest voor vanaf 1592 tot de Franse tijd :

Verlinden : 248 pers. tussen 1594 en 1795
De Wit : 181 pers. tussen 1600 en 1797
Jacobs : 169 pers. tussen 1639 en 1779
Van Beveren : 148 pers. tussen 1596 en 1790
Lauwers : 144 pers. tussen 1595 en 1797
De Keyser : 139 pers. tussen 1602 en 1792
Keuleers : 138 pers. tussen 1593 en 1796
Van Win(ghe) : 115 pers. tussen 1595 en 1797

In onze omgeving zijn oude hoven als Relegghem, Egleghem, Ten Houte, Muyselwijck, Ter Most, Ten Broecke bepalend geweest voor families als Van Relegghem, Van Egleghem (Ingelgom ?), Van Den Houtte, Van Der Most (Vermost ?), Van Muyselwyck, Van Den Broecke, enz. Andersom kon het ook gebeuren natuurlijk dat een belangrijk geslacht de eigen familienaam op de woonst overdroeg zoals Carmosteyn (het steen van Kerremans), Wolputte van de Mechelse familie Van Woylputte, het Schooffshof van de adellijke Mechelse familie Schooffs, de Caelenshoef van de familie De Caele enz.

Er zijn nog vele vormen van latere naamgeving, zoals namen die afgeleid zijn van het beroepen (Mollemans, Meuldermans, Van Slagmeulen, Slachmuylders, Smets, De Backer enz.)

De Win : 104 pers. tussen 1617 en 1794
Vertommen : 111 pers. tussen 1592 en 1791
Cnops : 105 pers. tussen 1592 en 1796
Muyldermans : 104 pers. tussen 1595 en 1797
Van Beneden : 73 pers. tussen 1602 en 1794
Verschoor : 66 pers. tussen 1595 en 1756
Vekemans : 60 pers. tussen 1597 en 1797
De Laet : 56 pers. tussen 1626 en 1759

Het is niet zonder betekenis dat families als Verlinden, De Wit, Jacobs, Van Beveren, Lauwers, De Keyser, Keuleers, De Win (Van Winghe), enz zo goed vertegenwoordigd zijn. Reeds in de oudere schepenactes van de 14de en 15de eeuw vinden we deze familienamen terug.

Voor Verlinden is het grote aantal en vooral de zeer vroege aanwezigheid opvallend zodat men zich kan gaan afvragen of geen oorzakelijk verband bestaat tussen de naam en een Hombeeks toponiem.

De oudste schrijfwijze in Hombeek (begin 1300) is steeds "Van Der Linden" of "Van Ter Linden". " *Arnold Van Der Linden verkoopt op 6 april 1381 aan Niclaes Van Der Bruggen één dagwand land op den Hombeekkouter.*" (Schepenbrief van Mechelen). Ook in het oud archief van Leliëndaal komen naamgenoten voor in de 15de eeuw.

We kennen in Hombeek toch het Lindenveld.

We citeren :

1349 : "vore thof ter heide ter linde wert",

1440 : "ter linde",

1458 : "opt lindevelt aen de climmestraet",

1523 : "opt lindevelt aen tsmoyenstraetien".

Van een hof of huis "ter linde" is geen spoor, (tenzij te Zemst "Ter Lint" en "Linterpoort") maar niets zegt dat de naam niet van een

plaats of van een vroeger hof in onze omgeving zou zijn voortgekomen.

Een parallel kan getrokken worden met de familie Vekemans, ook te Hombeek reeds vermeld in de 14de en de 15de eeuw doch in de eerste acten steeds als "Van Den Vekene". Er zijn in Hombeek veel toponiemen met "Veecken". Dat zal ons niet verwonderen omdat een "veeken" een slagboom betekende.

Zoals Verlinden van Van Der Linden is Vertommen wellicht ook afkomstig van Van Der Tommen, een oud geslacht dat zich ontwikkelde van het Tommenhof te Grimbergen.

De bij ons nog zeer bekende naam "Van Beveren" (Van Bever) vindt zijn oorsprong niet uit de plaats Beveren, maar wel uit een hof in de streek van Strombeek, Wommel, Meise : het Beverhof. De naam verspreidde zich vanuit deze plaatsen ook zeer vroeg naar Hombeek.

3. HOMBEEKSE STAMMEN

de stam

TERSAGO

deel 1

te Zemst en
te Hombeek

DEEL 1 : DE VOORGESCHIEDENIS

HOE HET BEGON

Bij familieonderzoek aangevat in 1974 boeide me de familienaam van een overgrootmoeder : TERSAGO.

Pauline trouwde te Hombeek met Sus De Kempeneer. Haar zes jaar jongere zuster was gehuwd met Jan Goovaerts, uit " 't Bergsken ", grootvader van " Gène van Berges ". Uit een interview dat ik met hem had in die tijd kwamen enkele gegevens aan het licht van de familie van zijn grootmoeder. De mondelinge overlevering heeft zijn waarde maar moet gerealiseerd worden omdat de verbeelding en de realiteit moeilijk te scheiden zijn.

Zo wist Eugene Goovaerts (van Berges) dat de familie steeds wist te vertellen dat de Tersago's van Spanje kwamen en dat de eerste naar hier gekomen was als koetsier van de graaf De Baillet in Zemst. De naam klinkt zuiders maar het was niet Spanje, wel Italië. Koetsier van De Baillet is wel mogelijk omdat ze kort bij het kasteel van Relleghem pachtten, maar toen Hendrik Tersago rond 1708 naar Zemst kwam wonen was het kasteel nog in handen van de aanzienlijke familie Van Der Nath, eveneens eigenaars van Wolputte in Hombeek. In 1757 verkochten ze hun goederen in Hombeek en Zemst. De Tersago's in onze regio zijn afstammelingen van dere Hendrik die in Zemst huwde met Joanna Meeus.

Ward DE KEMPENEER
Met de medewerking van
Louis LAUWERS, Angèle SELLESLAGH

een Italiaanse stam die zich
vertakte in de Nederlanden
van Antwerpen over Puurs
tot bij ons

DE ITALIAANSE VOORoudERS

Door contact in 1978 met Werner Tersago, (1935-1986), ingenieur, die zich toen in Amerika bevond, kwam heel wat aan het licht over de voorgeschiedenis. Zijn vroegtijdige dood is te betreuren. Hij was beslist de initiator naar het onderzoek van deze stam. Zelf wonend te Oppuurs ontdekte hij dat de stamvader te Puurs Simon Tersago was (cit.1604). Hij reisde geregeld naar Italië. Daar had hij contact met de gravin Durini die in het bezit was van familiearchieven Tersago gaande van 1300 tot 1750. Hij registreerde alle gegevens op band en schreef een familiegeschiedenis in Italiaanse versie voor een plaatselijke (Treciano) uitgave voor geschiedenis " Trecianum " (III volume).

Intussen werd in de Vlaamse archieven (vooral Antwerpen) ijverig gezocht door Ludo Poplemont en Gaston Pepermans naar een knoop tussen de Italiaanse uitwijkeling(en) en de stamvader Simon die in 1604 in Puurs geciteerd werd. In het Jaarboek voor Heemkunde in Klein-Brabant (Jg. XX & XXI) 1985-86, werd dan een uitgebreide stam gepubliceerd door Gaston Pepermans.

Het lijkt me boeiend genoeg de gegevens over de oudste Tersago's en hun vermeende oorsprong, zoals Werner Tersago ze terugvond en beoordeelde, hier mee te delen. Ze werden

eerder niet als dusdanig bekend gemaakt.

" *De Tersago's zouden wel eens kunnen afstammen van Lombardische edelen, van wie de voorvaders in de 2de eeuw vóór Christus, uit het Zuiden van Zweden emigreerden. Via de Baltische zee, de Elbe en de Donau bereikten ze Oostenrijk en Hongarije. In 568 kwamen ze in Italië waar ze de familie stichtten. In 1077 dragen nakomelingen van hen nog voornamen van Germaanse oorsprong : Otto, Gariardo.*

De naam TERZAGO, (de Z klinkt S in het Italiaans) een gehucht buiten Milaan, eerst vernoemd in 1077, vermoedelijk oude eigendom van de Romeinse veldheer Tertius-Ager (Tertsago).

Er sproten bekende, zelfs beroemde Tersago's uit deze Milanese stam (kerk, politiek, edelen, medicijnen, recht, militair enz.). Uit de Italiaanse stamboom geven we enkele opvallende persoonlijkheden :

- 998 Arnolfo, bisschop en stadsmagistraat.
- 1077 Gariardo en Ottone zoon van Gerardo, schonk goederen aan het klooster van Santa Maria in Barona (of Bagnola).
- 1152 Patricius
- 1168 Umberto, zoon van vorige deken van de kerk St Geovanna in Monza. Hij was aartsbisschop van Milaan.
- 1183 Umberto verkocht gronden aan het klooster van Bagnolo.
- 1196 Umberto herstelt de koepel van de basiliek St. Ambrosius. Hij werd begraven in de Dom van Milaan of Monza.
- 1196 Guidoto, helper van Umberto, befaamd weldoener van de bibliotheek van Monza.
- 1196 Jacobus, consul van het gerecht.
- 1198 Buscus, consul te Milaan.
- 1202 Anselmo, Andrea, Pietro, Bosca waren kanunniken
- 1213 Guido II, deken van Monza.
- 1220 Umberto en Spina en hun moeder Agnes, waren invloedrijk bij het geschil tussen Frederik II en de stad Milaan.
- 1223 Algiero, behoorde bij de clero ordinarius.
- 1230 Jacobus, pretor in Alexandrië
- 1236 Jacobus, pretor in Genua, vocht tegen Ferdinand, keizer van Duitsland
- 1241 Anselmo, groot krijger, geëerd kapitein, bijgenaamd "de sterke". Zijn beeld is uitgehouwen in steen in de abdij van Lombardije.
- 1269 Pagano, pretor van Loudi.
- 1273 Estono, kapitein

- 1300 Henrico, eerste der Milanese Terzago's. Het kerkje van San Apollinaris is erf van de familie
- 1310 Raymondo, jurist
- 1341 Ambrogio, Aartsbisschop van Milaan, een schilderij van hem, knielend voor Christus, is in de basiliek te Milaan, rechts achter een ijzeren hek. In zijn testament legateert hij 200 gouden florijnen om op zijn verjaardag (5 december) een gebed te doen. Hij werd begraven in de kerk te Estordia.
- 1345 Christofolo, abt van Caravella
- 1362 Giacomo, rechter te Genova
- 1363 Isota, zoon van Simon, schildert Madonna met kind.
- 1400 Zanone, eerste Terzago van de tak Goralaminore
- 1408 Georgino, notaris
- 1428 Francescino, syndica van Milaan.
- 1434 Ambrosio, rechter en consul
- 1449 Antonio, rebel
- 1464 Christoforo, echtgenoot van Catherina, visconti di Castiletto
- 1466 Giovanni, priester en zanger in de Dom te Milaan.
- 1471 Augustino, procurator van het groot hospitaal.
- 1472 Giovanni Antoni, dokter in kunsten en medicijnen.
- 1495 Stefani, had 13 kinderen, was vrijgesteld van belastingen
Wapen : 4 blauwe punten tussen 5 gouden punten, de helm is een opstijgende arend, gekroond met goud.
- 1502 Augustino, zoon van Antonio, kreeg het privilege van graaf van het Sacro Palazzo, in 1535 senator.
- 1503 Davide, handelaar en econoom van de familie Sforza. Was zeer bekwaam en verhandelde goud, zilver, weefsels.
- 1505 Domingo Aloysio, zoon van Biaggio, had "rechten aan de bankierstafel".

De Tersago's waren in de Milanese geschiedenis van midden 16de eeuw zeer actief in trafieken in binnen- en buitenland. Het waren bankiers, wisselaars, handelaars en boeren.

Het is ook in die jaren dat Gabriël, Milanees koopman, naar de Nederlanden reisde en in Antwerpen huwde (1553) met Hellindis Disdonck. Hij overleed te Antwerpen.

Lucillo (°1535, + 1634), zoon van Augusto, dichter en universiteitsprofessor in Grieks en Latijn. Zijn zoon Giacomo was aan de Palatijnse school van welsprekendheid.

- 1571 Franco Bernardino, priester
- 1578 Augusto, dokter medicijnen en natuurkunde aan het college van Milaan.
- 1593 Luigi, fs Baptista en kleinzoon van Theodore, advocaat bij Paus Leo XII
- 1610 Franco, Markies benoemd door Karel V
- 1629 Het Collegio Gorla wordt geopend met een legaat van de familie Tersago.
- 1639 Camillio, fs Julio, schrijft een boek.
- 1659 Theodoro, graaf van Monza.
- 1695 Paolo, verdienstelijk dokter, kreeg medische munt met een portret.
- 1857 Alfons, jager, goudzoeker in N.Amerika
- 1859 Enrico, befaamd Architect.
- 1885 Karl, Grondlegger der wetenschap van de aardverschuivingen

DE VLAAMSE TAK

Het is de grote verdienste geweest van Gaston Pepermans om de relatie op te sporen van de eerste Tersago's die zich midden de 16e eeuw te Antwerpen kwamen vestigen. We waren met hem in briefcontact tussen 1982 en 1985 en brachten hem op de hoogte van de tak van Zemst. Hij nam hem op in zijn bewerkte stam. De tijd ontbrak toen echter om er dieper op in te gaan zodat correcties en aanvullingen, vooral voor deze tak niet ontbreken zullen zijn.

Voor in de schepenregisters te Antwerpen heeft de heer Pepermans maanden gezocht naar akten betreffende deze familie.

De link tussen Simon, eerste Tersago te Puurs, met de hogergeciteerde Gabriël die zich uit Milaan te Antwerpen vestigde, kon nog niet gemaakt worden. We beginnen hier het verhaal van deze stam met de voorouders te Antwerpen en te Puurs. De gegevens halen we grotendeels uit het hogervermeld werk van Gaston Pepermans.

In de volgende nummers zullen we achtereenvolgens belichten hoe ze te Zemst kwamen en hoe ze zich verder ontwikkelden in Hombeek en Zemst-Laar.

DEEL 2 : TERSAGO TE ANTWERPEN EN TE PUURS

Te Antwerpen werden twee stammen Tersago gevonden: deze van Gabriël en deze van Simon.

Gabriël TERSAGO

Hij wordt in de schepenboeken steeds vernoemd als Milanees koopman. In een acte van 21.7.1561 (S.R. 285 blz. 379 verso) stelt Gabriël als beheerder van zijn goederen, huizen en gronden te Vesticio en alle bezittingen te Milaan een Milanees koopman aan met name Bernardo Gherati. Hij mag ze verkopen of te erve geven naar eigen goeddunken.

Gabriël TERSAGO (°ca. 1500 + Antwerpen 1561)

koopman in luxeartikelen,

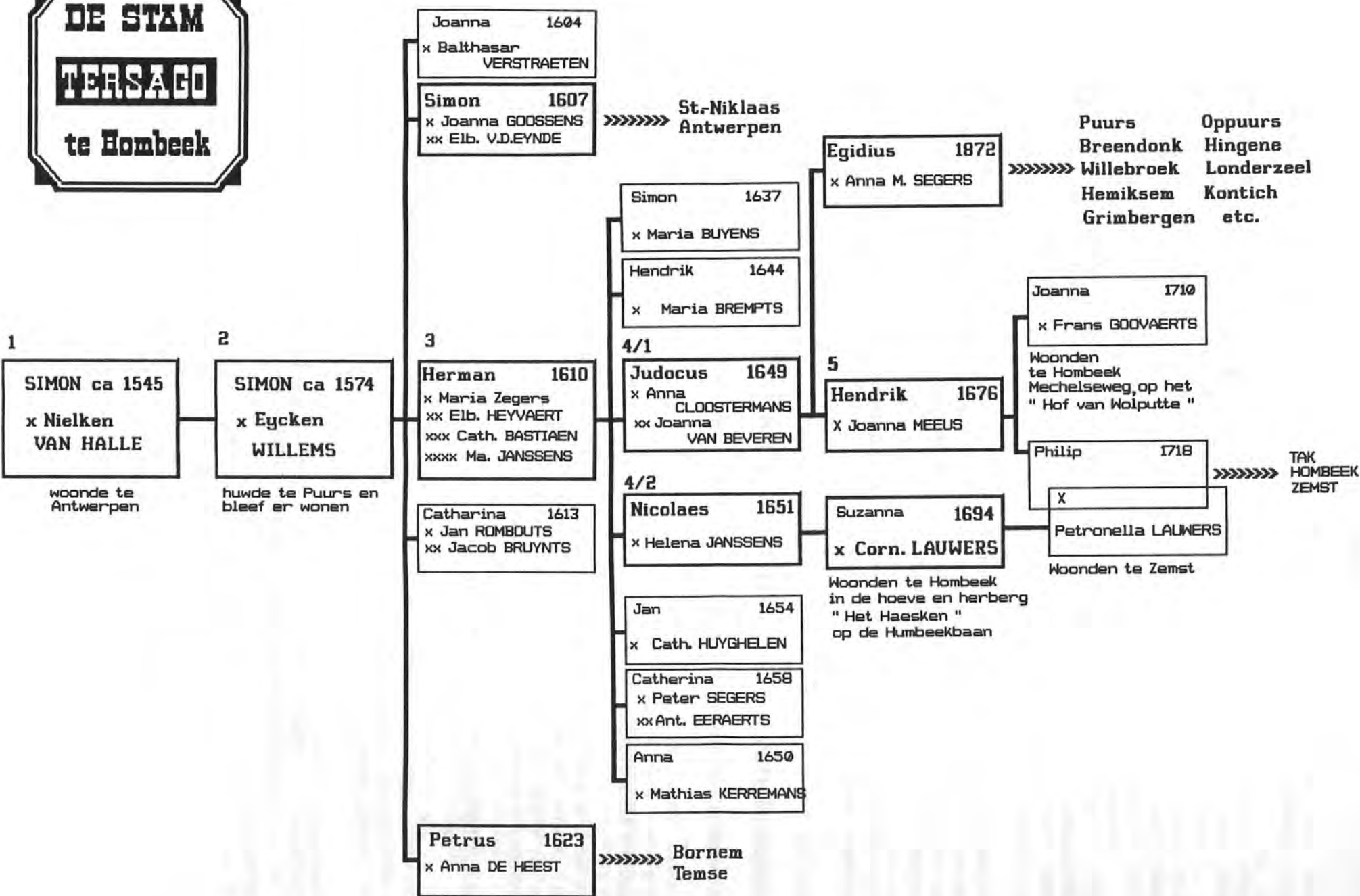
Hij huwde eerst ca.1529 Lucia VRAES (+ Vóór 1553) en huwde een tweede maal te Antwerpen in de O.L.Vrouwekerk (16.7.1553) met Hellinda VAN DIESDONCK.

Zij was de dochter van Guilde Van Diedoedonck, alias Scheis, die woonde op de Finaert bij de Oude Borse.

Hun kinderen waren :

- (1) Juliane TRITSAGO (°ca.1529, + 15.2.1586) in 1554 als meerderjarige geciteerd gehuwd met Gheeraerde GORIS (°ca.1525 + vóór 1586)
- (2) Hannibal TRITSAGO (°ca.1532) was 27 jaar in 1559
- (3) Angela TRITSAGO (°ca.1636) was minderjarig in 1560
x (ca.1561) Betram SEVAGO, Milanees koopman en vertrok dan vermoedelijk naar Italië.

Het is klaarblijkelijk dan Hannibal en Angela terugkeerden naar Milaan. Of hij nog andere kinderen had of verwanten (Simon ?) kon niet worden vastgesteld.

Simon TERSAGO

Gaston Pepermans vond deze Simon niet terug in de schepenregisters. Wel werd zijn huwelijk en de geboorte van zijn kinderen te Antwerpen geregistreerd in de parochieregisters. De familienaam Tersago is in Vlaanderen zo schaars dat hij hieruit veronderstelde dat beiden op één of andere manier met mekaar verwant waren. Hoe ?

1. Simon TERSAGO (°ca.1545) huwde (Antwerpen, St.Jacob 19.10.1572) met
Cornelia (Nielken) VAN HALLE, dochter van Cornelis en Catherina HELBERTS
 (tt: Adriaen Van Hal/Nicolaes Carel)

Simon woonde te Antwerpen. Twee dochters en de jongste zoon huwen in deze stad. Zijn oudste zoon Simon huwde te Puurs. De heer Pepermans maakt bedenkingen bij de naam van de vrouw, Van Halle, die wel eens een overschrijving zou kunnen zijn van Van Haelen. Sedert 1464 waren er te Antwerpen 4 opeenvolgende generaties Van Haelen als schepenen van de stad. De Van Haelens bezaten ook te Liezele het "hof Ten Broecke", het hof "ten Nieuwenhove" en het "hof Ter Moortere". In 1503 werd jonker Frans Van Haelen, heer van Ten Broecken, in de kerk van Liezele begraven. De laatste telgen uit deze nobele familie werden in 1600 te Liezele geboren. Kan in een relatie met deze familie in Klein-Brabant de overheveling van de Tersagos naar deze streek liggen ? Verder werden er bij de doopheffers verwanten gevonden met de Van Haelens.

Ze hadden o.m. volgende kinderen ;

- (1) Simon (°ca.1573 + 4.12.1573)
- (2) Simon (°ca.1574) volgt —> 2
 x (Puurs 18.2.1604) Helena (Eycken) WILLEMS (°ca.1580)
- (3) Cathelijne (°Antw. St.-Jacob 2.6.1575, + 25.7.1615) (ss: Michel Van Immerseel/Neyken Tersago)
 x (Ant. O.L.V. 20.1.1607) Guiliam SCHOLT (+ ca.1607)
 xx (ca.1607) Herman CREMERS
 xxx (ca.1613) Nicolaes PEETERS
 Ze had drie kinderen uit haar tweede huwelijk. Ze stierf in 1615 in het kraambed.
- (4) Maria (°Antw. St.-Jacob 20.7.1576) (ss: Adriaen Reynaerts/Griet Walraevens)
 x (St.-Walburgis 8.7.1598) Daneel JACOBS
- (5) Joanna (°St.-Walburgis 21.12.1578) (ss: Henric De Backer/Maycken Van Berghe)
- (6) Elisabeth (°St.-Walburgis 12.4.1581) (ss: Hans Scheers/Suzanna Van Diepenbeek)
- (7) Cornelius (°St.-Walburgis 9.10.1588) (ss: Adriaen Peeters/Suzanna Van Mossedop)
 x (Antw. O.L.V. 16.10.1616) Elisabeth PHILIPS.
 (tt: Jan De Bie/Cornelis Van Halle)
 Ze hadden drie dochters.
- (8) Suzanna (°St.-Jacob 21.2.1591) (ss: Germeyn De Cock/Suzanne Van Dore)

De kinderen werden geboren in de zeer woelige jaren van burgeroorlog en godsdienststrijd. Tussen 4 en 6 november 1576 heerst te Antwerpen de Spaanse furie. In 1581 is er een tweede beeldenstorm. Er was niet alleen ellende door tweedracht en verwoesting, maar bovendien heerste een ware hongernood. De gevechten om de stad worden in 1588 beslecht bij de capitulatie der Staatsen. Dan keren enkele uitgeweken kooplui terug er is er een zekere heropbloei.

De kinderen werden vanaf juni 1575 ingeschreven in het doopboek van de Sint-Jacobsparochie. Voordien is geen plaats van doop bekend. Bovendien zijn er tussen 1581 en 1588 zijn geen geboortes geregistreerd. Was de familie in de moeilijke tijden uitgeweken ? Misschien naar Klein-Brabant (door relatie met de Van Haelens) ? Misschien leerde de oudste zoon Simon daar zijn latere bruid kennen, Eycken Willems ?

2. Simon TERSAGO (°ca. 1574) huwde te Puurs op 18.2.1604 met
Helena (Eycken) WILLEMS (°ca.1580)
 (tt: Lancelot Gillis/Arnoldus Verbeeck)

Simon was de eerste Tersago die zich definitief te Puurs gaat vestigen. Hij was een zeer begoed landbouwer, wat kan uitgemaakt worden uit de verdeling der erfenis aan zijn vijf nakomelingen.

Uit dit gezin sproten volgende kinderen allen te Puurs geboren :

- (1) Joanna (°Puurs 13.7.1604) (ss: Cornelis De Winter / Joanna Van Borm)
 x (Puurs 24.11.1642) Bathasar VERSTRAETEN
 (tt: Simon Tersago / Herman Tersago)
- (2) Simon (°Puurs 15.1.1607 + na 3.3.1687) (ss: Simon Cools / Catherina Cools)
 x (Puurs 25.12.1628) Joanna GOOSSENS (°ca.1605, + ca.1632)
 xx (Puurs 13.9.1633) Elisabeth VAN DEN EYNDE.

HUN NAKOMELINGEN WORDEN BESCHREVEN IN HET GECITEERDE WERK VAN GASTON PEPERMANS. ZE VERTAKKEN ZICH VOORAL TE ST.-NIKLAAS EN TE ANTWERPEN.

- (3) Herman (°Puurs 31.8.1610, + ca.1670) volgt --> 3
 x (Puurs 18.7.1636) Maria ZEGERS (°Puurs ca.1615, + ca.1638)
 xx (Ruisbroek 15.5.1643) Elisabeth HEYVAERT (°Puurs 26.5.1618? + ca.1653)
 xxx (Puurs 22.4.1654) Catherina BASTIAEN (°ca.1615, + Ruisbroek 1679)
 xxxx (Mechelen O.L.V. 8.10.1669) Maria JANSSENS (°Puurs 5.2.1632)
- (4) Catherina (°Puurs 13.2.1613) (ss: Petrus Moens/Catherina Van Paesschen)
 x (Puurs 24.5.1639) Joannes ROMBAUTS
 (tt: Simon Tersago/Antoon Pepermans)
 xx (Puurs 21.8.1669) Jacob BRUYNTS
- (5) Maria (°Puurs 29.5.1615) (ss: Joos Lauwers / Elisabeth Verbeeck)
- (6) Judocus (°Puurs 22.4.1618) (ss: Joos Lauwers / Elisabeth Verbeeck)
- (7) Petrus (°Puurs 27.7.1623, + Puurs 27.3.1686) (ss: Petrus VAN BOIE/Maria Zegers)
 x (Puurs 30.4.1650) Anna DE HAESE (HEEST) (°ca. 1625, + ca.1663)

HUN NAKOMELINGEN WORDEN EVENEENS BESCHREVEN IN HET GECITEERDE WERK VAN G. PEPERMANS. ZE VERTAKKEN ZICH VOORAL TE BORNEM EN TE TEMSE.

3. Herman TERSAGO (°Puurs 31.8.1610, + ca.1670)

- x (Puurs 18.7.1636) Maria ZEGERS (°Puurs ca.1615, + ca.1638)
 (tt: Simon Tersago, vader)
- xx (Ruisbroek 15.5.1643) Elisabeth HEYVAERT (°Puurs 26.5.1618? + ca.1653)
 (tt-xx: Walter Van Bortel / Judocus Heyvaert)
- xxx (Puurs 22.4.1654) Catherina BASTIAEN (°ca.1615, + Ruisbroek 1679)
- xxxx (Mechelen O.L.V. 8.10.1669) Maria JANSSENS (°Puurs 5.2.1632)
 (tt-xxxx: Jan De Laet / Henricus Schelkens)

Herman Tersago was landbouwer te Puurs met hofstede, erf, boomgaard en landerijën, geheten "Raapveld" en "Molenbroek". Hij boerde op 1/2 bunder en 5 dagwand op het Coolhemveld, 7 dagwand op het Stuckveld, 3 dagwand op het Poortveld en 1/2 bunder en 6 dagwand op het Yserenveld.

Hij was in 1640, evenals zijn vader, inschrijver op de lijst der oprichters van het koor van O.L.Vrouw der zeven Weeën in de St.-Pieterskerk te Puurs.

Kinderen ex 1 :

- (1) Simon (°Puurs 28.9.1637, + 22.3.1687)
 x Maria BUYENS (°ca.1640, + Puurs 16.5.1681)

kinderen ex 2 :

- (2) Hendrik (° 19.2.1644, + vóór 1678) (ss: Hendrik Heyvaert/Catherina Tersago)
 x (Puurs 23.4.1668) Joanna Maria BREMPITS (°Puurs 26.12.1645, + 30.5.1688)
- (3) Elisabeth (°Puurs 18.11.1646, + 16.5.1739) (ss: Peter Tersago/Elb. Van Den Eynde)
 x (Puurs 14.9.1669) Petrus GENIJN (°ca. 1645, Puurs 1688)
- (4) Judocus (°Puurs 9.2.1649, 1697) volgt --> 4/1
 (ss: Judocus Heyvaert / Adriaen Van Kerckhove)
 x (ca.1671) Anna CLOOSTERMANS (°ca.1650, + Puurs 10.4.1694)
- (5) Nicolaas (°Puurs 2.4.1651, + 30.3.1708) volgt --> 4/2
 (ss: Nicolaas Verhoeven/Anna Heyvaerts)
 x (Puurs 22.1.1679) Helena JANSSENS (°Puurs 16.11.1659? 7.10.1738)
- (6) Cornelis (°Puurs 3.7.1653) (ss: Servaes Schaelaecken/Cornelia Tersago)

kinderen ex 3 :

- (7) Jan (°Puurs 27.8.1654 + Ruisbroek 26.2.1704) (ss: Adriaen Zegers/Joanna Uytenhove)
 x (Ruisbroek 23.10.1689) Catherina HUYGELEN (°Ruisbroek 30.12.1664 + ca.1693)
 weduwe van Frans Regemorter
- (8) Joanna (°Puurs 2.5.1656) (ss: Jan Boeye/Clara Zegers)
- (9) Catherina (°Puurs 2.10.1658) (ss: Martinus De Mayer/Catherina Cools)
 x (Puurs 7.1.1681) Petrus SEGERS (+ ca.1686)
 xx (Puurs 23.2.1687) Antoon EERAERTS, weduwnaar Maria Hulsbosch
- (10) Anna (°Puurs 4.11.1650) (ss: Frans Ragoots/Catherina Tersago)
 x (Puurs 18.5.1688) Mathias KERREMANS
- (11) Cornelis (°Puurs 28.7.1663) (ss: Jan Rombaut/Vornelis Rongen)

4/1 Judocus TERSAGO (°Puurs 9.2.1649, + 1697)

x (ca.1671) Anna CLOOSTERMANS (°ca.1650, + Puurs 10.4.1694
xx (Puurs 13.11.1694) Joanna VAN BEVEREN (°ca.1650, + Puurs 6.10.1726)
 (tt-xx : Antoon Eeraerts/Cornelis Verheyen)

Landbouwer. Hij woonde te Puurs en kocht er op 14.5.1680 1 1/2 dagwand land bij de Essendries voor 145 gulden.

(1) Egidius TERSAGO (°Puurs 2.11.1672, + 21.9.1723)

(ss: Egidius Cloostermans/Maria Janssens)
x (Puurs 17.1.1699) Anna Maria ZEGERS (°ca. 1675, + 2.7.1757)
 (tt: Jodocus Tersago/Frans Zegers)

*DIT ECHTPAAR HAD ÉÉN DOCHTER EN VIJF ZONEN DIE TAK-
 KEN ONTWIKKELDEN IN KLEIN BRABANT, VOORAL TE
 PUURS, OPPUURS, BREENDONK EN HINGENE, WILBROEK,
 MAAR OOK TE LONDERZEEL, GRIMBERGEN, HEMIKSEM,
 KONTICH EN VELE ANDERE PLAATSEN.*

Werner Tersago, die met de uitwerking van deze familiestamboom startte, stamt ook uit deze tak.

(2) Hendrik TERSAGO (°Puurs 13.2.1676, + Zemst 28.1.1758)

volgt --> 5

(ss: Hendrik Heyvaert/Ida Verhasselt)
x (Zemst 17.9.1708) Joanna MEEUS (°ca.1680, + Zemst 22.3.1757)

Hij gaat zich na zijn huwelijk te Zemst vestigen en wordt er de stamvader van alle Tersago's die te Zemst en te Hombeek deze tak uitbouwden.

Het echtpaar had drie kinderen, van wie twee opgroeiden : een dochter en een zoon. De dochter Joanna huwde met Frans Goovaerts van Zemst, maar kwam na haar huwelijk te Hombeek wonen op het hof van Wolputte op de Mechelse steenweg. De zoon Philip huwde met zijn achternichtje Petronella Lauwers en woonde te Zemst. (zie hieronder 4/2 - 9)
 Hierover meer in volgend nummer.

4/2 Niclaas TERSAGO (°Puurs 2.4.1651, + 30.3.1708)

x (Puurs 22.1.1679) Helena JANSSENS (°Puurs 16.11.1659? 7.10.1738)

Nicolaas was zeer welstellend, uit eigen werk maar ook uit familievermogen van zijn ouders en uit dit van de ouders van zijn vrouw. Dit kan vastgesteld worden uit de belangrijke deling der goederen aan de verscheidene kinderen na hun overlijden.

Hun kinderen waren :

- (1) Hendrik (°Puurs 19.12.1679, + 4.8.1750)
x (Puurs 14.7.1706) Joanna SCHELLEKENS (°Puurs 16.4.1683, + 3.6.1753)
Pachter en schepen te Puurs op de Lichter
- (2) Elisabeth (°Puurs 10.10.1681, + vóór 1757)
x (Puurs 12.5.1703) Philip HUYGHELEN, landbouwer te Puurs
- (3) Anna (°Puurs 7.5.1683)
x (Puurs 14.11.1705) Adriaen DE MAEYER, landbouwer te Puurs
- (4) Frans (°Puurs 25.11.1684) jong overleden
- (5) Philip (°Puurs 25.11.1685, + 7.2.1749)
x (Puurs 6.2.1726) Elisabeth DE WACHTER, wwe Gilles VAN ASSCHE (°Puurs 1688, +1743)
- (6) Barbara (°2.12.1688)
x Martinus VERHAEVERT
xx (Puurs 21.1.1757) Martinus VERHASSELT (+ ca.1757)
- (7) Cornelia (°17.2.1690)
x Adriaen PEERDTSMAN
- (8) Joanna (°27.10.1692? + ca.1756)
x (Puurs 26.3.1721) Petrus DE WIT
xx (Puurs 13.1.1722) Cornelis VAN CAMP (+ ca.1777)
- (9) Suzanna (°Puurs 12.9.1694, + Hombeek 22.4.1729)
x (Puurs 1.2.1724) Cornelis LAUWERS, weduwnaar van Catherina VAN RIET
Hun dochter Petronella Theresia LAUWERS huwt haar achterneef Philip TERSAGO
(zie hoger) volgt --> 6
- (10) Maria (°9.2.1697)
- (11) Catherina (°21.8.1699, + Malderen 4.8.1771)
x (Puurs 26.4.1731) Hendrik VAN DOORSELAER (°26.5.1692, Malderen 1745)
(tt: Judocus De Jonghe/Adriaen Lauwers)
xx (Malderen 21.2.1746 Egidius VERHAEVERT)
Ze huren in 1737 van de Baron van Boneen, here van Melis etc. "het hof te Wolput" en alle landen en bemden daarin gelegen zo binnen Malderen, Lippelo als Opdorp.
- (12) Jan (°16.1.1701)
- (13) Clara (°16.1.1702, + Puurs 9.11.1739)
x (Puurs 27.11.1738) Jacob DE MAESSCHALK (xx) Anna SIEBENS, te Kalfort

Van de zonen werd tot nog toe geen verwantschap tot heden doorgetrokken. De dochters verspreiden zich over diverse gemeenten.

Enkel de dochter Suzanna (9) zal voor de Zemstse Tersago's een rol spelen door haar huwelijk met Corneel LAUWERS, die in Hombeek kwam wonen in de Humbeekbaan, op de grens met Zemst, in de hoeve en herberg "Het Haesken". Ze hadden vier kinderen van wie er twee jong overleden. Suzanna Tersago overleefde het vierde kinderbed niet. Ook de vader sterft kort erop zodat de twee weesjes bij familieleden werden grootgebracht.

Over deze geschiedenis en over de nakomelingen vertellen we wat meer in de volgende nummers van 't Ridderke.

4. DE LEVENSBOM

Firmain VERLINDEN

Bomen werden van oudsher door de mens vereerd, in den beginne zelfs op bijna religieuze wijze. Ze boeiden hem niet alleen door hun schoonheid, maar dikwijls door een sfeer van geheimzinnigheid waarmee ze omgeven waren. Er ging van de boom een magische bekoring uit. Hij geloofde zelfs dat sommige bomen een ziel hadden, dat ze een gevoel bezaten. In sommige bomen huisden de goden. Ze waren ook het verblijf van fabelfiguren. Over bomen zijn honderden mythen en legenden in omloop. Men vindt ze in de kulturen van vele volkeren.

Door het feit dat deze mythen en godenverhalen door de primitieve voorouders voor waar gebeurd werden gehouden, werden sommige bomen met de goden vereenzelvigd en als heilig beschouwd. Van de boomverering naar magie of toverij was maar een kleine stap. Reeds heel vroeg in zijn bestaan was de mens ervan overtuigd dat de fysieke toestand op allerlei wijzen beïnvloed kon worden door bepaalde bomen en planten. Vroegere tovenaars en heksen wisten kruiden, planten en bomen nuttig aan te wenden bij hun geheimzinnige en duistere praktijken. Daarom was het begrijpelijk dat velen vroeger er in geloofden dat bepaalde planten en bomen de duivel behoorden. Gelukkig werden er anderzijds kruiden, planten en bomen waaraan bovennatuurlijke krachten toegeschreven waren, die de kwade geesten op de vlucht dreven en de mens tegen kwaad en vijanden beschermden. Als de eenvoudige planten al zo betekenisvol waren, dan zal het niet verwonderen dat een speciale symbolische betekenis werd toegekend aan machtige bomen. Boomverering bij de Grieken, bij de Romeinen als bij de Kelten en bij de Germanen, had een bijzondere plaats ingenomen.

Voor al vruchtdragende bomen zoals de eik, de beuk, de appelaar en de notelaar. De verbondenheid met de natuur was zeer groot. Men leefde in de omgeving van uitgestrekte wouden en bossen.

De bomen gaven bescherming, warmte, licht en vuur en voedsel. De boom was een vruchtbaarheidssymbool en een teken van wedergeboorte (denk ook aan de bomen op onze kerkhoven).

Bij de Kelten en Germanen werden helden onder een boom begraven, opdat deze de levenskracht van de gestorvene zou overnemen. Bij gebrek aan een boom plaatsten ze op het graf een houten gestileerde boom. In het christendom werd dit gebruik verdergezet door het kruishout op het graf te plaatsen.

De affiniteit of verwantschap tussen de mens en de boom is voortgekomen uit de waardering voor zowel zijn schoonheid als bruikbaarheid op alle gebied en de toekenning van bepaalde krachten en eigenschappen.

Bijgeloof, legenden, mythen en folkloristische gebruiken rond de boom doorkruisen het leven, ook nu nog, bewust of onbewust.

Denken we maar aan de kerstboom, de levensboom, de huwelijksboom, de meiboom, de richtmei, de spijkerboom. Op vele plaatsen in de wereld wordt nu nog bij de geboorte van een kind een levensboom of geboortebom geplant. Volgens het volksgeloof is het nieuw leven van het kind verbonden met dat van die boom. De eerste gegevens van een geboortebom dateren uit de 15de eeuw en zijn afkomstig uit de streek van Bazel in Zwitserland. Bij alle Germaanse volkeren vinden we de boom als afbeelding van het leven. Het gebruik heeft wellicht te maken met het primitieve geloof in bezielde planten en dieren.

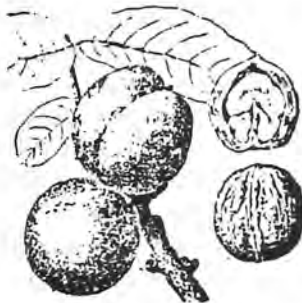
In Vlaanderen wordt meestal een appel- of een notebom voor een jongen, en een pereboom voor een meisje geplant. De keuze is echter ruimer. Eik, berk, linde en andere boomsoorten komen evenzeer in aanmerking als levensboom. Het tijdstip van het planten van een levensboom is volgens het oude volksgebruik de geboortestonde zelf, ofwel op de dag van het doopsel, ofwel op de dag van de eerstvolgende nieuwe maan. Wijlen dr. Jozef Weyns, de stichter van het openluchtmuseum te Bokrijk, plantte zelfs de levensbomen van zijn zeven kinderen in het putje waarin hij de nageboorte had begraven.

Het verhaal van de levensboom is het verhaal van de vruchtbaarheid, van levensgeluk en van blijvende hoop.

Bij zijn hoeve wordt door Alfons TeughelHenrica De Groef bij iedere geboorte van een kind een levensboom geplant. Zo stonden er na een zekere tijd zeven populieren in de Humbeekbaan. (foto uit 1943)

Als vruchtbaarheidsymbool neemt de notelaar ongetwijfeld een bijzondere plaats in. Noten werden gebruikt bij vruchtbaarheidsorakels en speelden een grote rol in de huwelijksriten in het oude Rome. Bij de jaarlijkse huwelijksfeesten werden hopen noten gestrooid.

De noot is het symbool van gezondheid en welzijn. Draagt men een noot op zak, dan brengt dat geluk en volgens de oude toverleer beschermt de pit van de noot de mens tegen hersenziekten, omdat ze eruit ziet als een brein. Aan de noteboom die in juni in volle pracht staat, wordt op Sint-Jansdag (24 juni) een speciale betekenis gehecht. Zijn nog onrijpe vruchten moeten tijdens de tovernacht van St. Jan geplukt worden en opgelegd voor een fijne brandewijn of siroop. Het hele jaar door zal men hem nutten om zijn geheimzinnige werking.

Bladeren die men op Sint-Jansdag van de noteboom plukt, beschermen tegen motten om hun sterke geur.

Met noteschelpen kon men op kerstdag of op oudejaarsavond de toekomst voorspellen i.v.m. het gelukkig of minder gelukkig verloop van de volgende maanden, een mogelijk huwelijksaanzoek enz. Vroeger had de noot ook een bijzondere plaats in het kinderspel bij het maken van pijpken, het blinde-manneke-spelen, het maken van een drillboor of draaihout of notenmeuleke. In de provincies Brabant en Limburg werd de H. Hilduardus (+ 750), bisschop van Gallië, aanzien als beschermer van de notelaars. Daarom werden liefst gedurende de week van zijn feestdag (7 september) de noten geplukt. Op 15 augustus werd in Limburg ook kruid gewijd, meestal vossenstaart, varen en ook notentakjes. Bij onweer werd dit kruid in de haard geworpen om bevrijd te blijven van blikseminslag.

Het schenken van de "meitak" aan een huwbaar meisje had vroeger een belangrijke betekenis. Het werd aanzien als een echte liefdesverklaring, maar vaak zat er ook een spot in die aanbieding. Indien de "meitak" een notelaarstak was, betekende dit dat het meisje het niet zo nauw nam met trouwe liefde, dat ze ieders lief was. Alom bekend is ook de legende van St.-Elooi en de verdroogde notelaar. Daarom werd deze heilige ook aanroepen door de notentelers.

Te Bastenaken houdt men op zaterdag voor Kerstmis de "notenmarkt", ook wel de markt van de verliefden genoemd. De oorsprong ervan is te zoeken in het parachuterenvoedsel in 1945 boven deze stad tijdens het Von Rundstedt-offensief. Vele jaren heeft men aldaar zakken noten met de valscherms uit een vliegtuig geworpen. Nu werpen de pasgetrouwde paartjes op die feestdag zakken noten te grabbelen.

Een bekende kalenderspreuk is : " Op Sint-Lambertus (17 september) vallen de noten op de grond ".

In de toponymie van Hombeek vinden we in 1724 een "notelarenblock" zijnde een stuk land aan de Kapellekensstraat. Het betreft hier een afzonderlijk geheinde akker, gelegen in de omgeving van de vroegere kapel van de H. Willibrordus op de Zemstsesteenweg.

5. LIJKREDE VOOR EEN EENZAME ZWERVER

Stan BEHETS

Stan BEHETS is in Hombeek geen onbekende, en zeker niet bij de heemkundekring waarvan hij medestichter is. De Hombeekse geschiedenis heeft hem steeds geboeid. In "De Schach" verschenen van zijn hand in de jaren 50 en 60 regelmatig bijdragen over Hombeek. Zo vertelde hij over het bestuur in "De Vrode Vaderen", over de schoolontwikkeling in Hombeek, en ook over één of andere wetenswaardigheid.

Deze geromantiseerde vertelling is gebaseerd op een ware gebeurtenis. Reeds enkele jaren geleden las Stan Behets in de overlijdensregisters een wat uitvoeriger registratie van een verhänging te Hombeek. De ongelukkige man was blijkbaar onbekend.

Eenzame zwerver, hoe het komt dat ik nu juist vandaag weer aan je denken moest, weet ik niet. Enige maanden geleden las ik je verhaal in één van de vele kronieken van ons gemeentearchief. In sierlijke speelse letters, maar nuchter en zakelijk neergeschreven. Even stond ik er bij stil, maar dan was je weer vergeten. En nu heb ik opnieuw je geschiedenis gelezen.

Je was in 't geheel niet mooi, toen ze je vonden, die woensdag 29 juni 1836, even na de middag. Van vroeg in de morgen was het aan 't motregen, anders had men je eerder ontdekt. Maar 't was zo een natte voormiddag geweest, zo een druilerig-trieste dag, waarop men binnen blijft als men er niet dringend door moet. Je hing daar, in de rustig-eenzame dreef van het kasteel, aan een eik. De vijfde van links. Dood was je, en alles wat overbleef, was het kadaver van een moegezworven armoelijder. Je rook niet fris. Op je kin hing wat vuil-donker vocht. Was het bier? En daarop zaten de vliegen, dikke vieze vliegen. Ook op je donkere stoppelbaard van vele dagen zaten ze, en op je kastanjebruine haar, dat in natte, verwarde klissen op je voorhoofd hing. Soms drupte nog wat water in kleine fijne straaltjes over je gezwollen gezicht, langs je scheefgetrokken grijnzende mond, zo over je uitpuilende tong. En op je bruin-blauwe ogen zat nog de angst. De angst voor het onbekende ?

Zo hing je daar. Je eenvoudige blauwe kiel en je

dunne, schamele werkbroek flets om mager-pezig lichaam. Je oude bruine, vormeloze klak lag naast je in het natte gras. Vier en een half voet hing je van grond. Men heeft het nagemeten ! De knieën wat doorgebogen, je linkerbeen wat vooruit, net of je nog wilde vluchten toen het al te laat was. En je rechterhand, die klauwde nog om je keel, maar het had niet meer kunnen baten. Je was dood, daar was niets meer aan te doen. Je had niet eens een fatsoenlijke koord om je te verhängen. Met je grote, katoenen neuszakdoek heb je 't gedaan.

Neen, je was niet mooi toen men je vond.

Dinsdagnamiddag zag je voor het eerst ons vredig dorpje. Toen je over het smalle, krakende Zennebrugje kwam, was je even peinzend blijven staan. Hoe moest het nu verder? Naar links ? Of naar rechts ? Waarom niet even uitrusten in "De Croone" ? Reeds vele uren was je op stap met niets anders dan een harde korst droog brood; overschot van gisteren. Met daarbij wat water uit een beekje.

Je rook onmiddellijk de vers gebakken paling. Je vroeg om een pot bier en de baas vroeg naar je geld. Met vreemdelingen van je soort moest men immers voorzichtig zijn. Men was nieuwsgierig in "De Croone". En spoedig kende men het doel van uw komst. Ja, de werkbaas was vanmiddag nog een portie paling komen eten, en hij had nog gezegd dat de werken aan de nieuwe spoorlijn

sneller moesten vooruitgaan. Hij kon nog wel enige taaie, sterke mannen gebruiken. Sterke mannen...had hij gezegd.

Dat was aangenaam nieuws. Taai en sterk, dat was je immers altijd geweest. Je vroeg paling en brood. En nog een pot bier. Dat kon er nu wel af. Het smaakte. Vroeger had je nog wel eens paling gegeten, maar niet zoals deze. Ook het brood was vers en voedzaam. Hier moest het goed zijn om te leven.

Je bleef nog wat rusten en rond half vijf ben je voorgedaan. Langs 't Regulaar ging je en achter de Brede Dries, daar vond je de werkbaas. Met je klak in je hand vroeg je betrouwvol of hij je niet gebruiken kon. Hij aarzelde, bezag je van kop tot teen. Hij zag hoe schamel je was. Hij schudde langzaam het hoofd, dan sprak hij je vonnis uit: - " Neen, ik moet sterke en gezonde mannen hebben, want een spoorlijn leggen is zwaar werk. Alleen taaien kunnen het aan ! "

Je drong aan en nog eens, en nog eens. Maar tevergeefs. Hij liet je staan. Hij had geen tijd meer voor je. En een van hen die daar aan 't werk waren, riep je schamper toe: - " Ga je ophangen, smalle, dan is er weer ne goeie uit de weg ! "

Daar lag je mooie droom aan scherven. Je voelde je plots veel ouder. Je schouders wogen zo zwaar en deden je pijn. Met gebogen hoofd ben je weggegaan. Waarheen ? Dat wist je zelf niet. Zo stond je voor " 't Keizerhof ". Daar zijt ge binnen gegaan. Je vroeg bier en de bazin vroeg je geld. Met een moe gebaar heb je alles wat je nog had op tafel gelegd. Je vroeg nog naar bier. Wat kwam het er nog op aan ?

Ook hier was men nieuwsgierig. En toen je nog meer bier had gedronken, ben je ook beginnen praten. Je kon niet anders. Zij die in de herberg waren, ze luisterden, want je was een vreemdeling en je verhaal was boeiend. Je naam heb je niet gezegd. Wel dat je ergens tegen Brussel geboren zijt. Dat je vader hard en lang moest werken voor weinig geld. Dat hij dronk, dikwijls en veel, en dat hij dan woedend was en brutaal. En van je moeder, die je nooit hebt zien lachen. En hoe je soms schreide op je voddezak, van knagende honger. En hoe je zeer jong bent weggelopen. Ben je wel ooit echt een kind geweest, eenzame zwerver ? Dat die sloor die je moeder was, om je had geschreid, toen je niet terugkwam, dat wist je niet, want je had nooit meer gedacht aan je ouders, je broers of zusters. Tot vandaag was je ze vergeten. Het was stil toen je verder ging, en je vertelde van

die boer waar je hebt leren stelen. Hopen mest heb je daar geladen. En hoeveel stallen heb je daar gekuist en hoeveel paarden geroskamd ? Je werd gesnapt toen je van het varkenseten stal. Men heeft je geranseld en weggejaagd...

Dan ben je soldaat geworden. Maar de keizer aan wie je je had verkocht, werd verslagen en verbannen. Je laatste soldij heb je nooit gekregen. Je was anders een goede soldaat. Dat mocht gezegd zijn. Je vocht zonder schrik en waar er buit te maken was, was je nooit de laatste. Bier en wijn heb je leren drinken. Je leerde vrouwen kennen en je geld was altijd weer weg.

Ook over Antwerpen heb je gesproken. Daar was je terecht gekomen na een lange ellendige zwerftocht. Aan de haven, daar ben je voerman geweest en daar leerde je vloeken zoals een echte voerman dat kan. Dat was anders nog een tijd geweest. En fier toonde je de tatoeëring op je beide armen. Dolle uren heb je meegemaakt in Antwerpen. Als een vlinder heb je geleefd... Eens heb je 't vier dagen en vier nachten volgehouden, maar de vrouw heb je nooit gevonden. Misschien - en nu klinkt er heimwee in je stem - had alles anders kunnen zijn als de Liza... maar kom, ook dat is voorbij. Je hebt gezwegen en nog bier gevraagd.

Je laatste zwerftochten heb je niet meer verteld. Even flitste weer de hoop in je ogen. Eén van de boeren kon misschien wel een knecht gebruiken om de oogst binnen te halen. Maar zwijgend keken ze je aan en ontweken je vragende blik. Eén van hen heeft je een kan bier betaald. Toen hij wegging, vloekte hij. Hij was een boer die kon lezen en schrijven... Dat had jij nooit geleerd. Om een uur of acht stond je recht. Je wankelde. Je was dronken. Je voelde je oud, en zo moe. En zo ziek, en zo eenzaam en alleen...zo alleen. Dan kwam je aan die dreef. Het was een mooie dreef, maar je zag het niet. Tegen een boom heb je het uitgesnikt. En je moest braken. Plots wist je wat je doen zou :

- " Hang je op, maak plaats ! " had die andere geroepen. Waarom ook niet ?

Met twee stevige knopen heb je je grote rode neuszakdoek om een tak van die eik geknoopt. De vijfde van links. Toen stak je je hoofd door de lus. Even nog wachtte je en dan, één seconde nadat je je had rondgegooid en je benen ingetrokken, toen was je niet dronken meer. Neen, ondanks alles, je wilde niet sterven, nee, nog niet. Leven wilde je, leven, leven, l e v e n ...

*En je rechterhand klauwde om je keel, je linker-
voet zocht naar een steun maar je spieren gehoor-
zaamden niet meer aan je geest. Het was te laat,
onherroepelijk te laat. Je kon niet meer terug. De
strop klemde onverbiddelijk om je strot.
Een paar rochels nog. Enkele stuiptrekkingen.
Dan stond je voor je Schepper...*

*'s Anderendaags zijn ze gekomen.
De zon scheen weer en het werd warm. Zoveel
aandacht had je tijdens je leven nooit gekend.
Burgemeester Voet, assessor Vekemans, dokter
Denis. Ze kwamen allen om je te zien. De wet
wilde het zo. Een eenzame dode zwerver is im-
mers ook een mens geweest. Ieder deed zijn werk.*

*Toen de veldwachter je lossneed viel je in 't nog
dauwnatte gras. Dan zag men je doorgelopen
schoenen. Je vest werd opengesneden. Je hemd
scheurde vanzelf. Voor de eerste maal keek een
dokter naar je, of je geen verwondingen had. Een
paar gapers lachten met je magere knoken en je
kapotte schoenen. Hadden ze ooit honger gehad?
Hadden ze ooit doelloos gezworven, zonder dat ie-
mand hen verwachtte? Ook de boer die lezen
kon en schrijven, kwam naar je kijken. Toen hij
wegging, vloekte hij.*

*In je vestzak vond men nog één stuk van vijftig
centime en tweeëntwintig centen. Je hele fortuin.
Lang niet genoeg om de begrafeniskosten te be-
talen. Niemand vorderde je lichaam op, wie zou
wel? - zo lezen we in de oude kroniek - en,
omdat men zelfs je naam niet eens kende, heeft
men je dezelfde dag nog naar het kerkhof gevoerd
en je in de grond gestopt. In de kerk moest je niet
zijn. Wist je wel hoe een kerk er van binnen
uitzag? En dan nog, 't was immers duidelijk, na
alles wat je had gehoord was je vrijwillig de
eeuwigheid ingegaan. Je had je verhangen, en dat
was zelfmoord. En dat mocht je niet doen.
Bovendien was je dronken toen je stierf. En zo
sterft geen Christenmens. Je was een verdoemde,
daar twijfelde niemand aan, van allen die daar
stonden. Geen dacht aan een gebed voor jou,
arme eenzame zwerver.*

*Op een opgeëiste boerenkar reed je je laatste
tocht. De boer had zijn knecht opgestuurd. Twee
oude zakken had hij ook nog meegegeven. Later
rekende hij de prijs van twee nieuwe. Het paard
had tijd genoeg. De knecht ook. En langzaam
djakkerde de kar over de met "koolsingels"
verharde weg. Een oude boerenkar en daarop je
lijk. Ernaast een simpele boerenknecht, niet
helemaal op zijn gemak met deze vreemde vracht.
Daarachter een burgemeester, een assessor, een
secretaris en een veldwachter.*

De dokter was onmiddellijk weer voortgegaan.
Aan 't Huis ten Halve bezagen ze mekaar. 't
Was ook zo warm en de dag was nu toch naar
de vaantjes. Ze moesten niet spreken om elkaar
te begrijpen. 't Was ook geen gezicht, vier zulke
mannen achter een oude boerenkar...

Toen ze thuiskwamen had de grafmaker reeds
lang zijn schup afgekuist. Alleen de veld-
wachter, een plichtsgetrouwe man, is nog even
langs je graf geweest.

Het was in ons dorpje een eeuwenoude gewoon-
te dat een lijkstoet aan de straathoeken even
stilhield voor een kort gebed. Maar met jou is
men doorgereden. Als je aan 't kerkhof kwam,
hield de grafmaker zijn lijkrede:

- "Zedde d'r verdoeme, nu al mee daar? Zo rap
kan ekik gene put maken, zelle!"

Men had er slechts laat aan gedacht de man te
verwittigen. En met zo een warmte ging het
graven niet zo vlug vooruit. Je wachtte. Als de
kuil dan diep genoeg was, nam de grafmaker je
bij de schouders, de boerenknecht die nam je bij
de benen en hop, daar ging je. Je viel op je zij
en een paar beenderen kraakten.

't Kon geen kwaad, je was immers toch dood.

De ene oude zak, die hadden ze over je gezicht
gelegd, want je blik, daar konden ze niet tegen.
Met de andere kuiste de knecht zijn kar. Daarna
wierp hij die ook in de put. Dat was zijn af-
scheid. Dan werd je toegedekt. Schop na schop
viel de ruwe aarde over je heen tot de kuil weer
dicht was. Zo ben je begraven, als een doodge-
slagen straathond...

Eenzaam heb je geleefd. Eenzaam ben je gestor-
ven. Want, sterven, dat doet men immers al-
leen. Eenzaam ben je begraven. Maar op je
begravenis is geen komedie gespeeld. Om je
bezingingen zijn geen harde woorden gevallen
door schrokkerige erfgenamen. Zij die je onder-
stopten, een eenvoudige grafmaker en een sim-
pele boerenknecht, ze waren wel ruw, maar ze
waren oprecht.

Na de veldwachter is er niemand meer bij je ge-
weest. Op je graf heeft nooit een kruis gestaan.
Nooit heeft er één bloem op gebloeid. Want je
was een zelfmoordenaar. Waar die rusten, daar
groeien geen bloemen, zeggen ze in ons dorpje.
Alleen wat spichtig kerkhofgras. Met wat on-
kruid ertussen.

Donderdag te 9 uur ben je ingeschreven in het
grote oude boek, waarin ik je verhaal las. Je
was geval 0/17/1836.

*Waar je naam moest staan, stond "onbekend".
Ook je leeftijd is niet ingevuld.*

*Tot de zondag daarop sprak men nog over je.
Toen was er weer ander nieuws. Het leven ging
verder. Je tijd was voorbij ! Voorgoed ! Heel
vlug wist niemand meer waar je begraven was.
Tot stof en as zijt ge vergaan.*

*Waar rust je overschot nu ?
Want ook na je dood heb je gezworven. Lig je
onder de kerk ? Op het nieuwe kerkhof in die
grote, wat afgelegen grafkelder ? Of elders nog ?*

*Misschien was het met jouw doodskop dat de
kinderen voetbalden ? En bij de heraanleg van
het kerkhof, misschien waren het jouw knoken
waarmee ze leerden schermen ?*

*Onbekende zwerver, rauw was je grafrede, hard en
schrijnend. Deed ik er goed aan ze hier neer te
schrijven ? Ben je werkelijk zo eenzaam gebleven,
of heb je daarboven eindelijk het geluk gevonden,
waarnaar je hier beneden, ook in ons dorpje aan
de Zenne, zo vruchteloos hebt gezocht ?*

Me dunkt dat ik je monkelend zie glimlachen...

Nawoord van de redactie :

De dood van de onbekende zwerver, waarover Stanne vertelt is in een "Pro Justitia" teruggevonden door Agnes Lambrechts (Rijksarchief te Beveren-Waas). Daaruit blijkt dat de man Josephus DOMIN zou zijn geboortig van Sint-Gillis. We geven de tekst van dit Pro Justitia dat twee dagen na het overlijden werd opgesteld :

*In het jaar 1836, den 30sten juni om 9 uren 's
morgens voor ons Petrus Antonius VOET,
borgemeester en anbtenaar van den burgerlijken
staet der gemeente Hombeek, is gecompareerd
Henricus VEKEMANS, landbouwer oud 52 jaer,
assessor, gelast met de politie dezer gemeente,
dewelke in tegenwoordigheyd van Joannes Baptist
VEKEMANS, koster oud 45 jaer, byde woonende
binnen deze gemeente, ons het Procès-Vaebael
overmaakte om in de registers van overlijden te
worden ingeschreven :*

PRO JUSTITIA

In het jaer 1836, woensdag den 29sten juni om een en half uur naer middag, wij Patrus Antonius Voet, borgemeester der gemeente Hombeek, verwittigd zijnde door den veldwachter, Jacobus Preutens, dat er in de dreeve van het kasteel van d'heer Demeester op Moretus alhier, het lichaam van eenen dooden manspesoon aan eenen boom was opgehangen, hebben wij ons ter plaatse begeven, vergezeld door den secretaris der gemeente ende geassisteerd door de heer Denis, heelmeeester, en Cornelius, Doctor, en hebben aldaer bevonden het cadaver van eenen manspersoon die den waarschijnlijksten ouderdom heeft van 45 jaar, hangende aan eenen eycken strunk-boom, vastgehegt met eenen rooden katoenen zakneusdoek, ter hoogte van 4,5 voeten van van den grond, de knien naar de aerde gebuygt, licht kastanie

van hayr, bruyne baerd, blouw oogen, gekleed met eenen blouwen keel, bruyne laeke klak, broek van witte demiet, slegte gilet en hemde, rood slaaplijf, sayette koussen en dikke schoenen, hebbende in de zak van zijne veste eenen halven franc en tweeëntwintig centen,
getekend op den linken arm " DOMIN 1815 " en op den rechten arm " hospital de Bréda ".

De heelmeeester en doctor hervisies op het cadaver gedaen hebbende, hebben verklaerd geenen wonden en consensies aan te vinden, dan degene veroorzaakt door de strangulatie. Ze schatten dat de dood is toegebracht vanover zestien uur, en alzoo den achtentwintigsten om 8 uren 's avonds. Wij borgemeester informatien genomen hebbende wegens dien persoon, is door gerucht bekend gemaect dat gemelden dooden, met name zoo het schijnt DOMIN, gebortig van Sint-Gillis, zich gisteren heeft aangeboden omtrent 6 uren des avonds om werk te bekomen, hetwelk hem is geweygerd geworden door de entrepreneur van de eyzeren weg. En overwegende desvolgens declaratie der doctor en heelmeeester er geene andere oorzaak des voormelde dood scheen te zijn dan den vrijen wil van den overlevenden van zich te vermacken. En het cadaver, niet kenbaar en van niemand gereclameerd wordende, hebben bevolen hetzelfde naar het kerkhof te vervoeren en onmiddellijk te begraven.
(door allen getekend)

STATUTAIRE VERGADERING

Op 29 januari 1993 hielden de werkende leden van de kring de jaarlijkse statutaire vergadering.

De jaarbalans werd voorgelegd. De financiële toestand blijft status-quo. De kosten voor het Sinte-Mettefeest, voor het aanschaffen van archiefinrichting en documenten, voor het houden van de tentoonstelling, de lustrumviering en de cultuurkaffee konden gedekt worden door inkomsten uit lidgeld, verteer en inkom. Het vijfde Hoembekaniaboek over Chiro bracht niets op doch de kosten konden niet gedekt worden door de verkoop. De lidgelden en steungelden 1993 moeten de werking voor het volgende jaar verzekeren.

Vier bestuursleden werden herkozen : Ward De Kempeneer, Raymond Lauwers, Marie-Louise Mies, Libert Loosen. Jaak De Maeyer hernieuwde zijn kandidatuur niet meer, zodat het bestuur nu uit tien leden bestaat.

In 1993 worden 3 reizen gepland : Orval (25 april), Champagne (23 mei) en de Zennelooptocht (26 september). Het Sinte-Mettefeest gaat door op zondag 7 november.

Er zal gestreefd worden om de leden nog meer te betrekken bij de werking en ze te helpen in hun interesses op heemkundig gebied. Op meer inspraak bij de werking wordt gerekend.

AANBEVOLEN :

Dinsdag 30 maart : 't Plein 1 Mechelen
Ing.-architect Stefan BINST over "Monumenten-
zorg in de praktijk : het belang van regelmatig
onderhoud", ingericht door de Kon. Kring Oud-
heidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen.

zondag 4 april 20 uur :
Passieconcert in de St.Romboutskathedraal met
uitvoering van het "Stabat Mater" (Vic Nees) en
"Kruisweg(Peter Pieters) video-oratorium.

Vrijdag 16 april : Minderbroedersgang 5 Mech.
"Jacob Jordaens (1593-1678)" lezing met lichtbeel-
den in het kader van Antwerpen, culturele hoofd-
stad. Ingericht door de Kon. Kring Oudheidkunde,
Letteren en Kunst van Mechelen en het Cultureel
Centrum A. Spinoy, Mechelen.

Dinsdag 27 april : Hof van Habsburg
de Stassartstraat 141, Mechelen
Lic. Marcel Cocken over jeugdcriminaliteit te Me-
chelen in de 17de eeuw. Ingericht door de Kon.
Kring Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Me-
chelen.

Vrijdag 27 augustus : Schranshoeve, Zemst
Academische zitting en vooropening van de ten-
toonstelling door de "semse" over "Schuttersgil-
den". Sprekers Baron C. de Meester de Ravestein,
hoofdman van de Sint Sebastiaansgilde van Weer-
de en de heer Van Rompay, Opperhoofdman van
de Gilden.

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLON, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archiefbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie en tekstcorrectie

Redactie 't Ridderke

eindredactie : Ward DE KEMPENEER, Gert LOOSEN
tekstingave : Patricia BOON, An LOOSEN
medewerkers : Stan en Angèle BEHETS, Louis BUE-
LENS, Firmain Verlinden, Fl. Louis LAUWERS,
Lisette FIERENS, Henri Keuleers, Libert LOOSEN,
Gerarda MARIEN, Marie-Louise MIES
foto's : Ward VERBERGT.
tekeningen : Bob BROERS

AKTIVITEITEN

Vergaderingen : 2 april / 3 september / 4 juni /
1 oktober / 3 december

ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdag : 24.4 / 29.5 / 26.6 / 25.9 / 23.10
Woensdagen : 14.4 / 12.5 / 9.6 / 8.9 / 13.10 /
10.11 / 8.12

ARCHIEFWERKING

vrijdagen : 8.1 22.1 12.2 26.2 12.3 26.3 9.4
23.4 14.5 28.5 11.6 25.6 10.9 24.9

BESTUURSVERGADERINGEN

woensdagen : 17.3 21.4 19.5 16.6 18.8 15.9

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEKA
8^e Jaargang 1993 x nr. 2 x maart-april-mei

foto van het zeer mooi gerestaureerde

PACHTHOF VAN TILBORGT
op Zemst-Laar,

dat de bakermat werd van de TERSAGO's in Zemst en in Hombeek. Hendrik Tersago kwam er wonen in 1708 na zijn huwelijk met de pachteresse Joanna Meeus, weduwe van Jan Van Der Meulen. Hun zoon, Philip Tersago, gehuwd met Petronella Theresia Lauwers, is de volgende pachter geweest.

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER HombekerKouter 3. Hombeek

Afgiftekantoor
2811 HOMBEK

6. DE KRINGWERKING

1. DE REIS NAAR DE CHAMPAGNESTREEK

Jammer, driemaal jammer, maar op de Algemene Vergadering van 7 mei waren er slechts 22 inschrijvers op de aangekondigde tweedaagse reis naar Reims en Epernay. Het voorziene aantal om uit de kosten te komen was dertig. Dus : de reis werd afgezegd. 's Anderendaags hebben er zich nog een groep van acht plus twee kandidaten gemeld, maar het was te laat.

We hebben ook (te) weinig beslissingstijd gegeven en dat willen we meteen goedmaken.

" Uitgesteld is niet verloren ! "

De reis naar de Champagnestreek wordt verdaagd naar 1994 en wel op zaterdag 14 en zondag 15 mei (weekend na O.H.Hemelvaart). Dit is nu wel tijdig aangekondigd.

We komen er op terug voor de inschrijvingen in het voorjaar.

2. ZONDAG 26 SEPTEMBER : VERKENNINGSTOCHT LANGS DE ZENNEVALLEI

Een reis waarvan we veel verwachten. De Hoembeka-reisplanners zijn druk in de weer om de leden, familie en vrienden, een busreis aan te bieden die bijzonder leerzaam zal zijn en ongetwijfeld in de smaak moet vallen van de Zenneboord-bewoners. We volgen de loop van de rivier, van bij de oorsprong tot Halle. (eindpunt van bevaarbaarheid). Bezoek aan het Folkloremuseum aldaar. We bezoeken nog enkele andere merkwaardigheden aan de boorden van deze rivier en dalen mee af in de ondergrondsen van Brussel, waar (jammergenoeg) eind van vorige eeuw de Zenne ontaarde tot stadsriool. We bezoeken er ook het Zennemuseum.

Op vrijdag 3 september (Algemene Vergadering) krijgen de geïnteresseerden toelichting over de Zenne, haar historische betekenis voor de regio en voor Hombeek in het bijzonder.

3. ZONDAG 5 SEPTEMBER : " ANTWERPEN ' 93 "

Onder begeleiding van een stadsgids bezoeken we de Europese Kultuurstad 93 !

De reis gaat met eigen vervoer. We verzamelen op Antwerpen-Linker-Oever (mooi stadszicht) en stappen in groep door de kleine tunnel onder de Schelde. Daar wacht ons de gids die ons op onze tocht langs de belangrijkste maar ook langs minder bekende maar typische merkwaardigheden zal begeleiden. We nemen gezamenlijk een warm middagmaal en stoppen ook wel eens bij een historische stadskelder voor een verfrissing.

De totale kosten bedragen 1000 frank per persoon.

Hierin is begrepen : de inkomgelden tot de bezochte bezienswaardigheden, de gids, het middagmaal, de verfrissing in de kelder, de rit met de metro van het Centraal Station tot Linker-Oever.

Van daar gaat de terugreis naar Hombeek met het individueel vervoer.

Wie hiervoor belangstelling heeft maakt dit liefst nu reeds bekend aan:

Marie Louise LAMMAR-MIES, Sparrenstraat 17, Hombeek	telf. 41.88.85
Jan MISSINNE, Stuivenbergbaan 63, Mechelen	telf. 41.20.88
Raymond LAUWERS, Hombekerkouter 33, Hombeek	telf. 41.21.62
Ward VERBERGT, Zemstse Steenweg Hombeek	telf. 41.67.03

4. HOEMBEKANIA DEEL 6

Er wordt aan gewerkt om de traditie van een tweejaarlijks boek met bijdragen tot de Hombeekse geschiedenis, verder te zetten. Dit betekent dat einde volgend jaar het zesde Hoembekania-boek zou verschijnen. Het Verbond voor Heemkunde heeft Hoembeka, toch een kleinere heemkring, reeds geprezen met dit initiatief dat zeer lovenswaardig wordt geacht.

In het boek zullen drie of vier onderwerpen belicht worden, waarvan reeds drie vastliggen:

1. Hombeek onder de Eerste Wereldoorlog door Paul BEHETS
2. Een Hombeekse Stam (wellicht DE NIJS / DE NEYS) door Ward DE KEMPENEER
3. De Zennewerken (vervolg van Hoembekania 4) door Jan MISSINE
met de eigenlijke werken en wat dit betekende voor
Hombeek en voor de Hombekenaren, destijds.

5. LEREN LEZEN VAN OUD SCHRIFT

Op de laatste vergadering waren er 10 leden die belang stelden in het leren van oud schrift. Paul BEHETS zal vier weken na mekaar onderrichten. We starten dit basisondericht met 17de en 18de-eeuwse manuscripten die we halen uit Hombeekse schepenakten en uit de Mechelse met betrekking op Hombeek en ook uit het oude notariaat.

De lessen gaan door op dinsdagavond 21 en 28 september en op 5 en 12 oktober (20 uur). De cursisten krijgen een huistaak mee, die de week erop besproken en verbeterd wordt. Van de cursus wordt een syllabus samengesteld. In het voorjaar 1994 worden twee dagen voorzien voor persoonlijke vervolmaking of bijschaving. De inschrijvingsprijs voor de lessenreeks zal 500 frank bedragen.

Wie hiervoor interesse heeft geeft zijn naam op aan Ward DE KEMPENEER (tel. 015/42.33.26).

7. HOMBEEKSE FIGUREN

Louis BUELENS

MADAM VIRZENIE ... ZEG MAAR

Reeds een half uur zitten we te wachten op de graskant, met onze benen bengelend vlak boven het beetje water onder in de beek. De Warre zal weer moeten zagen om te mogen meegaan. Fien haalt altijd wel iets uit den hoek om de vrije donderdagnamiddag van haar telg te vergallen. Dit is het nadeel "enig kind" te zijn. Dan is er maar één om goed in het oog te houden en één om alle vervelende karweitjes op te knappen.

De kostelijke minuten vliegen voorbij en wij zitten hier, verveeld naar die hardnekkig geslo-

ten achterdeur te koekeloeren. Stel u de goedmoedigheid van onze onfortuinlijke vriend voor die zuchtend één of ander nutteloos werkje opknapt, terwijl zijn geest reeds met ons op weg is naar een of ander avontuur. Moeders zijn een weldaad voor de mensheid maar soms dikke ambetanteriken voor hun zonen.

Van achter de stal van de "scheper" komt een fietser te midden van de hobbelige Kattestraat aangehotst. Die zal zeker niet zien dat er naast de kasseiweg een smal aardewegske ligt, veel beter geschikt voor rijwielen ? Diep over

het stuur gebogen, zwoegt hij met een rode bezwete kop in onze richting. Wij zetten onze hielen schrap in de kant, om de solorit beter te kunnen volgen.

Met een ruk trekt de man zijn remmen dicht. De remblokjes piepen en het achterwiel wipt twee vingers boven de straatstenen op. Met de benen gespreid, de ellebogen rustend op de stuurstang draait hij het voorwiel in onze richting, gereed om met één tijgersprong dwars over de beek te wippen.

- " Waar woont madam, heu, madam Virzenie, heu, die met de moeders naar de kerk gaat, heu, om de kinderen te dragen, ge weet wel, de "verwares", 't is nogal een dikke ... "

- " Ha, Virs Keis, die de kinnekes brinkt, ja die woeint ginder zuustekes achter die hoëg' haag, het iëeste hoeëzeke reigs."

De stotterende man volgt intens de vuile vinger van den Beire, veegt met de mouw het zweet van zijn voorhoofd en kin, duwt zijn klak met een snok achteruit en wipt terug op het zadel, met beide voeten zoekt hij verward naar de nog draaiende trappers van zijn vaste pion, en stuift de straat uit alsof hij door de duivel wordt achternagezeten. Met een ruime zwaai naar links daverd hij over de ongelijke stenen, de Zepstraat in, richting Huis ten Halve.

- " Amaai, dien eiget hèt zitte, da's nog nen beginneling " denkt den beire hardop en ziet met een meewarig hoofdschudden de ontredende man tussen de huizen van 't Schoem en Petter verder botsen.

Wie hier in de buurt naar dat adres vraagt is doorgaans wel zenuwachtig en gejaagd, maar deze man is helemaal zijn toeren kwijt, dat zal wel beteren, alle begin is moeilijk meent Beire, die met zijn vier oudere broers en dito zussen heel wat levenservaring opdeed.

Virs Keis is door iedereen en uren in de ronde, gekend als de "verlossende" engel in de nood. Haar huisje lijkt wel op een bedevaartplaats, waar men zijn angsten komt klagen en bijna zeker is dat de smeekbede verhoord wordt.

Wie het niet aan den lijve ondervonden heeft, kent de knagende onrust niet die een mannenhart op zulke momenten verteert. En het bewuste, langverwachte uur breekt toch nog te vroeg aan. Om dan, zo rap mogelijk, "de verwares" ter plekke krijgen. Men zou voor minder over zijn tong struikelen.

Jaren geleden kwam Virs hier in dat kleine

huisje wonen, dat eens een deel van de stal was van de hoeve Jaak van Camp. De vroegere stal, nu twee huizen, worden bewoond door Virs en door Cin van Wanneske Van Riet. Cin is het noodadres, zij weet meestal waar Virs te vinden is bij afwezigheid. Virs niet onmiddellijk vinden heeft voor "beginnelingen" spannen-de ogenblikken meegebracht. Bonk, bonk, bonk, op de deur.

- " Ze zal niet thuis zijn zeker, en nu ? "

Opgeschrikt door het onbarmhartig gebons komt de buurvrouw sussend ter hulp :

- " Rustig, rustig maar, het komt allemaal in orde. Als ge Virs moet hebben die is ", en ze wees dan de plaats aan waar ze vermoedelijk was.

Waarom wordt nu de ene boer, de andere pastoor, en waarom is Virs "verwares" geworden ? Op de officiële papieren heet dat "baker", maar dat wordt nooit gezegd. Vroedvrouw is voor het groot volk. Daar komt een diploma en veel geleerde boeken bij te pas, en dat lag niet in de lijn van een eenvoudige, joviale, vlotte volkswrouw, die de woorden liet rollen zoals ze op haar tong lagen. Geen flauwe complimenten, geen omwegen of compromissen, maar onverbloemde realiteit.

Haar krachtwoord is "goidfèr", geen vloek of kwaad bedoeld, maar alleen om alles wat meer kracht bij te zetten en te tonen dat alle tegenspraak toch nutteloos is.

Het gebeurde wel eens dat vaders-in-wording, die veel te onstuimig op haar deur bonkten, een uitbrander kregen. Virs vroeg kort :

- " Waar moet ik zijn ? "

Meer moest ze niet weten. Met horten en stoten werd getracht de plaats te omschrijven, maar Virs onderbrak al gauw :

- " Ha ja, dat boerderijke op Beekveld. Maak dat ge thuis zijt en zet ne moor water op."

Ze klapte de deur dicht en de onthutste man stond daar met de mond vol tanden en reed met knikkende knieën terug naar huis.

Virs kent geen treuzelen. Ze neemt de lage zwartverlakte blokken van de kelderkamer, slaagt een grote zelfgebreide zwarte sjaal over de schouders, bindt met twee linten de grijze voorschoot om haar brede lenden, en is al op weg. Haar werk noemt ze een echt evangelisch werk van barmhartigheid : "De gevangenen verlossen."

Voor de kleine sloebbers van elf of twaalf jaar,

was al wat een verwares uitspookte met een mistige waas van magie en geheimdoenerij omhuld. De officiële versie was dat ze naar de Zenne ging en er de kindjes uit de "kinnekesboot" haalde. Ze bracht ze naar de gezinnen die er eentje besteld hadden. Die boot lag dan aangemeerd aan de rechterkant van de brug, op de verlaagde kade waar ook de Boomse steen gelost werd. Regelmatig kochten enkele boeren in gemeenschap een volledige scheepslading "Antwerpse beir" (gier). Dat werd ook aan dezelfde kade gelost.

Als dreumes van acht jaar mocht ik met tante Wis eens mee naar Mechelen. Van op de brug zien we een boot komen aanvaren in de draai aan de zavelberg.

- "Ginder sé de kinnekesboot."

Ik was er zeker van want ik had Virs immers zien voorbij gaan naar de Bankstraat en dacht dat ze naar hier ging komen om de lading op te halen. Ik had het eens van dichtbij willen meemaken.

- "Kom zie maar voor u dat ge niet struikelt." zei mijn bezorgde tante. Ik moest toch mijn nestel vastbinden, en die andere schoen zat ook veel te los, maar ik kon hiermee onmogelijk genoeg tijd inwinnen. Voor we de draai aan Flupses' weide voorbij zijn, heb ik wel tien maal omgekeken zonder het beoogde resultaat. Ik hoopte erop maar rap genoeg terug te zijn, voor ze allemaal verdeeld waren. Nooit duurde boodschappen doen zo lang als toen. Vrouwen moeten alles tweemaal betasten en eer ze dan goed weten hoeveel ze van alles nodig hebben, ... om er uw geduld bij te verliezen. Op de terugweg is er geen remmen aan. Ik moest tijdig aan de Zennebrug zijn.

- "Ge moet zo niet lopen, we hebben tijd genoeg, straks kunt ge niet meer!"

Van aan de molen zien we een felle bedrijvigheid rond de kade. Er staan veel karren op een rij. Dat zijn er van grote gezinnen die meerdere kindjes ineens besteld hebben. Ze zijn ze met kar en paard komen afhalen. Een hijgende tante Wis tracht mij met alle middelen af te remmen. Aan het Horckmansbos is het duidelijk dat al die karren beirbakken zijn en uit het ruim van het schip wordt met een handpomp de stinkende brei opgezogen. Door teleurstelling overwelmd voel ik me plots loom, mijn voeten doen pijn. Ik ben doodmoe, om er bij neer te vallen.

Zodra Virs ten huize aankomt neemt zij het roer in handen. De bezorgde huisvader heeft al de moor en een resem kasserollen gekookt water klaarstaan en toont zich overbereid om

zelfs meer dan nodig of mogelijk is uit te voeren.

- "Maak dat ge voor mijn voeten weg zijt, als ik u nodig heb zal ik wel roepen."

Zonder tegenspraak, met een angstig kloppend hart en koude rillingen op de rug, druipt hij als een geslagen hond af. "Tegen zo'n dragonder is geen kruid gewassen." Stillekes zwijgen is nu de boodschap. Op de tenen naar de stal, een emmer tien centimeter verzetten, achter de beureput een paar stropijlen oprapen, kijken hoe laat het al is, terug binnen, de deur heel voorzichtig toe doen om geen argwanend lawaai te maken. Het kleinste foutje nu kan een donderpreek van de verwares doen losbarsten.

Hoe lang gaat het nog duren? De zenuwen zijn overgespannen. Nog maar eens naar de stoof kijken. Zou er wel genoeg water zijn?

Misschien ne goeie vaderons bidden, dat kan de redding brengen, maar hij vindt de woorden niet direct, en zijn gedachten zijn er niet bij. Zou bidden wel helpen? Met twee handen houdt hij de stoofroede omklemt en staart naar de bomen en de blauwe lucht. En hoopt dat...

Een hortend, zwak kinderkreetje snijdt hem door merg en been. Er wordt in de kamer hardop gepraat en boven alles uit hoort hij de raadgevende stem van Virs. Hij houdt de adem in knijpt zijn kneukels wit op de onnozele stoofleuning. De deur gaat zachtjes open en zijn moeder brengt het verlossende woord:

- "Ne flinke zoon van bijna vier kilo."

De drie fanfares van het dorp hoort hij tegelijk het "alleluia van Mendelson" blazen.

Als hij de dunne glimlach van de versgebakken moeder ziet, en het roze gerimpelde gezichtje van die "flinke" zoon voelt hij zich bereid nog een hele resem kookpotten met water te koken en een zware bolwassing van alle aanwezige vrouwen te ondergaan. Hij zou Virs de hand willen kussen en haar aan het hart drukken, maar dat is levensgevaarlijk. Van flauwen truit of een overvloed van lofwoorden moet zij niets weten.

- "Daar heb ik geen tijd voor, daarbij mij moet ge maar gerust laten, als ieder zijn werk doet heeft de kat ook haar eten. Maar die venten begod, in 't staminee praat voor tien, maar als het er op aankomt zijn ze nog amper in staat hun broek vol te doen." Haar woorden werden bekrachtigd, dus is er geen wederwoord nodig.

De bewoners in de buurt moeten regelmatig gids spelen voor vreemde bezoekers die allen naar dezelfde "medam" vragen. De manier van fietsen, hun stem en heel hun houding verradert de spanning en het gevoel van onmacht en

hulpeloosheid. Zelfs de bengels van de buurt zijn met het lot van die stumperds begaan, en bereid hen door die moeilijke periode door te helpen. Een vorm van solidariteit misschien. Wij zelf maakten ook moeilijke tijden door.

Tot voor een paar jaren leefden wij in de onbezorgde kindertijd, maar nu komen allerhande vragen ons gemoed bezwaren. Toen geloofden wij in Sinterklaas en de Greif van Half-Vasten. We vochten tegen rekensommekes en moeilijke vragen van de Mechelse Catechismus. Mengden de verschillende vaderlandse Karels en Pepijns door mekaar, maar kwamen er gewoonlijk met "honderd keer" schrijven vanaf. Maar nu komen grote-mensen-vragen op ons af:

"Hoe zit dat feitelijk in mekaar met die Virs en het kinnekes-halen?"

Kameraden met oudere broers vinden de kinnekesboot en alle koolsoorten onnozele praat en spreken over "bestuiving" zoals bij bijen en bloemen. Ze houden hun uitleg even gewichtig als vaag maar dat houdt de spanning erin en verscherpt nog de weethonger. Thuis of in de klas durven we geen uitleg vragen. Wij weten dat iedereen weet dat wij nog niets weten, maar vrezen dat ons gezicht het tegendeel zal verraden. Bij bepaalde gesprekken of lessen voelen we dat de rode gloed op onze wangen evenredig stijgt met het schaamtegevoel over onze onbespreekbare kennis die onbekend moest blijven. We voelen ons betrappt omdat wij misschien toch weten wat de groten wilden dat we niet zouden weten. We voelen ons als kleine dieven die zich onrechtmatig iets kostbaars hebben toegeëigend uit het onbereikbare en eigen bezit van de volwassenen. Wat moet de meester nu wel van ons denken?

Op den buiten was het anders niet zo moeilijk om sommige conclusies te trekken. De gewone gang van de natuur was een betrouwbare gids. Wij kenden op afstand het verschil tussen koe en stier, daarvoor moesten we niet in hun oren gaan kijken, en dat een haan geen eetbare eieren legde, was ook geen geheim. Toch kreeg hij kost en inwoon, alleen om op de mesthoop van zijn neus staan te maken en te pronken met een vlamme staart.

Virs Keis zat dus ook in die taboesfeer van de kleinsten. Het was ook een speciaal geval waar ze niet goed weg mee wisten. Bij ons had Virs een vaste stek in huis. Ons peit was enkele jaren ouder en was altijd thuis. Zij hadden dezelfde zware jeugd gekend van hard labour en weinig gewin en vonden dus vele vergelijkingspunten voor een gesprek. Na een

doop of kerkgang kwam ze een tas koffie met een speculaas of een snee pondkoek eten, en betaalde haar verteer met een volle greep suikerbollekes uit de veilig verborgen "moederkes-tès".

Toen ik bijna zes was mocht ik voor één nacht bij tante Wis gaan slapen. Dat was een welkome afwisseling, maar 's morgens, bij de thuiskomst, een grote ontgoocheling. Virs had een zusje gebracht. Wat kon ik nu met een meisje doen? En dan zo een klein onnozel ding. Ik kon mijn teleurstelling niet verbergen.

- "Er lag in de boot maar één jongen, ne rosse met één oor."

Na een grondige controle van het juiste aantal zijwaarts groeiende schelpjes, heb ik me bij hun keuze maar neergelegd en het nieuwe kindje maar aangenomen. Daar bleef het niet bij. Drie maal heeft ze weten te paaien met datzelfde argument. Telkens liet ik mij erin praten, maar ik ben er nog altijd blij om. Ik heb er drie lieve zussen aan overgehouden.

Tegen ons moeder vertelde Virs dat madam Montens zo graag een zoon zou gehad hebben.

- "Waarom hebt ge mij daar niet gedragen, op 't kasteel met veel trappen en ne grote hof en dan met de koets naar de kerk rijden, en op het hoogkoor zitten op kussenstoelen?"

- "Nee joeng, uw voeten zijn daar veel te groot voor, dat is te sletig aan de tapijten."

Ik geloofde Virs, die rondborstige spontane volkswrouw met gezond verstand, die zei wat op haar tong lag. Ik voelde een zekere geneenheid voor haar.

Later wist ik hoe grondig en doordacht zij haar zending volbracht. Ik was gelukkig dat ze mij bij gewone boerenmensen afgeleverd had. Stel u voor, op een kasteel bij twee stijfdeftige juffrouwen als oudere zusters, altijd in het lijntje lopen en proper voor de pinnen komen; onder de hoede van een strenge moeder, en den Beire en Tist Zwinko, als speelkameraden moeten missen. Nu kreeg ik de kans om echt kind te zijn en mij onbezorgd te mogen uitleven met de fratsen vandien maar met de zalvende voorpraak van een peit en peter, die de scherpe berispingen deskundig wisten af te botten. Zelfs een dagelijkse zonde werd lichtjes vergevooft en, na een plechtige belofte van beterschap, vergeven en vergeten.

Virs heeft haar werk goed gedaan.

(in volgend nummer het vervolg van dit verhaal)

8. HOMBEEKSE STAMMEN

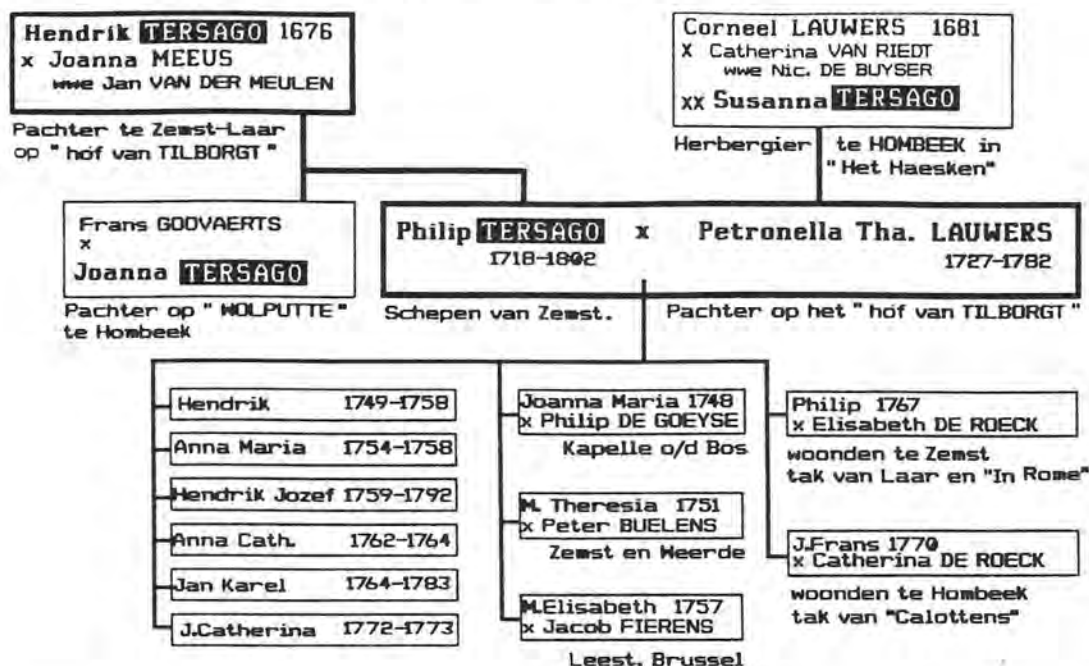
Ward DE KEMPENEER

de stam

TERSAGO

Met de medewerking van
Frans BEUCKELAERS, Alfred JANNES
Louis LAUWERS, Angèle SELLESLAGH

DEEL 2 : DE STAMOUDERS VESTIGEN ZICH TE ZEMST

INLEIDING

De eerste TERSAGO die in Zemst kwam wonen was Hendrik. Dit gebeurde in 1708 toen hij er huwde met Joanna MEEUS. De opvallendste persoonlijkheid in deze stam is ontegensprekelijk zijn zoon geweest : Philip TERSAGO gehuwd met Petronella LAUWERS.

Hij was een erudiet man die een goede opvoeding genoot, leerde lezen en schrijven, maar was vooral nuchter en zakelijk.

Gedurende meer dan dertig jaar was hij schepen van Zemst en wist zich dan ook in deze gemeente en omgeving een voornaam reputatie op te bouwen.

Zijn ouders waren pachters en sproten uit pachtersfamilies, zowel aan vaders- als aan moederszijde. Ze waren bovendien niet onbemiddeld. Heel belangrijk voor hem is wel zijn huwelijk geweest met de gefortuneerde Petro-

nella LAUWERS, enige dochter van Cornelis LAUWERS en van Susanne TERSAGO uit Puurs, een nicht van zijn vader.

Philip TERSAGO had drie dochters van wie de kinderen bekende streeknamen droegen.

DE GOEYSE te Kapelle-op-den-Bos, BUELENS te Zemst en Weerde, FIERENS te Zemst, Leest, Brussel enz.

Hij had ook twee zonen die de naam TERSAGO eer aandedden :

Philip jr. werd de stamvader van de tak van Zemst-Laar en van Hombeek "In Rome", Jan Frans werd de stamvader van de tak van "Calottens" te Hombeek.

Over het gezin Philip TERSAGO - Petronella LAUWERS en hun nakomelingen handelen we in volgend nummer. In deze aflevering beperken we ons tot de ouders van Philip en deze van zijn vrouw.

5. Hendrik TERSAGO (°Puurs 13.2.1676, + Zemst 22.3.1757)

huwde te Zemst op 15.9.1708 (getuigen: Judocus De Boeck/Frans Janssens)

Joanna MEEUS (°Tisselt ca.1680, + Zemst 21.9.1748), weduwe Jan VAN DER MEULEN

Joanna MEEUS

Joanna was geboortig van Tisselt (ca. 1680), de dochter van Guiliam MEEUS en van Joanna VAN CAMP¹. Haar vader en haar beide grootvaders waren schepenen van Tisselt geweest². (De parochieregisters van Tisselt zijn jammer genoeg verdwenen). Tisselt was een heerlijkheid van het land van Grimbergen en heette aanvankelijk ook "Berghen op den Thiesselt". De relatie met Grimbergen was zo belangrijk dat gegoede lieden van Tisselt het erg op prijs stelden om als "meisonier" van het land van Grimbergen opgenomen te worden. Het meisenierschap was een soort verbond (poorterschap) voor de betere klasse en was zeer familiegebonden. Ze noemden zich: *"meyseniers-luyden ende fraters van wettelijcken bedde ende uyten bloede gheboren."*

De familieleden MEEUS, zeer stam- en eerbewust, beschouwden het als de grootste eer de meiseniersbrieven te bekomen. Zo was ook de vader en grootvader van Joanna MEEUS meisonier geweest³. In 1591 was Willem MEEUS, meyer van Berghen op den Thiesselt, en kreeg Catherina BUYLS, zijn vrouw, haar meiseniersbrieven⁴. Zeggen we nog dat aan het meisenierschap bepaalde rechten verbonden waren, maar ook juridisch kon men er voordeel uit halen. We komen hierop later terug in een artikel over de Hombeekse meiseniers.

HENDRIK TERSAGO, DE NIEUWE PACHTER OP DE HOEVE VAN TILBORGT TE LAAR

Begin 1700 gaat Joanna MEEUS een eerste huwelijk aan met Jan VAN DER MEULEN, zoon van de Zemstse pachtersfamilie Isaac VAN DER MEULEN en Barbara VERMIJLEN.

Met hem heeft ze te Zemst drie kinderen:

1. Elisabeth V.D.MEULEN (°Zemst 22.1.1704)
(ss: Jan Keuleers, in naam van Barth. Bovis, pastoor van Boortmeerbeek / Elisabeth Meeus)
2. Isaac V.D.MEULEN (°Zemst 20.11.1705)
(ss: Isaac VERMEULEN/Maria MEEUS)
gehuwd te Zemst (11.4.1741)
met Elisabeth HERMANS
3. Maria V.D.MEULEN (°Zemst 31.1.1708)
(ss: Jan Hendrik VAN DER MEULEN / Barbara MEEUS)

Toen haar man in 1708 overleed bleef Joanna MEEUS niet bij de pakken zitten. Ze nam het roer in handen en runde zelf de pachthoeve. Samen met haar broer Jan uit Tisselt legde ze op 17 april 1708 haar gelofte af als meiseniersvrouw van de baanderij van Grimbergen⁵ en kort daarop, op 15 september van datzelfde jaar, ging ze te Zemst een tweede huwelijk aan, ditmaal met de 32-jarige Hendrik TERSAGO uit Puurs.

Welke verband er is geweest tussen de familieleden MEEUS te Zemst, Tisselt of Puurs en de TERSAGO's te Puurs is niet achterhaald. De rol van de vrouw is dikwijls bepalend om een gezin (en familietak) te verplaatsen naar een ander dorp. Dit was ook met de TERSAGO's het geval zowel naar Zemst als naar Hombeek.

Hendrik TERSAGO genoot thuis een goede opvoeding en leerde er schrijven en lezen. Hij wist uit alles voordeel te halen. Hij koos zelf een goede trouwpartij en zorgde ervoor dat zijn kinderen ook goed uithuwelijkten en blijkt dus niet vrij te plijten van een zeker opportunisme. Hij werd bij burens en vrienden vaak gevraagd om hen met raad bij te staan bij ingewikkelde zakelijke overeenkomsten of contracten en trad geregeld op als getuige bij het verlijden van aktes bij de notarissen of voor de schepenen van het dorp. Voor zover nagegaan is hij zelf geen schepen van Zemst geweest.

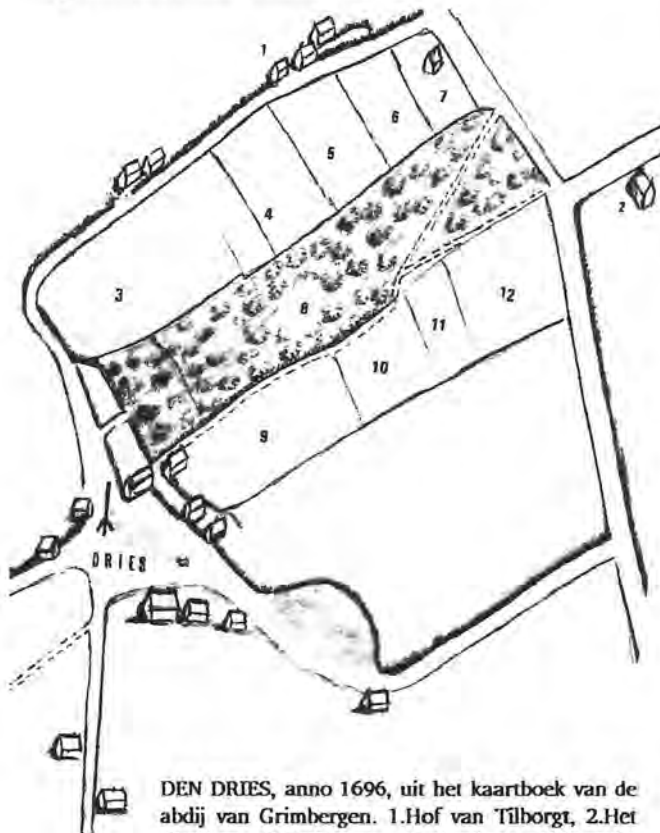
Zicht op de binnenkoer van het hof van Tilborgt te Laar

Hij was een ijverige pachter en beheerde met zijn vrouw de historische pachthoeve te Zemst (Laar) "De hoeve van Tilborght" die hij huurde⁶ van E.H Blondeau, Kanunnik Zellaer van het kapittel van St. Rombouts te Mechelen, een

vermogen grootgrondbezitter met o.m. vele huizen in Mechelen maar ook huizen in Hombeek, Zemst, Weerde, Leest en Kampenhout.

In de huur waren ook meer dan 17 ha gronden begrepen. Hiervoor betaalde Hendrik 210 gulden per jaar, wat gunstig was in vergelijking met de huurpacht die het klooster van Leïendaal of graaf Van Der Nath aanrekende. De houtkap was er echter niet inbegrepen. Al het hout moest bij Blondeau thuis gebracht worden. Ook van de fruitopbrengst uit de grote boomgaard bij de hoeve wenste hij dat de helft voor hem was. Bovendien moest de huurder ieder jaar 25 busselen "geleyt stroyt" (stro voor dakbedekking) en 24 veertelen rogge en 1 veertel boekweide en 1 stuk haver leveren aan de priester.

In 1749 werden de talrijke bezittingen Blondeau verdeeld onder de erfgenamen van twee dochters⁷; Barbara, gehuwd met Peeter DE MEESTER en Anna Maria gehuwd met Jan BRANTS. Hierbij wordt Hendrik TERSAGO vermeld niet alleen als huurder van de Tilborghthoeve maar bovendien nog van een "behuysde hofstede" met 1 bunder land op "het groot bekeveld" onder Hombeek.

DEN DRIES, anno 1696, uit het kaartboek van de abdij van Grimbergen. 1.Hof van Tilborgt, 2.Het Haesken, 3.Verhoeven, 4.Blondeau, 5.Romréc, 6.de paters Oratoren, 7.Adriaen Ceulemans, 8.de abdij Grimbergen, 9.Marten Pauwels, 10.Jan Davis, 11.St.Pieters Mech., 12.Joos De Laet. Merk op dat ook de wip midden op den Dries stond, bij de herbergen "Den Achtergaef" en "Den Coninck".

DE JONGE TERSAGO'S

Uit het huwelijk van Hendrik en Joanna Meeus werden eveneens drie kinderen geboren van wie er twee opgroeiden :

1. Joanna TERSAGO

(°Zemst 10.8.1710, + Hombeek 26.11.1772)

(ss: Frans Smet / Helena Janssens)

huwde met Frans GOOVAERTS uit Hombeek.

2. Anna Maria TERSAGO

(°Zemst 9.12.1714, + Hombeek 30.6.1740)

(ss: Philip Tersago / Anna Mees)

3. Philip TERSAGO

volgt --> 6

(°Zemst 6.6.1718, + Zemst 1802)

(ss: Philip Tersago / Barbara Meeus)

huwde met Petronella LAUWERS, achternicht.

JOANNA TERSAGO, EEN EERSTE TELG IN HOMBEK OP HET HOF VAN WOLPUTTE

De eerstgeborene, Joanna TERSAGO huwde te Zemst op 24.7.1735 met Frans GOOVAERTS (°Hombeek 1703-1767), zoon van Jan Goovaerts en Magdalena Moelands. Dit echtpaar had 10 kinderen doch velen overleden zeer jong.

Bij de boedelscheiding der goederen van hun ouders (1772 en 1776)⁸ worden deze vier kinderen, waarover Hendrik Tersago als voogd optreedt, vermeld:

(1) Joanna Maria GOOVAERTS (°1745),

(2) Anna Maria GOOVAERTS (°1746),
gehuwd met Hendrik VAN DAM,
woonden in Hombeek dorp.

(3) Jan Frans GOOVAERTS (°1751),
gehuwd met Jacoba VAN WESEMAEL,
woonden in Hombeek op het hof van
"Wolput" op den Mechelsen steenweg

(4) Peter Jan GOOVAERTS (°1753),
gehuwd met Jacoba CNOPS.
Ze woonden te Zemst in de Hoogstraat.

Frans GOOVAERTS pachtte het "Hof van Wolputte" van de familie VAN DER NATH⁹. Dit hof, een oude heerlijkheid, ooit bezit van de familie VAN WOLPUTTE, in steen opgetrokken en met renaissance trapgevels, was toen nog volledig omwald. De glorie als oud cijnshof was echter lang uitgespeeld en het was overgegaan van een huis van plaisance met later brouwerij tot uiteindelijk nog slechts een

pachthof. Het kreeg de naam mee van zijn bezitters of bewoners en heette in de 17de eeuw "Croessershof" en nu "De hoeve Den Sommer". Zo vermeldde de verkoopakte¹⁰ in 1757: "het oude casteel, gheëntourneert van water, waarvan het batiment tegenwoordigh is dienende voor een hoeve, ghenaemt 'Den Sommer', ... "

De huurder betaalde er 502 gulden per jaar voor. Dat is een honorabele som als men bedenkt dat in die jaren kleinere en middelgrote huizen verkocht werden voor 200 à 400 gulden. In de huurprijs was echter niet alleen het in verval geraakte kasteeltje met omgebouwde stallen, maar een hele partij aan gronden, zowel in de onmiddellijke omgeving als op het Middenveld, het Linneveld, op Goemanshoeve als op de Kouter. Het geheel bedroeg 14 bunders en 3 dagwant of omgerekend ongeveer 18,5 ha. Het loont de moeite enkele bepalingen in het huurcontract te overlopen :

" Item sullen de huerders cortgehouden sijn te onderhouden de straete, de beken ende de waterloopen comende aen de voorseyde goederen, op pene dat de beleyden sullen wesende te hunnen laste,

- item sullen de pachters gedurende hunne huere mogen cappen alle willgen en eycken stroncken, te weten oudt sijnde vier jaeren ende minder niet, sonder eenigh gesag te hebben over eenigh opgaende bomen,

- item sullen de huerders geen quitscheldinge genieten van de schaede die soude comen door overstroommen van de riviere de Senne over de weyden die de huerders self hebben gelabeurt (30gl per bunder quitschelding)

- item in cas van haircracht ofte hagelslaghe ofte fouragering ende overloop van waeters sullen de huerders quitschelding ende moderatie genieten naer de geleden schade a rato van de huere ende bundersgeweyse, (te weten voor 1 bunder graen = 30 gulden), mits daarvan doende behoorlijcke advertentie binnen 24 uren.

- item sullen de huerders gehouden sijn te onderhouden alle de vensters, soo van gelaesen als andersints, alsoock de daecken ende de leemen wanden, ten waere datter iet quame voor te vallen door stormwinden ofte datter eenigh nieuwwerck moeste gemaecht worden, hetwelck sal weesen ten laste van de heere verhuerder, dan alleenlijck sullen de huerders maer moeten stoppen eenighe cleyne gaten

- item sullen de huerders geobligeert sijn de voornoemde landen wel ende behoorlijck te laboueren, alle drij jaeren ten minste behoorlijck te mesten sonder eenigh recompense ofte ascortinge aen sijn huere

- item sullen de huerders jaerlijckx geobligeert sijn te doen drij carwijen als het hun sal geordonneert worden

- item sullen sij huerders gehouden sijn jaerlijckx de putten te maecken ende te planten 100 eycken plantsoen ende 100 poten door de verhuerder aen hen ter hand gesteld

- finaelijck, in cas de huerders hun quamen te misbruycken ofte dees conditie niet te houden, soo sal dese huere instantelijck comen te cessereren of doot ende te niet te sijn indien 't de verhuerder belieft".

Frans Goovaerts overleed in 1767, op 64-jarige leeftijd. Vijf jaar later volgde zijn vrouw hem in de dood, na lang ziek te zijn geweest, ook slechts 62 jaar oud. De nog jonge zoon Jan Frans, 19 jaar, zette met zijn oudere zuster Jennemie en zijn jongere broer de pacht verder. Ze moeten het hard gehad hebben. De opbrengst bij de verkoop van de ouderlijke goederen dek- te de schulden niet.

Intussen was graaf VAN DER NATH ook overleden en werden zijn bezittingen in 1757 verkocht. Niet alleen het kasteel Wolputte, maar ook de hoeve Wolputte (later de boerkes) en het "Kleyn Kasteelken" (de hoeve Doms) en ook de hoeven en gronden te Zemst en het kasteel Relegghem waar de familie Van Der Nath verbleef, gingen onder de hamer.

Jonker Geeraert de Burllet kocht Wolputte. Hij verhuurde het opnieuw in maart 1773 voor de prijs van 450 gulden per jaar¹¹ aan de zoon van Frans, Jan Frans Goovaerts gehuwd met Jacoba VAN WESEMAEL. Jan Frans wist zich op te werken en had intussen de middelen gevonden om zijn broer en twee zussen ieder 216 gulden uit te betalen. Deze som was hij hen nog verschuldigd als nog niet vereffende schuld bij de overname van de inboedel en de dieren na het overlijden van de ouders¹².

Hij is op Wolputte blijven wonen tot (intussen) graaf De Burllet in het begin van de Franse tijd, het kasteeltje op zijn beurt verkocht aan pachter Frans Michiels. Deze bleef er bijna twintig jaar op wonen. Hij werd, begin van de Franse tijd, bij de notabelen van de gemeente gerekend en zat in het eerste Hombeeks gemeentebestuur.

In 1815 vertrok hij echter naar Leest en verkocht Wolputte met de omliggende gronden aan de heer PANSIUS-MELAERT van Mechelen, die het kort daarop liet afbreken om op die plaats een nieuw neo-klassiek gebouw op te richten zoals we het nu nog kennen.

**PHILIP,
DE Zoon VAN HENDRIK TERSAGO
EN EEN * MARIAGE DE RAISON ***

Van de drie kinderen van Hendrik ging Joanna, de oudste, gehuwd met Frans Goovaerts naar Hombeek wonen. De tweede dochter, Anne-mie, stierf ongehuwd op 26 jarige leeftijd.

Het jongste kind, de zoon Philip, zou een glanshuwelijk aangaan met het adoptief voogdkind van zijn vader, Petronella LAUWERS.

Dank zij vele archiefstukken konden enkele puzzelstukjes uit een familiegeschiedenis van bijna driehonderd jaar geleden, terug ingepast worden. We dachten dat dit levensverhaal van de ouders van Petronella LAUWERS boeiend genoeg was om het in deze familiegeschiedenis in te lassen.

Cornelius LAUWERS

(° ? ca. 1681 , + Hombeek 24.11.1729)

getrouwd te Hombeek op 26 augustus 1702

(tt: Cornelius Keulemans / Antoon Jacobs)

met Catherina VAN RIET

(° Malderen 1657 ? , + Hombeek 9.11.1723)

hertrouwd te Puurs op 1 februari 1724

(tt: Hendrik Tersago / Corneel Verheyen)

met Susanna TERSAGO

(°Puurs 12.9.1694, + Hombeek 22.4.1729)

Geboorteplaats en juiste geboortedatum van Cornelius hebben we nog niet teruggevonden. Hij stamde wellicht niet uit een kroostrijk gezin en vermoedelijk zijn zijn ouders vroeg overleden.

We weten dat zijn broer, Joos LAUWERS, te Zemst woonde en er op 5 augustus 1706 gehuwd was met Anna VAN LAER (getuige Jan Lauwers). Dit echtpaar werd gezegend met 10 kinderen, allen te Zemst (Laar) geboren tussen 1707 en 1728.

We ervaren dat een zekere relatie bestaat tussen Corneel LAUWERS en inwoners van Humbeek, ook met Lauwersen, maar toch kon daar ook geen zekerheid gevonden worden.

Het levensverhaal van Cornelis mag boeiend genoemd worden alhoewel hij (indien de geboortedatum klopt) maar vijftig jaar oud zou geworden zijn. Het dubbel huwelijk, eerst met een veel oudere (rijke) vrouw, dan met de veel jongere vrouw, als zovele andere merkwaardige

feiten belichten de man zeer goed als toch duidelijk eergierig en beredeneerd. Bovendien was hij zelfvoldaan en zonder complexen, iemand die zich steeds goed in zijn vel moet gevoeld hebben.

CHERCHEZ LA FEMME

Cornelis LAUWERS ging een eerste huwelijk aan met Catherina VAN RIET, een veel oudere vrouw, weduwe van Nicolaes DE BUYSER, die naar Hombeek was komen wonen en er de herberg "Het Haesken" op de Humbeekbaan uitbaatte. Haar eerste huwelijk was kinderloos gebleven toen op 4 juli 1702 haar man Nicolaes overleed en te Hombeek begraven werd. Was het een warme zomer of wat dan ook, maar nog geen twee maand later, op 26 augustus van datzelfde jaar, staat Catherina terug voor het altaar en wordt een tweede huwelijk ingezegend. Haar keuze was gevallen op de meer dan 20 jaar jongere Cornelius LAUWERS, of was het zijn keuze ? De weduwe zat er immers warmpjes in zowel van huize uit als uit de nalatenschap van haar eerste man. Zijn neven en nichten waren verontwaardigd. Dit huwelijksavontuur van hun suikertante uit Hombeek zat hun duidelijk dwars. Ze stelden de week na haar huwelijk, op 2 september 1702, procureur Spitael aan als hun raadsman om hun te vertegenwoordigen in het proces tegen hun tante en haar nieuwe man. Ze eisten hun wettelijk erfdeel, haar verbleven van haar eerste man, terug op¹³. De zaak kwam vier maal voor maar op 7 december wist Van Leuven, de advocaat van Cornelis LAUWERS, de zaak in onbeslistheid te verstikken.

**DE HERBERGIER IN "HET HAESKEN",
EEN MAN MET STIJL**

Het leven in de herberg "Het Haesken" moet Corneel goed zijn afgegaan. Het was een bekende herberg, vooral voor de Brabantse Hombenaars. Ze was gelegen op de Humbeekbaan, aan de rechterkant op het laatste stuk voor Laar, waar de straat de grens uitmaakt tussen Hombeek en Zemst. Voordien was Adriaen CEULEERS meer dan 24 jaar de waard in "het Haesken" geweest¹⁴, en de graaf van Hombeek was er een geëerde gast.

Bij de schuttersfeesten in 1682 waren deze herberg samen met "den Achtergael" op den Dries en "In den Coninck" in de Houtestraat de vaste pleisterplaatsen der feestvierenden¹⁵.

Er werd zowel goed bier als wijn geschonken.

Foto genomen van de huizen die nu staan op de plaats waar eertijds "Het Haesken" gelegen was.

De Herberg was eigendom van de familie Cornelis Persoons, brouwer en handelaar uit Mechelen, die ook pakhuizen bezat op de Dijle. Later (1760) ging ze over op Jan Cornelis Persoons, heer van Keerbergen, Roosendaal etc. die "Het Haesken" hypothekeerde voor een lening van 2.000 gulden aan het Kapittel van St.Rombouts, Mechelen¹⁶ en in 1764 werd ze verkocht¹⁷. In 1789 verhuren de consoorten COECKELBERG van Geerdegem deze herberg aan Peeter DE BOECK¹⁸, en in 1813 verhuurt Anne Marie COECKELBERGH uit de Hoogstraat te Mechelen "Het Haesken" met 3 ha grond aan J.Fr. VERMIJLEN¹⁹. Van de gebouwen zelf moeten we ons niet te veel voorstellen. Volgens de beschrijving waren alle wanden in leem opgetrokken en was het dak met stro belegd. Er waren wel bijgebouwtjes.

Cornelis LAUWERS, de nieuwe herbergier in "Het Haesken" deed er alles aan om in aanzien te komen bij de wethouders van Smal Brabant. Hij verzorgde zijn relaties bij de pastoor en had goede contacten met de clerus van Mechelen. Cornelis leed eronder dat hij niet had leren schrijven. Alle stukken die door hem onderschreven moesten worden, tekende hij niet met een ordinair kruisje zoals de meeste ongeletterden deden, maar hij gebruikte een eigen symbool ;een recht kruisken met onderaan een pijlvorm.

Handwritten signature: "Cornelis Lauwers" with a cross and arrow symbol, and "Pfeffer for Pfeffer" below it.

Of hij kon lezen weten we niet, maar toch is

het opmerkelijk dat hij thuis meerdere boeken bezat en dat een Frans boek met veel liefde gekoesterd en opgeborgen zat in de secretaire. Het heette : " Abrégé de la Morale de l'Évangile ou Pensées Chrétiennes sur les textes des quatre Évangélistes". We kunnen ons moeilijk indenken dat Corneel moraal-filosofische beschouwingen over de vier evangeliën zou bespreken met zijn caféklanten. Het boek kan best een geschenk of aandenken geweest zijn van één zijner vele relaties met geestelijken.

Hij heeft zeker getracht een vooraanstaande rol te spelen in het parochiale of gemeentelijke bestuur. Het is hem niet gelukt Armenmeester of H.Geestmeester te worden, laat staan schepen van Hombeek. Daarvoor moest men tenminste kunnen schrijven.

In zijn poging om in de gunst te komen van Hombeeks meyer en schepenen trok hij met hen begin 1721 naar de notaris te Mechelen om hen bij testament te gedenken. Rechtstreekse nakomelingen had hij niet en zouden er na bijna 20 jaar huwelijk wellicht niet meer komen, gezien de hoge leeftijd van zijn vrouw.

We lezen:

" Op heden den 30 januari 1721 compareerde Cornelis LAUWERS inwoner van de Borggravié van Hombeek Bbt. dewelcke heeft verclaert, soo hij doet bij desen, om redenen verscheynende voor den meyer, greffier, shepenen en bedesetters tegenwoordigh wesende der selve prochie en borggravié, om onwederroepelijck gegoet, gegeven en met levende lijve gecedeert te hebben, ingevalle hij comt te sterven sonder wettige kinderen agter te laeten, eene forme van 100 croonen of 326 gulden 5 stuyvers courant, op expresse conditie nogtans dat de voorseyde wethouders het geniet sullen hebben van deselve 100 croonen promptelijck na comparants aflijvigheyt voldaan te worden uyt de penningen sich ten sterfshuyse bevindende.

Aldus gedaen en gepasseert ter presentie van Martinus POPLEU, Michiel VAN RANSBEKE, getuygen hiervoor geroepen²⁰."

De wethouders waren wel wat blij met de vrijgevege schenker, doch minder blij was de vrouw thuis, die vond dat het wel de spuigaten uitliep. Het is moeilijk verder achter de schermen te kijken dan voor zover de objectieve stukken ons dit toelaten, maar het is toch levendig voor te stellen dat er toen daar meer dan één aardig woordje is gewisseld tussen de echtgenoten. Resultaat, geen 14 dagen later zat Corneel terug voor de notaris, ditmaal niet met de wethouders van Hombeek maar met

zijn bloedeigen vrouw, Catherina VAN RIET, ditmaal niet te Mechelen maar in Humbeek, bij haar notaris²¹.

Ze liet een nieuw testament registreren dat het vorige wederriep.

" ende ter discretie van denlanckxlevenden van hun beyden, revoceren, casseerende doot ende te niet doende bij dese, alle voorgaende testamenten, codicillen, donatien tersaecke des doodts en alle dergelijke aenspracken van uytterffen, ... /... "

Catherina ging nu eens duidelijk bepalen wat er diende te gebeuren indien zij eerst zou sterf- van en vermaakte een som van 1.200 gulden aan haar neven en nichten. Ze noemde ze allen bij naam en legde ook vast hoe de verdeling moest gebeuren. Weliswaar werd een gelijkaardig bedrag voorzien voor de erfgenamen Lauwers, indien Cornelis eerst zou overlijden, zonder echter enige vermelding van de begunstigde verwanten. Het is duidelijk dat Catherina beschermende maatregelen heeft genomen tegenover haar familie. Merkwaardig feit is ook dat de twee getuigen niet van Hombeek kwamen maar geburen waren van Zemst; pachter Hendrik Tersago van het hof Tilborgt en Guiliam Van Steenwinckel van Laar.

Geen drie jaar later, op 9 november 1723, overleed Catherina. Of haar laatste wil werd uitgevoerd, weten we niet. We vermoeden van wel omdat bij Cornelis later afrekening (waarvan de inhoud niet bekend is) met haar erfgenamen teruggevonden werden.

CORNELIS BEGINT EEN NIEUW LEVEN EN HUWT MET SUSANNA TERSAGO

Corneel heeft niet lang zitten treuren over het heengaan van zijn vrouw. Zijn goede vriend en naaste buur, Hendrik Tersago, wilde hem wel een handje toesteken bij het zoeken naar een geschikte huwelijkspartner. Bij zijn tante Helena in Puurs, de vrouw van zijn reeds lang overleden oom Nicolaes Tersago, zaten nog drie huwbare dochters, de drie jongsten van 13 kinderen; Susanne, 29 jaar, Catherina, 24 jaar en Clara, 21 jaar.

Hendrik zal zijn nichtjes wel ingelicht hebben over de vele kwaliteiten, niet het minst de financiële kwaliteiten, van de 44-jarige weduwnaar uit Hombeek. Susanna voelde er wel wat voor om Cornelis beter te kennen. Ze ontmoeten mekaar en in vier maand tijd was alles beklonken.

Op 1 februari 1724 werd te Puurs de huwelijksmis gezongen en Hendrik Tersago mocht, als beloning voor de geslaagde bemiddeling, zijn naam inschrijven in het boek van de pastoor, als getuige voor de bruid.

Voor Cornelis Lauwers begon een nieuw leven. De toekomst lachte hem toe. Hij had geld en aanzien. Zijn geluk kende geen grenzen als bovendien nog datzelfde jaar zijn jonge echtgenote hem een eerste opvolger schonk.

Het is opvallend dat Cornelis niet zijn broer uit Zemst noch andere verwanten Lauwers heeft opgeroepen als doopheffers van zijn kinderen. Hij heeft het blijkbaar zeer erg op prijs gesteld dat de vermogende Jan Corneel Persoons, brouwer en koopman van Mechelen, van wie hij trouwens ook de herberg huurde, het peterschap waarnam. Ook de jonge Petronella De Gorthier, verwant aan de vrouw van Persoons, werd als meter gevraagd van het derde kind.

Hun kinderen waren :

1. Jan Cornelius (*9.12.1724, + 24.12.1725)
(ss : Joes Cornelis Persoons / Helena Lauwers)

2. Jan Cornelius (*22.2.1726, + ?)
(ss : Joes Cornelis Persoons / Josina Vervaeck)

3. Petronella Tha. (*29.6.1727, + 24.10.1782)
(ss : Hendrik Tersago / Maria Torf., loco Petronella De Gorder infans)
zij huwde met Philip TERSAGO volgt —> 6

4. Michaël (*15.3.1729, + 26.3.1729)
(ss : Michael Pellemans / Joanna Mees)

Het eerste kindje stierf jammergenoeg één jaar na de geboorte, op kerstavond. Met de grootste eer werd het in de kerk van Hombeek begraven.

HET PROCES WORDT HERNOMEN

Het overlijden van Catherina van Riet was het signaal voor de consoorten DE BUYSER, de vermeende erfgenamen van Catherina's eerste man, om ras de meer dan twintig jaar oude onuitgesproken procedure terug te openen. Ze haastten zich naar Mechelen om er mijnheer Buydens aan te stellen als hun advocaat²².

Het spel was weer de wagen op. De oude aanklacht van 1702 werd hernomen en er werd geëist dat een inventaris zou worden opge-

maakt van het sterfhuis van Catherina Van Riet om hieruit te bepalen wat de familieleden De Buyser zou toebehoren. Cornelis Lauwers werd verplicht zich te verdedigen en koos advocaat Van Leuven als zijn raadsman om te verschijnen voor de vierschaar van het burggraafschap Hombeek²³.

Louis HORCKMANS, meyer, Joos en Jan DE LAET, Gommer BUELENS en Peeter VAN ES-BROECK aanhoorden de pleidooien die week na week doorgingen. De zaak kwam een eerste maal voor op 13 december 1724 en Buydens stelde er de aangeklaagde Lauwers in gebreke. Blijkbaar werd hierop niet gereageerd zodat op de zitting van 13 januari Buydens er op aan drong tegen volgende week een beslissend antwoord te krijgen. De advocaat van Lauwers legde een handgeschreven verdediging neer met de nodige bijvoegsels en vroeg hierop antwoord tegen 27 januari daaropvolgend.

De aap kwam uit de mouw. Hij trachtte de eis te ontcrachten door te stellen dat niet de rechtspraak geldend voor Hombeek mocht worden ingeroepen maar wel deze van de baanderij Grimbergen, omdat, zo betoogde hij, Catherina Van Riet, eerste vrouw van Cornelis Lauwers, een meiseniersvrouw was. Een meesterlijke zet omdat het meiseniers-erfrecht versnippering van patrimonium trachtte tegen te gaan.

(We hebben geen meiseniersbrieven van Catherina Van Riet gevonden en ze wordt ook niet vermeld in het boek "Van Meiseniersbloed" van Jan Lindemans, maar wel familieleden en naamgenoten van haar die hun brieven aflegden voor de bank van Buggenhout.)

Dit schoot in het verkeerde keelgat en :

"BUYDENS, gheexamineert hebbende de schriftelijke antwoorden vanweghens den ghedaegden, hem ghedient in actis van en 13 deser maent januarii, in plaetse van replique seght dat den ghedaegden qualijck ende ten onrechte compt expliceren dat wijlen Catherina VAN RIET, sijne gewesene huysvrouw, soude gheweest hebben meyssoniervrouwe, dat hij naervolghens en ingevolge presente costumen (gebruiken) van de hoofbancke van Grimberghen, soude weesen erffgenaem mobilaer unniverseel van wijlen Nicolaes DE BUYSER, der aenleggeren broer, binnen dese prochie ende borggraefschap van Hombeek overleden.

Indien de selve was hopende dit poinct in observatie waeren, des neen, en connen worden bestaen dat het territoir waeronder niet en is begrepen dit borghgraefschap van Hombeek, ghebruyckende het gemeyn lantrecht dat den lancxlevende teghens de kinderen ofte erfgenaemen van de eerststervende moet afdeylen half ende half gelijk den ge-

daegden, contrarie van dit ghemeyn ghebruick ende ussantie, geldend en in Brabant gheplogen, noynt ten rechte en sal connen proposerem, .../..."

Hij herhaalde zijn eis van inventaris maar was bereid de kosten voor het proces te delen.

Ook de wethouders van Hombeek bleken niet zo gelukkig te zijn met met het voorstel om het Grimbergs recht in te roepen. Op 10 februari bracht advocaat Van Leuven nog wel een gedrukte uitgave van het Grimbergs recht op tafel, maar op 24 februari werd er door de Hombeekse vierschaar toch op aangedrongen dat Corneel een staat zou opmaken van zijn bezittingen "om tot peis en vrede te commen".

Maar daar hadden ze niet met de waard gerekend. Noch Corneel Lauwers noch zijn advocaat nam er vrede mee. Het ganse bundel van dit proces werd geïnventariseerd voor verdere behandeling door de Raad van Brabant. In de rand stond volgende vermelding:

"Aan den Eerwaerden Heer Cancellier,

Op heden den 4 meert 1724 zijn by m'Her Jacques Nicolaus DE MAN, heere van beyde Lennicken, Raedt van Sijne Majt. Souv. Raede van Bbt, ende doende de functie van cancellier, genommineert ende gecommiteert de advocaat Lion ende Smith, tot oversien ende adviserem van het proces alhier vermeld, hangende onbesclecht voor schepenen van de Borggravie van Hombeek Bbt., om ingevolge van hun advies bij de voors. schepenen recht te doen naer behoefte, actum ut supra."

Wat de uitspraak is geweest van deze raad weten we niet. Bij het overlijden van Corneel had hij wel een dossier in zijn bezit met als tittel "transactie tussen Jan De Buyser en consorten over procedure met Hombeek, Brabant tegen Cornelis Lauwers", doch de inhoud ervan is niet bekend.

UPS AND DOWNS

Corneel was een welstellend man, ongeletterd maar toch praktisch en zakelijk. Hij runde geen pachthof met veel dieren of bewerkte geen uitgestrekte landerijen. Hij was gewoon herbergier in "Het Haesken" en toch had hij aanzien omdat hij welstellend was, niet in gronden maar in geld. Hij was geldschietter voor een vijftiental ontleners, die hiervoor hun bezittingen hypothekeerden. De opbrengst aan intrest bracht tussen 4% en 5,5 % op. Waarom het verschil? We weten het niet. De herberg huurde hij van de heer Persoons uit Mechelen,

maar toch bezat hij drie huizen, één te Leest in de Bieststraat, één te Hombeek in de Bankstraat en één aan het "Stenen cruys". Zijn tweede vrouw, die wel kon schrijven, zou voor hem een onmiskenbare hulp gaan betekenen. Zijn langgekoesterde ambitie om een leidende rol te kunnen spelen in het beleid kon nu in vervulling gaan. Hij werd bedesetter van Op-hombeek. Schrijven kon hij niet, rekenen en met geld omgaan kon hij des te beter. De bedesetter was een soort belastingontvanger, een functie die bovendien niet risicovrij was omdat hij de te innen gelden voorschoot en hoofdelijk garant bleef voor fouten door hem gemaakt. Zijn vrouw schreef de boeken in.

Corneel was zeer zelfbewust, soms te veel wat tot opschepperij kon leiden. Hij dierf dan ook wel eens een te grote mond opzetten.

Dit kwam hem ooit duur te staan en zo werd hij in juni 1727 voor de Hombeekse vierschaar (gerecht) gedaagd. Wat was er gebeurd?

In een cafédiscussie met Frans De Keersmaecker had hij zich laten ontvallen dat de graaf VAN DER NATH een leugenaar was. De Keersmaecker haastte zich om de graaf op zijn kasteel Relegghem te Zemst hiervan op de hoogte te brengen. De edelman kon natuurlijk dergelijke eerroevende taal niet nemen en eiste dat die opschepper van een Corneel Lauwers, publiekelijk zijn lasterpraat zou intrekken. Hij liet hem dagvaarden door de officier Martin POPPLEU.

De vierschaar van Hombeek, kort daarop bijeengeroepen in "Den Engel", hoorde de beschuldiging die als volgt luidde:

" den gedaegden ten tijde van de vergaert (vergadering ?) ten gehuchte oudt (ten Houde, of in de Houestraat ?) soude nageseght hebben dat den heere graeve was eenen leugenaar ".

Corneel krabbelde in alle toonaarden terug :

" ... seght dat het waer kan wesen maer, alsoo hetselve door een pure haestigheyt en sonder optelettentheyt gebeurt is, en dat het hem ten uitersten pene is dese injure aen de voornoemde heere graeve naergeseyt te hebben, daeruyt volghet dat hij dese injure is revocerende alnû, en bekenet den selven heere graeve VAN DER NATH te houden als eenen persoon van eere, niet en wetende iet contrarie aen deszelfs reputatie te seggen ".

Hiermee was de graaf in zijn eer hersteld en bleef enkel nog dat Corneel kon afdokken voor de kosten van het proces en wellicht voor een rondje aan de wethouders en de andere aanwezigen.

EEN TRAGISCH EINDE

Het leven ging verder. Aanvankelijk zag alles er nog rooskleurig uit. Susanne schonk hem in 1726 een tweede zoontje, dat eveneens als het overleden eerste kindje de naam kreeg van Jan Corneel. In 1727 werd hun dochtertje Petronella Theresia geboren. Hendrik Tersago werd haar peter. Maar het jaar daarop ging het zienderogen achteruit met de gezondheid van Corneel. In juni 1728 vond hij de tijd gekomen om zijn testament te maken. Hij ontbood de schepenen van Hombeek.

Alhoewel de aanhef van dergelijke wilsbeschikkingen in nogal geijkte termen gesteld werden, achtten we het toch een sprekend document voor die tijd. We geven het hier :

Inden Naeme Ons Heeren, Amen
Op heden den 29 Junij XVIIe achtentwintigh compareerde voor Peeter Van Esbroeck en Gommer Bulens, schepenen der Borghgravie van Hombeek in Brabant, Cornelis Lauwers en Susanna Tersago, sijne huysvrouwe, den eersten comparant sieckelijck van lichaeme ende de tweede gesont. Beyde nogtans hun verstant en vijf sinnen allome wel machtigh ende gebruyckende gelijk ons schepenen voornoempt clarelijck is gebleken, de welcke overdenkende de broosheyt des menschen leven, de sekerheyt des doot en d'onsekerheyt van de ure der selven, hebben verclaert uyt dese werelt niet te willen scheyden sonder alvoreen gedispenseert te hebben van hunne tijdelijcke goederen hun bij den Almachtigen Godt op dese werelt verleent, en dat inder maniere naervolgende .../...enz. "

" Inden Naeme Ons Heeren, Amen.

Op heden den 29 junii XVIIe achtentwintigh compareerde voor Peeter Van Esbroeck en Gommer Bulens, schepenen der Borghgravie van Hombeek in Brabant, Cornelis Lauwers en Susanna Tersago, sijne huysvrouwe, den eersten comparant sieckelijck van lichaeme ende de tweede gesont. Beyde nogtans hun verstant en vijf sinnen allome wel machtigh ende gebruyckende gelijk ons schepenen voornoempt clarelijck is gebleken, de welcke overdenkende de broosheyt des menschen leven, de sekerheyt des doot en d'onsekerheyt van de ure der selven, hebben verclaert uyt dese werelt niet te willen scheyden sonder alvoreen gedispenseert te hebben van hunne tijdelijcke goederen hun bij den Almachtigen Godt op dese werelt verleent, en dat inder maniere naervolgende .../...enz. "

Dit testament werd waarschijnlijk bij hem thuis opgesteld en uit de geest ervan kan worden opgemaakt dat hij nog maar weinig hoop had op een lang leven. Corneel vermaakte zijn ganse vermogen aan de twee kinderen. De vrouw kon de gelden en goederen beheren als ze weduwe bleef. Bij een nieuw huwelijk zou ze slechts 200 gulden trekken, de rest bleef dan voor de kinderen gereserveerd. Indien beide ouders stierven en de kinderen als minderjarigen achterbleven, moest de inboedel verkocht worden, de schulden direct afbetaald en de gelden tegen goede intrest uitgezet. Indien enkel de vrouw overbleef dan mocht ze vrij over alles beschikken om het patrimonium aan haar familie na te laten. Over zijn familieleden werd weer niet gesproken.

Maar de zaken namen een totaal andere wending dan verwacht. Op 15 maart 1728, negen maand na de registratie van het testament van de zieke Cornelis, bracht zijn vrouw Susanna haar vierde kindje ter wereld. Het overleed echter tien dagen later maar erger nog ook de moeder, die deze bevalling slecht verdragen had, overleed de week daarop, op 22 april. Ze was amper 35 jaar.

Corneel, een ziek en gebroken man, zag nu alle illusies instorten. De zo zorgvuldig gemaakte voorbereidingen waren zinloos geweest. Amper zeven maand later werd ook voor hem een eerste klasse requiemmis gecelebreerd. Hij was geen 50 jaar oud en werd, zoals zijn tweede vrouw en tweede kindje, plechtig en met grote eer in de kerk van Hombeek begraven.

DE TWEE WEESJES en EEN PUBLIEKE VERKOOP

Twee weesjes, Jan Corneel van 3 jaar en Petronella Theresia van 2 jaar, werden onder voogdij gesteld van Joos LAUWERS uit Zemst, de broer van vader Corneel, en van Hendrik TERSAGO, de dichtstbijwonende verwanten van de moeder. Twee dagen na het overlijden werd de inventaris opgemaakt en drie dagen later werd de ganse inboedel verkocht²⁴.

Dergelijke beschrijvingen zijn van uitzonderlijk belang om iets meer te vernemen hoe onze voorouders woonden en leefden. Over het gebruikte meubilair in de boerenwoningen op het platteland kunnen we zeggen dat kasten, klerkasten, commodes niet bestonden. Veel werd opgeborgen in koffers, vooral het linnen maar ook de kleren. Ze hadden wel "schapraaien" die als legplank, maar ook als klerhanger

dienden. Verder was er enkel het meest elementaire meubilair; een paar tafels, wat stoelen en een paar beddebakken, vaak ook alkoofbedden.

Zoals gezegd gingen de Hombeekse wethouders naar het huis van de overledene, samen met de voogden, allen onder leiding van een beëdigde testamentair. Met papier in de hand, wat inkt en een paar ganzeveren als pen stapten ze de herberg binnen. De aanhef van hun verslag is merkwaardig :

" In den eersten beginnende te inventariseren, soo verclaeren de voorseyde schepenen, beneffens de momboirs en de executeur testamentair, hun vertransporteert te hebben in de erberghe, het aesken genoemd, alwaer sij passerende door de keuken in de achtercaemer, hebben vinden staen eenen lessener, den welcken sij geopent hebben ende daerinne bevonden de naervolgende documenten ende papieren, te weten .../... "

dan volgt een lange opsomming in 56 artikelen ingedeeld. We besparen u dit.

Vooraf bleek hieruit dat Cornelis zijn geld in 18 hypotheekleningen belegde voor een totaal bedrag van om en bij de 5.000 gulden. Dat was behoorlijk veel en evenaarde het patrimonium van de grote Hombeekse pachters destijds. Hij bezat slechts enkele dagwanden land maar wel nog drie huizen, één te Leest, één aan het Stenen Kruis en een derde in de Bankstraat. Dit laatste is belangrijk omdat dit de bakermat is geworden van de Tersago's in Hombeek, de tak van "Calottens".

Al deze documenten, aktes, bewijzen van eigendom, enz. zaten in de bewuste secretaire. Ook een paar boeken met daarbij het genoemde Franse filosofische werk.

Ze vonden er ook nog geld en sierraden en *" eenen claeter van christal met een silveren sluytjen ende twee bellekens aen, hetwelck men voor een ghedenckenisse aen de twee weesen heeft gelaeten."*

(een claeter = kletteraar of rammelaar).

In een klein schuifken ("een luytjen") vond men nog wat wisselgeld.

Dan ging men over tot het onderzoek van de drie koffers.

In de eerste "schrijneberdere" (uit hout gesneden) koffer vond men geen geld, *" maar wel eenen coperen croes, die voor eene memorie aen de kinderen gegoet is, mits de cleyne weerde "*.

Bovendien zaten er de servetten en de lakens in die nadien publiek verkocht werden.

" item is geopent eenen tweeden screynen coffer, staende lanxt het bedde in deselve slaepcamer, waerin zich bevonden heeft eene stoffe capotte (mantel of kapmantel) van des overledenes tweede huysvrouwe met eene gespee (soort stof) capotte en rock ende eenighe hemdens ende laeckens die beneffens het ander lijnwaet vercocht zijn ".

In deze koffer vond men nog een heleboel cash geld dat er bewaard was in geldbeugels of beurzen van diversen aard en uit verschillende stoffen :

" - eene bruyne frauwele (fluwele) borse waerinne was eene somme ghelt van 39 gulden 4 stuyvers en 4 shelling.

- eene somme van 100 gults 3 stuycers in silveren specien (even)als chroom shelling. (dit was losliggend geld, verstopt tussen linnengoed)

- een derde leunwaeten saxken met eene somme van 84 gults 5 stuyvers en daeronder een mirliton in specie ende de reste in silveren specien soo in stucken, in halve dinatrons als eenighe shelling.

- een andere borse met 100 gulden en 5 stuyver.

- eene vijfde cleyne seyden borse toestroppende, met eene somme van 103 gulden 5 stuyver, waervan, in gouden specien, drij militrons ende twee halve guinisen, de reste in silveren specien.

- nog 500 gulden en 11 stuyvers

item (was er) in den coffer een doose waerinne eenen gouden trouwrinck ende strickrinck van des overledenes tweede vrouw, volgens datter hunne naemen in den eenen uytslepen stondt. Ze werden geschat en nadien openbaar vercocht voor 33 gulden 10 stuyver ".

Het is bijna onvoorstelbaar hoe men het destijds aandurfde geld in huis te bewaren. De honderden guldens die vrij achteloos in beurzen of tussen de lakens verborgen lagen waren de tegenwaarde van minstens twee huizen in die tijd.

Men was bijna ontgoocheld dat in de derde koffer geen geld meer gevonden werd maar wel enkel lijnwaad, "treckmutsen", voorschoten, enzovoort. Deze koffer werd niet publiek verkocht maar aan de kinderen gelaten om er hun kleren in te bewaren.

Op 29 november stroomde het volk toe aan het Haesken in de Humbeekbaan want dan werd de ganse inboedel LAUWERS-TERSAGO verkocht. Het was wel de wil geweest van de overledene om alles publiek te verkopen, maar toch was het ook een gewoonte destijds dit te doen, vooral bij sterfgevallen waar enkel minderjarige wezen achterbleven. Bij een sterfge-

val met meerderjarige kinderen werd meestal een schatting gemaakt van de inboedel, van de dieren en van de gewassen, en werd alles overgenomen door één van de kinderen.

De opbrengst hier bedroeg 709 gulden en 6 stuivers, wat eerder weinig is. Een dergelijke operatie is altijd schadelijk. Veel werd onder de waarde verkocht en bovendien gingen zeer persoonlijke familiekleinoden met vaak grote sentimentele waarden voor een habbekrats van de hand. Zo kocht de "executeur testamentair" de boeken voor 8 stuivers.

Wat ging er zo allemaal onder de hamer ?

2 kisten en eenen lessener met zes luytjes (schuifladen), taefels, 12 stoelen, 8 stoelen met bleeckeyser, 2 bancken met bert, een bedde, een spiegel, schappray met tafel, eenigh schilderijen, de boecken, een fussieck (geweer),

12 tinne tallioren, een groote tinne taillore, een tinne kom, 4 tinnen commen ende friquetten, 2 tinnen schoetelen, een tinnen waterpot, 12 gheleyere tailloren (in aardewerk), 4 schoetelen, boeterschotel ende saenpot, cooperen melkstoepe, cooperen ketel, boerenvat, vetpot,

pluymen bedde, nieuw pluimen bedde en upli (?), caffè-bedde (met kaf gevuld), 2 oorcussens, laeckens, flauweynen, 2 sarghien, 2 saebren,

eenige schoenen, een paar nieuw schoenen, 1 paar flauweele muylen, eenigh causen, casacke, stoffe cleedt met een broecke, gippon, leynwaeten vest, hoedt, eenig cattoen, stoffe capotte, andere gespee capotte, 2 blauwe veurschoeën, dames veurschoeten, manshemden, kinderhemden, mansmutsen, ammelaeckens, eenigh lindt ende sayette, gordijnen, handschoenen, neusdoecken, treckmutsen, 4 huyven, neteldoecken, werkmutsen, neckmutsen,

een roy koey, een zwerte koey, een zwert rend, een vercken,

verder nog landgewassen,

vlas, ongedorsen graan, tarwe, koren, boekweit, boonen, kaf, wortelen, den messing, saxken met raepsaet, corf met rammenant en vat met boonen, corf met boonen, sack speurresaeet (aspergezaad), allerhande hout (brandhout en steunhout), houdt en bleekhout, 6 schelfthouten,

creyswaeghen met cuype met azijn, cuype, 3 spinnewielen, rieck en picke, streyckeyser, uyssel (weegschaal), emmer, 3 schuppen, gaffel, 2 ziften, wel, wasckkuyp, rustberre, 2 potten, rooster, balance en ramenant, oyellen eyser (?), tanghe, een paar wan-

ten, marcktcorff, een deuss-seyl, vischspaen en beustel, 2 roosters, licht, rammenant van eyser, eysere pot.

**HENDRIK TERSAGO, PETER
VAN PETRONELLA LAUWERS,
NU OOK HAAR VOOGD,
STRAKS OOK HAAR SCHOONVADER.**

Nu begon de taak van de voogden.

Hendrik TERSAGO wierp zich op als hoofdverantwoordelijke. Hij was de meest geletterde en bekwaamste van de twee voogden. Joos LAUWERS uit Zemst, tweede voogd, kon niet schrijven en bovendien was de relatie met zijn broer Corneel LAUWERS uit Hombeek niet al te hecht geweest. Alle documenten en akten uit het sterfhuis werden dus bij Hendrik TERSAGO gelaten. Hij beheerde de gelden en goederen van de weesjes als een goede zakenman. Om de drie jaar werd een nieuwe stand van zaken opgemaakt voor de Hombeekse schepenen (in juni 1733 en juni 1736)²⁵. Vóór de inventaris van 1733 werd nog een publieke verkoop gehouden van restanten, vooral opbrengstgewassen op het veld en ook nog een koe.

"Het Haesken" werd na het overlijden aan een andere uitbater verhuurd en de twee wezen werden ondergebracht bij Marcus VERHEYDEN. Deze trok voor het onderhoud van de kinderen ongeveer 100 gulden per jaar. De kosten voor kleding bracht hij apart in rekening. We weten niet zeker waar de kinderen woonden. We vermoeden dat het was in één van de huizen van hun ouders, wellicht dit in de Bankstraat, omdat dit tot dan verhuurd was aan Guiliam WAUTERS en nadien geen huurder meer kende. Dit huis werd trouwens ook begin 1731 afgebroken en in hout en leem weer opgebouwd.

We kennen enkele kosten voor het nieuwe huis. Het valt op dat vooral het hout en timmerwerk de hoogste kostenfactoren waren. Zo werd er o.m. betaald :

<i>aan Jan TROCH,</i>	<i>161 gulden</i>
<i>om het maecken van drie gebinden in het nieuw</i>	
<i>huis en voor het hout daertoe gedaen,</i>	
<i>plaet(hout) en 390 voet berdt (planken),</i>	
<i>aan Guiliam VAN BUSCOM, voor 1300 steen</i>	
<i>aen het nieuw huis</i>	<i>20,05 gl</i>
<i>aan Jan VAN BEVEREN, plecker</i>	<i>18 gl</i>
<i>aan Rombout VERLINDEN, vitsen en plecken</i>	
<i>voor werck aen voor het nieuw huis</i>	<i>22 gl</i>
<i>aan Egidius DE KEYSER, latten, royen</i>	<i>3,02 gl</i>

<i>aan Hendrik DE LAET, strooydecker</i>	
<i>aan Peeter VAN RIET, voor pleyveysel</i>	<i>2,10 gl</i>
<i>aan Jan LAMBRECHTS, smid,</i>	
<i>voor een nieuw colom aen het nieuw huis</i>	<i>7,19 gl</i>
<i>aan wwe SERMERTENS voor eyserwerk</i>	<i>1,17 gl</i>
<i>aan Joos LAUWERS voor werck</i>	<i>13 gl</i>
<i>aan Jacob VAN CAMP, 2 daeghen werck ende</i>	
<i>maecken van een banck</i>	<i>2,09 gl</i>
<i>aan Andries DE BOECK, 2 daeghen werk aen het</i>	
<i>huis</i>	<i>1,15 gl</i>
<i>aan Peeter DE BOECK, voor verteir, nadat aen</i>	
<i>het nieuw huis is gewerk geworden</i>	<i>3,14 gl</i>
<i>aan Martinus BUELENS, leveren van bier en</i>	
<i>plantsoen ende het onderhoud</i>	<i>0,11 gl</i>

De overschotten van hout werden openbaar verkocht. De officier (garde) van Hombeek werd gevraagd deze verkoop aan te kondigen aan de bevolking, na de zondagmis. Hiervoor werd ingeschreven :

<i>aan Martinus POPULIER, voor het kerckgebod</i>	
<i>om quat hout te verkopen</i>	<i>3 oorden</i>

Hendrik TERSAGO was zeer begaan met zijn taak en ook aan het huis te Leest in de Biest liet hij veranderingswerken uitvoeren. Hij inde de gelden van de huurders. Deze waren

voor de huizen;

Joos VERLINDEN (Hombeek), Guiliam VAN WINGHE en nadien Hendrik DE HOEF (huis aen Steynen Cruys), de weduwe Frans VAN STEENWINCKEL (huurde een kamer in hetzelfde huis), Rombout VAN BEMPT (huis te Leest), die dit huis kocht in mei 1731.²⁶

voor de gronden;

Frederik VERBIST, land aan de Torfpoel
Mathijs VAN BEVEREN, land aan de Torfpoel
Peeter ENGELS, land aan Pompaersveld
Nic. MEULDERMANS, aan Swerte Bosschen
Peeter MERTENS, land in Zemsterveld
Andries VAN BEVEREN, land op Zemsterveld
Hierinbegrepen waren twee velden die geen eigendom waren maar die op hun beurt gehuurd werden van de heren VAN DER NATH en HUENS.

Ook en wellicht vooral het innen van de intresten, het beleggen van gelden of het herbeleggen van vrijgekomen gelden door schuldaflossingen was een taak voor de voogd. Hij volgde de koopdagen in de buurt en deed wel eens een investering in één of andere interessante publieke verkoop.

Op 3 september kocht hij 3,5 dagwand land te Zemst van de kinderen DE KEYSER²⁷.

Op 29 oktober 1743 kochten de voogden nog van de erfgenamen van Peeter RIJNS een huis te Zemst, gehuurd door Peter VAN STEENWINCKEL²⁸.

Bij deze laatste koop valt het ons op dat dit gebeurt niet voor de twee wezen, maar enkel voor de intussen 15-jarige Petronella Theresia LAUWERS. Haar broer Jan Corneel wordt dus niet meer vermeld.

Was hij intussen overleden? We vermoeden van wel. Een overlijden of begrafenis is nog niet zeker gesteld, maar toch is het ook opvallend dat later, na het huwelijk van zijn zuster, hij nergens meer in familieverband (peter of meter of getuige) is voorgekomen.

UITEINDELIJK TOCH EEN HAPPY END EN TE ZEMST BELEEFDE MEN EEN SPROOKJESHUWELIJK

Hendrik TERSAGO heeft zijn taak gewetensvol volbracht. Hij moet zijn petekind en voogdkind graag gezien hebben. Na een zekere tijd is ze van Hombeek naar Zemst gaan wonen, wellicht in het gezin van Hendrik Tersago en Joanna MEEUS.

Er groeide een romance tussen zijn pupil en zijn zoon Philip. Iedereen had dit wel zien aankomen. Het zou een ideaal koppel worden. De bruid was wellicht mooi, zeker was ze nog jong en nog zekerder was ze rijk, heel rijk. Toen Petronella Theresia en haar achterneef, Philip Tersago, op 11 mei 1747 voor het altaar stonden te Zemst, was zij 20 en hij 29 jaar. Het moet een fel besproken huwelijk geweest zijn in de streek, een sprookjeshuwelijk. Zoals in alle sprookjes leefden ze heel lang en heel gelukkig en hadden heel veel kinderen.

En dat laatste is geen sprookje maar waar. Dat wordt dan het vervolg van ons verhaal over de stam Tersago in het volgend Ridderke.

voetnoten :

1. A.R.A.Brussel, Schepenbank Grimbergen, bundel 3478.
2. R.A.Antwerpen, oud gemeentearchief Tisselt, n° 3, 4, 5.
3. A.R.A.Brussel, Schepenbank Grimbergen, bundel 3478 en 3176-1.
4. A.R.A.Brussel, Schepenbank Grimbergen, bundel 3566.
5. A.R.A.Brussel, Schepenbank Grimbergen, bundel 3478.
6. S.A.Mechelen, notaris J.B.Claessens, bundel 430.
7. S.A.Mechelen, notaris Van Den Broeck, bundel 231, acte 10.6.1749.

De aanzienlijke eigendommen van de familie BLONDEAU vooral te Mechelen, Hombeek, Zemst, Weerde, Leest en Kampenehout bevatten niet alleen uitgestrekte gronden, maar ook vele huizen en hoeven. Zo was er te Zemst de genoemde hoeve Tilborgt met nog een tweede hofstede eraanverbonden, een hoeve met nieuw huis te Zemst in huur door Wauter GOOVAERTS, de hoeve "De Biest" te Zemst gehuurd door Peter GOOVAERTS, een hofstede "Het Saeghsken" te Zemst gehuurd door LAUWERS, de hoeve "Cruyneghem" te Leest gehuurd door Jan VERLINDEN, een huis te Hombeek gehuurd door Jan VERLINDEN, een hofstede te Hombeek gehuurd door Jacob RENS, met bovendien nog een vijftiental huizen in Mechelen. Het geheel was in handen gekomen van de ongehuwde juffrouw Elisabeth BLONDEAU, die op haar beurt de erfgename was geweest van haar twee ongehuwde zusters en van haar broer kanunnik Anthoon BLONDEAU.

Zij vererfde alles enerzijds aan de nakomelingen van Barbara BLONDEAU, gehuwd met Peeter DE MEESTER (1662-1731), en anderzijds aan de nakomelingen van Anna Maria BLONDEAU, gehuwd met Jan BRANTS. Hun dochter Joanna Maria huwde met Christiaan HILLEMA. Een dochter uit dit gezin huwde op haar beurt met Antoon Jozef DE MEESTER (1696-1749) (zoon van de hogergenoemde Peter DE MEESTER). Hun zoon Peter DE MEESTER (*1724) die omzeggens universele erfgenaam werd van dit patrimonium BLONDEAU, werd in 1776 tot de adelstand verheven.

Genealogie DE MEESTER :

- I Arnold DE MEESTER, alias BLAU
- II Arnold DE MEESTER (+1618) x Magdalena VAN HERDERGHEM (fa. Peter x Anna V.D.BOSSCHE)
- III Mathias DE MEESTER (+ 1627) x Catherina VAN BENEDEN (fa. Gaspar x Catherina BOOTS)
- IV Peter DE MEESTER (1626-1691) x Catherina DE DRIJVER (1635-1688)
- V Peter DE MEESTER (1662-1731) x B. BLONDEAU
- VI Antoon Jozef DE MEESTER x A.MARIA HILLEMA
8. S.A.Mechelen, notaris De Grauw, bundel 792, 793.
9. S.A.Mechelen, notaris De Grauw, bundel 787.
10. S.A.Mechelen, notaris De Grauw, bundel 788.
11. S.A.Mechelen, notaris De Grauw, bundel 793.
12. R.A.Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, oud archief, bundel 91.
13. R.A.Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, oud archief, bundel 89.
14. R.A.Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, oud archief, bundel 89.
15. E. Van Autenboer, De Gilde van St.Maarten, Hoembekania 5, blz.244.
16. R.A.Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, oud archief, bundel 91.
17. S.A.Mechelen, Weeskamer, bundel 171.
18. S.A.Mechelen, notaris Leirebels, bundel 1172.
19. S.A.Mechelen, notaris Beelaerts, bundel 64.
20. S.A.Mechelen, notaris Jacob Hullet, bundel 1052.
21. A.R.A.Brussel, notaris Van Hemelrijck, bundel 1721.
22. S.A.Mechelen, notaris J.B.Claessens, bundel 428, acte 9.11.1723.
23. R.A.Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, oud archief, bundel 95.
24. R.A.Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, oud archief, bundel 93.
25. R.A.Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, oud archief, bundel 93.
26. R.A.Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, oud archief, bundel 85.
27. A.R.A.Brussel, Schepenbank Zemst, bundel 6847.
28. A.R.A.Brussel, Schepenbank Zemst, bundel 6848.

9. SCHUTTERS EN KAMERKES

Louis LAUWERS
Firmain VERLINDEN

OPGEPAST...DAAR KOMEN DE SCHUTTERS

Natuurlijk gaat het hier niet over soldaten of oorlogskanonniërs, maar wel over het afvuren van vreugdekanonnen bij huwelijksfeesten of andere plechtigheden in ons goede, oude Hombeek.

In ons dorp was het schieten bij huwelijken algemeen in gebruik tot in de jaren '60. In de moeilijke perioden van mobilisatie en oorlog werd er niet meer geschoten. Thans is het gebruik zo goed als uitgestorven. Het schieten was zeker een zeer oude gewoonte sterk verweven met de buurtgemeenschap. Buurtgemeenschappen kennen niet meer die gehechtheid van veel jaren geleden. Tal van oorzaken zijn hiervoor te vinden. De laatste jaren is de autochtone bevolking sterk verweven met inwijkelingen. Daarbij veranderde de ontspanning, die meer verscheiden en uitgebreider werd, de auto en het reizen zijn gemeengoed geworden, de televisie houdt veel mensen binnenshuis, kortom de mentaliteit is veranderd en bovendien is het verkeer zo druk geworden dat schietingen niet meer zouden kunnen.

In Hombeek en in veel Vlaamse en Zuidnederlandse dorpen, werd er ter gelegenheid van huwelijken dapper met kleine kanonnetjes geschoten; dit om de buurtbewoners kond te doen dat er vreugde heerste in de wijk.

Het is moeilijk om het tijdstip van het ontstaan van "het schietgebeuren" te situeren. Zeker is dat het al eeuwen bestaat. Huwelijken, inwijdingen, voorbij trekkende processies en allerhande jubilea, waren aanleidingen om de kanonnetjes op te stellen en er duchtig op los te schieten.

Het huwelijk was immers een sociaal evenement waaraan de hele buurt en soms het hele dorp aan deelnam. Vrienden, kennissen en burens versierden de woning van de bruid. Ze trokken mee in de bruidstoet en gaven uiting aan de algemene feestvreugde door het "schieten" met kanonnetjes. Gans de buurt, vrienden en kennissen namen aan dat gebruik deel,

zodat het onmiskenbaar een collectief karakter kreeg. Het schieten had aanvankelijk een geestenaferende functie. Immers duivelse en kwade geesten lieten de belangrijkste gebeurtenissen in het mensenleven, zoals geboorte, huwelijk en dood niet voorbij gaan zonder hun slag te slaan. Onze voorouders waren echter op hun hoede voor deze kwelgeesten en het onheil dat ze konden teweeg brengen.

Volgens het volksgeloof kon men immers deze demonen afschrikken door het "schieten" of het maken van hels en veel lawaai. In onze moderne maatschappij gaat dit fenomeen uiteraard niet meer op. Het "schieten" is op sommige plaatsen blijven bestaan als een traditie die overleefde van een oeroud gebruik.

In ons dorp werden die "schiettoestellen" meestal "kamerkers" genoemd. Vanwaar de naam "kamerke" komt is moeilijk te achterhalen. Zo'n gietijzeren kamerke was cilindervormig en had een platte ronde voet. In het midden was er een verticale opening met een diameter van 4 cm. Het tuig was omtrent 20 cm hoog en woog ca. 7 kg. De voet aan de voorzijde was enigszins lepelvormig. Die lepelvorm was met een gaatje van ongeveer een 0,5 cm met de binnenzijde van het kamerke verbonden. Vele kamerkes werden gegoten door een firma uit Herentals. Zij konden gehuurd worden bij de ijzergroothandel Hertsens op de Graanmarkt te Mechelen. Smeden die kamerkes uitleenden of verhuurden, verkochten ook meestal het buskruit dat als springstof onontbeerlijk was. Voor de verkoop ervan was een vergunning nodig. Het kruit kwam vroeger in tonnetjes van 25 kg van een fabriek uit Wetteken. Het moest bewaard worden volgens een zeer strenge reglementering, om mogelijke ontploffingen te voorkomen. Er mocht maar 50 kg poeder in voorraad zijn en het poeder moest op zolder bewaard worden in een gemetselde kist van een steen dikte, voorzien van een metalen deur die steeds op slot moest zijn en vooral ... met de sleutel eraf. Jaarlijks werd controle uitgeoefend op deze voorschriften.

De papierproppen worden in de kamerkes geklopt.

Er werd geschoten op en om het erf van een herberg in de buurt van het huis van de bruid, waar in die tijd meestal het huwelijksfeest plaats vond. Als er geen herberg in de buurt was, werden de kamerkes ook weleens opgesteld op een boerenerf of in de buurt.

In de literatuur hebben bekende Vlaamse auteurs het eeuwenoud fenomeen van het schieten bij bruiloften vaak beschreven. Bij Streuvels lezen we dat het schieten heel vroeg in de morgen gebeurde en tot in de namiddag voortduurde. Bij August Snieders vinden we dat de gildeleden hun wapens afvuurden en dat de veldwachter het kanon ontstak. Ook Hendrik Conscience vermeldt enkele keren het schieten met kanonnetjes. In zijn boek "Schandevrees" wacht de jager van baron Hugo met een brandende lont het einde van de kerkdienst af.

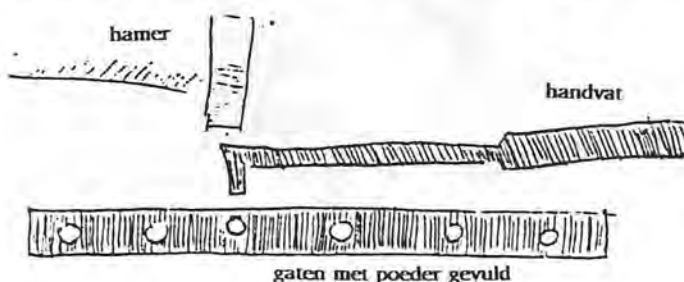
Over het algemeen werden er een dozijn kamerkes gebruikt. Het vullen van de kamerkes en het afschieten was een hele karwei. Er waren immers heel wat attributen nodig: de kamerkes, het zwart-korrelig ontploffingskruit, veel droog krantenpapier, houten spietjes om tijdens het vullen de kleine poedergaatjes dicht te stoppen, ook zware kilohamers en ijzeren bouten om de papierproppen honkvast in de kamerkes te drijven. Daarbij ook nog een degelijk vuur. Dat was meestal een houtvuur, soms ook wel de bakoven van een boerderij, of het vuur in de smidse als de smederij vlakbij was. Zeer belangrijk was ook de ijzeren pook. Dat was meestal het reukelijzer van de bakoven, dat normaal diende om de vuurmassa in de bakoven regelmatig te verdelen en om te werpen. Het ijzeren gedeelte was ongeveer 2 meter lang en had nog een houten steel van een meter.

Heel voorzichtig wordt de lont ontstoken met een gloeiend hete pook.

Dat reukelijzer was dan ook ideaal om, eens gloeiend gemaakt, het kruit in elk kamerke te doen ontbranden.

De schutters waren meestal vijf of zes burens van bruid of bruidegom. Ze haalden vooraf al de benodigdheden op. Jongens uit de buurt zorgden voor een flinke hoop krantenpapier, want er was heel wat nodig en destijds was het krantenpapier schaars. Het vullen van de kamerkes gebeurde meestal onder een afdak: het papier en al het gerei mocht immers niet nat worden. Eerst werd in het klein gaatje onderaan het kamerke het houten spietje gestopt. Dan werd er op de bodem van het kamerke een weinig kruit gegoten en daarna kon de vulling met papierproppen beginnen. Als de vulling volop aan de gang was hoorde men een geklop van jewelste: de hamers op de metalen bouten gaven sterke klanken. Meestal werd er op maat en ritme geslagen, zodat de werkzaamheden ver te horen waren. Als alle kamerkes volgens de regels van de kunst gevuld waren met stevig aangeklopt papier werden ze op de straat gezet, liefst op een stevige kasseiweg, want dat verhevigde het ontploffingsgeluid. Daarna werden de verbindingssprietjes uit de kamergaatjes getrokken en de geschutsleider kwam met de kruitbus. Op elk voetstuk van het kamerke werd met een likeurdruppelglasje het nodige poeder gestrooid. Alles moest volgens goede afspraken gebeuren, want eens het poeder op de kamervoet, mocht er niets meer fout gaan.

Ondertussen was het reukelijzer flink gloeiend gestookt. Op het geroep van de schuttersleider kwam de aansteker aangelopen met zijn gloeiende pook en kinderen en nieuwsgierigen werden op veilige afstand gehouden. De aansteker bracht de punt van zijn pook aan het poeder, dat ontvlamde en het vuur doorgaf in het kamerke. De ontploffing kwam onmiddellijk en met veel geweld en een luide knal vloog de aangestampde papierprop uit het kamerke de lucht in. Voor de aansteker was het een hele kunst om de kamerkes een na een met dezelfde tussenruimte te laten knallen. Soms gebeurde het wel dat er een kamerke niet tot knallen kwam. Dat noemde men dan een "sisser". Ofwel was het papier slecht aangestampt, ofwel was er te weinig kruit in het kamerke.

Het spreekt vanzelf dat het bij de schuttersploeg niet enkel om de knallen of het schieten ging; zo'n schutterij was een zeer prettige beoefening.

Een eerste maal werd reeds geschoten op de vooravond van de trouw. Dan werden kort na mekaar twee reeksen kamerkes afgevuurd. Op de trouwdag zelf werd een eerste maal geschoten als de bruidegom bij de bruid aankwam; een tweede maal als de bruidstoet het huis verliet en een derde maal bij het verlaten van de kerk. In de loop van de dag werd er nog verscheidene malen geschoten. Bij het invallen van de duisternis kwam de "bloemekee". Alle kamerkes werden dicht bij elkaar geplaatst en zorgvuldig verbonden met een poederlijntje. Het eerste kamerke werd ontstoken en het vuur liep zeer snel over naar de andere kamerkes. Als het goed gelukte was het één gedonder van de twaalf kamerkes kort na mekaar.

Uiteraard werd er niet alleen geschoten maar ook geschonken. Er waren natuurlijk lange tussenpauzen, "om de kamerkes te laten afkoelen" en dan werden de droge kelen rijkelijk te begoten. De boeren in de omgeving van een schieting werden verwittigd om eventueel maatregelen te kunnen treffen tegen het opschrikken van het vee.

Voor hun krachtige en klankrijke gelukwensen werden de schutters uiteraard gul bedankt. De ouders van het bruidspaar tracteerden op jenever en een vaatje bier, en dikwijls werd de schuttersploeg een biefstuk of stoofvlees aangeboden. Soms werden de schutters ook uitgenodigd op een drink bij de bruid.

In de provincie Noord-Brabant in Nederland kende men tot het einde van de 19de eeuw het zogenaamde "losschieten" van de bruid. Dat losschieten was niets anders dan het lossen van schoten. Om dat losschieten te verklaren, waren er verschillende meningen. De meest aannemelijke lijkt wel dat de bruid, op weg naar huis haar levensgezel niet mocht loslaten, zelfs indien er geschoten werd. Het was een symbool van trouw aan haar man. Op sommige plaatsen was het losschieten met geweren verboden, maar dan maakte men lawaai met oude melkkannen... Men stopte carbuur in de melkkan en men liet op het goedje een weinig water vallen. Zo werd een explosief carbuurgas gevormd. Met zulk carbuurgas verlichtte men ook - lang geleden - de fietslampen. Het deksel van de kan werd met houten spies zeer vast in de hals van de kan bevestigd. In de wand van de kan was er een klein gaatje, waardoor een lontdraad naar binnen ging. Wanneer men die lont aanstak, brandde die op tot in de kan. Er volgde een felle knal, waardoor het deksel ver wegvloog. Op sommige plaatsen maakte men het deksel met een ketting aan de kan vast.

Volgens informanten gebruikte men vroeger in Mechelen een ijzeren bol, waarin kruit zat dat tot ontploffing werd gebracht en aldus een felle knal veroorzaakte.

De herbergen in Hombeek, waar destijds de schutterspartijen georganiseerd werden: bij Philips of bij Smeires in het dorp, bij Verlinden op den Dries, bij Philips op de Plein en op de Molen in het Molenhuis. De smeden Philips en Put waren uiteraard de aangewezen leveranciers van de kamerkes en de smidsvuren de ideale plek om de pook te warmen.

Hombeekse schutters bij een inhuldiging.

Op Hombeek-Dries knalden de kamerkes in de Poreistraat, nadat de schutters de smidsvloer bij Verlinden haast stuk hadden gehamerd. Op het Heike gebeurde het wel eens bij Geets of bij een gewillige boer op zijn binnenhof.

Gelet op de geproduceerde decibels, het opschrikken van het vee, het regelmatig verstopen van de regenafvoerbuizen en dakgoten door de neerdwarrelende proppen krantenpapier, het overdruk geworden verkeer, de administratieve moeilijkheden bij het aanschaffen van de noodzakelijke springstof, het niet ondenkbeeldig gevaar voor ongevallen - brandwonden en zelfs branden - en het huidige gebrek aan ... boze geesten, werd bij politieverordening het schieten met kamertjes bij huwelijksplechtigheden of andere gelegenheden verboden.

In ons dorp was er ook het gebruik ter gelegenheid van de uitgang van de processie met kamerkes te schieten. Dat was dan geen vreugdegalm maar een oproep om heel de omgeving er attent op te maken dat de processie zijn hoogtepunt had bereikt: dat was de zegening met het Heilig Sacrament. Als de weersomstandigheden het toelieten ging de processie elk jaar drie maal uit: op het feest van hoogwaardig (zondag na sacramentsdag), op de kermiszonntag in juni en op het feest van O.L.V.Hemelvaart (15 oogst).

De processie maakte een rondgang van ongeveer 1,5 km. Halfweg, bij de kapel van O.L.Vrouw van zeven weeën in de Bankstraat was er een rustaltaar. Daar werd halt gehouden, gebeden en gezongen. De deelnemers en de omstaanders werden er gezegend met het Allerheiligste. Vader Jef Van Rompaey, de buurman van de kapel, zorgde er altijd stipt voor, dat er bij elke processie twee maal drie kamerkes werden afgevuurd als de priester zegende met het Allerheiligste. Als Jef te oud werd, werd het door zijn zoon "Lange Waar" gedaan.

Dit was een volkskundig gebruik in ons dorp uit lang vervlogen dagen: trouwers worden niet meer met kanongebulder gevierd en de parochieprocessies gaan helaas niet meer uit.

De speciale atmosfeer van toen is geschiedenis geworden en komt niet meer weer...

10. UIT OUDE KRANTEN

Gelezen in Gazet van Mechelen van 25 Augustus 1943
door Patricia BOON

HET ZOMERFEEST VAN DE B.J.B.

Het Zomerfeest van zondag 11. is tot een prachtig en welgeslaagd sportfeest uitgegroeid. De beker werd betwist onder vier parochiale jeugdverenigingen, nl. de K.A.J., de B.J.B., het patronaat (MAP) en de oudere leden van het patronaat (OLMAP).

Het is de K.A.J. die beslag heeft gelegd op den beker. Deze zege is voor velen een verrassing, daar de meesten het OLMAP onvoorwaardelijk als favoriet hadden verkozen. Voor de tweede plaats verwachtte men een verwoede strijd tussen de K.A.J. en het MAP.

De werkelijkheid was heel anders. In de 100 meter snelheid kwamen LEEMANS en TEUGHELSEN van OLMAP, en KEULEERS en BERTENS van K.A.J. in finale. Het werd een boeiende strijd, op de meet nipt gewonnen door Robert LEEMANS met enkele centimeters voor KEULEERS. BERTENS eindigde derde op 60 cm.

De 100 m hagen bracht een verrassing. Immers J. VAN ASSCHE, één der favorieten, werd reeds in zijn reeks uitgeschakeld. Talrijke valpartijen deden zich hier voor, de zenuwen zullen hier wel niet vreemd aan geweest zijn. Hier ook klasseerde de K.A.J. zich 2e en 3e met KEULEERS en CALLAERTS. LEEMANS won ook dit nummer voor OLMAP.

In het koordtrekken aten de boeren hun tegenstanders letterlijk op. Wat spek en eieren toch vermogen ! In de eerste reeks werden moedige MAP-mannen al spelend uitgeschakeld, terwijl in de finale de K.A.J. eveneens weinig in te brengen had tegen de B.J.B. De strijd voor 3e en 4e plaats stelde OLMAP en MAP tegen elkaar en nochtans hadden de "grote mensen" het moeilijk om tegen de "kinderen" te winnen.

Het hoogtepunt bracht nogmaals een zege voor LEEMANS met 1,60 m voor Emiel KEULEERS. René GEYVAERTS werd verrassend derde. SAERENS, BERTENS, en CALLAERTS waren in dit nummer weinig gelukkig. De aflossing bracht een afgetekende zege voor OLMAP. Aan de lepelkoers hebben de toeschouwers

heel wat plezier beleefd. Fons GEETS wandelde kalm en bedaard naar de eindmeet, Fons BEHETS was tweede en René LEEN en Jef CEUPPENS hadden geen geluk, ze verloren hun marbol. Bij het kogelstoten waren 3 van MAP bij de vijf eersten.

Bij de tusenstand had OLMAP 17 punten voor op K.A.J. en 25 op MAP. De afgevaardigde van de K.A.J.-ers, Stan BEHETS, bleef optimist en de Romeinse Wagen bracht hun al op 9 punten. Ook bij het Flessenvullen, waarin VAN CRAEN derde was bracht hun op 3 punten van OLMAP.

De 2000 meter zou dus de beslissing brengen. De zenuwen stonden tot het uiterste gespannen. Het werd een vlugge start met VAN DEN HEUVEL, GOOVAERTS en GEETS afwisselend aan de leiding. VAN DEN HEUVEL ontpopte zich als de premiejager maar raakte meer naar achter naarmate de koers vorderde. In de 5e ronde kwamen Ward VAN DER WILT, DE NIJS, DE VALCK en Fons BEHETS opzetten. De fel betwiste sprint werd gewonnen door DE NIJS (B.J.B.), dan VAN DER WILT (MAP) en de 3e en 4e plaats gingen naar K.A.J. met DE VALCK en BEHETS. OLMAP had slechte een 7e en 9e plaats.

De einduitslag liet geen twijfel meer: K.A.J. won onder grote toejuichingen de zo zeer begeerde beker, terwijl MAP en OLMAP zich met een tweede plaats tevreden moesten stellen. De B.J.B. haalde eer van haar werk maar dient nog wat oefenen in behendigheid voor volgend jaar.

Al bij al een eerlijke betwisting en een sportief feest. OLMAP kon de afwezigheid van SPOELDERS en SPRUYT als verzachtende omstandigheid inroepen.

Alles samengevat : zulke feesten moeten nog ingerecht worden omdat ze de jeugd gezonde ontspanning geven. Vergeten we tenslotte de vele premieschenkers niet die de kampers stimuleerden.

Erf en Heem,
de heemkundekring van Sint-Katelijne- en
Onze-Lieve-Vrouw-Waver, stuurde ons enkele
verzorgde uitgaven door de kring gepubliceerd
(ook te bekomen bij de kring).

recensie ; Gert Loosen

De Volkstelling van 1693 door H. VAN DE POEL

geeft de gegevens van deze telling weer
- voor zover ze de beide Wavers aanbelangen natuurlijk -
zoals die bewaard worden in de Rijksarchief. Een copie
van het origineel kun je al een tijd raadplegen in het
Gemeentelijk Documentatiecentrum in Katelijne. Het voor
leken vaak moeilijk te ontcijferen handschrift werd nu in
samenwerking met cursisten "Lezen en begrijpen van
historische documenten" uitgetikt en door de
heemkundekring uitgegeven.

Vooraf wordt heel kort de voorgeschiedenis geschetst en
worden de ordonnances en plakaten aangehaald die
aanleiding gaven tot de telling. Verder worden de gegevens
statistisch verwerkt in een voornamen-frequentielijst en een
beroepenlijst, waarbij telkens wordt onderscheiden tussen
de twee gemeentes. De index achteraan (alfabetisch op
familienaam) maakt de telling bijzonder toegankelijk.

Herdenking wereldoorlog 1939-45 bevat twee delen:
Onze Krijgsgevangenen (R. VERSELE) en
Belgische soldaten in Engeland (A. DE BRUYN).

Deel 1 schetst een algemeen beeld van "de" Belgische
krijgsgevangenen, steunend op een uitgebreide
literatuurlijst en uitvoerig geïllustreerd met protocols,
kaarten, lijsten van krijgsgevangenen e.d.m. Heemkundig
het meest interessant zijn natuurlijk de daaropvolgende 16
getuigenissen van Waverse ingezetenen.

In deel 2 houdt Dhr. DE BRUYN de algemene historiek
korter en ook hij geeft de belevenissen weer van de
overblijvende getuigen - 3 zijn er dat nog.

Het grafisch werk van Jos Speybrouck, devotieprentjes
uitgegeven bij Joris Lannoo, deel I en deel II, 1937-1956,
is van de hand van BERT VERRIEST,

die hiervoor samenwerkte met o.a. Eric Aertgeerts, de
schrijver van deel I.

De grens tussen beide delen is niet zo maar toevallig, wat
verklaard wordt in kapittel II. De late jaren '30 betekenden
een keerpunt in het oeuvre in het werk van Speybrouck
(meer kleur, verdwijnen van het dubbelmotief
Vlaanderen/God, ...)

Uiterst nauwgezet wordt per reeks een beschrijving gegeven
van de prentjes, hun betekenis, ontstaansgeschiedenis en
eigenaardigheden, telkens met de nodige illustraties.

In een korte nabeschuiving gaat de schrijver op zoek naar
invloeden op Speybrouck en zijn veranderde relatie met
Lannoo.

Naar mijn mening is dit een werk waarmee Erf en Heem
het mooist kan uitpakken. Het is grondig, zakelijk en het
thema overstijgt het plaatselijke - waarmee ik vanzelf-
sprekend geen afbreuk wil doen aan de verdiensten van de
andere schrijvers.

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLON, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
E.H.Kanunnik Wim Mariën	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archiefbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie en tekstcorrectie

Redactie 't Ridderke

eindredactie : Ward DE KEMPENEER, Gert LOOSEN
tekstingave : Patricia BOON, An LOOSEN
medewerkers : Stan en Angèle BEHETS, Louis BUE-
LENS, Firmin Verlinden, Fl. Louis LAUWERS,
Lisette FIERENS, Henri Keuleers, Libert LOOSEN,
Gerarda MARIEN, Marie-Louise MIES
foto's : Ward VERBERGT.
tekeningen : Bob BROERS

AKTIVITEITEN

Vergaderingen : 3 september / 1 okt. / 3 december

ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdagen ; 26.6 / 25.9 / 23.10

Woensdagen : 9.6 / 8.9 / 13.10 / 10.11 / 8.12

ARCHIEFWERKING

vrijdagen : 11.6 25.6 10.9 24.9 8.10 22.10

12.11 26.11 10.12

BESTUURSVERGADERINGEN

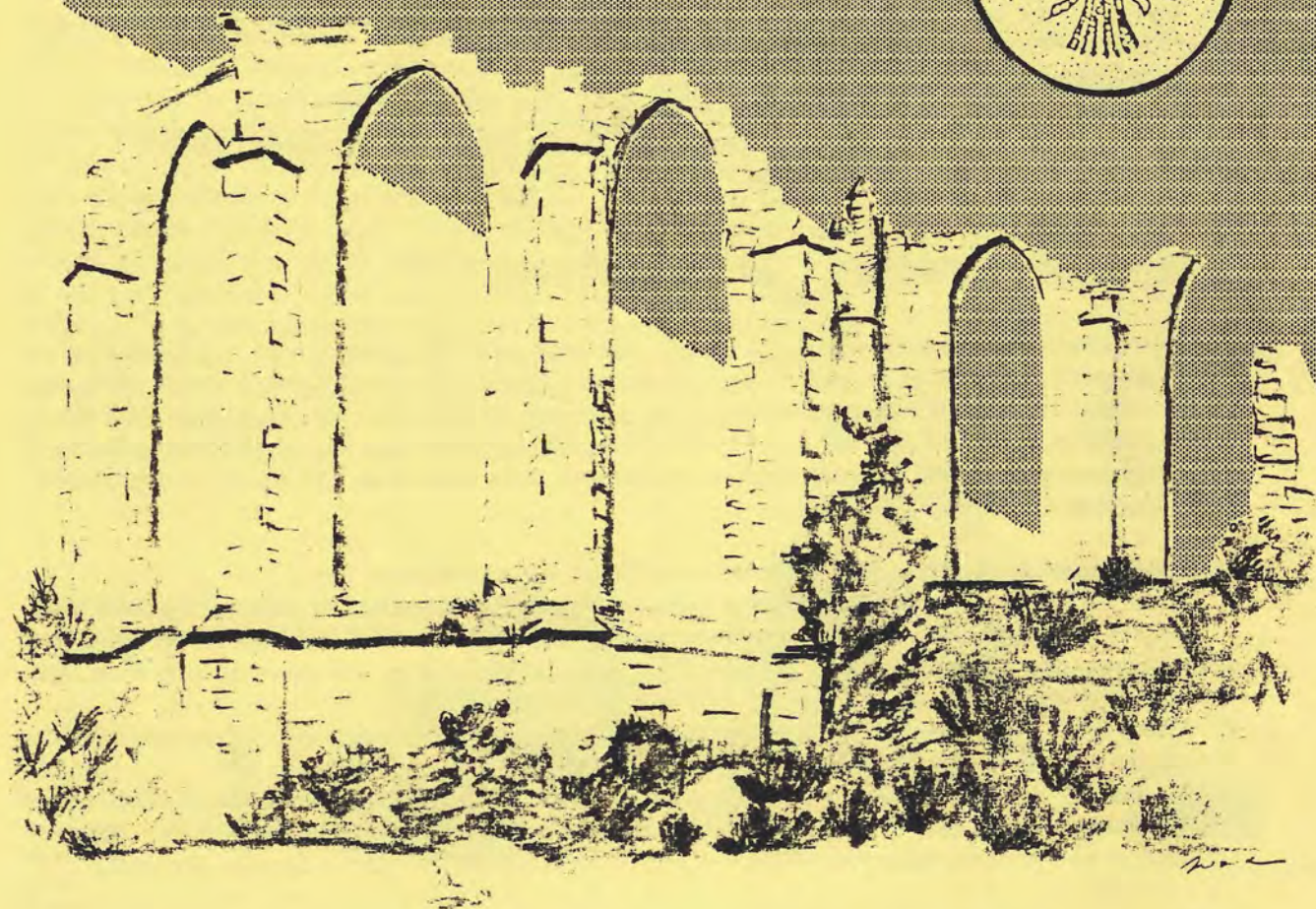
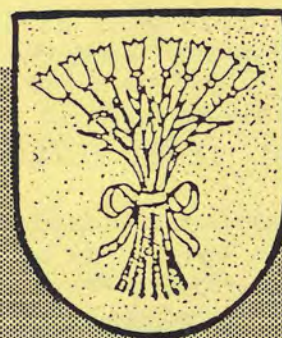
woensdagen : 16.6 18.8 15.9

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEBEKA
8^e Jaargang 1993 * nr. 3 * juni-juli-augustus

Leliendael

Muurresten van het verwoeste klooster van Leliendael zoals, vermoedelijk op het einde der 16de eeuw of begin 17de eeuw, ze door een aquarellist gezien en afgebeeld werden vanaf Stuivenberg. Het koor van de kloosterkerk is op deze tekening duidelijk Oostwaarts (naar Mechelen) gericht.

detail uit de aquarel vergroot nagetekend door Ward De Kemoeneer

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER Hombekerouter 3 Hombeek

Afgiftekantoor
Mechelen 1

11. DE KRINGWERKING

1. INPAKKEN EN WEGWEZEN : BRUSSEL-ZENNEREIS

Deze reis aanstaande zondag 26 september gaat door met de autobus. Er zijn 30 inschrijvingen. Wie interesse heeft om mee te reizen kan nog een "last-minute booking" doen bij Marie-Louise LAMMAR-MIES (tel 41.88.85). Prijs : 360 fr. Hierin is de busreis, de inkomgelden en de gids begrepen. Wie de reis "Antwerpen '93" heeft meegemaakt weet het : succes verzekerd !

2. LEREN LEZEN VAN OUD SCHRIFT

Aandacht voor de inschrijvers : wijziging der lesdata's !

De bovenzaal van het gemeentehuis was niet beschikbaar op de aangekondigde data's. De lessen gaan door op de volgende woensdagen :

les 1 : woensdag 22 september les 2 : woensdag 6 oktober

les 3 : woensdag 13 oktober les 4 : woensdag 27 oktober

Indien iemand van de 15 kandidaten op deze dagen belet zou zijn, verwittigt Libert Loosen.

(Indien reeds betaald werd, wordt het geld terugbetaald)

3. ZONDAG 7 NOVEMBER : SINTE-METTEFEEST

Met vernieuwde moed tracht Hoembeka ook dit jaar weer de korfjes goed gevuld te krijgen voor de jonge zangertjes die mee opstappen in de Sinte-Mettelichtstoet. De traditie wordt verder gezet met de Sint-Maartenmis om 9.30 uur en daarna dierenzegening aan de kerk. Om 10.30 trekt Sint Maarten te paard en vergezeld door de ruiters van diverse verenigingen door de belangrijkste gehuchten van de gemeente, zoals "de patroon" eeuwen geleden zijn tocht deed langs zijn velden en bezittingen. (onze bekende processies !)

We vragen speciale aandacht voor DRIE aspecten die we willen verbeterd zien :

1. DE VEILIGHEID. Gevaarlijke fakkels of toortsen (potten met brandstof en vodden) zijn niet meer toegelaten. Wel alle originele attributen zoals uitgeholde bieten of vruchten of zelfgemaakte lampions, met kaarsen verlicht, of met elektrische batterijen, zijn wel gewenst, hoe meer hoe liever. Er zal zelfs een wedstrijd zijn voor origineelste uitwerking.
2. STEMMING. Met meer aandrang zal de medewerking gevraagd worden van de bewoners van de huizen langs de volgweg om nog meer sfeervolle verlichting aan te brengen.
3. FOLKLORE. De oude traditie heeft haar rechten, bij dit oudste Hombeeks volksfeest des te meer. De oudvertrouwde Hombeekse klanken van de voorvaderlijke Sinte-Metteliedjes zullen terug in onze straten klinken. Daarvoor willen we ijveren bij diegenen die hieraan kunnen meewerken.

4. OUDE OORKONDEN

Hoembeka kocht een twintigtal oude originele oorkonden (1690 tot 1720), allen onderschreven door onze fameuze Jan Michiel DE LOCQUET (graaf op het Hombeeks kasteel en gildehoofdman), destijds de schout van Mechelen. Het zijn decoratieve stukken die mooi ingekadert kunnen worden ; best een apart geschenk voor de komende feestdagen ! Leden die hiervoor belangstelling hebben kunnen ze kopen. Contact op te nemen met Libert Loosen (015.41.74.11)

12. DE OPGRAVINGEN VAN LELIENDAAL

Het is intussen reeds een jaar geleden (4 september 1992) dat Willy De Jonge ons toelichting gaf over de opgravingswerken in Hombeek : de gracht, de omwalling, een watermolen (?), de vondsten. (Hierover leest u verder in dit nummer) Stilaan zal ook een duidelijk situatieplan moeten kunnen worden opgemaakt dat ons meer zal leren over de uitgestrektheid, inplanting en juiste ligging van kerk, klooster en andere gebouwen. De opgravingen van 1993 hebben uitzonderlijk interessante en soms nog gave voorwerpen aan het licht gebracht uit de 16de eeuw en vroeger, vooral opgediept uit een waterput en afvalput. Het onderzoek is nu gevorderd tot binnen het klooster zelf.

We lopen misschien wat vooruit op de besluiten die pas genomen zullen kunnen worden na een totale blootlegging met een uiteindelijk situatieplan, maar toch willen we de theorie die Willy De Jonge op deze voordracht vooropstelde u niet onthouden. Wijzelf vinden het trouwens ook verdedigbare stelling.

Waarover gaat het ?

Totnogtoe kennen we slechts één visuele voorstelling van ons oud Norbertinessenklooster: die van De Noter (1786-1855), gemaakt lang nadat het klooster vernield was. Waarop heeft de tekenaar zich gesteund ? In De Noters tekeningen van vergane gebouwen komen wel eens elementen voor die van andere nog bestaande kloosters of andere gebouwen bekend zijn. De inplanting aan de Zenne is ondubbelzinnig te herkennen aan het silhouet van de Sint-Romboutstoren in de verte. We weten niet welk basismateriaal hij gebruikte of dat het puur fantasie is geweest. Betrouwbaarder is een oude aquarel van eind 16de of begin 17de eeuw met beschrijving van gronden op de Mechelse zijde van de oude Zenne, en waarop het afgebrande klooster te zien is met de toenmalige kerk van Hombeek.

De oriëntatie van het klooster, zoals De Noter het tekende, is onwaarschijnlijk. In de veronderstelling dat hij toch voldoende elementen had om Leliëndaal aldus getrouw uit te beelden, dan lijkt de kopergravure een positieve overzetting op koperplaat en geen negatieve. Hieruit volgt vanzelfsprekend dat onze bekende tekening een spiegelbeeld zou kunnen zijn van het echte klooster.

Leliëndaal
"omgekeerd",
zoals het er
zou kunnen
hebben
uitgezien.

Twee onweerlegbare elementen pleiten voor deze stelling.

1. Het koor van alle kerken en kloosterkerken of kapellen is steeds naar het Oosten gericht. Bij een "omgekeerde" De Noter-tekening is dat zo !
2. De genoemde zestiende eeuwse schets met de afgeblakerde muurresten van het klooster toont duidelijk een overblijfsel van drie kantelen van het koor met rechts achter nog resten van gebouwen (zie een vergroot detail van deze schets nagetekend door Ward De Kempeneer op de voorpagina).

Dit beeld en deze situatie komen vrij goed overeen met de blootgelegde resten. Van de Larestraat komend en gaande naar de Zenne, richting Stuivenberg en Mechelen, zou het klooster met de ingangspoort in de buitenmuur, dan links van deze weg gelegen geweest zijn. De resten van de hoeve van Leliëndaal heeft men rechts vooraan van deze weg gevonden. Dit zou ook kunnen betekenen dat de kerk van het klooster wel onder de huidige Zennedijk zou kunnen steken. We hebben er ons over verbaasd dat bij de Zennewerken in 1892 nergens in de verslagen melding werd gemaakt van kloosterresten, alhoewel deze toen zeker ontdekt moeten zijn. Ook bij de laatste dijkverhoging, tien jaar geleden, zijn muurresten blootgekomen, die nu nog te zien zijn.

De vrienden van de Archeologische kring "Oud Mechelen" hebben al heel wat werk en tijd besteed aan deze archeologische speurwerken. Jammer dat we, door partiële blootlegging, nooit een algemeen beeld zullen krijgen van de kloosteroppervlakte. We verheugen er ons wel over dat het patrimonium aan vondsten degelijk geregistreerd en goed bewaard zal worden, zodat wij en velen na ons, hierin een stuk Hombeekse geschiedenis zullen kunnen ontdekken en beleven.

Opgravingsverslag Leliëndaal 1992

door Willy DE JONG

Op 11 april 1992 werd opnieuw gestart met de tweede fase van de opgraving van het klooster Leliëndaal door de archeologische vereniging "Oud-Mechelen". Enkele nieuwkomers vervoegden zich bij onze rangen en met veel enthousiasme werden de eerste putten op het opgravingsterrein opgemeten en was meteen het startsein gegeven voor een nieuw archeologisch graafseizoen, dat ons misschien meer inzicht zou geven in de situering en de bouw van het klooster.

Er werd begonnen met enkele proefsleuven te graven in putten 41,42,43,44,45 tot op een diepte van ongeveer 60cm : deze sleuven brachten op archeologisch gebied niets op.

In put 45 werd een koperen kannetje gevonden, zonder veel betekenis.

In put 46 werd de vermoedelijke buitenmuur verder blootgelegd. Achteraf bleek dat deze muur stopte. Op het eind van de muur werd op een diepte van ongeveer 1m een boomstronk gevonden. Vermoedelijk stond vroeger tegen deze muur een boom.

In put 46 werd een afvalput gevonden: deze was volgestouwd met stukken dakpannen tot op een diepte van 1,50m.

Putten 47,48,49,50: hier werden proefsleuven gegraven tot op een diepte van 60cm, deze leverden geen belangrijke gegevens op.

In put 50 vond men een klein koperen ringetje en een fragment in steengoed (Siegburg).

Put 51 werd uitgegraven tot op een diepte van ongeveer 1m: de bovenlaag bevatte veel puin.

Put 52 werd tot op een diepte van 1,20m uitgegraven : de bovenlaag bevatte eveneens veel puin, onder deze laag stootte men op een zwarte verkleuring. Bij nader inzien bleek het een turfpakket te zijn van ongeveer 40cm. De muur blootgelegd in put 46 loopt verder door in put 56.

Putten 54,55,58,59 leverden niets belangrijks op buiten enkele grondverkleuringen.

In put 57 werd op een diepte van 58cm een zware muur in baksteen blootgelegd. Dit lijkt zeer belangrijk omdat het aanwijst dat we in de buurt zitten van het eigenlijke kloostergebouw. Dit stuk muur kan een overblijfsel zijn van een steunbeer. In deze put werd een kleine afvalput ontdekt, echter van geen betekenis.

Put 60,61 bevatte enorm veel puin, o.a. fragmenten van dakpannen, witte zandstenen en bakstenen, onder deze puinlaag zat eveneens de turflaag zoals vermeld in put 52.

Put 62 en 63 : ontdekking van hoekmuurtje bestaande uit 2 delen (vermoedelijk bijgebouw), opvallend veel scherven in blauw-grijs aardewerk.

Put 71,70,89 brengen geen nieuwe gegevens.

In put 70 werd een metaalvondst gedaan : een gesteeld koperen plaatje met gaatje erin (functie ?). Twee proefsleuven werden er gegraven in put 64 zonder resultaat.

Op aanvraag van de vereniging en van de heer J.P. Casteels werd op het opgravingsterrein een prospectie gedaan met een metaaldetector. Resultaat van dit onderzoek: Mechels lakenloodje, ijzeren boekbeslag, fragment van tinnen voorwerpje met een rozet als motief, een Ant-

werps lakenloodje en tenslotte een fragment van een rond tinnen voorwerp.

In put 64,65 werd een muur blootgelegd in bakstenen kloostermoppen, breedte muur ongeveer 50 cm, formaat van baksteen 29 X 13,5 X 7 ; 1ste kwartaal 14de eeuw, (een overblijfsel van de ingangspoort van het klooster ?). Deze muur blijkt af te buigen en stopt in put 49. Deze muur heeft oorspronkelijk doorgelopen tot in de wei, (richting Hombeek). De muur werd vermoedelijk afgebroken om een afwateringsgracht te graven. In put 65 werd een kleine eigenaardige rechthoekige constructie gevonden in baksteen, formaat baksteen 28 X 14 X 7,5 ; 2de kwartaal 14de eeuw, deze constructie zou kunnen toebehoren aan de onderbouw van een sterfput of zinkput (onder voorbehoud).

Put 79,80: hier werden twee muren gevonden die met elkaar verbonden waren met klein muurtje, onder de muren waren zandstenen gestapeld, deze zouden gediend hebben voor een stevige basis waarop dan de muren gemetseld waren.

De putten 73 tot 78 en 81 tot 95 en 97 tot 109 werden uitgegraven tot 60 cm diepte zonder dat er constructies gevonden werden. Deze grote oppervlakte zou, gezien de ligging, de groenten en/of kruidentuin van het klooster kunnen geweest zijn.

In put 96 lag bovenop de zandsteen lag een laag met puin. Men kan stellen dat deze constructie het hoekpunt was van de ingangspoort van het klooster (onder voorbehoud).

Put 33: put volledig uitgegraven, kleine afvalput ontdekt op een diepte van 53 cm. Inhoud van het afvalkuiltje: verschillende scherven aardewerk, steengoed en een verzilverd sierstukje en een hoekrand van een everzwijn. Op een diepte van 22 cm zat een laag houtskoolconcentratie.

Put 40: in de bovenste laag lag een massa puin, dakpannen, bakstenen fragmenten van tegels en twee ijzeren voorwerpen. Ze waren zeer zwaar geoxideerd, voorlopig nog onherkenbaar van vorm of functie.

Put 114 en 115: nieuwe muurfunderingen gevonden, dikte van muur 72 cm, lengte 8m. In beide putten zijn er op verschillende plaatsen brandsporen te voorschijn gekomen.

Putten 116,117 leverden niets op.

Put 113 uitgegraven tot op 2 m, kloostergracht loopt nog steeds verder : bevat vele scherven blauw-grijs en op een diepte van 1,20 m werd een stuk leder gevonden.

Put 112 : verdere loop van de kloostergracht. Op een diepte van 1,70 m werd een houten balk gevonden in goed bewaard hout, bestaande uit 2 aan elkaar bevestigde stukken met houten verbindingen. In het kleine balkje zat een vierkant gat. De functie van deze balk blijft een raadsel. In deze put werd een grote hoeveelheid scherven gevonden waaronder de meeste blauw-grijs en enkele voetjes van beker-tjes in steengoed (Siegburg). De brandlaag in deze put was zeer goed zichtbaar.

Put 111 gaf de verrassende vondst van een spitsje in bruine silex (mesolithicum). Verder doorlopend in put 119 trof men er een muur in baksteen aan, formaat 29 x 13,5 x 7 (1ste kwartaal van de 14de eeuw). Op de bakstenen muur lagen witte zandstenen, deze muur zou kunnen gediend hebben als soort van kademmuurtje.

In put 119 kwam bij het graven een houten constructie bloot bestaande uit zware houten balken. Deze constructie kan in verband gebracht worden met de zware balk die in put 112 gevonden is. De vondst van een fragment van een molensteen deed ons nog verder nadenken. Misschien zou deze houten constructie kunnen wijzen op het bestaan van een watermolen. Verrassend was de vondst van een lederen schoen. Deze zat geklemd tussen twee balken. Ook kwam er een metalen voorwerpje te voorschijn : bij het verder reinigen bleek het een kinderlepeltje te zijn. Verder werden er blauw-grijs aardewerk gevonden.

In put 120 werd een ander fragment van een molensteen gevonden dat zeker niet bij het andere stuk molensteen (put 119) behoorde. Op de bodem van deze put werd de rest van de balk gevonden, die in put 112 werd blootgelegd. Verder nog vele scherven in steengoed (Siegburg), drinkbekertjes (schenen zeer in te zijn geweest bij onze kloosterbewoners) en verder zoals gewoonlijk een massa aan scherven blauw-grijs aardewerk.

Put 121 leverde archeologisch niets op.

In put 122 stuitte men op een stuk muur. Deze is de verlenging die in put 144 is gevonden.

In put 127 vond men de uitgang van een ge-

metseld gewelfd riooltje, formaat baksteen 27 x 13 x 6 (tweede kwartaal 14de eeuw). Het riooltje was volledig toegeslibd en mondde uit in de kloostergracht, (in verbinding met de keuken van het klooster). Naast de uitgang van het riooltje zaten houten balkjes die aangepunt waren, wellicht om te beletten dat de mond van het riooltje wegzakte in de gracht ?

Put 122 bevatte veel puin, vooral bakstenen, verder scherven blauw-grijs aardewerk en een prachtig bewaarde slagtaand van een everzwijn.

Put 128, bevatte enkele fragmenten van lederen schoenen. Een opmerkelijke vondst was een klein potje in steengoed, het was wel gedeeltelijk beschadigd, maar de vorm was zeer zeldzaam (herkomst nog te onderzoeken).

In put 129 : een ander steuntje in baksteen met opening in het midden. Er werden er nog twee gevonden in put 121 en put 152. Deze steuntjes bevonden zich op één lijn. We veronderstellen nu dat de steuntjes werden aangebracht wanneer de kloostergracht gedeeltelijk werd gedempt. Deze stonden evenwijdig met de buitenmuur en op gelijke afstand van elkaar. Ook stellen we vast dat er in de steuntjes balken stonden die een dak schraagden dat tegen de buitenmuur aanleunde of er was aangebouwd.

In de putten 116,117,136,123,124,125,126 werden proefsleuven gegraven.

Put 135 werd volledig uitgegraven: silex gevonden (spectaculair).

Put 143: De inhoud van deze put leverde enkel grote scherven op, in blauw-grijs aardewerk, deze behoorde degelijk bij elkaar en vormden zeker een geheel. Ook werd er een afslagje in silex gevonden. Op de bodem van de put is een houten constructie gevonden, de houten palen waren allemaal aangepunt.

In put 144 werd op de bodem van de put een stuk omgeworpen muur gevonden, formaat baksteen 17,5 x 7,5 x 4,5 (4de kwartaal 16de eeuw). Dit stuk muur bevond zich op een diepte van 1,45m. De resten van deze muur werden eveneens gevonden in put 151,152,159,160. We vermoeden dat een stuk van de buitenmuur in de kloostergracht is gevallen tijdens één van de verwoestingen van het klooster. Hetzelfde geldt ook voor de putten 167,168 waar ook op een diepte van ongeveer 1,45m, stukken muur zijn gevonden.

In put 175 werd een prachtige muur blootgelegd op een diepte van 60cm : breedte van de

muur 60cm. Deze bestond uit een bovenste laag baksteen, de onderste lagen uit zandsteen tot op een diepte van 1,80m; m.a.w. het gedeelte van de muur dat in de kloostergracht stond was in zandsteen, hetgeen boven het water uitstak werd in baksteen gemetst.

In put 176 werd nog een stuk van de buitenmuur blootgelegd, deze vormde een hoek (geen 90°) met de muur die in put 175 gevonden werd. We zijn er stellig van overtuigd dat we de hoek van de buitenmuur van het klooster hebben gevonden.

Putten 183 en 191 werden tezamen volledig uitgegraven. Er werd houten beschoeijsel gevonden in de gracht. Deze afrastering diende vermoedelijk het gebouw te beschermen waarvan de muur in de kloostergracht stond. In deze putten is veel puin gevonden, praktisch uitsluitend complete bakstenen. Hier hadden we af te rekenen met veel grondwater. Een enkele vondstmelding: een houten dekseltje zeker afkomstig van een houten kistje.

Putten 184 en 192 werden eveneens volledig uitgegraven. In put 184 ontdekte men een prachtig gesmede ketting en haak (paardegespan), schrabben in silex, 1 afslag in silex. Enorm veel puin : het meest zandsteen.

In putten 185 en 186 werd een eigenaardig bouwsel gevonden (een soort van vierkantig gemetste riool) samengesteld als volgt : op de bodem lage witte tegels in zandsteen, de muren waren in baksteen afgedekt met dikke platte zandstenen (functie ?). Het materiaal dateert uit de 16de eeuw. Het geheel heeft gediend als een soort overloop van de ene gracht in de andere m.a.w., het overvloedige water terug af te leiden naar de Zenne (tweede gracht is later ontdekt, zie vervolg opgravingsverslag).

Putten 193,194 : enkel in de put 193 een zeer goed bewaard ijzer.

Putten 195,187,193,194 : enkel jong schervenmateriaal gevonden (18de en 19de eeuw) en een pijpenkopje 19de eeuw.

Putten 177,178,179,180,187,188 : niets noemenswaardig gevonden: wel te vermelden, een fragment van de steelpan (put 179) en opvallend veel witte zandsteen in put 187 en put 188.

Put 181 had nog een complete verrassing in petto. Hier vonden we de sporen van een 2de gracht, die oorspronkelijk in verbinding moest gestaan hebben met de Zenne. De verdere

loop ervan kan men nog waarnemen in de wei naast de knotwilgen (richting Hombeek). In de gracht bevond zich op een diepte van 70cm, een houten beschoeisel die versterkt was met zware zandstenen op een diepte van 90cm. Het vondstmateriaal uit deze put was niet zo denderend : een fragment van een beker in aardewerk, blauw-grijs en enkele scherven in steengoed, Keulen, Raeren.

Put 197 werd volledig uitgegraven. De gracht loopt hier verder (richting baan Hombeek-Leest). Buiten alle verwachtingen in stootte men hier op een stenenconstructie, breedte ongeveer 95cm, deze bestond uit 2 lagen, de bovenste laag was in baksteen en de onderste laag in witte zandsteen. De zandsteen ging tot op een diepte van 1,90m. Het is niet uitgesloten dat we hier te maken hebben met een soort steunbeer, die een zware muur van een gebouw in de wei naast de knotwilgen (richting baan Hombeek-Leest) geschraagd moet hebben. Tevens werd in de gracht een houten beschoeisel aangebracht. Er is één enkele vondstmelding uit deze put, nl. een fragment van een lederen gordel.

Put 189: de gracht loop verder, eveneens afgebakend met houten beschoeisel, geen vondsten. Op 04/10/92 werd de laatste put (182) uitgegraven, wat de putinhoud betreft kunnen we vermelden: twee lederen zolen, fragmenten van regels met zwarte glazuur, een verbrijzelde kruik, een scherf met slibversiering, enkele stukjes lood en een volledige onderkaak van een paard.

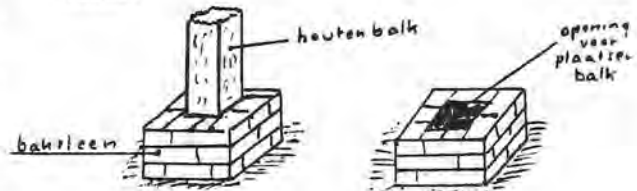
KLOOSTERGRACHT

Enkele nabeschouwingen omtrent de kloostergracht en haar ligging. Wat het teruggevonden gedeelte van de gracht betreft, kunnen we nu met zekerheid zeggen dat de kloostergracht niet volledig rond het klooster lag, maar stopte aan het begin van de kloostertuin !

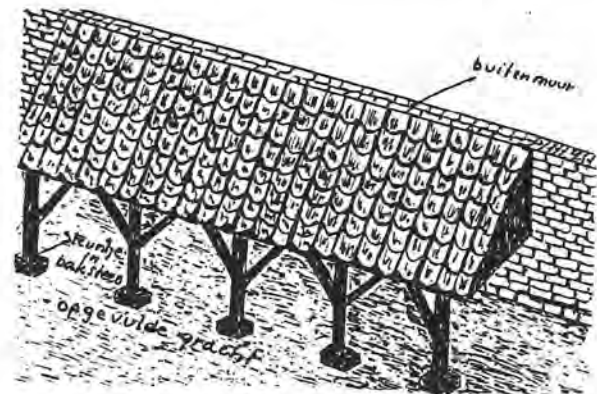
Volgens de recente ontdekking van de gracht en het blootleggen van de buitenmuur van het klooster zou de gracht gelegen zijn tussen de buitenmuur en de kloostergebouwen, wat in die tijd zeer veel toegepast werd in kloosters en abdijen (bv. St. Bernardus Hemiksem). De gracht was vermoedelijk al voor een gedeelte gedempt in het begin van de 16de eeuw, d.w.z. vóór de eerste verwoesting in 1566. Dit kan men min of meer afleiden uit het aantal gevonden scherven steengoed en aardewerk uit het begin van de 16de eeuw. Deze bevonden zich

in de bovenste sliblaag in de gracht, wat betekent dat de gracht nog bestond in die periode.

Dat de gracht later gedeeltelijk werd gedempt is nu met zekerheid te zeggen. Onlangs werden er een vijftal steuntjes in baksteen blootgelegd. Deze bevonden zich op de plaats waar de gracht gelegen was en stonden evenwijdig met de buitenmuur en op gelijke afstanden van elkaar.

We veronderstellen nu dat er op de steuntjes balken stonden die een dak schraagden dat tegen de buitenmuur aanleunde of er was aangebouwd.

Deze overdekte ruimte zou gediend kunnen hebben als opslagplaats van materiaal voor het herstellen en onderhouden van de kloostergebouwen. Dat er verschillende bouwfasen zijn geweest kunnen we afleiden uit de soorten van bakstenen die bij de opgraving al gevonden zijn en die gebruikt werden bij de bouw of uitbreiding van het klooster. In de periode van deze verbouwing zou eveneens de kloostergracht gedempt zijn met de bedoeling een ruimte of opslagplaats te creëren om materiaal op te slaan dat gebruikt werd bij de verbouwing van de gebouwen. Deze theorie moet nog nader bewezen worden.

We zullen duidelijkheid krijgen bij het verder blootleggen van fundamenteën. Zo zullen we ons stilaan een beeld kunnen vormen hoe groot en hoe prachtig dit klooster in die tijd moest geweest zijn, want dat was het alleszins !

13. FOLKLORE BIJ ONS

Firmain Verlinden

ZAND, SCHOON WIT ZAND

met de medewerking van :

Gerarda MARIEN

Angèle BEHETS-SELLESLAGH

Emiel BERTENS (dagboek)

De mechanisatie en de industrialisatie hebben veel oude ambachten uitgeschakeld. Fabrieken hebben de plaats ingenomen van vele kleine stielmannen en vervaardigen thans machinaal en in serie wat eertijds met veel liefde en toewijding voor het vak en met veel kunstzin door handenarbeid werd voortgebracht. Moderne transportmiddelen hebben de leurhandel uit het dorpsbeeld verbannen en de rondreizende kooplieden moesten het afleggen tegen nieuwe verkooptechnieken en -methoden.

Vroeger trokken de ketellapper, de scharensliep, de krammer, de bezembinder en de mandenvlechter van dorp tot dorp, van hoeve tot hoeve. De bakharingleurder, de tjoek-tjoek met zijn tapijten over de schouders, de vodenleurder en vele andere consoorten, die in alle weersomstandigheden hun schamel brood trachtten te verdienen. We willen ze in deze bijdrage een kleine hulde brengen, maar ook de "straattypen" als de almanakleurder, de mosterdman die de straten afliep met mosterd in een houten gevormd tonnetje, de mosselman, de visverkoper met zijn kruiwagen of handkarretje, en de zovele andere leurders met voor onze moderne tijd ondenkbare goederen en voorwerpen. Ze zijn allen uit het straatbeeld verdwenen.

Zo is het ook gebeurd met de zandman, de zandboer of zandkruier met zijn karretje met "schoon wit zand". Hij paste in het dagelijks leven en is nu enkel nog een nostalgisch beeld uit onze rijke Vlaamse folklore. Hij leverde de grondstof voor de zandtekeningen, maar het zand had nog zovele andere toepassingen in het volksgebruik.

Ook in de Hombeekse straten werd met zand geleurd, en dit o.a. door "Jaakske de zandboer", waarvan meester Emiel Bertens ons in zijn dagboek het volgende beeld schetst :

" Weinigen zullen er nog zijn die Jaakske de zandboer gekend hebben. Jaakske was een Me-

chelaar, een kort, ineengedrongen postuur, maar sterk, hij was dokwerker aan de Dijle en droeg zakken steenkolen op de schouders van uit het schip naar het magazijn. In zijn vrije tijd leurde Jaakske met zand, hij getuigde van zichzelf dat hij niet kon "leeg" lopen, dat is zonder werk of bezigheid. Hij huurde een langwerpige tweewielige kar, nu eens stootkar, dan weer trekkar. Hij liet die met zand vullen en trok ermee naar den buiten. Een trouwe hond hielp hem de zware vracht voorttrekken.

Gekomen aan de bareel van de ijzerenweg ging het bergop, daar moest hij al zijn krachten inspannen om boven te geraken. Het lukte. Telkens bleef hij aan de overkant staan en veegde zijn zweet af met zijn klak, rustte en wachtte tegelijk tot een klant opdaagde.

Jaakske zweette gemakkelijk en veel. " Wanneer ik niet kan zweten dan ben ik ziek", verklaarde hij. Ik heb Jaakske menigkeer geholpen door een stootje te geven van achter, hij werd dat gewaar, draaide de kop om en lachte mij dankbaar toe. Ik genoot allengs zijn volle vertrouwen; eens vertelde hij mij het volgende. " Zie meester, sprak hij, wij stonden tegenover de open deur van de schoolgang, hier heb ik eens een paar nieuw blokken weggenomen en mijn slechte in de rij gezet. Meester Vleminckx had het gezien, kwam tot mij zeggende: Jaakske zet die blokken terug en wanneer uw ronde gedaan is, belt aan mijn deur, ik ga zoeken naar een paar schoenen, vermits uw blokken versleten zijn. Het was de eerste maal dat ik robberde en ik heb het nooit meer gedaan ". Deze woorden sprak hij met overtuiging en ontroering, voor ons allebei.

Wanneer niemand opkwam om zijn vracht zand te verlichten riep hij "zand! zand! schoon, wit zand, vijf centen de mand." Jaakske bedoelde een emmer, maar dit rijmde niet.

Jaakske vulde de emmer op zijn manier. Hij ziftte het zand tussen de vingers, zodat het los neer viel, eens de emmer gevuld streek hij nog eens het zand plat. Hij wachtte zich wel de emmer zand neer te

*zetten, ge raadt waarom ?
Commerce is commerce !*

Het zand werd overvloedig gestrooid op processiedagen en wanneer er een huwelijk in de buurt was. Het zand werd ook gestrooid in huis, op de uitgedoofde stoof na haar wekelijkse kuis, rond de stoof, rond de tafel en rond de gerangschikte stoelen. Wanneer des zaterdags nieuw zand gestrooid werd op de vloer, dan moesten wij voorzichtig zijn bij het verzetten van onze voeten.

Jaakske is een figuur, een plaats in onze herinnering waardig. Moest hij zowel uit een rijkemansbroek geschud zijn geweest, dan ware hij een weldoener voor zijn evenmens, door zijn vriendelijkheid en openhartigheid. " (E.B.)

" Zandleurder " was een erg mager stieltje, dat weinig initiatief overliet aan de verkoper. Zand was zand, een mand een mand, en een emmer bleef ook in het verleden maar een emmer, zodat bedrog zo goed als uitgesloten was. Voor een beetje winst liep, stootte of trok de zandman zijn kar van straat tot straat, van huis tot huis. Hij deed zijn ronde op bepaalde dagen. Terwijl de meeste mensen nog sliepen, was hij reeds te been, op weg naar zijn mogelijk clientele. Door alle weders, goed of slecht, hij moest er door. De klant wachtte.

Hard werken, duwen, sleuren en trekken en dit meestal met maar een half uitgerust en ondervoed lichaam was zijn dagelijks bestaan. Een schamel kledingstuk, een stukje brood en een armtierig woonvertrek gevuld met een resem kinderen was meestal zijn troost en beloning. En nochtans was de zandleurder met het weinige dat hij verdiende tevreden en gelukkig. Nooit klaagde hij. Hij was altijd in open lucht en onder de mensen, hard en onverschillig geworden door al hun miserie. Zijn wekroep schalde van verre : "Zand, schoon wit zand, za...aand, schoon wit zand !" Zijn produkt, zijn koopwaar was schoon en wit, maar zijn beroep en bestaan zwaar en zwart.

" Het was of die man een speciale ingeving had om te weten wanneer er bruiloft gevierd werd. De buurtbewoners strooiden dan immers op het middelste deel van de straat een strook wit zand van aan het huis van de bruid of bruidegom in de richting van het gemeentehuis (in de Diepestraat) en ... als er veel zand gekocht was, werd de weg voor het bruidspaar met zand getooid tot aan de kerk. Was er niet genoeg zand dan eindigde de

strook op een ronde cirkel in wit zand. Ook met de uitgang van de processie, drie maal per jaar, was de zandman op zijn post! Alle mensen kochten dan zand. Ze vermengden het met bloemblaadjes, soms met snippertjes zilver- of gekleurd papier. Er werden dan drie stroken zand gestrooid: één brede in het midden van de baan en een smallere aan weerszijden. Het was voor O.L.Heer, die over de straat ging ". (G.M.)

In de Kempen moest de zandboer zijn waar gaan halen aan de zandput en per kubieke meter betalen. In het Mechelse kochten de zandleurders uit de wijk Heembeemd en Nokerstraat hun zand per meukesmand van het zandschip op de Dijle. Voor de Eerste Wereldoorlog kostte een emmer wit zand aan huis besteld 5 à 10 centimes. De pathetische oproep van de zandman klonk toendertijd immers : "Zand, zand, schoon wit zand, voor vijf centen een heel mand!" Het zand moest wit, schoon en droog zijn.

" Het handkarretje van de Hombeekse zandman was een zwaar bevracht. Een volle kar over de kasseien duwen was een hele karwei. Om de veertien dagen deed hij zijn ronde. Hij kwam van Keerbergen, waar het zand uit de heidegrond gestoken werd. Om een witte kleur te krijgen, werd het zand gewassen in een grote kuit. Met een dikke stok werd er geroerd en daarna het vuil water afgegoten. Het werd en-

kele malen herhaald; inscheppen, roeren, afgieten. Als het zand klaar was, kon men gaan leuren. Een emmer zand kostte rond 1930 één frank, later was het twee frank. " (A.S.)

Het transportmiddel van de zandman was uiteraard de zandkar. Het was een smalle langwerpige tweewielige houten handkar. Sommige zandkarren weten zelfs van een speciale makelij. Ze waren best te vergelijken met een in de lengte doorgezaagde ton tussen twee wielen opgehangen, en daar een paar berries aan bevestigd. Deze zandkar had nagenoeg een halfronde bodem wat het vullen van de emmers vergemakkelijkte.

De hoog geladen zware zandkar, met tussen de draagbaren de zandleurder met over zijn schouder de strakke trekriem en aan zijn zijde meestal zijn echtgenote of soms geholpen door een of meerdere trouwe trekhonden, was op sommige dagen een vertrouwd beeld in de straat. Rond de zandkar zwierf meestal nog een meute kinderen rond. Sommige zandboeren hadden een ezeltje als trekdier. De zandkar kon zowel als stootkar als trekker gebruikt worden. De gewoonte "trekkers" te rijden kostte het leven aan een van hen, die kort voor 1914 in Heist van de berg reed en zijn kar, hem stotend in de rug niet meer meester was en de zandman verpletterde tegen een boom.

" Het zandstrooien voor bruiloften en processies bleef nog langer bestaan maar... het vertrouwde beeld van de zandman verdween uit ons dorp. Ik weet niet meer precies wanneer dat gebeurde. Lange tijd nadien werd het wit zand bij Jan Van Rompay in de Bankstraat gehaald. Nadien ook bij De Maeyer in de Gijsbeekstraat. Het strooien werd een tijd nadien verboden omwille van het slipgevaar voor de auto's. " (G.M.)

De zandkruier vulde de emmers van zijn klanten met de handen. Op het bovenvlak van de emmer maakte hij, met een hem eigen vlug gebaar, een zeker krullende beweging. Het was precies of hij de emmers zand zegende of een laatste afscheidsgroet meegaf. Terwijl hij aan de deur klopte of schelde klonk zijn oproep :

*" Zand, witte zand,
Mensche' van den aven trant,
Hier ben ik mee zand,
Zand, witte zand,
Mensche' van den aven trant,
Gebreukt het dan niemand miër in 't land,
Mutte gale zand hemme,
Veisch van 't schip,
Schone witte zand,
Vaaf cente' veu'nen iemer,
Vijftien cente' veur ien mand !"*

of nog

*"Zand, zand, schone witte zand
Voor vijftien centen de mand
Ja, doe er nog een schepke bij
Dan is het zand voor mij." (A.S.)*

Waarvoor al het wit zand gebruikt werd, zullen we zien in de volgende bijdrage

" Witte zandkrullen voor de bruid! "

14. HOMBEEKSE STAMMEN

Ward DE KEMPENEER

de stam

TERSAGO

Met de medewerking van
Frans BEUCKELAERS, Alfred JANNES
Louis LAUWERS, Angèle SELLESLAGH

DEEL 3 : DE KINDEREN VAN PHILIP TERSAGO

6. Philip TERSAGO (*Zemst 6.6.1718, + 1802)

x (Zemst 11.5.1747) Petronella LAUWERS (*29.6.1727, + Zemst 24.10.1782)

Philip Tersago, pachter op de hoeve Tiborcht, schepen van Zemst, was een welstellend man met veel aanzien in Zemst en in Hombeek. Hij bereikte de gezegende leeftijd van 84 jaar. Alhoewel hij bijna tien jaar ouder was dan zijn vrouw, overleefde hij haar twintig jaar. Zij stierf op 55 jarige leeftijd in 1782. Op dat ogenblik waren er nog 7 van de 11 kinderen in leven : 3 dochters en 4 zonen. Hij bleef met vijf van hen op de hoeve wonen.

De twee oudste dochters waren reeds gehuwd; Joanna Maria met Philip DE GOEYSE uit Kapelle-op-den-Bos en Maria Theresia met Petrus BEULLENS uit Weerde.

De derde dochter, Maria Elisabeth, huwde één jaar later, in 1783, met Jacob FIERENS, een molenaarszoon uit Impe bij Aalst. Zo bleef de vader over met zijn vier zonen, Hendrik 23 jaar, Jan Karel 18 jaar, Philip 15 jaar en Jan Frans 12 jaar.

De jonge Jan Karel stierf één jaar later. Zijn peter was een Mechels advocaat bij de Grote Raad, Jan Karel Van Slabbeek. Hieruit blijkt nogmaals dat de ouders veel belang hechtten aan voornamen relaties en deze ook onderhielden.

Zijn oudste zoon Hendrik overleed in 1792 als 33 jarige jongman. Omstandigheden zijn niet bekend. Als in 1795 de 28 jarige zoon Philip huwde met Liesbet De Roeck uit Hombeek nam deze de pacht over en bleef vader Philip TERSAGO bij hem inwonen. De straat waarin ze woonden heette in die tijd (1796) "Rue Verte".

We weten (zie vorig nummer) dat Philip uit erfenis van zijn ouders en van de ouders van zijn vrouw meerdere gronden in eigendom had. De notulen van de Zemstse notarissen (o.a. Verstraeten) werden nog niet geëxcerpeerd alhoewel we met zekerheid weten dat daarin vele akten over Tersago's voorkomen. We zullen dus pas later meer duidelijkheid hebben. Uit de Zemstse schepenbank en uit het Mechels notariaat vernemen we hetvolgende :

In 1751 kocht Philip van Guiliam Oostens, hospice in "Den Vliegende Hert" te Vilvoorde, Drie Fonteynen, twee stukken land in Zemst, voor de prijs van 1.119 gulden . Het eerste 1/2 bunder lag aan de Zenne, het tweede 1/2 bunder "Het Veecken" lag op het Molenveld ¹.

Op dit tweede stuk bouwde hij een huis. Dat vernemen we uit een akte van 1788, waarin hij dit land 1/2 bunder groot op "het Meulevelt bij het Veecken, alsnu behuyt ..." hypothkeerde voor zijn dochter, die er op leende ².

In 1762 kocht hij nogmaals voor 1.085 gulden 1 bunder land, "het cleyn veldeken" genoemd op het "Esseleire velt" te Zemst van de kinderen wijlen Joos HEREMANS en Joanna LEE-MANS. Het land werd gehuurd door Jan VAN DEN HEUVEL ³. Hiervan verkocht hij twintig jaar later (1783) 1 dagwand aan de ernaast wonende Peter GOOVAERTS-SERVANCKX met verbod nochtans er ooit te mogen op bouwen of bomen te planten op de scheiding ⁴.

Philip Tersago bezat huizen in Zemst maar ook te Hombeek. In de Bankstraat stond het recent opgerichte huis, waar zijn vrouw (vermoedelijk) haar prille kindertijd had doorgebracht. Dit verhuurde hij aan Jacob BUELENS van Hombeek voor 40 gulden per jaar. Het werd in de vernieuwing van het huurcontract beschreven als "behuysdesde hofstede met schuer en stallingen" en er behoorden ook 3 dagwand grond bij ⁵.

Op dit huis was cijnsplicht aan de kerk van Hombeek die vader Philip betaalde ⁶ en later ook nog zijn zoon Philip ⁷. Nadien kwam er zijn jongste broer wonen (zie verder).

Blijkbaar bleven vader Philip en zoon Philip toch op het pachthof Tilborch wonen. Bij de laatste verkoop van het huis ontdekte men nog houten berden in de stallingen waarin de namen en geboortedata's van de kinderen Tersago gegrift stonden.

De 11 kinderen uit dit gezin waren :

(1) **Joanna Maria** (°Zemst 1748, K%Bos 1786)
(ss: Isaac Van Der Meulen/Elb.Persoons)
huwde te Zemst op 9.9.1770 met
Philip DE GOEYSE van Kapelle-op-den-Bos
(zie hieronder)

(2) **Hendrik** (°Zemst 30.8.1749, + 28.1.1758)
(ss: Hendrik Tersago/Elb. Van Der Meulen)
ongetrouwd, overleden op 9 jarige leeftijd

(3) **Maria Theresia**
(°Zemst 30.10.1751, + Eppegem 21.4.1831)
(ss: Guil. Van De Perre/Theresia Verheyden)
huwde te Zemst 25.7.1771 met
Petrus BEULLENS van Weerde (zie hieronder)

(4) **Anna M.** (°Zemst 4.11.1754, + 25.1.1758)
stierf op 4 jaar aan de pokken

(5) **Ma. Elisabeth** (°Zemst 1757, + 18.10.1794)
huwde te Zemst 30.11.1783 met
Jacob FIERENS, molenaar uit Impe
(zie hieronder)

(6) **Hendrik Joseph**
(°Zemst 1759, + 29.1.1792)
(ss: Henri Van Relegem/Marie Seleus)
ongetrouwd, overleden op 33 jaar

(7) **Anna Catherina**
(°Zemst 23.8.1762, + 10.9.1764),
(ss: Jacob De Gronckel/Anna Cath.Gedaen)
overleden op 2 jarige leeftijd

(8) **J. Carolus** (°Zemst 13.9.1764, + 17.9.1783)
(ss: Rdo.Laurentius Van Den Heuvel, vice
pastore, nomine amplissimi dni Joannis Carolis
Van Slabbeeck, magni consilii mechliniensis
consiliarii et advocati etc.etc., et Maria Mer-
tens) Stierf als 19 jarige.

(9) **Philip** tak van "Rome" en "Laar" ---> 7/1
(°Zemst 25.10.1767, + Zemst 29.5.1838)
(ss: Ph. Vander Meulen/J.M. Vande Perre)
huwde te Hombeek op 17.3.1795 met
Elisabeth DE ROECK
(°Hombeek 1771, + 1852)

(10) **Jan Frans** tak van "Calottens" ---> 7/2
(°Zemst 20.2.1770, Hombeek 29.4.1842)
(ss: Henri Peeters/Joanna Van Der Maelen)
huwde te Hombeek met
Catherina DE ROECK
(°Hombeek 10.2.1773, + 26.12.1849)

(11) **Joanna Catherina**
(°Zemst 28.12.1772, + 16.2.1773)
(ss: Peter BEULLENS/Joanna Tersago)

DE DRIE GEHUWDE DOCHTERS UIT HET GEZIN

1. **Joanna Maria TERSAGO**, oudste doch-
ter, gehuwd met **Philip DE GOEYSE**
had voldoende kinderen :

(1) **Hendrik** (°K%B. 1.7.1772)
(2) **Fr. Gerard** (°K%B. 7.1.1774, + 18.1.1774)
(3) **M.Theresia** (°K%B. 17.4.1775)
(4) **Joanna Maria** (°K%B. 19.7.1777)
(5) **Jan Antoon** (°K%B. 17.4.1779)
(6) **Anna Catherina** (°K%B. 2.9.1782)

2. **Theresia TERSAGO**, geboren te Zemst in
1751 huwde **Petrus BEULLENS** van Weerde
(°Weerde 16.8.1747, + Eppegem 24.2.1809).

Hij was boer, eerst te Weerde maar ging op 30
november 1789 naar Eppegem wonen in de
Rolestraat. Bij de ouders woonden er in 1796
negen kinderen. Wellicht hebben ze het huis in
Eppegem gekocht. In 1788 hebben ze immers
een lening aangaan van 1.200 gulden bij de
pastoor van St.-Jansparochie te Mechelen ⁸.
Hun vader Philip Tersago stelde zich borg met
twee stukken land.

Hun kinderen waren :

- (1) Philip BEULLENS
(°Zemst 14.1.1771, + Zemst 18.10.1783)
(ss: Philip Tersago/Catherina Van Winghe)
- (2) Ja. Catherina BEULLENS
(°Zemst 28.12.1773)
(ss: Peter Beullens/n)
x (Eppegem 8.2.1804)
Frans Hendrik BREMS (°Elewijt 27.5.1777)
- (3) Peter Jan BEULLENS
(°Zemst 28.10.1774, + Zemst 6.12.1774)
(ss: Jan Beullens/M.Theresia Lauwers)
- (4) Peter Jan BEULLENS
(°Zemst 14.2.1776, + Zemst 9.8.1853)
(ss: Joes Beullens/Elisabeth Tersago)
x (Zemst 17.4.1809)
Anna Maria CEUPPENS
(°Zemst 12.1.1786, + Z.13.12.1867)
(woonden te Zemst-Bos)
- (5) Hendrik Josef BEULLENS
(°Zemst 7.10.1778, + Z.1.6.1832)
(ss: Hendrik Jozef Tersago/M.Th. Govaerts)
x (Zemst 29.7.1812)
Joanna CEUPPENS
(°Zemst 25.10.1784, + Z.6.12.1853)
- (6) M.Elisabeth BEULLENS
(°Zemst 16.2.1781, + Eppegem 1.2.1822)
(ss: Jan Carolus Tersago/Elisabeth Tersago)
x (Eppegem 7.11.1809)
Jan Bt. DE CONINCK
(°Eppegem 9.11.1779, +E.2.1.1816)
xx (Eppegem 22.10.1819)
Jan Frans VAN DEN HEUVEL
(°Weerde 8.10.1788)
- (7) Henri Jozef BEULLENS (°25.2.1783)
(ss: Henri Jozef Tersago/Ja.Cath. De Craen)
x (december 1807)
Anna Maria MUYLDERMANS
(°Zemst 30.3.1786), dochter van
Philip Muyldermans en Elisabeth De Prins
- (8) Philip BEULLENS (°Zemst 31.8.1785)
(ss: Philip Tersago/Catherina Van Winghe)
x (Zemst 12.4.1812)
Maria Anna COOSEMANS
(°Elewijt 4.12.1770)
- (9) Theresia BEULLENS (°Zemst 17.8.1788)
(ss: Jan Fr.Tersago/Catherina Beullens)
x (Eppegem 29.12.1813)
Pieter PEETERS (°Zemst 28.12.1787)

- (10) Guilliam BEULLENS
(°Eppegem 20.4.1791)
- (11) Frans Jozef BEULLENS
(°Eppegem 23.2.1795, Eppegem 11.3.1803)
- (12) Jan Frans BEULLENS
(?, + Eppegem 3.10.1794)
- (13) Frans Henricus
(°Eppegem 10.2.1793)

3. Maria Elisabeth TERSAGO

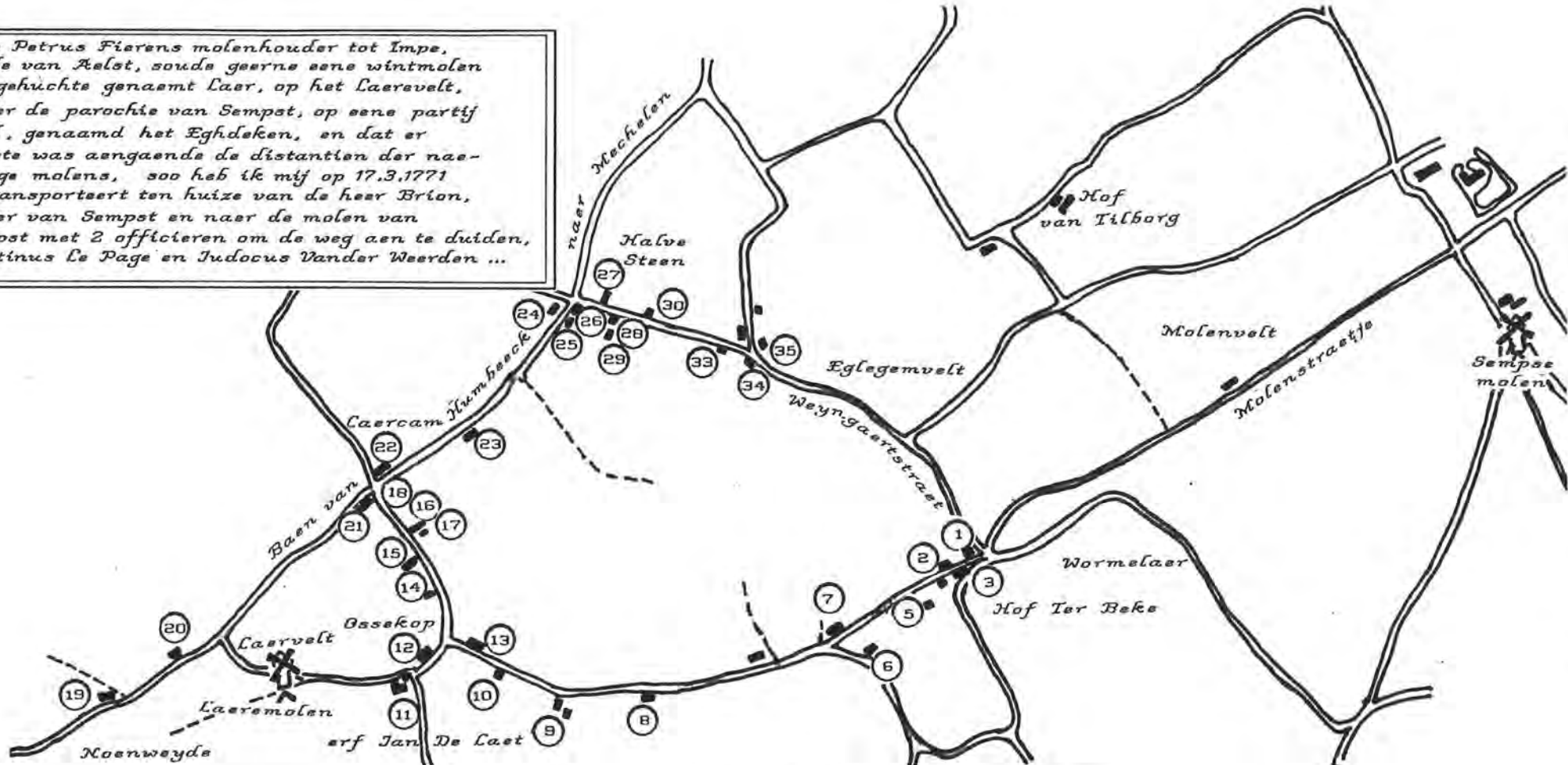
(°1757-1794), huwde in 1783 te Zemst
(tt: Hendrik Jozef Tersago/Mart. Vertongen)
met Jacob FIERENS
(°Impe ? + Zemst 21.12.1794)
zoon van Petrus FIERENS en Maria MEEUS

De familie FIERENS is vooral in Leest vrij vroeg en goed bekend, maar deze kwamen uit Impe bij Aalst en stamden uit een molenaarsfamilie. Waarom ze naar Zemst kwamen en of er een relatie met dezen uit Leest bestond weten we niet. Werkte hij misschien bij de familie Baetens op de molen van graaf Van Der Nath in de Hoogstraat te Zemst ?

In 1770 kocht de vader van Jacob, Peter Fierens, een "behuysde hofstede met twee woningen" in de Poreistraat en een stuk land van ca. 3/4 ha voor 1.647 gulden⁹. De verkoper was Peter Vander Steen, de toenmalige meyer van Hombeek-Brabant. Het huis was door hem reeds deels bewoond en deels door Peeter CEULEERS. Ook de grond eraangelegen bewerkte hij. Op dezelfde verkoop kocht Philip Tersago een "erffe ofte inslagh van 16 roeden in de groenstraat onder Hombeek-Brabant voor de prijs van 337 gulden.

Peter Fierens heeft snel de gedachte gehad om in onze streek een windmolen op te richten. Dit was enkel maar toegestaan op een behoorlijke afstand van elke reeds bestaande molen. Hij zocht een geschikt grondstuk. Op het Laarveld vond hij dat. Het was eigendom van Cornelis NEEFS. Peter onderhandelde met hem en kreeg vlug een mondeling akkoord voor aankoop van de grond. In 1771 richtte hij reeds een eerste aanvraag naar de Raad van Finanties in Brabant om de autorisatie van oprichting en octrooi voor uitbating te bekomen. Deze aanvraag was vergezeld van een prachtig situatieplan van Laar getekend door J.B.Van Nieuwenhuysen¹⁰. (Een natekening hiervan vind ge op volgend blad)

Also Petrus Fierens molenhouder tot Impe, lande van Aelst, soude geerne sene wintmolen ten gehuchte genaemt Laer, op het Laerevelt, onder de parochie van Sempst, op sene partij land, genaamd het Eghdeken, en dat er queste was aengaende de distantien der naeburige molens, soo heb ik mij op 17.3.1771 getransporteert ten huize van de heer Brion, meier van Sempst en naer de molen van Sempst met 2 officieren om de weg aen te duiden, Martinus Le Page en Judocus Vander Weerden ...

HET GEHUCHT LAER VOLGENS DE KAART VAN 1771 IN OPDRACHT VAN PEETER FIERENS

1. Jacob BUELENS met syn vrouw en 1 kind	11. Francis VERHEYEN met vrouw en 7 kinderen en knecht en meyt	23. Guilliam JANSSENS, zone en dochter
2. Guilliam BUELENS, wedr. met zijn zoon en vrouw en één kind, beneffens zijn dochter	12. Adriaen SPRUYT met vrouw en 6 kinderen	24. Joos GOOVAERS, vrouw en 2 kinderen
3. Guilliam DE ROECK en vrouw met 3 dochters en 3 knechten	13. Guilliam SPRUYT, vrouw en 6 kinderen en knecht	25. Joes JACOBS, vrouw en 2 kinderen
4. Guilliam SIJMONS met vrouw en één kind	14. Joos LAUWENS, vrouw en 3 kinderen	26. Joes DE REYMS en zijn vrouw en hun zoon met vrouw en 2 kinderen
5. Antoon VAN GENT met 1 kind, dochter en haar man	15. Peeter VAN DEN WEYNGAERT, vrouw en 1 kind	27. Peeter CEUPPENS, vrouw en 2 kinderen
6. Andreas SCHEURMANS met moeder der vrouw en 4 kinderen	16. Guilliam VAN HACHT, vrouw en 2 kinderen met knecht en meyt en Peter JANSSENS	28. Guilliam DE WIT en vrouw
7. Wwe Cornelis JACOBS met 3 kinderen en knecht	17. Guilliam VERHASSELT, vrouw en 3 kinderen	29. Peeter GOOVAERTS, vrouw en 5 kinderen
8. vrouw Joes VAN OOSTEN en Martinus LEPAGE, officier, met vrouw en 2 kinderen.	18. Joes WILLEMS, vrouw en 5 kinderen	30. Joes BUELENS, vrouw en 2 kinderen en knecht
9. Cornelis LAUWENS met vrouw en 2 kinderen	19. Joes SELLESLAGH, vrouw en 4 zonen en 3 meysen	31. Hendrik DE CRAEN, vrouw en 2 kinderen
10. Norbert CEULEMANS, vrouw van moeder en 6 kinderen	20. Joos BUELENS, vrouw en zone en 1 meysen	32. Antoon VAN WINGHE, vrouw en 2 kinderen
	21. Bernard VAN DER MOESEN, vrouw en zoon	33. Wwe Guilliam TEUGHELs
	22. Wwe Joes TAMBUYSER, en 2 kinderen	34. Peeter VERTONGEN, vrouw en 2 kinderen
		35. Jacob TEUGHELs, vrouw en 3 kinderen

Het plan geeft een goed beeld van wie er in 1771 op Zemst-Laar woonde met zelfs vermelding van de gezinstoestand waaruit we leren dat toen reeds ongeveer 200 personen op het gehucht woonden.

Tegen de Laermolen kwam natuurlijk verzet van de heren van Relegem, eigenaars van de Sempse-molen op de Hoogstraat. Het duurde vier jaar vooralleer met de bouw gestart kon worden.

De Laermolen van 1775 (foto Irpa 1893) door Fierens opgericht en tussen de twee wereldoorlogen vernield. Latere bewoners zijn de families Jacobs en Van Steenwinkel.

Pieter Fierens was een doordrijver. Hij vroeg niet alleen bouwtoelating voor een molen op andermans grond, maar begon er ook de molen op te bouwen nog voor de grond beschreven was. In mei 1776 stierf de eigenaar van de grond en werd Pieter FIERENS dringend bij de notaris ontboden. Uit de inderhaast opgemaakte akte lezen we hetvolgende :

" *Meester Bruno Franciscus VAN DEN BOSSCHE, notaris, requester ten sterfhuyse van Sr. Cornelis NEEFFS, welcke comparant was tekenen gevend dat Peeter FIERENS, woonende tot Impe, lande van Aalst, van de maand juni van den gepasseerde jaere, bij mondelinge consentie, uytterhand toegeseyd te sijn, en gecocht hadde tegen wijlen Corneel NEEFS, seckeren stuck land gelegen onder de parochie van Semst, groot tussen de 2 dagwand, zonder preciese maete, ende op welck stuck land den selven Peter FIERENS hadde begost te erigeren eenen coren wintmolen ende aan hem diensvolgens genoegsaem bekend. Dan gemerckt dat de bedongen coopsomme monterende tot seven hondert guldens wisselgelt noch niet en was voldaan geworden ende dat wijlen Corneel NEEFS, mijs zijn overlijden, daerover geen procuratie tot goedenisse hadde, soo ist voor acte gepresenteert in date 7 deser maand ...*"¹¹

Pieter betaalde de 700 gulden en de molenwieken zwaaiden. Tien jaar later stierf hij en in 1787 nam zijn zoon Jacob FIERENS, getrouwd met Elisabeth TERSAGO de houten windmolen over. Ze betaalden hiervoor aan de zuster en de drie broers 3.666 gl.¹²

Het ongeluk trof dit gezin zeer zwaar. Zeven jaar later (1794) stierven beide ouders in amper twee maand tijd. Ze waren geen veertig jaar oud. Twee jonge knapen van 6 en 3 jaar, gingen nu bij hun grootvader, Philip Tersago, inwonen.

Wat met de molen toen gebeurde weten we nog niet. Misschien zette één van zijn broers het bedrijf verder. Zijn broer Jan Bt. alleszins niet want die woonde intussen op de Sempse-molen en ging in 1790 met de eigenaar en heer van Relegem, Dominique Joseph Hyacint D'HANNOSSET een nieuwe huurtermijn aan voor 9 jaar en tegen 350 gulden¹³. In 1796 (telling) woonde Jan Bt. Fierens met zijn schoonzoon Gielis Verbruggen nog steeds op de windmolen in de Hoogstraat.

Uit het gezin Jacob FIERENS-TERSAGO stamden volgende kinderen :

- (1) Joanna Catherina FIERENS
(°Zemst 16.3.1785) jong overleden
(ss: Philip Tersago/Joanna Wellens)
- (2) Jan Bt. FIERENS (°Zemst 3.4.1788)
(ss: J.Bt. Fierens/M.Tha. Tersago)
molenaar die huwt te Hombeek in 1810 met Elisabeth Michiels (°Hombeek ca.1783)
dochter van Frans Michiels en M.Theresia Timmermans, eigenaars van het hof van Wolputte.
kinderen :
- Jan Frans (°Hombeek 11.9.1810), onderofficier bij de marine te Antwerpen (cit.1843)
- Jozef Frans, werkman in tabac te Brussel. (cit.1843)
- Adriaen Christiaen, kleermaker te Brussel (cit.1843)
- (3) Peter Frans FIERENS (°Zemst 15.2.1791)
(ss: Jan Frans Tersago/M.Tha. De Jonghe)
huwde te Hombeek in 1811 met Maria GOOSKENS, dochter van Frans Gooskens en Cath. Verlinden van Hombeek
kind : Isabelle (°Hombeek 26.7.1812)
- (4) Cornelius FIERENS
(°Zemst 16.9.1794)
(ss: Frans Fierens/M.Tha Buellens)

Op de plaats waar de Laremolon stond kan men nog steeds een deel van het laatste molenhuis zien met molenmechanismen. Er wonen nog steeds nakomelingen van de laatste molenaars.

DE TWEE ZONEN VAN Philip TERSAGO

De twee jongste kinderen van Philip, Philip en Jan Frans, huwden in Hombeek met de zusters De Roeck uit de Kattestraat.

Philip Tersago en Liesbet De Roeck bleven in Zemst wonen. Van zijn nakomelingen kennen we twee zonen met nakomelingen. We zullen ze beschrijven onder ;

" DE TAK VAN ROME "

" DE TAK VAN LAAR "

Jan Frans Tersago en en Katrien De Roeck verhuisden naar het huis van hun ouders in de Bankstraat te Hombeek. Hun afstammelingen beschrijven we onder ;

" DE TAK VAN CALOTTENS "

DE NAAM CALOTTENS ?

Een zeer vroege bijnaam die de verwanten uit de Bankstraat droegen, maar ook bekend in Zemst-Laar. Zo werd lang gesproken van "die van boer Klot". Wie was "boer Klot" ? Was het Philip Tersago-Lauwers, of zijn ouders of schoonouders ? Van waar komt de naam ? Heeft het iets te maken met de familienaam Calottens die ook in onze streek voorkwam ? Wij hebben gezocht en niets gevonden. Misschien weet één onzer lezers meer hierover ?

7/1 Philip TERSAGO (*Z. 1767, + 1838)

huwde te Hombeek op 17.3.1795 met

Elisabeth DE ROECK (*H.1771, + Z.1852)

Van de 8 kinderen stierf één jong, drie bleven ongehuwd en twee bleven zonder nakomelingen. Het geslacht werd verdergezet door : Hendrik Joseph (5) (tak van Rome) en de jongste Jan Frans (8) (de tak van Laar).

De kinderen van Philip TERSAGO-DE ROECK :

(1) Philip (*Zemst 10.4.1796, + Z.10.5.1796)

(2) Antoon (*Zemst 23.9.1797, + 14.3.1866)

(3) Petrus (*Zemst 15.1.1800, + 10.10.1884)

(4) Maria Elisabeth (*Zemst 1804, + 2.1.1859)

(5) Hendrik Joseph (*Zemst 28.2.1806)

huwde te 17.12.1840 met Maria Amelia GROULARD (*Ensival 29.6.1809)

(6) Maria Theresia (*Zemst 14.5.1808)

(7) Philip (*Z. 7.1.1811, + Mech. 20.1.1889)

huwde Anna Maria VAN CRAEN.

(8) Jan Frans TERSAGO (*Zemst 23.11.1814)

huwde Maria Theresia VAN DAM (*1823)

hertrouwde Francisca Petronella DOMS

7/2 Jan Frans TERSAGO

(*Zemst 1770 - Hombeek 1842)

huwde (Hombeek ?) Catherina DE ROECK

(*Hombeek 10.2.1773, + 26.12.1849)

Hij was landbouwer in de Bankstraat, stamvader van de tak Calottens.

Ze hadden 4 kinderen van wie twee jong overleden; Philip (*1798) en Joanna (*1808).

De twee anderen groeiden op :

(1) Philip (*Hombeek 5.1.1805, + 28.11.1871)
huwde Fien TEUGHELDS (*1804, + 1889)

(2) Maria Theresia (*H.1807, + Z.1888)
Ze huwde twee maal, eerst te Hombeek (1831) met Jan Bt. DE MESMAEKER, een tweede maal te Zemst met Jozef BUELENS.

De drie takken "Roime", "Zemst-Laer" en "Calottens" worden uitvoerig behandeld vanaf volgend "Ridderke".

Eindnoten :

1. A.R.A.Brussel, Schepenbank Zemst, bundel 6850, nr.38 (14.12.1751)
2. A.R.A.Brussel, Schepenbank Zemst, bundel 6851, (10.9.1788)
3. A.R.A.Brussel, Schepenbank Zemst, bundel 6850, nr.39 (12.11.1762)
4. Stadsarchief Mechelen, Notariaat J.F.HENS, bundel 958 (23.10.1779)
5. Stadsarchief Mechelen, Notariaat J.F.DE GRAUW, bundel 795 (23.5.1779)
6. R.A. Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, bundel 59 rekeningen kerkmeesters (1788 tot 1798)
7. R.A. Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, bundel 60 rekeningen kerkmeesters (1805)
8. A.R.A.Brussel, Schepenbank Zemst, bundel 6851, (10.9.1788)
9. R.A. Antwerpen, Schepenbank Hombeek Brabant, bundel 91 (19.11.1770)
10. A.R.A. Brussel, Office Fiscale, 1262 en 1264
11. Stadsarchief Mechelen, Notariaat BOONEN, bundel 95 (11.5.1776)
12. A.R.A.Brussel, Schepenbank Zemst, bundel 6851, (21.6.1787)
13. Archief "DE SEMSE" Not. VERSTRAETEN nr.67 (18.9.-1790) (steekkaarten)

15. HOMBEEKSE FIGUREN (deel 2)

Louis BUELENS

MADAM VIRZENIE ... ZEG MAAR

(vervolg)

Reeds een half uur zitten we te wachten op de graskant, met onze benen bengelend vlak boven het beetje water onder in de beek. De Warre zal weer moeten zagen om te mogen meegaan. Fien haalt altijd wel iets uit den hoek om de vrije donderdagnamiddag van haar telg te vergallen. Dit is het nadeel "enig kind" te zijn. Dan is er maar één om goed in het oog te houden en één om alle vervelende karweitjes op te knappen.

De kostelijke minuten vliegen voorbij en wij zitten hier, verveeld naar die hardnekkig gesloten achterdeur te koekeloeren. Stel u de goedstoestand van onze onfortuinlijke vriend voor die zuchtend één of ander nutteloos werkje opknapt, terwijl zijn gedachten reeds met ons op weg is naar een of ander avontuur. Moeders zijn een weldaad voor de mensheid maar soms dikke ambetanterikken voor hun zonen.

virs keis

Van achter de stal van de "scheper" komt een fietser te midden van de hobbelijke Kattestraat aangehorst. Die zal zeker niet zien dat er naast de kasseiweg een smal aardewegske ligt, veel beter geschikt voor rijwielen ? Diep over het stuur gebogen, zwoegt hij met een rode bezwete kop in onze richting. Wij zetten onze hielen schrap in de kant, om de solorit beter te kunnen volgen. Met een ruk trekt de man zijn remmen dicht. De remblokjes piepen en het achterwiel wipt twee vingers boven de straatstenen op. Met de benen gespreid, de ellebogen rustend op de stuurstang draait hij het voorwiel in onze richting, gereed om met één tijgersprong dwars over de beek te wippen.

- "Waar woont madam, heu, madam Virzenie, heu, die met de moeders naar de kerk gaat, heu, om de kinderen te dragen, ge weet wel, de "verwares", 't is nogal een dikke ..."

- "Ha, Virs Keis, die de kinnekes brinkt, ja die woeint ginder zuustekes achter die hoege haag, het ieëste hoeëzeke reigs."

De stotterende man volgt intens de vuile vinger van den Beire, veegt met de mouw het zweet van zijn voorhoofd en kin, duwt zijn klak met een snok achteruit en wipt terug op het zadel, met beide voeten zoekt hij verward naar de nog draaiende trappers van zijn vaste pion en stuift de straat uit alsof hij door de duivel werd achternagezet. Met een ruime zwaai naar links daverd hij over de ongelijke stenen, de Zepstraat in, richting Huis ten Halve.

- " Amaai, dien eget het zitte, da's nog nen beginneling " denkt den Beire hardop en ziet met een meewarig hoofdschudden de onttredende man tussen de huizen van 't Schoem en Petter verder botsen.

Wie hier in de buurt naar dat adres vraagt, is doorgaans wel zenuwachtig en gejaagd, maar deze man is helemaal zijn toeren kwijt. Dat zal wel beteren, alle begin is moeilijk meent Beire, die met zijn vier oudere broers en dito zussen heel wat levenservaring opdeed. Virs Keis is door iedereen en uren in de ronde, gekend als de "verlossende" engel in de nood. Haar huisje lijkt wel op een bedevaartplaats, waar men zijn angsten komt klagen en bijna zeker is dat de smeekbede verhoord wordt. Wie het niet aan den lijve ondervonden heeft, kent de knagende onrust niet die een mannenhart op zulke momenten verteert. En het bewuste, langverwachte uur breekt toch nog te vroeg aan. Om dan, zo rap mogelijk, "de verwares" ter plekke krijgen. Men zou voor minder over zijn tong struikelen.

Jaren geleden kwam Virs hier in dat kleine huisje wonen, dat eens een deel van de stal was van de hoeve Jaak van Camp. De vroegere stal, nu twee huizen, worden bewoond door Virs en door Cin van Wanneske Van Riet. Cin is het noodadres, zij weet meestal waar Virs te vinden is bij afwezigheid. Virs niet onmiddellijk vinden heeft voor "beginnelingen" spannende ogenblikken meegebracht. Bonk, bonk, op de deur.

- " Ze zal niet thuis zijn zeker, en nu ? "

Opgeschrikt door het onbarmhartig gebons komt de buurvrouw sussend ter hulp :

- " Rustig, rustig maar, het komt allemaal in orde. Als ge Virs moet hebben, die is ", en ze wees dan de plaats aan waar ze was.

Waarom wordt nu de ene boer, de andere pastoor, en is Virs "verwares" geworden ? Op de officiële papieren heet dat "baker", maar dat wordt nooit gezegd. Vroedvrouw is voor het groot volk. Daar komt een diploma en veel geleerde boeken bij te pas, en dat lag niet in de

lijn van een eenvoudige, joviale, vlotte volkswrouw, die de woorden liet rollen zoals ze op haar tong lagen. Geen flauwe complimenten, geen omwegen of compromissen, maar onverbloemde realiteit. Haar krachtwoord is "goidfer", geen vloek of kwaadbedoeld, maar alleen om alles wat meer kracht bij te zetten en te tonen dat alle tegenspraak toch nutteloos is.

Het gebeurde wel eens dat vaders-in-wording, die veel te onstuimig op haar deur bonkten, een uitbrander kregen. Virs vroeg kort :

- " Waar moet ik zijn ? "

Meer moest ze niet weten. Met horten en stoten werd getracht de plaats te omschrijven, maar Virs onderbrak al gauw :

- " Ha ja, dat boerderijke op Beekveld. Maak dat ge thuis zijt en zet ne moor water op."

Ze klapte de deur dicht en de onthutste man stond daar met de mond vol tanden en reed met knikkende knieën terug naar huis.

Virs kent geen treuzelen. Ze neemt de lage zwartverlakte blokken van de kelderkamer, slaagt een grote zelfgebreide zwarte sjaal over de schouders, bindt met twee linten de grijze voorschoot om haar brede lenden, en is al op weg. Haar werk noemt ze een echt evangelisch werk van barmhartigheid : "De gevangenen verlossen."

Voor de kleine sloebers van elf of twaalf jaar, was al wat een verwares uitspookte met een mistige waas van magie en geheimdoenerij omhuld. De officiële versie was dat ze naar de Zenne ging en er de kindjes uit de "kinnekesboot" haalde. Ze bracht ze naar de gezinnen die er eentje besteld hadden. Die boot lag dan aangemeerd aan de rechterkant van de brug, op de verlaagde kade waar ook de Boomse steen gelost werd. Regelmatig kochten enkele boeren in gemeenschap een volledige scheepslading "Antwerpse beir" (gier). Dat werd ook aan dezelfde kade gelost.

Als dreumes van acht jaar mocht ik met tante Wis eens mee naar Mechelen. Van op de brug zien we een boot komen aanvaren in de draai aan de zavelberg.

- " Ginder sé de kinnekesboot. " Ik was er zeker van want ik had Virs immers zien voorbij gaan naar de Bankstraat en dacht dat ze naar hier ging komen om de lading op te halen. Ik had het eens van dichtbij willen meemaken.

- " Kom zie maar voor u dat ge niet struikelt", zei mijn bezorgde tante. Ik moest toch mijn

nestel vastbinden, en die andere schoen zat ook veel te los, maar ik kon hiermee onmogelijk genoeg tijd inwinnen. Voor we de draai aan Flusses' weide voorbij zijn heb ik wel tien maal omgekeken zonder het beoogde resultaat. Ik hoopte erop maar rap genoeg terug te zijn, voor ze allemaal verdeeld waren. Nooit duurde boodschappen doen zo lang als toen. Vrouwen moeten alles tweemaal betasten en eer ze dan goed weten hoeveel ze van alles nodig hebben, ... om er uw geduld bij te verliezen. Op de terugweg is er geen remmen aan. Ik moest tijdig aan de Zennebrug zijn.

- "Ge moet zo niet lopen, we hebben tijd genoeg, straks kunt ge niet meer!"
Van aan de molen zien we een felle bedrijvigheid rond de kade. Er staan veel karren op een rij. Dat zijn er van grote gezinnen die meerdere kindjes in eens besteld hebben. Ze zijn ze met kar en paard komen afhalen. Een hijgende tante Wis tracht mij met alle middelen af te remmen. Aan het Horckmansbos is het duidelijk dat al die karren beirbakken zijn en uit het ruim van het schip wordt met een handpomp de stinkende brei opgezogen. Door teleurstelling overwelmd voel ik me plots loom, mijn voeten doen pijn. Ik ben doodmoe, om er bij neer te vallen.

Zodra Virs ten huize aankomt neemt zij het roer in handen. De bezorgde huisvader heeft al de moor en een resem kasserollen gekookt water klaarstaan en toont zich overbereid om zelfs meer dan nodig of mogelijk is uit te voeren.

- "Maak dat ge voor mijn voeten weg zijt, als ik u nodig heb zal ik wel roepen."

Zonder tegenspraak, met een angstig kloppend hart en koude rillingen op de rug, druipt hij als een geslagen hond af. "Tegen zo'n dragonder is geen kruid gewassen." Stillekes zwijgen is nu de boodschap. Op de tenen naar de stal, een emmer tien centimeter verzetten, achter de beureput een paar stropijlen oprapen, kijken hoe laat het al is, terug binnen, de deur heel voorzichtig toe doen om geen argwanend lawaai te maken. Het kleinste foutje nu kan een donderpreek van de verwares doen losbarsten. Hoe lang gaat het nog duren? De zenuwen zijn overgespannen. Nog maar eens naar de stoof kijken. Zou er wel genoeg water zijn? Misschien ne goeie vaderons bidden, dat kan de redding brengen, maar hij vindt de woorden niet direct, en zijn gedachten zijn er niet bij. Zou bidden wel helpen? Met twee handen houdt hij de stoofroede omklemt en staart naar de bomen en de blauwe lucht. En hoopt dat...

Een hortend, zwak kinderkreetje snijdt hem door merg en been. Er wordt in de kamer hardop gepraat en boven alles uit hoort hij de raadgevende stem van Virs. Hij houdt de adem in knijpt zijn kneukels wit op de onnozele stoofleuning. De deur gaat zachtjes open en zijn moeder brengt het verlossende woord:

- "Ne flinke zoon van bijna vier kilo."

De drie fanfares van het dorp hoort hij tegelijk het "alleluia van Mendelson" blazen. Als hij de dunne glimlach van de versgebakken moeder ziet en het roze gerimpelde gezichtje van die "flinke" zoon, voelt hij zich bereid nog een hele resem kookpotten met water te koken en een zware bolwassing van alle aanwezige vrouwen te ondergaan. Hij zou Virs de hand willen kussen en haar aan het hart drukken, maar dat is levensgevaarlijk. Van flauwen truut of een overvloed van lofwoorden moet zij niets weten.

- "Daar heb ik geen tijd voor, daarbij, mij moet ge maar gerust laten; als ieder zijn werk doet heeft de kat ook haar eten."

De bewoners in de buurt moeten regelmatig gids spelen voor vreemde bezoekers die allen naar dezelfde "madam" vragen. De manier van fietsen, hun stem en heel hun houding verradt de spanning en het gevoel van onmacht en hulpeloosheid. Zelfs de bengels van de buurt zijn met het lot van die stumperds begaan, en bereid hen door die moeilijke periode door te helpen. Een vorm van solidariteit misschien.

Wij zelf maakten ook moeilijke tijden door.

Tot over een paar jaren leefden wij in de onbezorgde kindertijd, maar nu komen allerhande vragen ons gemoed bezwaren. Toen geloofden wij in Sinterklaas en de Greif van Half-Vasten. We vochten tegen rekensommekes en moeilijke vragen van de Mechelse Catechismus. Mengden de verschillende vaderlandse Karels en Pepijns door mekaar, maar kwamen er gewoonlijk met "honderd keer" schrijven vanaf. Maar nu komen grote-mensen-vragen op ons af:

"Hoe zit dat feitelijk in mekaar met die Virs en het kinnekes-halen?"

Kameraden met oudere broers vinden de kinnekesboot en alle koolsoorten onnozele praat en spreken over "bestuiving" zoals bij bijen en bloemen. Ze houden hun uitleg even gewichtig als vaag maar dat houdt de spanning erin en verscherpt nog de weethonger. Thuis of in de klas durven we geen uitleg vragen. Wij weten dat iedereen weet dat wij nog niets weten, maar vrezen dat ons gezicht het tegendeel zal verraden. Bij bepaalde gesprekken of lessen voelen we dat de rode gloed die in onze wangen stijgt

evenredig met het schaamtegevoel in ons gemoed over onze onbespreekbare kennis wat onbekend moest blijven. We voelen ons betrappt omdat wij misschien weten wat de groten wilden dat we niet zouden weten. We voelen ons als kleine dieven die zich onrechtmatig iets kostbaars hebben toegeëigend uit het onbereikbare en eigen bezit van de volwassenen.

Wat moet de meester nu wel van ons denken ?

Op den buiten was het anders niet zo moeilijk om sommige conclusies te trekken. De gewone gang van de natuur was een betrouwbare gids. Wij kenden op afstand het verschil tussen koe en stier, daarvoor moesten we niet in hun oren gaan kijken, en dat een haan geen eetbare eieren legde, was ook geen geheim. Toch kreeg hij kost en inwoon, alleen om op de mesthoop van zijn neus staan te maken en te pronken met een vlamme staart.

Vir Keis zat dus ook in die taboesfeer van de kleinsten. Het was ook een speciaal geval waar ze niet goed weg mee wisten. Bij ons had Vir een vaste stek in huis. Ons peit was enkele jaren ouder en was altijd thuis. Zij hadden dezelfde zware jeugd gekend van hard labeur en weinig gewin en vonden dus vele vergelijkingspunten voor een gesprek. Na een doop of kerkgang kwam ze een tas koffie met een speculaas of een snee pondkoek eten, en betaalde haar verteer met een volle greep suikerbollekes uit de veilig verborgen "moederkes-tès".

Toen ik bijna zes was mocht ik voor één nacht bij tante Wis gaan slapen. Dat was een welkome afwisseling, maar 's morgens, bij de thuiskomst, een grote ontgoocheling. Vir had een zusje gebracht. Wat kon ik nu met een meisje doen ? En dan zo een klein onnozel ding. Ik kon mijn teleurstelling niet verbergen.

- " Er lag in de boot maar één jongen, ne rosse met één oor."

Na een grondige controle van het juiste aantal zijwaarts groeiende schelpjes, heb ik me bij hun keuze maar neergelegd en het nieuwe kindje aangenomen. Drie maal heeft ze mij weten te paaien met datzelfde argument. Telkens werd ik erin gepraat. Ik ben er nog altijd blij om, ik heb er drie lieve zussen aan overgehouden.

Tegen ons moeder vertelde Vir dat madam Montens zo graag een zoon zou gehad hebben.

- " Waarom hebt ge mij daar niet gedragen, op 't kasteel met veel trappen en ne grote hof en dan met de koets naar de kerk rijden, en op het hoogkoor zitten op kussenstoelen ? "

- " Nee joeng, uw voeten zijn daar veel te groot voor, dat is te sletig aan de tapijten."

Ik geloofde Virs, die rondborstige spontane volkswrouw met gezond verstand, die zei wat op haar tong lag. Ik voelde een zekere genegenheid voor haar. Later wist ik hoe grondig en doordacht zij haar zending volbracht. Ik was gelukkig dat ze mij bij gewone boerenmensen afgeleverd had. Stel u voor, op een kasteel bij twee stijfdeftige juffrouwen als oudere zusters, altijd in het lijntje lopen en proper voor de pinnen komen; onder de hoede van een strenge moeder, en den Beire en Tist Zwinko, als speelkameraden moeten missen. Nu kreeg ik de kans om echt kind te zijn en mij onbezorgd te mogen uitleven met de fratsen vandien maar met de zalvende voorspraak van een peit en peter, die de scherpe berispingen deskundig wisten af te botten. Zelfs een dagelijkse zonde werd lichtjes vergoelijkt en na een plechtige belofte van beterschap, vergeven en vergeten.

Virs heeft haar werk goed gedaan.

Toen het eerste nieuwe kindje bij ons thuis verzorgd werd en het voor de eerste maal ontbusseld werd, kreeg ik dat vreemde produkt onder ogen. Ik voelde mijn maag ongewone toeren uithalen. Het volgend handvol suikerbollekes, dat de milde verwares uitdeelde, heb ik stiekem met veel water en bruine zeep onder de pomp gewassen. Ik werd door vader betrappt en Virs moest haar beste diplomatie boven halen om mij gerust te stellen, dat er geen soort gelijke dingen aan kleefden.

Een doop is voor de baker een hoogdag. Zij moet het kindje aankleden en inbusselen om onderweg geen verrassingen te beleven. Zij kent de reglementen en gebeden binnen en buiten de kerk. Weet waar ze een borrel gaan drinken, en zorgt dat de peter en de kersverse vader geen onbezonnen daden stellen, tijdens de terugweg. Genoeg, maar niet te veel drinken en op straat het midden houden tussen borduur en graskant. Een doop moet wel een blijde, maar ook een waardige plechtigheid zijn. Ze vertelt aan de jonge moeder hoe moedig de telg water en zout verwerkt heeft. Dat kind belooft een zegen te worden. Na de koffie met rozijnenbrood en een stevige druppel, kwakkelt Virs voldaan en gelukkig naar haar klein gezellig huisje. De kerkgang is de bekroning van haar inzet. Daarna is haar rol uitgespeeld. Het kind kan nu rustig groot worden en later vol ontzag en genegenheid opzien naar die merkwaardige vrouw, die haar of hem op de juiste bestemming bracht. Na de half acht mis volgt de op-

dracht van het jonge parochiaantje aan het altaar van O.L.Vrouw, in de linker zijbeuk. Moeder en kind worden gezegend en doen hun herintrede in het gewone dagelijkse leven. Aan de kerkpoort staan een paar diep godsdienstige vrouwen te wachten, om dat "klein bloeike" te mogen zien.

- " Wat een schoon kind ; Jezus-Maria-Jozef ! Dat is het schoonste dat ik al gezien heb. En verstandige oogjes, daar zal iets heel bijzonders uit groeien ! "

De trotse moeder staat er glunderend bij en hoopt dat ze een stukske evangelie hoort verkondigen. Virs, heeft dat ceremonieel al te dikwijls meegemaakt. Ze weet dat er seffens, als de kwezels alleen zijn, allerlei gebreken aan het kind zullen besproken worden. Maar ze mag of kan het geluk van de jonge moeder niet bederven. Rap naar huis want ze voelt nattigheidheid. Dit is de laatste maal dat ze dit kindje in haar armen draagt.

Van de koffietafel gaat ze recht naar huis haar potje koken, en die zondagse spullen veilig opbergen. Met haar "schoon kap met bloemkes" en haar hoge schoenen voelt ze zich niet op haar gemak. Maar bij doop en kerkgang moet ze feestelijk voor de pinnen komen, zij mag niet afsteken tegen de familieleden, ook zij heeft haar aandeel in de blijde gebeurtenis. Moest zij er niet zijn, ze zouden nogal staan kijken, met hun mond vol tanden.

Eens de Plechtige Communie achter de rug begon het verstand beter te werken. De jaren "van discretie" en de nevelige gesprekken tussen Virs, ons moeder en peit Balo, losten de natuurvraagstukken gedeeltelijk op. Over de buurvrouw die "zo is" en een ander die "op haar laatste benen loopt". Stilaan begonnen de schemerlampjes te flikkeren. Toen ik, fier ook eens een groot nieuws te kunnen aanbrengen, het zo pas onthulde geheim tegen den Beire vertelde, kreeg ik het vernietigende antwoord "dat heb ik al lang gezien joeng". Hij is onze meerdere, hij weet alles eerst, wij hinken hopeloos achteraan. Op de koer lopen een paar jongens rond die hem "nonkel" moeten noemen, dat doet niemand hem na. Moet hij daarom ons zo minachtend behandelen ? Kan ik er aandoen de oudste te zijn van een gezin ? Hij is veel slimmer, dank zij de uitleg van broers en zussen, maar moet ook de plagerijen verdragen en staat onder het gezag van verschillende controleurs. Hij is een goede vriend, maar soms zou ik hem naar de hel kunnen wensen.

Als ik Virs, kwakkelend met haar breed wie-

gende heupen, ons straatje zie inzwenken, ben ik blij. Niet zo zeer voor de greep suikerbollekes dan wel voor de vlotte verteltrant van die sympathieke vrouw. Elk woord uit haar mond is een evangelische waarheid, zij komt overal en kent de laatste berichten uit de eerste hand.

Ik zie haar nog zitten in de rood-veloeren "krokstoel" van onze peter, rechts van de Leuvense stoof. Peter Pieter kon zijn stoel ruim voor de helft gevuld krijgen, zelfs met beide handen op het kussen, Virs moest een ingewikkelde berekening maken om er al haar hebben en zijn tussen de armleuningen te wringen. Haar beide mollige armen moest ze noodgedwongen op de stoofroeden leggen en over de buis heen ging het gesprek over haar jonge tijd. In de winter stonden haar blokken achter op de stoofbuis te warmen, haar grote sjaal hing op een stoel de stralende warmte op te zuigen. Koffie en koekjesdoos onder handbereik. Als vader of peter Pieter in huis waren mochten ze hun woord zeggen over het weer en de stand van de vruchten, maar als het over het huishouden of kinderen ging, moesten ze zwijgen.

- " Daar kende niks van, dat is onze secteur ". Daarmee was de kous af. Haar doordrijvendheid werd er lachend bij genomen. Zij had een zwaar leven gekend en had zich er moedig doorgeworsteld.

Virs is in Hombeek geboren op 1 juli 1860 als tweelingzuster van Louis, die later als "Kaboontje" door het leven zou gaan. Vanaf het begin was Virs op gezelschap gesteld. Zij heeft van jongs af voor haar rechten gestreden, groeide op als een bloemkool in de vette Broekgrond, terwijl haar gezel klein en mager bleef.

- " Hij liet zich van den trog afbijten, maar dat was zijn zaak."

Al wie "lijf en lee" had moest jong mee in de streng om een cent mee te verdienen.

- " Vroeg en laat, hard werken is gezond voor lichaam en ziel, rusten kunt ge later nog, als er tijd voor over is ", was haar devies.

Virs deed als de anderen, liep Egidius Kerremans uit Londerzeel tegen het lijf, zegde "ja" en zo simpel ging dat. Haar man dronk graag een stevige pint. Ze werd op 49 jaar weduwe met een dochter in volle opgroei, "eten voor een paard en nog niets verdienen." Het harde labuur en de onregelmatige levenswijze hadden blijkbaar geen vat op dat sterke lichaam. Zowel bij dag als nacht was ze op pad om het helpend gebaar en het geruststellend woord te brengen. Van niets of niemand was ze bang.

- "Donder en bliksem zijn natuurelementen, daar moet men niet bang voor zijn, Onze-Lieve-Heer weet dat ik ginder verwacht wordt, Hij zal mijn werk niet hinderen."

Met gematigde stap, zonder overhaastig te zijn of te treuzelen, ging zij weg.

- "Ze komen altijd goed op tijd roepen, ik moet me niet forceren." Over haar werk vertelde ze alleen de algemeenheden zonder in detail te treden.

- "Een huishouden moet niet op de straat beredderd worden, ieder heeft met het zijne genoeg."

Hoe ik ook mijn oren spitste, nooit viel er een woord dat voor kinderoortjes misplaatst was. Volgens ons peit zou er zeker aan mijn aandacht weinig ontsnappen. Ze zei:

- "Onze Lewie heeft twee maal 'present !' geroepen als de oren en poten uitgedeeld werden." Mijn voeten zag ik een heel eind voor mij uitsteken, maar bij de controle der oorschelpen kwam de tweede spiegel aan bod, om die zijwaartse uitstekels langs alle kanten in te schatten. Volgens mijn mening had het erger kunnen zijn. Ze stonden op de voorziene plaats, met voldoende schepkracht om niets te laten verloren vliegen, groot genoeg om door de meester vlug gesnapt te worden. Bij de Foeter, met zijn kleine plakootjes, moest de meester steeds een klisje haar grijpen om de dader in de hoek te zetten. Dat was veel pijnlijker dan een rukje aan dat stukje kraakbeen langs de zijgevel. Ik voelde me gelukkig dat het aantal klopte, de oppervlakte was minder belangrijk.

Na het overlijden van peit Balo verminderden de bezoeken van Virs. De uren die moeder op het veld was, stond ze voor de deur. Maar de intense vriendschap bleef behouden. Niemand mocht een verkeerd woord zeggen over de verwares. Virgenie Solie was haar naam, maar niemand gebruikte die; Virs Keis was haar eretitel door iedereen gekend en gewaardeerd. Toen verscheen de eerste echte gediplomeerde vroedvrouw in Hombeek: Bertha Van Der Elst, beter bekend als Bertha van de facteur.

- "Mijn benen beginnen zwaar te wegen", was de uitleg van Virs voor de ouderdomsverschijnselen waar niemand aan ontsnapt. Meer en meer moeders gingen naar het moederhuis om een kindje uit te kiezen. De oude kinnekesboot was versleten en voer niet meer uit. Een hele generatie had Virs uit het ruim opgediept, haar rusttijd was aangebroken. Maar rust kon de aftakeling niet meer remmen.

Op 13 september 1933 nam ze haar intrek bij haar dochter in Weerde. De beslissing viel zwaar, maar er was een andere uitweg. De wankele gezondheid en vooral de eenzaamheid gaven de doorslag. Zij kon niet langer alleen in haar huisje blijven. Een oude boom verplanten is niet gemakkelijk. Haar laatste dagen vulde ze met heimwee en ophalen van herinneringen.

Toen haar kleinzoon in Hofstade naar haar gezondheid vroeg kreeg hij als antwoord:

- "Als ik regelmatig een grote pint bij Verbruggen kon gaan drinken, was ik zeker honderd jaar, maar nu met een zjat dunne geitepis maken ze mij kapot."

Virs overleed enkele dagen later op 2 maart 1939. Toen op een ijzigkoude morgen de zware klokketonen weergalmden, staken een paar huismoeders de koppen bij elkaar:

- "Het is voor dat oud menske die bij haar dochter inwoonde."

Het was voor Virs, die in Hombeek een begrip was. Een onafscheidbaar element in het dagelijks straatbeeld, werd hier als een onbekend oud menske omschreven. Een paar naaste buren en enkele gepensioneerden, die een begrafenis als een welkome afwisseling ervaren, stonden kouwelijk samen getropt op het kerkplein de dagelijkse gebeurtenissen te bespreken. Bij het naderen van de kleine stoet vielen de gesprekken stil en de oude priester leidde overledene en de familie het half duistere kille kerkje binnen. De kist werd voor de communiebank neergezet, onder de waakzame hoede van O.L.-Vrouw van Goede Bijstand, de patrones van de parochie. Met een milde glimlach en een nodigend handgebaar scheen Zij Virs te verwelkomen. De enige bekende die ze hier terugvond. Hoe dikwijls heeft ze, naast de jonge moeder, voor het altaar van dat zelfde Lieve Vrouwke neergeknield, om hulp te vragen voor dat kleine mensje, dat ze mee in die grote onbekende wereld hielp, en aan Haar opdroeg. Een Requiem-mis met dicht bij de hoge buiskachel, een trosje gelovigen. Geen bloemen of kransen, geen decoraties of toespraken, geen homilie of bond der gepensioneerden, dat bestond toen nog niet. De "zwarte mis van de arme mensen", een laatste vaarwel aan "de engel van het leven".

Het "In paradisum" weer galmde en enkele familieleden en wat vrienden begeleiden haar tot aan haar graf. De uitvaart is voorbij, de hemelvaart is begonnen. De wat ruwe schors wordt begraven, de edele ziel ontvangt haar kroon.

Een warme zomerdag. Met een koel drankje bij de hand lig ik comfortabel in mijn relax. Een fris avondwindje speelt door mijn dunne haren. Met half gesloten ogen, draait die oude film traag voorbij : schoolkameraden, velen reeds lang overleden, geburen en goede bekenden, wat ook het leven hun bracht of zij van het leven maakten. De grootste verdienste van sommigen onder hen was alleen maar "gewoon zijn". Dit gemijmer bracht mij bij die stille, eenvoudige begrafenis van Virs Keis.

De voeten over elkaar, de handen gevouwen over het lichaam, met een genoeglijke zucht verzonken de gedachten. Geen vlag of kroon, geen decoraties of redevoeringen. In alle stilte werd Virs aan de aarde terug gegeven, de heerlijke spontane volkswrouw, wars van alle complimenten, recht door zee. Had ik het voor het zeggen gehad, dan was het een mis met drie heren geworden, met witte kazuïvels met gouddraad geborduurd, een jubelmis met het Evangelie van Kerstmis, het Alleluia van Pasen en een vierstemmig In paradisum. Ik zie de mensen naar een plaats zoeken in de nokvolle kerk, ze staan buiten voor de poort en tussen de graven tot tegen de kerkhofmuur, om toch maar alles te zien wat er ginder vooraan gebeurt. De offergang schijnt geen einde te nemen en de dochter maakt zich zorgen over het aantal doodsprentjes. " Ons moeder was toch overal gekend, wat een toeloop, zouden we wel toekomen ? "

De klokken luiden en het stoffelijk overschot wordt begraven tegen de buitenmuur, achteraan het kerkhof, ver van de marmeren zerken en grafkelders, tussen de gewone arme mensen. Daar zal Virs zich best voelen. En ik zie haar op stap gaan naar de "eeuwige bestemming". Op haar zwart gelakte blokken, haar dagelijkse sjaal en katoenen neusdoek, lichtjes voorover gebogen, met beide handen de grijze voorschoot opgeschort, om niet tegen de trappen te schuren. In het grote portaal, met lange banken langsheen de muren, brandt een hel licht. Ze moet even met de ogen knipperen als ze Sint Pieter ziet zitten achter zijn balie :

- " Maria Virginia Solie, baker te Hombeek, wat deed u met uw talenten ? "

Met haar rechter wijsvinger beschrijft ze haar werkterrein : over de Hombeeksesteenweg naar Schonenberg, in de plezanten hoek over het water, door de Beukenootjesdreef en de Hoogstraat naar het Beekveld, langs den Dries en Halve

Steen naar Bos van Aa, de Bist over en het Hoogveld, om in de Winkelstraat en de Kapellebaan zo het Dorp te bereiken, dan voorbij de beide scholen, die vol zaten met haar discipelen, langs de Bankstraat en de Zepstraat.

Petrus heeft het zelfs niet nodig gevonden zijn register te raadplegen. Dat overtuigend gebaar, en die overheerlijke ogen dulden geen twijfel of tegenspraak. Alsof die vrouw hier reeds lang aan huis kwam, die is zeker van haar stuk. Met een opklimmend handgebaar wijst Hij haar de brede trap. Met een zucht van verlichting begint Virs aan de laatste helling. Bang was ze nooit geweest, maar men kon toch nooit weten met al dat serieus volk en ze had tussendoor een woord laten vallen dat niet hemels gericht was, maar goedbedoeld, enkel om te laten horen dat ze het meende. Ze kijkt eens naar boven of het nog ver is maar Ons Lieve Vrouwe komt haar tegemoet en neemt haar beide handen in de hare.

- " Komaan Virs, ik zal u nen arm geven want dat klimmen wordt moeilijk hé mens." Helemaal boven staat een nieuwe floeren zetel, veel breder en malser dan die van Pier van Micheles, ze moet haar rok niet samenhouden om tussen de armleuningen te geraken. Alles is hier groot en sjiek en zo klaar als op een zomermiddag.

- " Zet uw blokken maar onder de stoel Virs, die hebt ge niet meer nodig."

Een paar engeltjes komen met een voetbankje aangelopen dat bij haar zetel past. Moeder Maria komt naast haar zitten en vraagt achter de vele jonge moeders die ginder beneden nog doende zijn met hun rumoerige bengels en dartele geitjes. Ze kent ze alle met naam en toenaam, kent hun problemen, die ze ook aan haar dierven vertellen. " Virs mag dat weten, die kan luisteren en zwijgen."

Intussen zijn de kennissen, die haar voorgingen, op de hoogte van haar aankomst.

- " En is er veel veranderd, en hoe gaat het met die, en die, en die ? "

De mensen van Hombeek en omgeving staan in de rij aan te schuiven om hun woordje te placceren en naar bekenden te vragen.

- " Weet ge 't nog, Virs, als onze tweede geboren werd, toen lag de sneeuw blokken dik, maar ge kwaamt er door hé mens, ik had met u waarlijk compassie."

- " En bij ons met onze Fons, het regende en bliksemde, geen weer om nen hond door te jagen, maar zij was er hé, zo nat als ne klodderhond, maar met de volle inzet."

- " 'k Hemme kik gedaan wat ik kost meer nie, wa wille ze da na, beg... zo nen ambras over make ? As ieder zijn werk, dut heit de kat oek heur eten."

Ze krijgt het warm met al die lof, laat haar sjaal van de schouders glijden en zet zich gemakkelijk, want dat kan nog een tijdje duren eer ze allemaal hun woordje gezegd hebben. Het wordt haar allemaal te veel, ze zou haar neus eens moeten snutten, maar haar zakdoek zit daar onder in haar moederstès, kunde die hier nu gaan opdelfen tussen die engelen en heiligen ? Ze had haar toile-ciree-zakje moeten meebrengen, maar wie denkt daar aan op zijn sterfbed ?

De vrouwen zitten twee rijen verder onder mekaar te redetwisten hoeveel kinderen Virs wel op de wereld zou geholpen hebben. Is dat nu zo belangrijk om er hier over te spreken, zij heeft er geen boekhouding over bijgehouden, hier staat dat wel bekend maar ze heeft het niet nodig, ze lukte zonder percent in haar examen.

Het zwaar gegrom van mannenstemmen dringt door. "Hoe zijn die hier binnen geraakt ? Met venten is niet te veel aan te vangen. Grote praat maar het hartje van een mol". Bolle Boon en Tiske Misdewittes komen op hun duizend gemakken aangelummeld. Met Tiske heeft ze zo dikwijls een kaartje getrokken bij Verbruggen, in het "Huis ten Halve". Minister van Piérekkes en Sus Marol waren de gewone medespelers. Die mannen hebben haar gejudast om er kippevel van te krijgen, maar ze heeft zich nooit laten overdonderen, daar waren ze allemaal te plat voor, begot. Bij het kaarten stak het niet zo nauw, dan mocht er al "nen halve doorgetrokken" worden. Die lorejassen hadden altijd geluk, en dierven verloochenen, maar haar helemaal van de plank spelen dat pakte niet. Tiske staat met zijn kop wat scheef en de linkerschouder wat afgezakt, schuin naar boven te kijken, als den Bolle over de vieze mannen van de Plein vertelt. Den Bolle steekt kop en nek boven Tiske uit en is altijd een boeiend verteller geweest.

Enkele trappen lager is een zangkoor een mis aan 't oefenen. Meerstemmige missen waren niks voor Virs, maar ze herkent verschillende oud-zangers van het hoogzaal. Die lange mage-re pater, die de maat slaat, kwam vroeger achter in de kerk biecht-zitten voor den Bond van het Heilig Hart. Bij elke opwaartse beweging van de armen komen zijn blote voeten onder de

bruine pij uit piepen, de brede mouwen zakken omlaag en tonen de magere witte armen tot aan de ellebogen. Het zindert door de gewelven : "ex Maria Virgine, et homo factus est ..."

Virs kijkt even om ziet madam Croon recht op haar afgeslept komen met haar wijde kapmantel nog altijd even groen van ouderdom. Zou die haar een hand willen geven ? De enige kwezel waar ze echt kwaad op geweest is in haar leven. Bij de kerkgang van Serfien van Prinskes vroeg ze voor de kerkpoort het kind te mogen zien. Dat was een gewoonte van alle godsvruchtige vrouwen, die dagelijks uit verveling naar de half acht mis gingen. De kop van madame Croon dook uit haar kap en ze zei :

- " Godzuuzes van Maranta, Virs toch, wat een lelijk joenk" En dat waar de moeder bijstond. Virs dekte vlug het gezichtje toe heeft toen gezworen, dat dit de laatste keer zou zijn, gedaan voor altijd, de goede moesten het maar met de slechte bekopen. Gelukkig was Serfien geen kleinzielige trut die rap op haar teen getrapt was.

- " De kleine heeft nog een heel leven om schoon te worden, madam Croon, maar bij u begint de tijd te dringen", zei de moeder.

Virs zag "de Croon" voetje voor voetje naar haar zetel schuifelen. Nog net hetzelfde postuur, de lange wijde kapmantel los open waaierend rond dat hoge smalle lichaam. Precies nen drapeau die met de wind rond zijn vlaggestok draait. De Croon heeft een stoel gekregen en ging zitten naast haar oude vriendinnen.

Virs kijkt naar de grote reguleur daar boven op de zijmuur. Een cadeau van een of andere formidabele duivenmelker, denkt Virs. Wanneer zouden ze hier eten. De kost zal ook wel navenant zijn zeker, met al die kokkinnen van vroeger jaren, en al dat "groot volk" hier in huis.

- "Het ziet er hier goed uit, dat ze ginder beneden hun plan trekken, ik blijf hier."

Groot gelijk Virs, want er is zoveel veranderd, ginder en niet altijd verbeterd. Ge zoudt nogal ogen opentrekken : een nieuw Zennebrug, geen loskade meer, een autosnelweg en een vijver. De kinnekesboot is afgeschaft, geen verwares of baker meer. Het huis van Rettes en Sander van Paaikes zijn afgebroken, het kapelleke zit verstopt zich achter een bushokje. O.L.Vrouw van Zeven Smarten heeft er nog enkele bijgekregen : miskenning en eenzaamheid. De oude vrouwde muur van het Patronaat en het huisje van Zwinko, dat zo gezellig in de weg stond,

zijn gesloopt. Geen kronkels meer in de Bankstraat of in de Zepstraat, het "Huis ten Halve" van dat van Verbruggen is verdwenen, zelfs de hoge haag naast uw gezellig nestje hebben ze gerooid en het "bedevaartoord van Virs Keis" is een villa geworden. De kinderen worden nu gedoopt als ze bijna kunnen lopen en zelf "thank you" kunnen zeggen voor de vele prachtige geschenken die daar bij horen. Ze krijgen onuitsprekbare namen die door de neus moeten gewrongen worden om modern, zeg Engels, te klinken. De kerkgang bestaat niet meer. O.L.Vrouw is verweesd, de kerkheiligen hebben eerst de kerk verlaten en nu volgen de gelovigen. Het zou u niet meevallen Virs.

Ik zie Virs met een ruk achterover leunen en haar voeten zetten zich schrap in het voetbankje. Er ligt een "goïtfer" op haar lippen en ze bedenkt haar :

- " Ik heb mijn tijd gehad, mijn werk is gedaan, ik hoop goed gedaan, als ze het beter weten dat ze dan maar aanboeren." Ze plant haar rug stevig in het malse kussen, vouwt haar handen in de schoot sluit de ogen.

Langs de kant van het zangkoor galmt een machtig "Amen". De magere pater laat beide armen naast zijn lichaam bengelen. Zoekt in de brede mouw een rode zakdoek met witte bollekes op, en vaagt het zweet van aangezicht en schedel.

Door een zwaar rommelend geluid schiet ik verduasd wakker. De regen trommelt op de ruiten van de veranda en de bliksem dwingt mij de ogen terug even te sluiten. In mijn half lege Grimbergen vecht een spartelende vlieg voor haar leven, vergaan in weelde.

Een blij gevoel komt over mij. Na 77 jaar, mijn eerste kennismaking met Virs, heb ik nog eens mijn gedacht kunnen zeggen. Ja, Virs, ik heb voor u altijd een boontje gehad, ik bewonderde uw oprechtheid zonder omwegen of complimenten.

Het onweer drijft weg, hopelijk wordt het een rustige nacht.

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLON, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
E.H.Kanunnik Wim Mariën	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archieffbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie en tekstcorrectie

Redactie 't Ridderke

eindredactie : Ward DE KEMPENEER, Gert LOOSEN
tekstingave : Patricia BOON, An LOOSEN
medewerkers : Stan en Angèle BEHETS, Louis BUELENS, Firmain Verlinden, Fl. Louis LAUWERS, Lisette FIERENS, Henri Keuleers, Libert LOOSEN, Gerarda MARIEN, Marie-Louise MIES
foto's : Ward VERBERGT.
tekeningen : Bob BROERS

AKTIVITEITEN

Algemene Vergadering : 3 december
Sinte-Mettelichtstoet : zondag 7 november
Reis Brussel-Zenne : zondag 26 september
ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdag : 25.9 / 23.10
Woensdagen : 13.10 / 10.11 / 8.12

ARCHIEFWERKING

vrijdagen : 24.9 8.10 22.10 2.11 26.11 10.12

BESTUURVERGADERINGEN

woensdagen : 20.10 17.11 15.12

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEKA
8^e Jaargang 1993 ■ nr. 4 ■ september - oktober

in
memoriam

baron

Bernard de Meester de Ravestein
erevoorzitter van de heemkundekring

Verantwoordelijk uitgever:
Ward DE KEMPENEER Hombekerkouter 3 Hombeek

Afgiftekantoor
Mechelen 1

Jonkheer

Bernard, Marie, Joseph, Ghislain, Stanislas, Emmanuel

**BARON
de MEESTER de RAVESTEIN**

weduwnaar van Jonkvrouw Cécile DRION du CHAPOIS

Ridder in de Orde van Malta
Ridder Groot Kruis in de Riddersorde van het Heilig Graf van Jerusalem
en Ere-Luitenant van deze Orde voor België
Ridder Groot Justitiekruis in de Constantijnse Orde van Sint-Joris
Doctor in Wijsbegeerte en Letteren
Ere-Hoofd-Staatscommissaris
Ere-Burgemeester van Hombeek
Oud-Gemeenteraadslid van Hombeek
Ere-Voorzitter van de Hoge Raad van de Adel
Ere-Voorzitter van de genealogische afdeling van de Adellijke Vereniging van België
Ere-Voorzitter van het College der Commissarissen van N.V. Solvay
Raadslid van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen
Ere-Voorzitter van de Heemkundekring Hoembeka
Lid van de Regentenraad van het Museum Mayer van den Bergh Antwerpen
Ere-Voorzitter van de Koninklijke Fanfares Sint-Cecilia en Sint-Martinus
Ere-Hoofdman van de Schuttersgilde van Weerde
Reserve Kapitein-Commandant
Oud-Strijder 1940-1945
Officier van het Geheime Leger en Voorzitter van het Schuiloord Mechelen
Groot-Officier in de Orde van Leopold II
Officier in de Kroonorde
Ridder in de Leopoldsorde
Medaille van de Weerstand
Medaille van de Oorlogsvrijwilligers 1940-1945

Geboren te Antwerpen op 6 januari 1908
en godvruchtig in de Heer ontslapen te Hombeek op 22 oktober 1993,
voorzien van de Sakramenten der zieken.

De plechtige Uitvaartdienst, gevolgd door de bijzetting in de familiegrafkelder, waarop U
vriendelijk wordt uitgenodigd zal plaatshebben op ZATERDAG 30 OKTOBER 1993 om 11 uur,
in de parochiekerk van Sint-Martinus te Hombeek.

Samenkomst in de kerk.

Gelegenheid tot groeten op het kasteel Expoel te Hombeek tussen 17 en 19 uur.

Rouwadressen :

Hof ter Heide - Walestraat 16, 2811 Hombeek.

Koetshuis - Expoelstraat 2, 2811 Hombeek.

Bloemen noch kransen.

Begravenisonderneming-Drukkerij Plasqui - Sint-Martinusstraat 2, 2811 Hombeek. Tel. (015) 41 15 05.

In Memoriam

Baron Bernard de Meester de Ravestein, erevoorzitter van de Heemkundekring van Hombeek

Als zoon van Emmanuel de Meester en Maria Theresia van Outryve d'Ydewalle, werd hij te Antwerpen geboren op 6 januari 1908. Humaniorastudies deed hij te Antwerpen aan het Jezuïeten-college en te St. Andries-Brugge in de Benedictijnenabdij. In 1931 promoveerde hij te Leuven als Doctor in Wijsbegeerte en Letteren (groep geschiedenis). In 1932 behaalde hij in de Interuniversitaire Wedstrijd Geschiedenis een 1ste prijs met gouden medaille, voor zijn historisch studie-werk, uitgevoerd onder leiding van Professor Leon Van der Essen. Door Professor doctor Henri Pirenne, voorzitter van de Interuniversitaire jury, werd hij voorgedragen als lid van het *Institut Historique Belge de Rome* ten einde opzoekingswerk te verrichten in de Archieven van het Vaticaan, aangevuld met verdere opzoekingen in de Archieven van Mantua en Carpantras, alsmede in de *Bibliothèque Nationale de Paris*.

Dit resulteerde tot meerdere publicaties zoals een analyse in twee boekdelen van de diplomatieke correspondentie van een geaccrediteerd nuntius aan het Hof van Brussel onder de Infante Isabella. Hij publiceerde ook brieven van humanisten zoals Transsylvanus, Putaneus, Jean Jacques en Philippe Chifflet.

Historische monografieën van zijn hand over heerlijkheden, lenen en kastelen verschenen in gespecialiseerde tijdschriften, voornamelijk in de *Annalen* van de Oudheidkundige Kring voor Kunst, Wetenschappen en Letteren van Mechelen en in *Eigen Schoon en De Brabander*, het tijdschrift van het Koninklijk Geschied- en Oudheidkundig genootschap van Vlaams-Brabant.

In 1938-39 werd hij gemobiliseerd als reserve-officier van de Ruitery en maakte de oorlog mede. Hij vervoegde het verzet (A.S.) en zetelde, na de bevrijding, in de eerste zittingen van de Krijgsraad te Mechelen.

Hij trad na de oorlog in staatsdienst en werd Hoofdcommissaris van de Staat belast met uitwerking en toepassing van de wetgeving op de burgerlijke oorlogsslachtoffers. Hij maakte also deel uit van drie ministrële kabinetten, namelijk van de Ministers Pauwels, De Man en Custers.

Gedurende twee jaar verbleef hij op de zetel van de Verenigde Naties (U.N.O.) te New-York als vertegenwoordiger voor de Unie der niet-gouvernementele Organisaties, met Missies in Mexico en in Canada.

Hij nam ontslag uit deze functie om toe te treden tot de Raad van Toezicht van de Maatschappij Solvay. Toen deze omgevormd werd tot een Naamloze Vennootschap, werd hij benoemd tot Voorzitter van het College van Commissarissen.

Telg uit een familie,
sterk met Hombeek verbonden

Het kasteel Expoel, eigendom van Pieter IV de Meester (1724-1784), bleef familiebezit gedurende drie generaties, maar ging eind 19de eeuw over naar Xavier Montens (1858-1937), gehuwd met Romaine de Meester (1861-1926). Deze had geen mannelijke nakomelingen en wenste dat het kasteel terug door de Meesters zou bewoond worden. Hij duidde in zijn testament zijn neef Bernard de Meester de Ravestein aan. Zijn oudste dochter Helena Montens vervulde deze wens in 1937.

Bernard de Meester de Ravestein huwde in 1935 met Cecile Drion de Chapois (1917 - 1991). Ze hadden vier zonen, te weten Bernard geboren en gestorven te Rome op 22 april 1936 en er begraven op het kerkhof van Campo Verano en verder Emmanuel (1937-1975), Christiaan (1940) en Dominique (1943).

Buiten een zeer gevuld en gevarieerd beroepsleven ging Bernard de Meester ook een belangrijke rol spelen in de plaatselijke politiek. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 1958 koos de Hombeekse bevolking hem voor de raad en aanvaardde hij het burgemeesterschap. De Christelijke Volkspartij die hij aanvoerde, behaalde de volstrekte meerderheid en bleef ook de twee volgende legislaturen de sterkste partij achter haar voornamen voorman. Het burgemeestersambt bekleedde hij tot januari 1977, toen Hombeek werd opgenomen in de fusie van groot-Mechelen. Hij was een matigende en verzoenende figuur die zich boven kleine plaatselijke geschillen wist te plaatsen. In de 18-jarige periode van zijn bewind is Hombeek grondig van aanzijn veranderd. Grootscheepse urbanisatorische werken beoogden een doorgedreven modernisatie en een nieuw dorpscentrum. Vele ongezone woningen werden onteigend en afgebroken, vele straten werden verbeterd of nieuw aangelegd : Leliëndaalstraat, Bankstraat, Diepestraat, Befferstraat, Schoorstraat, Beekstraat, Kerkstraat, Boterstraat, Humbeekbaan, Zemstsesteenweg, Driesstraat, Houtestraat. In 1961 werd een nieuwe pastorie gebouwd en in 1972 werd het nieuw gemeentehuis ingehuldigd. In 1968 kwam er een nieuwe Zennebrug en de Gemeentestraat, een nieuwe doorsteek naar Kapelle-op-den-Bos. In 1971 kwam er de nieuwe sociale wijk met een hele reeks straten met namen van bomen. Nooit is Hombeek zo ingrijpend gewijzigd als in deze periode. Alhoewel bepaalde werken reeds eerder gepland waren werden ze in de periode uitgevoerd, die dan ook, niet onterecht, de "golden sixties" heette !

Zijn algemeen culturele en vooral historische belangstelling was zeer groot, zowel plaatselijk als nationaal. Als lid van de Heraldieke Raad heeft hij zich zeer actief ingezet en verschenen van hem talrijke historische verslagen over onderwerpen behandeld in dit college. Na de dood van Burggraaf Terlinden volgde hij deze op als voorzitter van deze Raad. Hij onderhield nauwe contacten met de Hoge Raad van Adel van Den Haag, ten einde de Nederlandse heraldieke taal tussen de twee naties te uniformeren. Hij reageerde eveneens tegen de onaanvaardbare terugname van eretitels door de Spaanse vorsten aan Belgen verleend volgens het adellijk recht van de vroegere Katholieke Nederlanden. In 1968 volgde hij ook Graaf Thierry de Limburg Stirum op als landscommandeur van de Orde van het Heilig Graf, functie welke hij gedurende bijna 20 jaar bekleedde en waarvan hij afstand deed om gezondheidsredenen.

Zoals reeds gemeld voelde hij zich ook nauw betrokken met de historische ontwikkeling in eigen streek.

In de *Handelingen* van de Oudheidkundige Kring van Mechelen verschenen :

1943 : *Les Seigneuries situées à Ramsdonk*

1945 : *Het Hof van Sint Truiden te Mechelen*

1945 : *L'Hof Van Haelen à Leest*

1947 : *De Schuttersgilde van Weerde*

1948 : *Le Château d'Expoel à Hombeek*

1950 : *La Seigneurie de Ravestein à Hever*

1958 : *De wapenschilden van Sint Rombouts te Mechelen*

Het ontstaan van een Heemkundekring in zijn gemeente in het jaar 1982 droeg van in het begin zijn belangstelling weg. Hij was een stille steun met veel goede raad en ook belangrijk archiefmateriaal betreffende Hombeek. In 1984 hield hij voor de kring een zeer gewaardeerde lezing over de voorouders op Expoel en hij aanvaardde het erevoorzitterschap van de vereniging. Ondanks zijn reeds hogere leeftijd bleef hij in contact en was hij ondermeer op zondag 10 juni 1990 onze officiële eregast die de drie Zenneborden met historische aanwijzingen, geplaatst door Hoembeka op het jaagpad aan de Zenne, inaugureerde. Zijn werk over Expoel verscheen in een Nederlandstalige versie en met aanvullingen in ons jaarboek Hoembekania 1986.

Onze eerste erevoorzitter is niet meer.

We betreuren zijn heengaan. We verliezen in hem een steun voor onze kring maar houden hem blijvend in onze herinnering als een innemend man, zeer begaafd, bedreven historicus, sereen en vriendelijk, een man van echte adel, niet alleen bij titel maar vooral van het hart.

We betuigen de geachte familieleden hiermee ook onze oprechte gevoelens van diep medeleven.

Ward De Kempeneer,
Voorzitter

16. FOLKLORE BIJ ONS

Firmain Verlinden

SINT-MAARTEN EN DE GANS

Aan de voorgevel van de Hombeekse pastorie staan onze patroonheilige St.Maarten afgebeeld met een gans als attribuut. Uiteraard minder bekend als de bekende "manteldeling" van Antoon Van Dijck, is echter ook deze wijze van voorstelling in de iconografie eeuwenoud. Zo is op het dak van de St.Maartenskerk te Worms (12de eeuw) een gans geplaatst, alsook in de St.Maartenskerk van Voorburg. Op de Zweedse kalenders wordt de elfde november met een gans aangekend en dit eveneens op Noorse runenkalenders. We vinden de gans ook terug op boerenkalenders uit de streek van Tirol in Oostenrijk. In dit land en ook in Beieren duikt reeds op het einde van de 15de eeuw de gans op als attribuut bij voorstellingen van St.Maarten. De gans zit ofwel aan de voeten van de heilige, ofwel op zijn boek, of wordt door hem gewoon in de hand gehouden. De gans als attribuut is zeker niet ontleend aan hagiografische bronnen. Vanwaar komt dan de gans?

Reeds in de oudheid speelde de gans een grote rol. Denken wij maar even aan de redding van het capitol door hun tijdig gesnater. Door de Romeinen werd de gans vereerd als de vogel van Juno, de vrouw van Jupiter. Ook door de Indiërs werd aan dit waakzaam dier eer bewezen, terwijl vandaag nog de gans in China geldt als het symbool van echtelijke trouw. Ze gaat in dit land dan ook door voor het zinnebeeld van waakzaamheid en opoffering. De gans was in feite een gewijde vogel die op de Germaanse oogstfeesten geofferd werd aan Wodan, de schenker van het goede.

De bijgelovige mens hechtte veel belang aan de gans, die hem in de toekomst liet kijken. Volgens onze verre voorouders hadden de ganzebeenderen immers een bezwerende kracht en deden dienst om het weer te voorspellen. Indien de beenderen rood waren, was er een ruwe en strenge winter op komst. Indien zij echter grijs kleurden, was er een zacht wintertje te verwachten. Indien echter het borstbeen bevlekt was, dan stond ijs en sneeuw voor de deur. Hoe witter het borstbeen was, hoe strenger de winter zou worden. Als het borstbeen roodachtig gekleurd was, dan was

De patroon van de parochie met de gans zoals hij staat afgebeeld tegen de voorgevel van de Hombeekse pastorie.

ook de nakende winter zacht. Witte vlekken op het rugbeen beduiden sneeuw, bruine vlekken wezen op vorst. Als de veren van de gans vastzaten, volgde er eveneens een ijskoude winter. Vlogen de ganzen in V-formatie door de lucht, dan was vriesweer op komst.

Een bekende weerspreuk bij ons is toch :

*Als op St.Maarten de ganzen op 't ijs
staan, dan moeten ze met Kerstmis door
't slijk gaan.*

en in Duitsland :

*Wenn die Martinsgans auf dem Eise
steht, das Christkindlein is Schmutze
geht.*

Ook in de volksgeneeskunde speelde de gans een belangrijke rol. Zo bewaarde men vroeger de ganzebeenderen als afweermiddel tegen allerhande ongelukken, rampen en kwalen. Zo was ook ganzevet goed tegen jicht en ganzebloed stilt de koorts. Een veer van de linkervleugel tot as verbrand en gemengd met wijn hielp tegen de vallende ziekte. Een ganzepoot aan een huis genageld, vrijwaarde de woning van brand en andere ongelukken. Ganzevel in de schoenen gelegd, genas de zweervoeten en tussen de tenen vrijwaarde het onze voorouders van eksterogen.

In 1818 offerde men in het kanton Freiburg in Duitsland aan de H.Martinus grote hoeveelheden kippen en ganzen ter genezing van inwendige breuken en buikpijn.

Ook in de gastronomie speelde en speelt de gans een belangrijke rol en dan vooral de St.Maartensgans of "lichtgans". Het Oudgermaans "Midwinterfeest" heeft een grote invloed uitgeoefend op onze hedendaagse volksgebruiken. Men toonde zich dankbaar voor het genotene, men bracht het eerste winteroffer, maar genoot ook van de offergaven en vierde feest met een uitgelaten vrolijkheid. St.Maartensdag was de eerste smuldag bij de intrede van de winter. De oogst was binnengehaald, en men kon thans ten volle genieten van de rust na de arbeid en van de oogstzegen, en de eerste slachtijd was eveneens aangebroken.

Eertijds vierde men St.Maartensdag dan ook uitbundig met drinkgelagen en smulpartijen, waarbij uitzonderlijk veel belang gehecht werd aan het feestmaal met als hoofdschotel de St.Maartensgans. In het feit, dat men dit oud gebruik kan beschouwen als een overblijfsel van de oude offermaaltijden van de Germanen aan Wodan, de God van de vruchtbaarheid, en waar bij de offergaven van hoornvee en zwijnen ook hoenders en ganzen hoorden, hebben we reeds een aanwijzing van het ganzeten op St.Maartensdag.

Guido Gezelle zegt echter in zijn werk "Rond de Heerd" dat de waarschijnlijkste reden wel zal zijn, dat afgezien van het feest van St.Maarten, in het midden van november het ganzenvlees bijzonder smakelijk is en dat de dieren in die periode uiteraard niet meer op de weiden kunnen grazen, en dat men ze door te slachten, alzo voeder kon uitsparen en geld verdienen aan de verkoop. De gans is rond die periode immers het vetst en als bijzonder lekkernij genoten.

De gans werd gebraden, gevuld met kastanjes en gegeten met andere lekkernijen zoals gort, mispelen en een hoornachtig gebak. In Gelderland (Ned.) at men de gans met aardappelen, gestoofde appelen met rozijnen en echte Gelderse pannekoeken. Het precieze ontstaan van het St.Maartensganseten is niet bekend en het fenomeen schijnt zich in de diverse streken volgens geografische ligging anders te verklaren. Nu eens wordt het gebruik in verband gebracht met het wegtrekken van de ganzen bij het begin van de winter, dan weer met het openen van de jacht op de wilde gans. Het eten van de St.Maartensgans was gebruikelijk in Nederland, Engeland, Duitsland, Frankrijk en bij ons in de provincie Luik, Luxemburg en in het Brabantse. Uitbundig versierd en met veel kaarsen verlicht, kwam de gans op de feesttafel. Vandaar ook dat men in sommige plaatsen sprak van een "lichtgans". Op vele plaatsen kwam ook varkensvlees naast de gans als feestgebraad op de tafel. In Engeland is de gans de gewaardeerde schotel op St.Michaëlis (29/09) nl. de "Michaelmass-goose", terwijl op elf november het "Martinmass-beef" of gerookt vlees op de tafel prijkt.

Keizer Karel was ook verlekkerd op de St.Maartensgans. Volgend versje, ontleend aan de "Grooten Brusselschen Almanach" voor 1728, herinnert ons aan de sage van "De vereerde Schoenlappers of De Gekroonde leerze", die verhaalt hoe keizer Karel bij een

Brusselse schoenlapper de St.Maartensgans ging helpen opeten:

*Keyser Carel quam te weten
Dat men gingh het "Gansken" eten
Bij nen Schoen-lapper seer fyn,
Woud'daer van 't geselschap zyn,
En naer 't eten, ende drincken
Quam hem een stuck gout te schinken
En de gekroonde leirs hem wert
Vereert voor syn Uyt-hangh-bert.*

In Noord-Nederland bleef na de reformatie de "papistische grouwel" van het gans-eten voortbestaan. Een deftig Deventers hooggeleerde uit de 17de eeuw, een zekere Martinus Schoockkus, verhaalt, hoe de hoogstgewichtige vraag behandeld werd, of het geoorloofd was, op Sint-Maarten een gans te eten, en meer bepaaldelijk of men een St.Maartensgans mocht opdiene aan de Deventerse studenten in de godgeleerdheid, die gezamenlijk het middagmaal gebruikten. De hooggeleerde was vrijzinnig genoeg, er geen bezwaar in te zien (E.Verwijs, Nutsalmanak 1868). Deventer is immers bekend om zijn grote ganzenmarkt. Vroeger werd in deze stad door de schoolgaande jeugd een gans aan de "meester" aangeboden. Een dag vrijaf was uiteraard de tegenprestatie. Ook de steden Oldenzeel en Zwolle in Nederland kennen hun fameuze ganzenmarkten in november en in Coevorden wordt ieder jaar nog de ideale ganzenhoedster gekozen, die de prestigieuze naam meekrijgt van "miss ganzenhoedster". De kunst bestaat er in de waggelende ganzen door de straten mee te lokken met een handvol graankorrels. Na afloop wordt uiteraard een ganzenmarkt gehouden. De ganzenhoedster is aldaar in een prachtig bronzen beeldengroep vereeuwigd.

Een feesttafel met een Sint-Maartensgans of "lichtgans" was een ware smulpertij in het verleden. Reeds in 1171 waren dergelijke eetfeestijnen in Nedersaksen gebruikelijk. Volgens onderstaand liedje zou de St.Maartensgans feitelijk thuishoren in de Saksische gewesten:

*Er kwam een gans van Sassen
Uit Sassen kwam die gans
Hij was zo wel gewassen
Gewassen was die gans.*

Bovenstaand liedje uit Westerwolde (Ned.) wijst op het feit dat de gans als een Saksisch stamdier zou kunnen worden beschouwd.

Ook de nonnen van het Sepulschriessenklooster van Jülich in Duitsland ontvingen in de 16de eeuw ganzen als feestprijs. Uiteraard zijn er ook verschillende legenden rond St.-Maarten en de gans. Zo verschool Sint-Maarten zich eens in een grot waar zich ganzen bevonden wanneer hij achtervolgd werd door heidenen. Schuw begonnen de ganzen te kwetteren, zodat de achtervolgers hem ontdekten. St.Martinus, in een geenszins christelijk geïnspireerde en vergevingsgezinde bui, vervloekte de dieren en voorspelde dat de bevolking zich op hen zou wreken door jaarlijks op zijn sterfdag hen te slachten.

Een andere legende verhaalt dat Sint-Maarten tegen zijn zin tot bisschop van Tours werd benoemd, want de vrome man was nederig en begeerde geen hoge ambten. Hij wou zich aan de bisschoppelijke waardigheid onttrekken en verborg zich in een ganzenhok. De verschrikte ganzen verraadden hem door hun gekwaak. Tot straf moesten nu alle ganzen sterven:

*Und dasz dabei gerochen sei
Dieser Gansen Büberei
Slachten wir sie all zusammen,
Braten sie in heisse Flammen.*

Volgens een ander verhaal zouden de ganzen de heilige door hun gesnater en gekwaak bij het prediken gestoord hebben en hem in verwarring hebben gebracht, waarop hij ze liet slachten en oppeuzelen. Zelfs een legende beweert dat Sint-Maarten zo veel ganzen at dat hij ervan stierf. Legendes en nog eens legendes, de keuze is aan u, beste lezer.

Ook in de ontspanningswereld komen we de gans tegen, zoals o.a. in het kinderspel, het ganzenbord en het gansrijden.

Op het alombekende Bruegels schilderij "Het Kinderspel" komen uit een zijstraat een rij kinderen in "ganzenmars" te voorschijn. Ze houden elkaar bij rok of jasje vast. Dat heette en heet in Nederland "hansje sjokken". Tegenwoordig wordt het door kleine kinderen nog wel gespeeld. Ze zingen dan op de bekende sol-sol-la-la-sol-mi deun:

*Hansje sjokken
trek hem aan zijn rokken,
trek hem aan zijn staart,
Hansje is geen lorretje meer waard.*

Mogelijk bevat het spel een restant van een middeleeuws gebruik. Bij de inkomst van een nieuwe bisschop klemden de ballingen zich

aan zijn kleeft of aan de staart van zijn paard vast, om zodoende begenadigd het voor hen verboden stadsgebied weer te betreden.

Maar waarom zouden we hier niet eenvoudig met de nabootsing van de vlucht van de ganzen te doen hebben? Mogelijk is "hansje" niets anders dan een verbastering van "gansje". En zouden we ook niet mogen denken aan de dramatisering van het bekende sprookje "kleef (of plak) aan"?

Het ganzenbord of de ganzenbrief behoort ongetwijfeld tot de meest gekende gezelschapsspelen.

In zijn beelden en de opbouw zit het ouderwetse ganzenbord vol verborgen symboliek. Het aantal hokjes is 63, en de zes en de drie vormen samen de kwade negen. Het 63ste levensjaar werd vroeger beschouwd als het "moordjaar", omdat men de meeste kans liep op deze leeftijd te sterven.

Kwam men hier doorheen, dan liep het wel weer een poosje los. Het ganzenbordspel werd reeds door de oude Grieken gespeeld tijdens het beleg van de stad Troje.

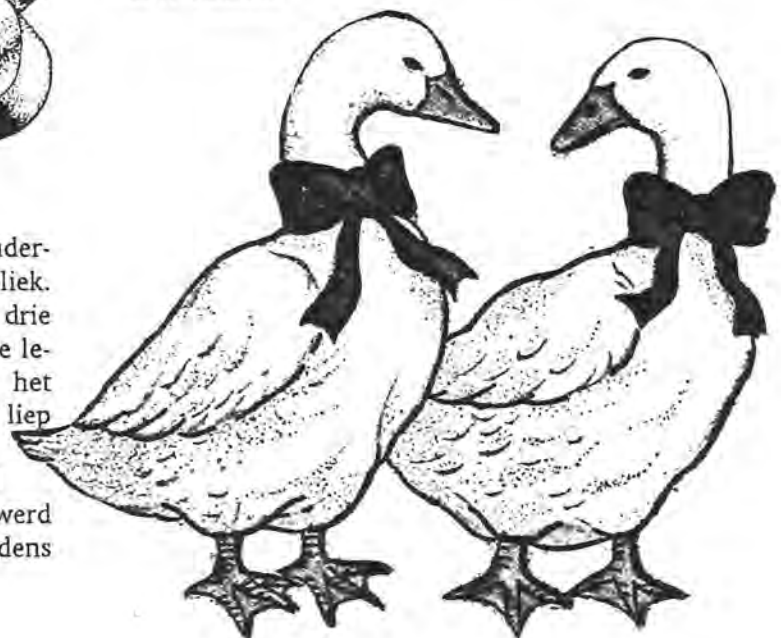
De gans in dit eeuwenoud spel werd niet zo maar toevallig gekozen. De gans werd immers aanzien als de meest waakzame vogel, die met het meeste overleg zijn weg aflegde. En de weg over het ganzenbord, met zijn vele hindernissen, was niets anders dan een afspiegeling van de levensweg van de mens. Een en al ernst dus eigenlijk, dat vermakelijk ganzenspel.

Vroeger was het "gansrijden" ongetwijfeld een barbaarse aangelegenheid, alhoewel het als "voornaam" werd aanzien. Dinsdag met vastenavond trok de boerenjeugd op hun opgesmukte en versierde paarden naar de plaats waar het spel jaarlijks plaatsvond. Daar hing men dwars over de weg aan een koord een gans, waarvan de nek met zeep bestreken was. Om de beurt reden de ruiters onder de gans door en wie het dier de kop uittrok, werd tot "koning" uitgeroepen. Om het volksvermaak lang te laten duren, trokken plagers aan de koord en iedereen zong ondertussen:

*En die de haan de kop uittrekt,
die zal de koning zijn!
Op zijn hoed geschreven
en de koning zal hij wezen.
En die ...*

Het gansrijden met levende dieren werd later afgeschaft en in de plaats kwam het vermaak met een dode gans, wat nog enorm populair is in de Antwerpse polderdorpen. Men gebruikte echter thans houten ganzen.

Ook in Hombeek deed men op de kermisdagen aan gansrijden, zoals o.a. in het jaar 1962. Tijdens dit ganzenrijdersfeest werd Emiel Van Doren tot koning uitgeroepen. Hij was zijn 25 mededingers te vlug af en wist de ganzenkop af te rukken.

17. HOMBEEKSE STAMMEN

Ward DE KEMPENEER

Met de medewerking van
Frans BEUCKELAERS, Alfred JANNES,
Louis LAUWERS, Angèle SELLESLAGH

De bakermat van de TERSAGO's in onze streek lag op Zemst-Laar, op de hoeve Tilborg. Toch kwamen snel naamverwanten ook in Hombeek wonen. In dit nummer verhalen we over de kinderen van Philip TERSAGO en Elisabeth DE ROECK. Zijn zoon Hendrik werd de bouwer van de vroegere herberg die vlak onder onze klokkentoren stond "In Rome" ! De kleinzoon van hem is Leopold TERSAGO gehuwd met Tille STEEMANS, beter gekend als "Polle van boer Klot", die in het dorp woonde met de vier kinderen ; Elvire, Paula, Sooi en Warre.

Een andere kleinzoon van Philip was Tist TERSAGO, die huwde met Catherina MEULDERMANS uit de bankstraat en beter bekend was onder de naam "Tist van Rettes"

Een achter-achterkleinzoon was Andre TERSAGO, gehuwd met Jeanine SPOELDERS, die een tijd in de Kattestraat woonde en op 39-jarige leeftijd bij een fietstocht aan een hartaandoening overleed.

DEEL 4 : DE TAK VAN " ROME " DE TAK VAN " ZEMST-LAAR "

7/1 Philip TERSAGO (*Zemst 25.10.1767, + 29.5.1838)

huwde te Hombeek op 17.3.1795 met

Elisabeth DE ROECK (*Hombeek 6.7.1771, + Zemst 11.2.1852)

Philip TERSAGO was 28 toen hij huwde met Liesbet DE ROECK van Hombeek, dochter van Antoon en Theresia JACOBS uit de Kattestraat. Zijn jongere broer Jan Frans TERSAGO huwde 7 jaar later met Catherina DE ROECK, een zuster van Liesbet. (zie volgend nummer " de tak van Calottens")

Dochters van pachters huwden meestal rijkere pachterszonen wat hier ook gebeurde. Anderzijds wisten de huwbare mannen uit de stam DE ROECK welstellende pachtersdochters in het huwelijksbootje te loodsen zoals uit de families DE KEYSER, CAUWENBERG, WOUTERS, BOGAERS in Hombeek en ENGELS, JACOBS, VAN RELEGHEM e.a. in Zemst. De familie DE ROECK in Hombeek werd dan ook bij de betere families gerekend. Zij leverden destijds meerdere Hombeekse schepenen en raadsleden. Het patrimonium van vader Antoon DE ROECK-JACOBS bestond hoofdzakelijk in gronden die deels aan Philip en Jan Frans TERSAGO werden vererfd, eerst van de zijde

DE ROECK in 1802¹ en van de zijde JACOBS (zie² en³).

Philip en Liesbet bleven zoals zijn ouders op de pachthoeve van Tilborg. Ze woonden er samen met het talrijk gezin en meerdere meiden en knechten. Volgend documenten lag de hoeve in de Groenstraat (rue verte) of nog, zoals vermeld in het bevolkingsboek van 1847, " à la limite d'Hombeek".

In 1838 stierf de vader op 71-jarige leeftijd. Alle kinderen leefden toen nog in het gezin. De moeder zette het bedrijf verder met haar kinderen op de hoeve Tilborg, gepacht van vrouwe douarière DOUGLAS DICT SCOTT van Mechelen. Ze hadden heel wat bezittingen, o.m. een werkmanswoning te Laar, die ze verhuurden, en ze bewerkten een tweetal ha eigen landbouwgronden. Bovendien huurden ze zelf heel wat gronden te Zemst en te Hombeek van grootgrondbezitters zoals van de Godshuizen te Mechelen (het bureau van Weldadigheid)⁴.

MOEDER MET VIJF KINDEREN OP TILBORG

De moeder bereikte de gezegende leeftijd van 91 jaar. Toen ze 84 jaar geworden was, verdeelde ze haar goederen⁵ als *donatie met de warme hand, willende vermijden alle moeilijkheden en geschillen die na haar overlijden tusschen haere kinderen mogelijk zouden ontstaen*. Op dat ogenblik waren maar drie kinderen gehuwd: de dochter Catherina met Peter Jan DOMS van Zemst, de zonen Hendrik met Amelia GROULARD van Ensival en Petrus gehuwd met Maria PARIJS van Hombeek.

Antoon, Philip, Frans, Elisabeth en M.Thresia woonden bij de moeder.

Het patrimonium bestond uit immobilieën, zijnde :

- 1) een handwerkershuis te Zemst met schuur, stal, hof en land, gelegen te Zemst, 35a 70ca, gehuurd door Peter Jozef DE DONCKER, en geschat op 4.000 fr.
 - 2) een weide te Hombeek in het Eglegembroek, 24a, geschat op 1.250 fr
 - 3) land te Zemst-Beekveld, 13a, 750 fr
 - 4) Land te Zemst, 36a 67ca, in gebruik bij Hendrik VEKEMANS, geschat op 1.000 fr
 - 5) Land te Hombeek Smal Bbt., 25 a, gehuurd bij Petrus TERSAGO, geschat op 2.500 fr
 - 6) Land te Zemst, Laercam, het "Steurmans-blok", gehuurd L. GOOVAERTS, 5.000 fr
 - 7) Land te Zemst, 21a 40ca, op de grens met Hombeek, achter Dries, geschat op 1.000 fr
- De drie eerste waren uit vaderlijke successie en de vier volgende van de vrouw of uit aankoop tijdens het huwelijk.

Uit de inboedelbeschrijving kunnen we ons een beter gedacht vormen hoe de hoeve ingericht was en hoe belangrijk ze was.

aan meubilair en inrichting :

een staande horlogie (15 fr), 10 stoelen (10 fr), eetschappraye (2 fr), 20 tinne tellooren met alle tinne lepels en staele fourchetten (42 fr), tinne moor en koffiepoot (10 fr), 2 aerde kruiken (2 fr), 2 tinne bierpotten (3 fr), 3 kisten (40 fr), een beddekoets met pluymen met hoofdpeulen (40 fr), 2 schapprayen (8 fr), spiegel (2 fr), lijnwaed-mand (2 fr), 4 beddebakken met kafzakken en met hoofdpeluwten, lakens en sargieën (20 fr), 6 paar slaaplaeckens (15 fr)

Het is opvallend dat er niet van kachels of stoven gesproken wordt, wat doet veronderstellen dat de open haard de enige bron was voor

verwarming en het bereiden van warme maaltijden. Ook kasten ontbraken. Opbergen gebeurde in koffers of kleren werden opgehangen aan de "schappraaien".

aan dieren trof men er aan :

9 koeyen (900 fr), 1 stier (60 fr), 2 runderen (40 fr), 2 verckens (30 fr), 1 peerd met getuig (500 fr), 1 peerd met getuig (400 fr), 1 peerd met getuig (300 fr), 1 peerd met getuig (80 fr), 2 jonge peerden (400 fr), 1 peerd met getuig (200 fr).

Het moet een zeer belangrijke boerderij geweest zijn met vijf bespannen paarden en twee jonge paarden.

aan landbouwwerktuigen en gerief:

3 karren (250 fr), 2 wagens (200 fr), 3 eggen (15 fr), 3 ploegen (28 fr), beerbak (25 fr), 2 wellen (10 fr), treesel (15 fr), 3 vlegels, 7 gritsels, 6 hakken e.a. kleine voorwerpen (25 fr), 25 ledige zakken (25 fr), het dorszyl (60 fr), 5 schuppen (5 fr), 4 rieken (4 fr), hox en pioche (3 fr), meel en mouille (5 fr), kuip en zwingelbert (8 fr), stoop, tang schup en hack (40 fr), graenzift (5 fr), vleeschvat (5 fr), vleesch (30 fr), 2 graenmaeten (6 fr), 2 leeren (8 fr), 2 ketels (5 fr), 6 kuypen en een koelkuyp (2 fr), een grote kopeten ketel (20 fr), 4 emmers (4 fr), een botervat (15 fr), 2 melkpotten (20 fr), 2 koperen marmitten (20 fr), 2 eyseren ketels (6 fr), een benen melkkruik (15 fr).

aan landbouwgewassen thuis en op het veld :

koren 44 hl (500 fr), tarwe 27l (480 fr), haver 38 hl (250 fr), patatters 80 hl (300 fr), stroey 19.000 kg (800 fr), hoey 2.50 kg (150 fr), vruchten op het veld en besayzel (2.100 fr), den messing (300 fr).

Het totaal der mobiliën bedroeg 9.108 frank, bovendien was er nog 10.924 fr. liggend geld, zodat de totale waarde werd ingeschat op 20.032 frank. Hierbij diende de mobiliën (huis en gronden) geteld voor 15.500 fr. Aldus werd de hele erfenis geraamd op 35.532 frank.

Aan de 5 nog inwonende kinderen werd een voorgift gegeven van 2.100 frank, geld dat moest dienen om de moeder verder te houden en te verzorgen. Een resterend bedrag dus van 33.432 diende gedeeld te worden door de 8 kinderen, zodat aan ieder gehuwd kind een bedrag van 4.179 fr gegeven werd en de resterende 22.995 fr bleef in onverdeeldheid voor de 5 andere kinderen.

De moeder bleef dus op de hoeve inwonen en behield er een aparte kamer *met beddegoed en lijnwaat*. In de akte werd bepaald dat ze kost

en drank verschaft moest worden zoals het lichaam het zal verijsschen en, in geval van onpasselijkheid, ziekte of gebrekkelijkheid zal ze behoorlijk verzogd moeten worden en voorzien van een doctoer en de noodige medicamenten.

De kinderen Maria Catharina TERSAGO gehuwd met Peter Jan DOMS van Zemst en Hendrik TERSAGO-GROULARD, herbergier te Hombeek trokken hun deel op in speciën, Petrus TERSAGO, landbouwer te Hombeek erfde een perceel land dat hij reeds bewerkte (5de deel) voor 2.500 fr en kreeg nog 1.679 fr in speciën. De dieren, huisraad, landbouwmateriaal en vruchten bleven met de andere gronden voor de 5 inwonende kinderen met bovenop nog een kleine som van 887 fr, voor een totaal van 22.995 frank.

*1' d'weck
anfinus tersago
& Tersago
J. Tersago
P. Tersago
C. Tersago
H. Tersago M
P. Tersago P. J. d'weck
e. H. F. Tersago*

DE KINDEREN VAN PHILIP TERSAGO-DE ROECK :

Van de negen kinderen stierf het oudste zoon-
tje, Philip, bij de geboorte in 1796. Van de
acht andere bleven er twee dochters en één
zoon ongehuwd. Grote trouwlust zat er bij de
kinderen blijkbaar niet in gelet op de huwe-
lijksleeftijd van de vier zonen. Petrus huwde
op 40 jaar, Hendrik op 36 jaar, Philip op 38
jaar en de jongste Jan Frans op 35 jaar.

(1) Antoon (°Zemst 23.9.1797, + 14.3.1866).
Hij bleef jongman en beheerde na de
moeder samen met zijn twee zusters de
hoeve Tilborg, en met zijn jongste
broer Jan Frans, die ze later overnam,
na zijn huwelijk. In 1860 kocht An-
toon nog een beemd in Egleghem⁶.

(2) Petrus (°Zemst 15.1.1800, + 10.10.1884).
Hij huwde pas op latere leeftijd, eerst
te Hombeek in 1840 met Maria PARIJS
(°19.12.1787, 6.5.1859), huishoudster.
Ze woonden⁷ aan de Humbeekse
baan n°5 aan de "Halve steen".
Hij huwde een tweede maal met Cathe-
rina VERTONGEN (°Zemst 14.6.1815,
+ 21.5.1885). Voor zover bekend had-
den ze geen nakomelingen.

(3) Maria Catherina (° ?)
gehuwd met Peter Jan DOMS, landbou-
wer te Zemst, later te Hofstade.

(4) M. Elisabeth (°Zemst ca.1804, + 2.1.1859)
ongehuwd, bleef op de hoeve Tilborg.

(5) Hendrik Joseph (°Zemst 28.2.1806)
huwde op 17.12.1840 met Maria Ame-
lia GROULARD (°Ensival 29.6.1809)

zie verder tak van "Rome" ---> 8/1

(6) Maria Theresia (°Zemst 14.5.1808)
ongehuwd, bleef op de koeve Tilborg.

(7) Philip (°Z.7.1.1811, + Mech.20.1.1889).

Hij werd begraven in Zemst-Laar.

Hij huwde (huwelijkscontract)⁸ als
38-jarige te Hombeek in 1849 met
Anna Maria VAN CRAEN (°25.1.1818,
+ Mech. 27.3.1886), dochter van Judo-
cus Van Craen (+ 1834) en Elisabeth
Van Steenwinckel. Ze hebben op Stui-
venberg een boerderij gehad en gingen
in 1872 wonen in de boogschutters-
straat te Mechelen. Het echtpaar bleef
kinderloos.

(8) Jan Frans TERSAGO
(°Zemst 23.11.1814, Zemst-Laar 20.7.1884)
Jongste zoon die op de hoeve bleef
wonen. Hij huwde twee maal :
x Maria Theresia VAN DAM (°ca.1823)
xx Francisca Petronella DOMS

zie verder tak van "Laar" ---> 8/2

DE TAK VAN "ROME"

8/1 Hendrik Joseph TERSAGO (°Zemst 28.2.1806, + Hombeek 10.3.1887)

huwde op 17.12.1840 met

Maria Amelia GROULARD (°Ensival 29.6.1809, + Mech.18.2.1889)

Hij was de zoon van Philip en Elisabeth De Roeck, zij de dochter van Jan Carl Henri Groulard en Maria Elisabeth Lambrechts.

Hendrik TERSAGO moet een zakenman geweest zijn. We weten dat hij in december 1840 als 34-jarige huwde met een in Ensival geboren meisje. Was zij uit een gegoede familie? Vermoedelijk wel. Eén jaar later zien we dat Hendrik zich aanbiedt op één van de belangrijkste openbare verkopen⁹ in die tijd gehouden te Zemst. Bij de inkom van Zemst vanuit Mechelen, vlak over de Zennebrug, stond de historische herberg "Den Arend", eigendom van Jan Bt. VERLUYTEN en Cornelia Henrica VAN GORP, maalder bierbrouwer op Pe nepoel, te Mechelen. De verkoop betrof niet alleen de herberg, maar ook nog een herenhuis en vier kleine woningen.

We geven de beschrijving :

- 1) *huis wezende een herberg en afspanning genoemd "Den Arend", hebbende verscheidene spacieuse beneden- en bovenkamers, kelder, pomp, keuken, grote zolder, stallen, remisie, grote achterplaats, erve en voordere toebehoorten, staande en gelegen in het inkomen van Zemst aen den kasseide, bijna tegen den ijzerenweg, in gebruik bij Cornelis VAN DE VELDE, ten prijze van 300 fr sjaers boven de publieke belastingen,*
- 2) *verders een huis nevens de gezegde afspanning "Den Arend", ingerigt voor woening van particulieren, hebbende verscheyde beneden en bovenkamers, keuken, pomp, kelder, hof en overige toebehorigheden, zijnde wezenlijk onbewoond,*
- 3) *daerbij vier huizen nevens de stallen en remisies van het huis "Den Arend", allen ook staende tegen de kasseide.*
Het eerste bestaande in keuken, kamerspin, zolder, stal, verkenkot en gemack, in gebruik bij de wwe DE SWERT voor 50 fr.
Het tweede met keuken, kamer, kelder, kelderkamer, stal, schelft, zolder, verkenkot, in gebruik door Jan Bt. VETS voor 70 fr..
Het derde met keuken, kelder en kelderkamer, zolder en gemack, in gebruik bij Jan Bt. DE RUYSSCHER voor 50 fr sjaers.
Het vierde met keuken, kelder, kelderkamer, zolder, schelft, stal, vloer en gemack, in huer bij Rumoldus DE WIT voor 60 fr.

In de herberg van Henricus VAN LUYTEN op Geerdegem ging de definitieve verkoop door op 28.5.1742. Hendrik TERSAGO kocht de massa voor de som van 7.150 fr. Hij betaalde op 11 juni daarop de som van 4.232 fr en had dus nog 2.917 fr te betalen¹⁰.

Of Hendrik TERSAGO ooit gewoond heeft in "Den Arend" is onwaarschijnlijk. Reeds in 1843 woonde hij in Hombeek in de herberg "In Rome", en dus niet meer in Zemst.

Het vermoeden is zeer groot dat hij "In Rome", de bekende herberg aan de kerk, heeft gebouwd¹¹.

Alleszins kwam hij daar wonen in een zeer recent opgericht gebouw. De afspanning "Den Arend" verkocht hij¹² nog in september van datzelfde jaar voor de prijs van 3.000 fr aan zijn schoonbroer Peter Jan DOMS, landbouwer te Hofstade. De andere woning en de 4 werkmanswoningen bleven blijkbaar wel van hem. In februari 1847 verwierf hij nog op een publieke verkoop door de wwe guilliam BREMS-DE ROECK een stuk land te Hombeek (Egleg-hem) voor 2.725 Fr.¹³

Het echtpaar Hendrik TERSAGO-GROULARD had slechts twee kinderen, een jongen en een meisje. De zoon Hendrik Antoon was nog in Zemst geboren in 1841, de dochter Elisabeth echter in Hombeek in 1844. Bij haar huwelijk in 1869 bleef ze eerst haar ouders helpen in de herberg. Na een tussentijd in Mechelen gewoond te hebben, kwam ze in 1874 terug naar Hombeek en nam de herberg over.

De ouders zelf gingen rentenieren in het huis wat verder in de Lijkstraat (nu Diepestraat) tegen de Zennebeek (bekend als latere herberg "Stapuit"). Zes jaar later verhuisde Elisabeth TERSAGO met haar man Isidoor JANNES definitief naar Mechelen.

Vader Hendrik TERSAGO overleed te Hombeek in 1887 op 81-jarige ouderdom. De moeder ging in Mechelen bij haar dochter wonen en stierf er drie jaar later.

DE TWEE KINDEREN VAN HENDRIK TERSAGO-GROULARD

(1) Hendrik Antoon TERSAGO

(°Zemst 4.2.1841, + Hombeek 26.11.1900)

volgt ---> 9/1

Hij huwde te Mechelen op 29.8.1866
met Philippina Henrietta VAN CALSTER
(°Mech.14.3.1847, + Zemst 3.2.1874)
hertrouwde te Zemst-Laar 3.12.1890
met Joanna Amelia VAN ENGELGOM
(°Grimb.15.8.1854, + Hombeek 5.11.1935)
dochter van Antoon en Elisabeth DE WIN.

(2) Elisabeth TERSAGO

(°Hombeek 9.6.1844, Mechelen 12.7.1894)
Ze huwde met Isidoor Emmanuel Gustaaf
JANNES (°Mech.2.7.1845, + 24.10.1888)
en woonden eerst met de ouders te Hom-
beek in de herberg "In Rome".
In januari 1872 gingen ze naar Mechelen
wonen bij de graanhandelaar Penninckx in
de Smallestraat (rue étroite) bij Vismarkt.
Daar werden twee zonen geboren. In 1874
gingen ze terug naar Hombeek tot 1882 om
zich dan te vestigen in het ouderlijk huis
JANNES te Mechelen. Dit stond in de
Hoogstraat 45, en was namelijk de bekende
herberg "Het hof van Brussel".
Na hen kwam er in deze herberg het Hom-
beeks gezin Jan Frans Teughels (°1832)
gehuwd met Fien Steemans (°Leest 1833)
wonen.

De kinderen JANNES-TERSAGO waren :

(1) Alfridus Jan Hubert JANNES

(°Hombeek 25.4.1870), herbergier, in 1894
gehuwd met Louisa Joanna COMMANS
(°Mech. 17.7.1870)

(2) Georges Henri Hubert JANNES

(°Mech. 2.5.1872, + 3.6.1930),
Hij ging naar Schaarbeek om de stiel van
charcutier te leren, doch werd later sculp-
teur of houtsnijder (ébéniste).
Ouders van Alfred JANNES gehuwd met
Suzanne DIERICKX, wonend te Brugge.
(zie hieronder de open brief)

(3) Jules Louis Hubert JANNES

(°Mech. 8.5.1874) jong gestorven

Historische nota betreffende het

"HOF VAN BRUSSEL"

waar de dochter van Hendrik TERSAGO
woonde met haar man Isidoor JANNES

Het huis heette reeds "den huyse Brussel" in
1632 (Mechelse Berichten) maar had in de
16de eeuw "De Zeeridder" en daarvoor nog "De
Clocke" genoemd.

We citeren uit "Hist.Samenspr." van 1776 :
*voorders heeft men de herberge "Brussel" genaemt,
sijnde eenen ouden gevel, daer voortijds gewoont
hebben de vermaerde klokkegieters Peeter VAN
DEN GHEIN, den ouden, overleden den 24 meert
1561, Jan VAN DEN GHEIN die stierf in 't jaer
1573, peeter VAN DEN GHEIN, overleden den
27 jan.1598, wiens dochter Joanna VAN DEN
GHEIN getrouwt was met Peeter DE KLERCK,
geelgieter in dit huis woonde alnoch in het jaer
1638, de vermaerde klokkegieters.*

*Peeter VAN DE GHEIN ende Jan DE CLERCK,
sone van Pieter DE CLERCK den jongen, welcke
de groote klokke van St.Rombouts, Salvator ge-
naemt, op den 21 augusti hergoten hebben, wegen-
de 15.222 ponden.*

*Hun giethuys daer de clocke gegoten wirt was
uytkomende met eene poorte in St.Jacobsstraete.*
Ook een klok in onze toren te Hombeek was
uit de klokkengieterij VAN DE GHEIN.

Het huis in de Hoogstraat behield in de 18de
eeuw de naam "Brussel" of "Hof van Brussel".
In 1810 werd het heropgebouwd en was tot
1928 nog steeds onder dezelfde naam bekend.
Van de oude gevel met onderaan de klassieke
boogvormige inrijpoort met twee vensters links
en één venster rechts, is niets meer overgeble-
ven. Na de Tweede Wereldoorlog werd de inrit
verbreed met links een groentenwinkel. Het
huis werd recent volledig herbouwd.

Mechelen Hoogstraat, gezien vanaf de Brusselpoort. Het tweede huis rechts vooraan met ronde ingangspoort tot de afspanning "Hof van Brussel". Het straatbeeld wordt nog beheerst door paard en kar, kruiwagens en stootkarren. Op de straat zag men dan ook vele "paardevijgen", door de bevolking verwijderd en gebruikt voor bloemen en planten.

OPEN BRIEF VAN ALFRED JANNES

Ons medelid Alfred JANNES uit Brugge schreef over zijn voorouders en de relatie met Hombeek een brief aan Louis LAUWERS, onze erevoorzitter. We citeren uit deze brief :

"Hoe een dubbeltje rollen kan" zeggen de Nederlanders. Op 28 maart 1992 rolde mijn dubbeltje bijzonder gunstig en dit ter gelegenheid van de

Oud-Normalistendag te Mechelen, waar onze promotie haar 50-jaar jubileum vierde.

In verband met vermeende relaties van mijn familie met Tersago in Hombeek stelde ik enkele vragen aan een oud-medestudent uit Hombeek, die me verwees naar Fl.Louis LAUWERS, daar aanwezig. We ontdekten vlug vroegere contacten en als erevoorzitter van de Heemkundekring had ik in hem de juiste man gevonden voor mijn genealogische vragen.

Destijds waren er contacten met de familie "Van Rettes" in de Bankstraat. Mijn moeder was goed bevriend met Julie TERSAGO, dochter van Tist en Catherina MEULDERMANS. Ik kende best de 2 zonen, Beire (Engelbert) en Warre (Edward) Jacobs en de dochter Henriette LAUWERS. Ik was een echte stadsjongen en juist daarom was elk bezoek aan de boerderij van Rettes voor mij een echte belevenis. Als ik mocht helpen bij het voederen van de dieren dan was ik in den hoogsten hemel. Mijn duidelijkste herinneringen bewaar ik nog aan de regelmatig terugkerende kermissen, het verorberen van het grootste deel van het varken dat net geslacht was, de overvloed aan groenten, het bezoek aan de kermiskramen en de foortenten samen met andere jongeren die hun durf en handigheid toonden. Wat een zalige tijd was dat toen !

Wij woonden in de Hoogstraat te Mechelen. In één van de aanhorigheden van het gebouw vonden we overblijfselen van een groot smidsvuur met een reuzegrote blaasbalg : dit alles is verdwenen bij de wederopbouw van dit gebombardeerde gedeelte na de oorlog van 1940-45.

Deze eigendom in de Hoogstraat behoorde reeds toe aan de ouders van mijn grootvader Jan Thomas JANNES en Maria Elisabeth GERARDTS. In 1907 werd mijn vader George eigenaar van de afspanning "Het Hof van Brussel" door overname van het paart op zijn broer Alfred.

Zelf heb ik nog meegemaakt dat de boeren die naar de Mechelse Zaterdagmarkt gingen om hun waren te verkopen, hun paarden aldaar stalden gedurende de voormiddag.

Ook kwamen zigeunervrouwen daar 's nachts hun speelorgel op een karretje stallen, met inbegrip van de trekhond(en) en van aapjes, die in de stad en omgeving hun kunstjes moesten opvoeren. Ik was pas zeven toen mijn vader overleed. Hij was meubelmaker-beeldsnijder. Met één of meerdere helpers vervaardigde hij de kunstmeubelen uit die periode.

Alfred JANNES, zoon van Elisabeth TERSAGO met zijn echtgenote en 10 kleinkinderen.

Na de oorlog 1914-18 heeft hij honderden salontafeltjes geleverd aan Amerikaanse afnemers, die het beeldsnijderswerk zeer op prijs stelden.

Ikzelf bezit nog een gebeeldhouwde Christus aan het kruis, welke een onderdeel was van de slaapkamer van mijn ouders. Deze slaapkamer omvatte benevens het bed, twee nachttafels, een kleerkast, een linnenkast, een wastafel, een zware tafel, zes stoelen, een schouwspiegel en een kruisbeeld, alles in massieve eik en met beeldsnijwerk. Deze slaapkamer is nog in gebruik in Australië bij een neef van mijn vrouw.

Gelijkaardige delen van zulke slaapkamer zijn nog in bezit van Engelbert Jacobs (Beire van Retts).

N.v.d.r.

(1) De schrijver van deze brief, Alfred JANNES-DIERICKX, heeft zich niet onbetuigd gelaten om deze zijtak Tersago behoorlijk uit te breiden. Hij heeft 4 kinderen en 10 kleinkinderen. Zijn zoon Joris is huisarts in Lovendegem met 4 kinderen, zijn zoon Paul is agentschapsdirecteur bij de Generale Bank te Brugge-St.-Pieters met 3 kinderen, zijn zoon Bruno is boekhouder bij Electrabel te Gent met 2 kinderen en zijn dochter Hilde is ziekenhuishygiënist aan het A.Z.St.-Jan te Brugge en heeft één dochter.

(2) De vermelde relatie met "Rettes" is duidelijk daar zijn moeder een nicht was van Jan Bt. TERSAGO, alias Tist van Rettes.

Zie verder 9/4.

9/1 Hendrik Antoon TERSAGO (*Zemst 4.2.1841, + Hombeek 26.11.1900)

x (Mechelen 29.8.1866)

Philippina Henrietta VAN CALSTER (*Mech.Hanswijk 14.3.1847, + Zemst 3.2.1874)

xx (Zemst 3.12.1890)

Joanna Amelia VAN ENGELGOM (*Humbeek 15.8.1854, + Hombeek 5.11.1935)

zoon van Hendrik Jozef Tersago en Amelie Groulard.

Hendrik woonde te Zemst in de Vennestraat 61 (wijk Halve Steen). Hij had er een boerderij.

Uit zijn eerste huwelijk ontsproten vijf kinderen, van wie enkel de oudste zoon opgroeide, de anderen stierven kort na de geboorte.

Joanna Amelie VAN ENGELGOM was meid in het gezin en beviel van drie kinderen die aanvankelijk haar familienaam kregen. Op 29 september 1890 verhuisde hij naar Hombeek en werd er herbergier (B34). Hij huwde kort daarop met Joanna Amelie VAN ENGELGOM waardoor de drie jongste kinderen gelegaliseerd werden.

Kij stierf op 59-jarige leeftijd aan een longontsteking.

DE KINDEREN VAN HENDRIK TERSAGO

Kinderen uit het eerste huwelijk :

(1) Frans Isidoor

(*Zemst-Laar 19.8.1867, Hemiksem 1.7.1936)

volgt —> 10/1

gehuwd met HOLSTERS

tweede huwelijk (Boom 1889) met Joanna Maria L. LAUWERS (*Boom 1868, + Hem.1934)

- (2) Maria Carolina (1869-1870),
- (3) Joanna Elisabeth (1870-1871),
- (4) Louis Albert (1872-1872),
- (5) Louis Jozef (1873-1873).

kinderen uit het tweede huwelijk :

(6) Catherina

(*Zemst 26.4.1877, + Hombeek 18.6.1950),

gehuwd met Frans VERHASSELT

(zie hieronder)

(7) Sidonia

(*Zemst 1.5.1880, + Hombeek 19.1.1963)

gehuwd met Jozef Frans JACOBS

(zie hieronder)

(8) Isidoor Leopold

(*Zemst-Laar 19.11.1884, + Mech.7.2.1970)

volgt —> 10/2

gehuwd te Hombeek in 1910 met Clotilde STEEMANS (*Hombeek 1885, + Mech.1965)

(Trinet) Catherina TERSAGO (6) (1877-1950)
huwde in 1902 te Hombeek met
Frans VERHASSELT (*Hombeek 1876-1902).

Zij was naaister en hij was ijzerbewerker en slotenmaker. Hij was de zoon van Jan Bt. Jacobs en van Rosalie De Win. Ze hielden café in Hombeek aan de bareel (naast CERA) en hadden volgende kinderen :

(1) Leopold (1905-)

gehuwd met Magdalena VERBIST die naar Zemst gaan wonen,

(2) Maria Julia (1908-1925),

(3) Jozef (1910)

gehuwd met Louisa Augusta HUYBRECHTS,

- (4) Alfons Albert (1915-)
gehuwd met Maria Joanna WELLENS, met-
ser in Bonheiden.

(Julie) M. Sidonia TERSAGO (7) (1880 -1963)
huwde in 1903 te Hombeek met
Jozef Frans JACOBS (*Hombeek 30.12.1881),
slotenmaker en paswerker in het arsenaal.

Ze woonden in het dorp (B11) Mechelseweg in
een deel van het huis van "de Koos", en hadden
volgende kinderen :

- (1) Jozef Hendrik (1904)
gehuwd met Philomeen Anna M. NAGELS
(1906), van wie :
Frans Jozef (*20.1.1925)
Maria Philomena (*27.4.1925),
- (2) René Leopold (1908)
gehuwd met M. Josephina CHRISTIAENS,
- (3) Alfonsina M. Philomena (1911)
gehuwd met Theophiel SEVENANTS
(*Hoegaarden 5.5.1912), bakkersgast bij De
Kempeneer, werd zelfstandig bakker in
Tienen.
- (4) Florimont Jozef (1923)

10/1 Frans TERSAGO

(*Zemst 19.8.1867, + Hemiksem 1.7.1936)

x HOLSTERS

xx (Boom 1889) Joanna Maria LAUWERS

(*Boom 10.4.1868, + Hemiksem 24.4.1934)

Na zijn tweede huwelijk woonde het gezin nog
korte tijd te Hombeek op de Plein 57 bij het
gezin Holsters-Spoelders maar vestigden zich
dan te Boom en later te Schelle en Hemiksem.
Hun kinderen :

- (1) Kamiel Frans Filip (*Boom 1889-1956),
gehuwd met M. Anna VAN DER AUWERA
(*Boom 1889 + 1619) woonden te Hemiksem
tweede huwelijk met Rosalia DIETENS
- (2) Karel Pieter Jan (*Boom 1891 - 1974)
gehuwd met Josephien VAN DE PERRE
(*Hemiksem 1905 - 1972)
- (3) Arnold Jozef (*Schelle 1896 - 1922),
x met Maria Martha VAN REETH (*Niel 1897)
woonden te Hemiksem
- (4) Marie Louise (*Schelle 1897),
x Hub. HENNES (*Lembach 1902 - Hob.1947)
xx Alf. Fr. HERREMANS (*Aarts. 1892 - 1978)
woonden te Hemiksem
- (5) Karel Louis (*Schelle 1902 - 1929)
x Maria Elisabeth GUNS (*Aartselaar 1907)
- (6) Henri Josef (*Hemiksem 1906 - 1978)
x Catherila Huillelma HENNES (*Lembach
1905 - 1969)

10/2 Leopold TERSAGO

(*Zemst-Laar 19.11.1884, + Mech.7.2.1970)

x (Hombeek 16.4.1910) Clotilde STEEMANS

(*Hombeek 7.4.1885, + Mech. 31.1.1965)

zoon van Henri Antoon en Joanna Maria Van
Ingelgom, dochter van Victor Steemans en
Maria Theresia Vekemans.

Ze woonden in het dorp in het Broekstraatje
(A16), tussen de smederij Philips en de vroe-
gere herberg 't Zonneke.

Hij was bekend als "Polle van boer Klot" wat
een verwijzing was naar de voorouders in Laar.

FAMILIELEDEN STEEMANS -

Onder zittend: Hélène VERHASSELT, Elvira TERSAGO, moeder Tille STEEMANS met op de schoot Paula TERSAGO, M. Theresia VEKEMANS (wwe STEEMANS, gehuwd met Frans Louis VAN SAET), Maria VAN SAET, staande : Frans VERHASSELT, Paulina STEEMANS, Eduard STEEMANS, Louisa STEEMANS, Jozef STEEMANS en Irma (Makke) VAN SAET.

1960, Gouden Bruiloft van Leopold TERSAGO-STEEMANS -

Onder : Josée MERTENS, Christiane TERSAGO, Tille STEEMANS, Polle TERSAGO, Eugène TERSAGO, Clotilde BLOMMAERS, ?, Rosa STEEMANS.

Boven : Ferdinand SCHAERLAECKEN, Angela VAN DE CAMP, Clotilde VAN BOXEM, Adriaen BLOMMAERS, Paula TERSAGO, ?, Edward TERSAGO, Eugene VAN DE CAMP, Hélène VERHASSELT, Irma VAN SAET, Maria CEUPPENS, Frederik ?, Jan MANDELINGS, Angèle VERHASSLT, Jeanne ?.

Buurtbewoners in het straatje aan "Den Haas" :
Zittend Jomme VAN BOXEM (echtgenoot Makke VAN SAET) met op de schoot zijn twee kinderen Frans en Clotilde, staande Irma DE WIN, Warre TERSAGO met tuba, Jef DE WIN, Helène ROMAN, Tille STEEMANS met op de arm Rosa VAN BOXEM, Paula TERSAGO, Frans DE WIN en Elvire TERSAGO. Ernaast op de stoel Rosalie STEEMANS.

Polle was paswerker in het arsenaal te Mechelen tot zijn pensioenleeftijd in 1947. Hij was een rustig man, eerlijk en vooral sociaal voelend. Als stichter van de Socialistische Partij in Hombeek ijverde hij voor de verbetering van de levensvoorwaarden van de gewone man, een moedige en edele taak die niet vanzelfsprekend was en zeker niet strookte met het algemeen politiek klimaat in de buitengemeentes van die tijd. Ook zijn vrouw Tille was een zeer innemende vriendelijke vrouw.

Hun kinderen waren :

(1) M. Elvira (°15.5.1910, + 1.1.1911)

(2) Elvira Amelia (°13.4.1913, + 7.9.1945)

gehuwd te Hombeek op 27.10.1936 met Marcel SPOELDERS

(°Leest 16.7.1909, + Duffel 15.1.1980)

Meubelmaker met een meubelzaak te Hombeek op het Stationsplein.

Hun dochter ; Jenny SPOELDERS (°27.4.1942) is in 1964 gehuwd met Frans GOOVAERTS (°Vilv.19.1.1940).

Zoon : Christoph GOOVAERTS (°M.1970)

(3) Paula TERSAGO (°8.3.1915)

gehuwd (23.4.1938) met

Adriaan BLOMMAERS, spoorwegaarbeider

Hun kinderen zijn :

(1) Clotilde BLOMMAERS (°18.4.1939)

x (Mech. 11.2.1961) François MAEREMANS

(°Muizen 17.10.1936).

Dochter : Leopoldine MAEREMANS

(°Mech.17.10.1966)

(2) Leopold BLOMMAERS (°M. 3.12.1942,

verongelukt te Mechelen op 1.11.1965)

(4) Frans (Sooi) TERSAGO

(°12.10.1918, + Mech. 3.5.1993),

diamantbewerker, gehuwd in 1955 met

José MERTENS x (°Steenhuffel 2.10.1926)

Hun zoon Paul TERSAGO (*30.1.1956)
 gehuwd met Lieve ^{JACOBS} BUELENS (*Leest 16.8.1957)
 heeft twee zonen :

Tim TERSAGO (*13.10.1981)

Raf TERSAGO (*29.10.1984)

Van hen mag verwacht worden dat deze tak
 TERSAGO in Hombeek nog vele bloeiende
 twijgen zal hebben.

(5) Edward TERSAGO (*11.5.1922)

gehuwd op 30.11.1946

met Angela Philomena VAN DE CAMP
 (*Zemst 4.6.1923)

dochter van Eugène VAN DE CAMP

(1893-1977) en Ludovica M. JACOBS
 (Zemst 1899-1944)

Hij was ketelmaker bij de N.M.B.S.

Van jongsaf was hij sterk met muziek begaan
 en werd van zijn negende spelend lid van de
 K.Maatschappij Sint Martinus. Van 1951 tot
 1974 was hij de dirigent van deze fanfare.

Ward was ook oorlogsvrijwilliger van de Briga-
 de Piron.

Ze hebben twee kinderen :

(1) Eugène Freddy
 (*Mech.8.6.1947)

(2) Christiane Rosa
 (*Mech.27.7.1955)

gehuwd op 20.9.1974 met
 Pierre Alfons CHRISTIAENS

Hun dochter :

Elke CHRISTIAENS
 (*14.6.1980)

1955 : Bij de geboorte van Christiane
 TERSAGO, vader Edward TERSAGO,
 peter Leopold TERSAGO, Eugene VAN
 DE CAMP (grootvader), meter Rosa
 JACOBS, broer Eugène TERSAGO en
 moeder Angela VAN DE CAMP.

TAK VAN " ZEMST-LAAR "**8/2 Jan Frans TERSAGO**

(°Zemst 23.11.1814, Zemst-Laar 20.7.1884)

x Maria Theresia VAN DAM

(°ca.1822, + 24.1.1858)

xx (8.4.1858) Francisca Petronella DOMS

(°Zemst 13.4.1822, + 1.5.1897)

De jongste zoon van Philip en Isabelle De Roeck bleef op de hoeve Tilborg wonen, Kleine Parijstraat, 18, op het gehucht "Halve Steen". Hij zette er de boerderij verder.

Uit zijn eerste huwelijk ontsproten 7 kinderen van wie er 4 opgroeiden één dochter en drie zonen. De derde zoon was in Hombeek goed bekend als "Tist van Rettes" en woonde er in de Bankstraat.

Uit het tweede huwelijk overleefde slechte één kind met name Philip, die op de ouderlijke hoeve bleef wonen. In het gezin was er een inwonende meid en een knecht.

Kinderen ex 1 :

(1) Egidius Ludovicus

(°Laar 20.3.1849, + Laar 29.11.1882)

volgt —> 9/2

gehuwd in 1873 met Coleta SPRUYT

(°Hombeek 19.8.1845)

(2) Anna Catherina (°1850)

(3) Antoon (°Zemst-Laar 8.3.1852)

volgt —> 9/3

gehuwd (9.7.1884) met

Sophia SPRUYT (°Zemst 8.10.1851)

(4) Marie Sophie

(°Laar 30.10.1853, + Laar 27.10.1918)

gehuwd (Zemst-Laar 24.5.1881) met

Peter Jan EMMEREGTS (°Z. 20.10.1846)

zoon van Guiliam (Zemst 1806-1881) en Cath. SCHAERLAECKEN (Leest 1802-1886)

Kinderen :

(1) Catherina Juliana (°Zemst 21.8.1882)

(2) Corneel Isidoor (°Zemst 26.9.1883)

(3) Antoon Louis (°Zemst 11.10.1885)

(4) Peeter Jan Bt. (°Zemst 28.6.1887)

(5) Victoria Melanie (°Zemst 1888, + 1889)

(6) Philip Theoph. (°Zemst 1890, + 1890)

(5) Jan Bt. TERSAGO (Tist van Rettes)

(°Zemst-Laar 26.6.1855, + H. 29.1.1926)

volgt —> 9/4

gehuwd te Hombeek op 20.5.1884 met

Anna Catherina MEULDERMANS (°1853)

(6) Elisabeth (°Zemst-Laar 1856-1856),

(7) Rosalia (°Zemst 1858-1858)

kinderen ex 2

(8) Philip (°Z. 15.1.1859, + Laar 14.12.1931)

volgt —> 9/5

huwde te Zemst op 3.5.1893 met

Marie Melanie LAUWERS

(°Zemst 25.5.1869, + Z. 25.4.1959)

dochter van Laurentius Desiderius Lauwers

en J.Monica Van Den Branden

(9) Maria Elisabeth (°Laar 1860, + 1861),

(10) Hendrik Antoon (°Laar 1861, + 1861),

(11) Marie Rosalie (°Laar 1863, + 1864)

9/2 Egidius Ludovicus TERSAGO

(°Zemst-Laar 20.3.1849)

gehuwd te hombeek op 24.2.1873 met

Coleta SPRUYT (°Hombeek 19.8.1845)

zoon van Jan Frans TERSAGO en van M.Theresia VAN DAM, dochter van Jan Frans Spruyt en van Maria Catherina Feremans

Kinderen :

(1) Maria Josephina (°Zemst-Laar 2.5.1875)

(2) Maria Josepha (°2.5.1875, + 22.7.1878)

(3) Maria Amelia (°Zemst-Laar 13.5.1877)

x (Zemst-Laar 10.9.1902)

Peter Jan VAN DIJCK (°Zemst 13.12.1872)

(4) Josephina Juliana (°Laar 1879, + 1882)

9/3 Antoon TERSAGO

(°Zemst-Laar 8.3.1852, + 11.1.1921)

gehuwd op 9.7.1884 met

Sophia SPRUYT (°Zemst 8.10.1851)

zoon van Jan Frans TERSAGO en van Maria Theresia VAN DAM, dochter van Philip SPRUYT (°Zemst 1813-1898) en Joanna LAUSACE (°Zemst 1813-1881) Landbouwers, woonden in de Laerestraat 21, in het ouderlijk huis van de vrouw.

Kinderen:

(1) Maria Julia (°Zemst-Laar 8.5.1885)

(2) Maria Elisabeth (°Zemst-Laar 13.9.1886)

(3) Peter Jan Theophiel (°Zemst 27.2.1888)

volgt volgt ---> 10/3

x (Zemst-Laar 18.1.1922) Rosalie BUELENS

(4) Philip Isidoor (°Zemst 8.3.1890)

x (Zemst-Laar 19.6.1926)

Sylvia VAN CAPELLEN (°Zemst 14.12.1896)

dochter van Jan VAN CAPELLEN en Maria Clementine ROBIJN

(5) Jan Frans (°Zemst-Laar 4.10.1892)

9/4 Jan Bt. TERSAGO

(°Zemst 26.6.1855)

huwde te hombeek op 20.5.1884 met
Anna Cath. MEULDERMANS (°16.4.1853)

zoon van Jan Frans TERSAGO en Maria Theresia VAN DAM, dochter van Jan Bt. MEULDERMANS (1819-1868) en van A.Laurette GOOVAERTS (1819-1896)

Haar ouders woonden in Hombeek in de Bankstraat. Deze familie was bekend onder de naam "van Rettes", afkomstig van "Lauretta", de naam van de moeder.

Er waren drie zonen MEULDERMANS,
Jan Frans (1850),
Louis (1858) en
Frans Leopold (1862).

Er was één dochter
Anna Catherina met wie Tist TERSAGO
huwde in mei 1884.

Tist en Catherina TERSAGO-MEULDERMANS
hadden slechts twee kinderen,
(1) Anna Lauretta TERSAGO (1884)
(2) Frans Theophiel (1892),
die reeds in 1895 stierf.

Anna Lauretta TERSAGO
(°23.5.1884, + Mechelen 12.11.1959)
huwde twee maal ///+\\\
eerst in Hombeek op 11 juni 1912 met
Jan Eduard JACOBS
(°Zemst-Laar 1882, + Hombeek 1916),
zoon van Engelbert Joseph JACOBS en Louisa LEEMANS
een tweede maal te Hombeek op 5 mei 1920
Hendrik Constant LAUWERS
(°Leest 17.2.1879, + H.23.11.1950)
zoon van Alexander LAUWERS en Joanna DE WACHTER

Hun kinderen waren :

Engelbert Eduard JACOBS (°1.3.1914)
x Irma GOOVAERTS, Zemstseweg
Eduard Jan Bt. Louis JACOBS (°2.10.1916)
x Melanie Octavie LAUWERS (°Zemst 1918)
(Jette) Hendrika LAUWERS (°H.23.10.1923)
x Pierre MUYLDERMANS

9/5 Philip TERSAGO (°Zemst 15.1.1859)
x (Zemst 3.5.1893) Maria Melanie LAUWERS

zoon van Jan Frans TERSAGO en Petronella DOMS. Ze bleven wonen in de ouderlijke woning in de Kleine Poreistraat (Halve Steen)

Hun kinderen waren :

- (1) Antonia Henrica
(°Zemst-Laar 21.2.1894, + 8.3.1900)
- (2) Josephien Juliana
(°Zemst 1.4.1896, + 15.2.1972)
x Peter Frans AUGUSTUS (°K.B 16.1.1895)
- (3) Jan Bt.
(°21.11.1899, + 15.12.1973)

10/3 Peter Jan Theophiel TERSAGO

(°Zemst 27.2.1888)

x (Zemst-Laar 18.1.1922)

Rosalie BUELENS (°Zemst 17.11.1892)

zoon van Antoon TERSAGO en van Sophie SPRUYT, dochter van Jan Bt. Leopold BUELENS en van Marie Catherine SIEBENS

Hun kindren waren :

- (1) Maria Sophie Martha
(°Zemst-Laar 18.11.1922)
x Jules SELLESLAGH
- (2) Justina Lydia Julia
(°Zemst-Laar 30.5.1924, + 18.3.1946)
- (3) Antoon Isidoor
(°Zemst-Laar 7.1.1926, + 1.3.1926)
- (4) Alfons
(°Zemst-Laar 3.4.1927, + 19.4.1927)
- (5) Marie Prudentia Odille
(°Zemst-Laar 22.3.1929)
x Jean WILLEMS
- (6) Maria Sylvia Ludovica
(°Zemst-Laar 20.12.1930)
x George VAN ROEY
- (7) Andreas
(°Zemst-Laar 2.10.1938, + 6.5.1979)
x Jeaninne SPOELDERS
kinderen : Rudy TERSAGO
Griet TERSAGO

In volgend nummer volgt de laatste tak van de stam TERSAGO :

"De Tak van Calottens" met een volledig schematisch overzicht van de familierelaties.

1. Stadsarchief Mechelen, Notariaat M.J.VINCK, bundel 1881, n°36
2. Not. VERSTRAETEN Zemst 22.5.1810 (part.bezit)
3. Stadsarchief Mechelen, Notariaat BEELAERTS bundel 73, 22.2.1821
4. Stadsarchief Mechelen, Nots. 4. J.Bt.FREMIE, bundel 737, akt n°186 van 26.9.1845,
5. Stadsarchief Mechelen, Nots J.Bt.FREMIE, bundel 737, n°73 van 13.4.1845
6. Stadsarchief Mechelen, Notariaat DE KEERSMAECKER, bundel 2193, n° 127-140, akte 22.5.1860.
7. bevolkingsboek 1857 en 1881, kaart Popp C 47, en C 48/49/50/51.
8. Stadsarchief Mechelen, Notariaat J.Bt.FREMIE, bundel 741, n° 112, 1849.
9. Stadsarchief Mechelen, Notariaat J.Bt.FREMIE, bundel 733, n°101, 102 en 109, jaar 1842
10. Stadsarchief Mechelen, J.Bt.FREMIE, bundel 733, n°123, dd. 11.6.1842
11. Bezittingen volgens kadaster Popp : huis A 140, land A 141 en B 51.
Het huis, A 140, was de herberg "In Rome", dat toen in de belastingschaal 10 geklasseerd stond, hoger dan v.b. de herberg "De Kroon", wat er op wijst dat "In Rome" een recente bouw was.
12. Stadsarchief Mechelen, notariaat J.Bt.FREMIE, bundel 735, n° 211, dd.12.9.1843.
13. Stadsarchief Mechelen, Notariaat J.Bt.FREMIE, bundel 739, n° 23,34,46, dd.10.2.1847

18. BIJNAMEN TE HOMBEEK

Gert Loosen

In een dorp waar iedereen iedereen kent, wordt zelden iemand bij zijn officiële of doopnaam genoemd.

Een Franciscus wordt al gauw *Frans*, *Sus(ke)*, *Soi*, ...; een Clothilda staat over 't algemeen bekend als *Tille*. Deze afleidingen van de officiële voornamen zijn slechts de eenvoudigste vormen van het fenomeen BIJNAMEN.

Wat dacht je van *de Fijne* of *de Floere*, waarbij telkens iets over de aard van de drager wordt gezegd ? Of *Jette-crème(-à-la-)glace* waardoor het beroep van de persoon in kwestie naar voren wordt gebracht ?

Over deze en nog veel meer bijnamen kun je in een later nummer van 't Ridderke lezen. Met het oog op een uitgebreider artikel, maar in de eerste plaats in functie van mijn eindwerk, zoek ik nu zoveel mogelijk Hombeekse bijnamen van personen ouder dan vijftig (eventueel ook overledenen) én tegelijk de oorsprong van die namen; die is immers niet altijd duidelijk. "Erop komen" is echt niet moeilijk: ga in gedachten het rijtje van je (vroegere) burens maar 's af en denk maar 's hoe die bij jou thuis genoemd werden - vaak zul je merken dat hun volledige officiële naam je zelfs onbekend is !

Wie me bij het samenstellen van dit corpus wil helpen, doet dit het best door de gevonden namen 's op te schrijven en ze mij te bezorgen: ofwel bij mij thuis (Frans Reyniersstraat 20), ofwel op de algemene vergadering van 3 december zoals elders in dit blad is aangekondigd. Alvast bedankt !

Tot slot nog dit:

wie weet weg met volgende bijnamen ?
Hun origine is mij volkomen duister.

Bijl	(fam. Absillis, Plein),
Beist	(Eugeen De Smet),
Brikke	(Victor Goovaerts),
Boskes	(fam. De Mol),
Jeloos	(fam. Symons, Boskant),
Kepper,	
Ko	(Alfons Van De Rijck),
Calottes	(fam. Tersago),
Polien Krol	(De Nijs),
Mekes	(fam. Buelens),
Matroos	(Verlinden, Kattestraat),
Jefke Spek	(Jozef Symons),
Sop van Centes	(Van Reet, Rechtestraat),
Oeverkes	(fam. Andries, Pikkerie),
Oskes	(fam. Geerts, Plein),
Platte	(Jan Baptist De Wit),
Poppe	(Baptist Alfons De Smet),
Poettes	(fam. Van Der Wilt),
Petter	(Vleminckx, Plein),
Veit	(Alfons Lauwers),
Wabbes	(August De Wit),
Schaverkes	(fam. Nijs, Rechtestraat),
Smeires	(fam. Stoobants),
Trees uit de bel,	
Tek	(fam. Geets, Heike),
de Taal	(fam. Spoelders, Kattestraat),
Strijkers	(fam. De Win, Regulaar).

Meerderheid struikelt over gemeentehuis Hombeek

Gemeenteraad

De driepartijencoalitie van CDV, SP en VLD in Mechelen wist donderdagavond op de gemeenteraad hete hangijzers als het verkeersplan en het Groen Waterke te omzeilen, ondanks niet meer weg te moffelen meningsverschillen. Toch struikelde de meerderheid uiteindelijk nog over een minder sensationele materie, het oud-gemeentehuis van Hombeek. Een voorstel van CVP-raadslid Willy Deleus kreeg de steun van twee CDV'ers en de VLD-fractie en werd zo goedgekeurd met 18 tegen 15 stemmen. Naar verluidt sloegen enkele andere leden van de meerderheid even wit uit.

We peilden gisteren bij burgemeester Jos Vanroy naar een reactie i.v.m. deze situatie die naar een barst in de Mechelse bestuursmeerderheid verwijst. De burgemeester betreurt de verdeelde stemming die hij als niet correct veroordeelt in het kader van de meerderheid. "Op die manier wordt besturen zo goed als onmogelijk" zei de burgemeester die de betrokkenen ter orde zal roepen.

"Meestemmer" Gust Emmereys (CDV) die de CVP-visie volgde, omschreef het als volgt: "Ik blijf mijn gedacht zeggen". Hij benadrukte ook dat zijn stemgedrag niet mag geïnterpreteerd worden als een verlies van vertrouwen in de CDV.

Gemeentehuis

De bovenzaal van het Hombeekse gemeentehuis is wegens de brandveiligheid gesloten

voor manifestaties van meer dan vijftig aanwezigen. Daardoor kunnen in Hombeek een aantal manifestaties niet meer doorgaan vermits er geen andere zaal voorhanden is. Daarom stelde Willy Deleus voor dat de stad een aantal aanpassingswerken zou uitvoeren om de bovenzaal toch bruikbaar te maken voor grotere evenementen.

Hoofdelijke stemming

Volgens Deleus kost dat niet meer dan 150.000 fr., zo zouden de stadsdiensten reeds berekend hebben. Deleus vroeg over het punt de hoofdelijke stemming en kreeg onverwachte steun uit de meerderheid. Niet alleen de VLD-fractie steunde zijn voorstel, maar ook Gust Emmereys en Louis Vloebergh, beiden van de CDV-groep rond de burgemeester, steunden het voorstel. Volgens

het voorstel van Deleus zou de aanpassing van het gemeentehuis van Hombeek in 1994 moeten voltooid zijn. De ervaring leert dat in het verleden de gemeenteraad nog dictaten voor het schepencollege goedkeurde, in verband met de bestemming van de Nekkerhal bijvoorbeeld, die nadien niet werden uitgevoerd. Deleus is dus nog niet aan de spreekwoordelijke nieuwe patatten.

Bitsig

Zeer bitsig is er donderdagavond gediscussieerd over het Groen Waterke. VLD-raadslid Raymond Vanderwaeren ging zodanig in zijn tussenkomst op dat hij sprak van het "Klein Waterke". CVP-fractie leider Frank Nobels formuleerde een voorstel om het Groen Waterke en de omgeving van de Stassartstraat te laten klasse-

ren, maar de meerderheid liet het punt eensgezind verdagen. Toen Vanroy eigenmachtig een tweede punt van Nobels van de agenda veegde, brak er een hels kabaal los. Er kwam een schorsing van tien minuten, het was toen even over elf, die uiteindelijk uitliep tot over middernacht. Voor VU-fractie leider Koen Anciaux kwam toen het moment om zijn motie rond overloperij in te leiden.

Hij noemde de overstap van Herman Candries naar de CVP laf en corrupt. Verscheidene raadsleden van andere fracties distancierden zich van die termen, maar keurden wel mee de motie goed. De CVP onthield zich en de VLD stemde tegen de motie. Candries zelf beklemtoonde heel sereen dat hij getroffen was door het woord corruptie omdat hij in zijn politieke carrière jaren gestreden heeft tegen corruptie.

Dit nevenstand bericht las U in de Gazet van Mechelen van Zaterdag 30 oktober 1993.

We stellen met groot genoegen vast dat (bij de meesten alans) terug wat goede wil gevonden wordt Hombeek niet langer beroofd te laten van een zaal waar aan cultureel vormingswerk kan gedaan worden.

We hopen maar dat de goedwilligen het probleem effectief vóór onze tentoonstelling van november 1994 opgelost hebben.

Misschien kan het straks ook, zoals in zovele andere gemeentes, waar de heemkundekringen op goede wil en medewerking mogen rekenen van het bestuur. Efficiëntere werking hangt niet zozeer af van financiële overheidssteun, maar kan vaak ook, zonder dat het één frank kost, door faciliteiten toe te staan ten bate van de bevolking van ons dorp. Onze vraag om meer werk- en architectuurruimte blijft nog steeds actueel.

Het Hombeeks verenigingsleven houdt de ogen wijd open, maar durft weer te hopen.

KRINGMEDELINGEN

UITNODIGING

De volgende Algemene Vergadering heeft plaats op

ZATERDAG 3 DECEMBER
bovenzaal gemeentehuis, 20 uur

ELISABETH VAN DEN BROECKE,
ABDIS IN TROËBELE TIJDEN 1575-1608,
BESTUURSTER VAN HET
MUIZENKLOOSTER.

Voordracht door Paul BEHETS

Paul heeft aan de hand van historische documenten, vooral kloosterrekeningen, de werkelijke lijdensweg kunnen reconstrueren van deze overste van het klooster te Muizen.

Elisabeth Van Den Broecke was uit een welstellende familie en had verwanten wonen te Hombeek. De turbulente tijd van opstand der Geuzen tegen de Spanjaarden en de repressie ermee gepaard gaande hebben de zusters uit dit klooster genoodzaakt te vluchten naar Duitsland. Het ganse verhaal kan als een duplicaat van de vlucht van onze zusters van Leliëndaël beschouwd worden, zij het niet naar Keulen, maar wel naar Calcar, ook in Duitsland. Bij hun terugkeer was het klooster te zeer vernield zodat een nieuwe kloostervestiging in de stad Mechelen plaats had. Dit kon maar dank zij milde steun, vooral van de familie Van Den Broecke.

Een levensecht en boeiend historisch verhaal met veel genealogische verwijzingen, met een grote analogie aan wat met de Hombeekse kloosterzusters gebeurde. Echt niet te missen is voor wie enigszins met onze geschiedenis begaan is.

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLON, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
E.H.Kanunnik Wim Mariën	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archiefbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie en tekstcorrectie

Redactie 't Ridderke

eindredactie : Ward DE KEMPENEER, Gert LOOSEN
tekstingave : Patricia BOON, An LOOSEN
medewerkers : Stan en Angèle BEHETS, Louis BUE-LENS, Firmain Verlinden, Fl. Louis LAUWERS, Lisette FIERENS, Henri Keuleers, Libert LOOSEN, Gerarda MARIEN, Marie-Louise MIES
foto's : Ward VERBERGT.
tekeningen : Bob BROERS

AKTIVITEITEN

Algemene Vergadering : 3 december
Sinte-Mettelichtstoet : zondag 7 november

ARCHIEFRAADPLEGING VOOR LEDEN

Zaterdag : 27.11 /

Woensdagen : 10.11 / 8.12

ARCHIEFWERKING

vrijdagen : 2.11 26.11 10.12

BESTUURSVERGADERINGEN

woensdagen : 17.11 15.12

't Ridderke

TWEEMAANDELIJKS KONTAKTBLAD VAN HOEMBEEK
8^e Jaargang 1993 ✕ nr. 5 ✕ november - december

NIE HET KLOKKEN SCHIET . . .

Op 20 juli 1943 werden de klokken uit de toren gehaald.

De twee voorafgaande dagen hadden ze niet opgehouden te luiden. De bevolking uitte hierdoor zijn ongenoegen met deze maatregel en dit burgerlijk verzet werd door de bezetter lijdzaam geduld.

Aan de klok, versierd met bloemen en linten, hangt ook de afscheidsrede van pastoor Nijs, omkaderd in de Belgische driekleur.

De volkstoeloop was zeer groot.

Op de foto herkennen we o.m. Julienne en Maria Verhoeven, Jan Reyniers, Liske Van De Camp, Staf Meskens, Jaak Troch, José Teughels, zuster en broer Buelens, e.a.

verantwoordelijk uitgever ;
Ward DE KEMPENEER
Hombekerkouter 3
2811 HOMBEEK

TEL. 015 / 42.33.26

Afgiftekantoor : MECHELEN 1

19. DE KRINGWERKING

't RIDDERKE Vernieuwing van het abonnement

Dit is het laatste nummer van de 8e jaargang. De nog steeds groeiende belangstelling, ook van buiten Hombeek, is de beste stimulans voor de redactie. Voor volgend jaar zijn reeds in voorbereiding, buiten de gevarieerde rubrieken over Hombeek en Hombeekse folklore, nog een geschiedenis over de kerk van Hombeek en wat kursieffjes van Louis Buelens (van Meekes), en weer eens een Hombeekst stam. Dit maal verschijnt de stam SLACHMUYLDERS. Wie suggesties heeft of zelf iets wil schrijven of vertellen meldt het ons. We gaan er graag op in.

De prijs voor een jaarabonnement blijft wat het was :

gewoon lid : 350 BEF. Ereleden 1.000 BEF. Sponsors 1.000 BEF.

Een suggestie : waarom niet een abonnement ten geschenke geven aan een verwante die buiten Hombeek woont ? Overschrijving op rekening van Hoembeka nr. 733-2172054-60. (abonnementen) met duidelijke vermelding van naam en adres. We sturen het eerste nummer in geschenkverpakking, met uw wensen.

DE STATUTAIRE JAARVERGADERING

Deze gaat door in de bovenzaal van het gemeentehuis op vrijdag 28 januari om 20 uur (niet 21 januari zoals in de brief vermeld) . Op het programma staat een gedeeltelijke bestuurs(her)verkiezing, de aanstelling van een erevoorzitter, het financieel verslag, de begroting 1994, het jaarverslag en de vooruitzichten.

Hierop volgt een nieuwjaarsreceptie met een natje en een droogje.

HULP AAN STAMBOOMONDERZOEKERS

Het eigen kringarchief zal in de loop van 1994 compleet zijn voor alle registraties (doopsel, huwelijk, overlijden) van Hombekenaren van 1596 (eerste parochieregisters) tot heden. Wie voorouders te Hombeek wil opzoeken kan bij ons terecht.

Speciale opzoekingsdagen zijn de volgende :

op volgende woensdagen vanaf 20 uur : 12 januari, 9 februari, 9 maart, 13 april, 11 mei, 8 juni, 14 september, 12 oktober en 9 november.

op volgende zaterdagdagen in de voormiddag : 22 januari, 25 februari, 26 maart, 23 april, 28 mei, 25 juni, 24 september, 22 oktober en 26 november,

TUINFEST en REIS NAAR DE CHAMPAGNE

Midden Mei worden de leden vergast op een tuinfest op Expoel en op 14 en 15 Mei gaat de tweedaagse reis voor leden en belangstellenden naar de Champagne en Reims. Kortelings volgen meer bijzonderheden. Houdt deze dagen nu reeds vrij !

SINTE-METTEVIERING

De festiviteiten rond Sinte-Mette zullen dit jaar in een ruimere samenwerking met Hombeekse verenigingen gebeuren. De paardenommegang wordt herdacht en de kinderlichtstoet wordt meer luister bijgezet met een Sinte-Mettevuur, in samenwerking met de Hombeekse CHIRO.

20. WIE MET KLOKKEN SCHIET

Ward DE KEMPENEER

Dit jaar is het ook reeds vijftig jaar geleden dat de Hombeekse torenklokken door de Duitse bezetter werden opgeëist en geroofd. Begin 1943, na de slag om Stalingrad, keerden de oorlogskansen en brachten geregelde bombardementen van de geallieerden zware schade toe aan het Duitse oorlogsmechanisme dat met vernietiging bedreigd werd. Het bombarderen van de Duitse oorlogsindustrie, de verliezen aan tanks en vliegtuigen op de slagvelden en de nog opgedreven productie van bommen, springtuigen en kogels, veroorzaakte grote schaarste vooral aan metalen.

De geschiedenis ging zich nogmaals herhalen. Zoals eerder de Spanjaarden gedaan hadden, nadien de Fransen, zouden nu de Duitsers onze klokken uit de Hombeekse toren halen om ze tot oorlogstuig te hersmelten. Dit bracht grote beroering bij de Hombeekse bevolking.

" *Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet!* " , was een slogan die al eerder gehoord werd onder Napoleon en nu ook weer op muren en hekken werd neergekalkt. Hombeek stond die dagen in rep en roer en werd overspoeld door een twee dagen lang onophoudend gebimbam dat horen en zien verging. Er was geen Duitser te zien en de enorme toeloop rond de kerk betekende wel een duidelijk verzet aan de omstreden maatregel van de bezetter.

Deze merkwaardige verjaring leek ons een gelegenheid om hier kort te schetsen hoe Hombeek aan klokken geraakte en hoe het met onze klokken verging in de oorlogen.

HISTORISCH OVERZICHT¹

1129

Nog voor dat bisschop Burchard van Kamerijk de "*altare de Hoembeca*" afstond aan de vrouwenabdij van Kortenberg, had de Hombeekse priester-bedienaar uit de inkomsten van tienden, cijnsen, offeranden enz. er voor gezorgd dat er een klok of klokken hingen in onze toren. Het *beyaertselen* van de klokken zou wel eens kunnen betekenen dat er inderdaad meer dan één klok luidde.

1514

De abdij van Kortenberg stond in voor het *onderhouden van die groeter ofte thiendeklocke*, die zo krachtig moest weerklinken dat het gelui over heel de parochie gehoord moest kunnen worden. Zo kwam het dat in het begin van de 16de eeuw de oude tiendeklok, die gebarsten was, op kosten van de abdij vervangen werd door een zwaardere met het wapen van de abdis en volgende tekst :

Maria is myn naem
Mijn geluit sy Gode bequaem
Alsoe verre als men my hoeren sal
Soo wilt God bewaeren overal
Joris Waeghevens maecte my int jaer 1514

1578

Een eerste roof in de tijd van de Spaanse Godsdiensoorlog liep nog goed af. De 2de oktober 1572 viel Mechelen, dat de zijde der hervormers-beeldenstormers gekozen had, terug in handen van de Spanjaarden. Op hun beurt roofden en vernietigden ze wat aan de beeldenstorm ontsnapt was.

Op 2 februari 1578 viel Mechelen opnieuw in handen van de Staatsen (Calvinisten). Pontus de Noyelles, militair bevelhebber, beval de kloosters rond Mechelen af te breken en liet ook de klokken weghalen uit de kerktorens van de dorpen rond de stad. Op bevel van Willem de Zwijger werden ze bijeengebracht te Mechelen, vanwaar ze zouden doorgezonden worden naar Antwerpen om omgesmolten te worden tot kanonnen.

Wat er toen juist is gebeurd, is niet zo duidelijk. Ofwel werden de klokken door de bevolking tijdig uit de toren weggehaald en verborgen, ofwel werden ze wel naar Mechelen gevoerd maar moest de Noyelles ze daar achterlaten, toen de stad op 1 augustus 1579 weer in de handen viel van Spanje. Deze laatste hypothese is zeer waarschijnlijk. Alleszins kwam de grote klok naar Hombeek terug en werd ze op het kerkhof ondergegraven.

1595

In het begin van dit jaar hing slechts één klok in de toren; de kleinste. Ze kreeg vlug gezelschap van twee andere. De tiendeklok (toen zonder opschrift blijkbaar), zat nog verborgen onder de grond op het kerkhof. Ze werd opgegraven en terug opgehangen. De derde klok, de Sint-Maartens klok, was pas in 1586 gegoten en bevond zich nog altijd in de gieterij. Hierdoor was ze ook aan de roof ontsnapt. Ze was nu de grootste van de drie en droeg onder het wapenschild van Mechelen deze woorden:

Martinus ben ick
van Peeter van den Gheine gegoten
1586

1751

In dat jaar werd de kerktoren opgetrokken en de abdis van Kortenberg schonk uit haar bossen zes grote en drie kleinere eiken voor de klokkenstoelen. Die bomen lagen al vier jaar in 't water en zouden dus wel sterk genoeg

zijn. Wie nauwkeurig naar onze toren kijkt zal opmerken dat onder de drie paar galmgaten nog eens evenveel sierramen zitten die de originaliteit wellicht schaden, maar anderzijds aan de toren een typisch aspect geven. Deze sierramen zijn ingemetseld in de oude galmgaten van vóór 1751. Wie de gelegenheid heeft om de toren eens aan de binnenzijde te bezichtigen, zal onder de huidige klokkenkamer nog de oude klokkenkamer aantreffen met de uitsparingen van de zes oude galmgaten.

1768

De oude tiendeklok had een barst gekregen en werd hergoten door David Roelants, klokkengieter te St.-Joost-te-Noode. Ook hier kwam de abdis van Kortenberg tussen en betaalde de helft der kosten voor een nieuwe klok, die nu het wapenschild van de abdis droeg.

1794

De Oostenrijkers, die onze gewesten sinds 1713 bestuurden, werden door de Franse legers verslagen en in 1796 werd het land bij Frankrijk ingelijfd. Het "ancien régime" had afgedaan. De Kerk werd vijandig bejegend, de openbare eredienst verboden, de kerken gesloten, de priesters vervolgd. De kruisen werden van de torens gehaald en de klokken gesmolten.

1798

In het beruchte jaar waar vooral landelijk verzet kwam van de gelovige boeren, verscherpte nog de Franse repressie. De Hombeekse kerkrekeningen van dat jaar vermelden een uitgave van 30 gulden en 17 stuivers voor het weghalen van de kruisen op kerk en toren en 19 gulden voor het verwijderen van de klokken².

We lezen :

Uitgaven van het jaar :

<i>betaalt aen Martinus NIELS voor het afdoen van de kruisen op de kerktoren</i>	30.17.00 gl
<i>aen Frans SPOELDERS voor het afdoen van de klokken</i>	19.00.00 gl
<i>aen Philip DE BACKER, smid van Hombeek, voor ijzer reparatie aen den toren</i>	8.00.00 gl
<i>aen Jan VAN CAMP, timmerman voor reparatie aen de kerk</i>	5.15.00 gl
<i>Peter Jan CAUWENBERG voor smout voor het smeren van de klokken</i>	19.08.00 gl

aen Jan VERLINDEN, horlogiemaker, voor de
kerkhorloge 5.03.00 gl
aen Martinus GOOSSENS voor het bakken van
de greef 3.10.00 gl

De personen ?

Is Frans SPOELDERS die de klokken afdeed van Hombeek ? Er woonde in Hombeek een naamgenoot (*19.8.1739, + 28.4.1796) die gehuwd was met Anna Catherina BOSMANS. Maar ook woonde (volkstelling 1796) een Frans SPOELDERS op het Regulaer naast de brouwerij van SPRUYT en helper aldaar.

Philip DE BACKER, de smid van het dorp, was getrouwd met de weduwe van de vroegere smid Philip DE KEMPENEER.

Jan VAN CAMP, was een Hombeeks timmerman en Martinus GOOSSENS was een 60-jarige kleermaker, gehuwd met Livina JENNÉ die destijds met 4 volwassen zonen in het dorp woonde (tegenover de oude zennebrug) (in 1783 vermeld als wonende te Hombeek in "Het Comptoirken"). Het bakken van de greef zal vermoedelijk wel een occasionele opdracht van de pastoor geweest zijn want de eerste beroepsbakker VAN EETVELDE kwam maar ongeveer 20 jaar later naar Hombeek. Uit deze rekening blijkt ook dat het gebruik om aan de kinderen een greef te geven in Hombeek toen reeds bestond. Deze gewoonte bleef tot de beginjaren van deze eeuw.

De smoutmaalter Peter Jan CAUWENBERGH woonde tegenover de kerk (nu huis Doms) en had er een rosmolen (door paarden gedreven) voor het malen van lijnzaad, waaruit olie getrokken werd (lijnolie). Hij had blijkbaar voor heel wat geld olie verkocht aan de pastoor.

Jan VERLINDEN en Frans NIELS zijn hoogstwaarschijnlijk geen Hombekenaars.

1803

Het concordaat van Napoleon met paus Pius VII maakte de Godsdienst weer mogelijk. De betrekkingen tussen Staat en Kerk normaliseerden en Hombeek kreeg opnieuw klokken in de toren. Er werden drie spiksplinternieuwe klokken gegoten te Leuven bij Andreas Van den Gheyn. Ze droegen de volgende opschriften :

De grootste klok :

ANDREAS VAN DEN GHEYN ME FECIT
LOVANI ANNO 1803
HOMBECK St MARTINI
Joan.Ghisl.VAN DER LINDEN D.HOOGVORST peter
Maria Carl.Jos. ROOSE meter

De middenklok :

HOMBECK St MARTINI
ANDREAS VAN DEN GHEYN ME FUDIT
LOVANI ANNO 1803 - Jonker
Eman.Jos.Prim.VAN DER LINDEN D.HOOGVORST peter
Jouff.Lud.joan.Jos.Ghisl. VAN DER LINDEN meter

DE MIDDENKLOK (Foto; Ward Verbergt)

De kleinste klok :

HOMBECK St MARTINI
ANDREAS VAN DEN GHEYN ME FUDIT
LOVANI ANNO 1803
Jac.Emm.CAUWENBERG, kerkmeester HOMBECK peter
Jouff. CHARLOTTE DE ... (meter)

Wie waren deze peters en meters ?

De familie VAN DER LINDEN waren de laatste bezitters van het dorpskasteel Carmosteyn. Jan Joseph VAN DER LINDEN, die nog de naam DE LOCQUET aannam stierf in Hombeek op 21 december 1773. Zijn broer Ignace Ernest VAN DER LINDEN D'HOOGVORST volgde hem op als Hombeekse Heer. Bij de de rumoerige berichten over een mogelijk Franse inval van revolutionairen, die in Parijs de oude adel hadden uitgemord, werd het plattelandskasteel Carmosteyn verlaten. Ze kwamen er nooit meer terugwonen. Toch bleven ze blijkbaar nog een rol spelen in het Hombeeks parochieleven aangezien zijn zoon en diens kin-

deren het peter- en meterschap over twee klokken waarnamen. Wellicht zullen ze ook wel grotendeels voor de bekostiging van het gieten van deze klokken ingestaan hebben.

Wie waren ze ?

De peter Jan Jozef Ghisleen VANDEN LINDEN D'HOOGVORST (*Meise 1758, + Saulieu 1806) volgde in 1787 zijn vader op als laatste graaf van Hombeek. Bij patentbrieven van 1783 werd hem vergund de titel te dragen van baron D'HOOGVORST, reeds verleend aan zijn vader. Hij huwde twee maal, eerst (1780) Angélique GAGE (+ 1783) en een tweede maal (1786) met Marie-Anne Caroline Joséphe ROOSE (+1811), meter van de klok.

Peter van de tweede klok was zijn zoon uit het eerste huwelijk, Emanuel Constant Premier Ghislain baron VAN DER LINDEN D'HOOGVORST (*7.6.1781).

Hij werd in 1830, bij de opstand, aangeduid als hoofd van de burgerwacht en speelde nadien een belangrijk rol in de Belgische onafhankelijkheidsstrijd tegen de Hollanders als aanvoerder van het Brabants leger. Hij zetelde in het Voorlopig Bestuur en was vertegenwoordiger in het eerste Nationaal Congres. Zijn halfzuster Louise Joan. Jos. VAN DER LINDEN die later huwde met Frédéric baron DE SECUS was meter samen met hem.³ Deze klok hangt nog in de toren.

De peter van de kleinste klok was Jacob Emmanuel CAUWENBERGH, gehuwd met Lucia DE KEYSER, één der rijkste Hombeekse pachters. Hij woonde destijds op de oude proosdijhoeve van Leliëndaal (Ter Most) die na confiscatie door de Fransen eigendom geworden was van de Mechelse hoedenfabrikant VANDEN NIEUWENHUYSEN. Jacques Emmanuel CAUWENBERGH was ook bij de instelling van de eerste Municipale Raad één van de vijf *municipants* onder de *maire* Jacques HORCKMANS. Hij woonde later met zijn tweede vrouw Cornelia WAUTERS in het dorp op de Mechelse steenweg (huis van de "Koos") wat mogelijk door hem gebouwd werd. Hij bleef kinderloos wat zijn verre erfgenamen heel wat kopbrekens bezorgde om zijn groot fortuin aan roerende goederen oordeelkundig te verdelen. De meter Charlottte de ... is onbekend.

Deze drie klokken van 1803 bleven, zoals pastoor NIJS zegde, *Gods woord verkondigen* tot de Duitsers er hun oog op lieten vallen in de laatste wereldoorlog.

1943

We weten niet hoe het bericht op de pastorie is gekomen dat op die bewuste maandag in juli 1943 de klokken uit onze toren gehaald zouden worden. Veel van het pastorie-archief ging in 1964 jammerlijk in de vlammen op bij de verhuis naar de nieuwe pastorie. Feit is dat Hombeek hetzelfde lot onderging als zovele andere parochies in het Vlaamse land waar ook de klokken ofwel reeds weggehaald waren, ofwel nog weggehaald zouden worden. Feit is ook dat de Duitsers niet zo trots waren op deze maatregel en daarom de censuur op de berichtgeving hieromtrent zo streng was. In geen enkele officiële krant van toen vonden we iets over de klokkenroof. Het opeisen van kerkgoed, een zeer gevoelige materie destijds, was een overduidelijk teken dat het met de Duitse economie niet zo schitterend meer was.

Toch lieten de opeisingsbevelen⁴ die vrij laat aan de parochiepriesters gericht werden er geen twijfel over bestaan :

AN DIE KIRCHENGEMEINDE

Auf grund der Verordnung über die Anmeldung von Metallgut in Belgien vom 19 December 1942, wird hiermit die Ablieferung aller Glocken aus Bronze ihrer Kirchengemeinde angeordnet. Von der Ablieferungs-

pflicht ist die kleine Glocke ausgenommen. Die Abnahme der Glocken erfolgt durch die firma VAN CAMPENHOUT aus Haren-Nord. Es wird Ihnen hiermit die Auflage gemacht, dieser Firma das Betreten der Gebäude, in welche sich die Glocken befinden, und die Arbeit zur Abnahme desselben zu gestatten. Bei den Arbeit entstehende Schäden an Gebäude und Einrichtungen werden nach billigen Ermessen beseitigt bzw. ersetzt.

Dit bericht zal bij pastoor NIJS en onderpastoor NOBELS wel hard aangekomen zijn. Er was geen ontkomen aan. In een addendum aan dezelfde brief werd erop gewezen dat wie enig verzet zou maken volgens de desbetreffende krijgswet zou gestraft worden.

De kerken zaten in die oorlogsjaren tijdens de talrijke diensten meer dan vol. De onzekerheid, de angst en het verdriet dreven zelfs de lauwste gelovige toen tot bidden. Het weghalen van de klokken greefde dan ook niet alleen de pastoor, maar heel Hombeek. Pastoor NIJS die bekend stond als een voorzichtige, matigende en verzoenende figuur, heeft toen geen moeite gedaan om zijn parochianen tot voorzichtigheid aan te manen. Integendeel, hij zette van zaterdagmorgen tot zondagavond de kerkdeur wagewijd open en liet groot en klein, jong en oud, betijen en hun woede en gramschap uiten door onverpooosd de klokken te luiden. Toen het gebimbam maar niet ophield bleek het wel dat er wat meer aan de hand moest zijn dan een ordinair *over-dood-gelui*. Het ging als een lopend vuur die zaterdagmorgen : " De Duitsers komen onze klokken halen ".

Twee dagen aan een stuk bleef het duren. De jongeren maakten er een spel van om het klokzeel te grijpen in de laagste stand, om dan mee opgetrokken te worden tot halverwege het hoge kerkportaal. Menig klokkeluider stond het heelt in de handpalmen tot bloedens toe. Er kwam geen einde aan, ook niet onder de etenstijden.

Het was wel opvallend voor die tijd dat de bevolking van Hombeek harder protesteerde dan elders. Met een duidelijke verachting voor gelijk welk *Gesetz of Verordnung* bezondigde men zich hier aan burgerlijk verzet tegen de bezetter, blijkbaar zonder angst voor represailles. Het gelui was over de ganse gemeente te horen en ook daarbuiten. Moeders met jonge kinderen waren niet zo opgetogen omdat de baby's nog moeilijk de slaap konden vatten en

hun ongenoegen demonstreerden in onophoudende huilconcerten. Wie het zeker ook moet gehoord hebben waren de Duitsers op de plaatselijke *Kommandantur* die gevestigd was in het huis nr. 3 op de Mechelse steenweg of de Duitsers van de *Abwehr* aan het Hombeeks goederenstation. Zij verroerden geen vin.

Gerarda Mariën getuigt ;

" Toen ik die zaterdagmiddag met de fiets van Niel kwam, waar ik destijds lerares was, hoorde ik reeds van in de dorpskom van Leest dat de klokken luidden in Hombeek. Het hield maar niet op en toen ik aan de kerk aankwam en navraag deed welke belangrijke persoonlijkheid er nu wel zou overleden zijn, werd me de ware toedracht van het luiden verteld. Ook 's anderendaags nog kwamen we met de ganse familie van den Boskant en waren de klokken nog steeds aan 't luiden en goed hoorbaar tot daar ".

Het portaal van de kerk was herschapen in een smerige stofferigge stal waar het vuil der laatste twee dagen zich onophoudend had opgehoopt.

PASTOOR FRANS NIJS, BETREURD OM HET VERLIES VAN TWEE KLOKKEN ZIJNER PAROCHIE. OP DE ACHTERGROND ERKENNEN WE FRANCOIS DE GRAFMAYER.
(foto : Geeraerts)

De pastoor was geregeld in de buurt. Hij had ook contact opgenomen met de firma Polyvox, Raventeynstraat 51 te Brussel, die de opdracht kreeg het luiden van de Hombeekse klokken op

gramfoonplaat vast te leggen; hierdoor zou het later misschien nog mogelijk worden de gelovigen op te roepen tot de erediensten door elektronisch klokkengelui (met micro en luidsprekers). Bij Phil VAN STEEN, in de herberg "In Rome" installeerden de technici zich in de open bovenramen. Dan werden de klokken geluid op de onderscheiden toonaarden: het gewoon kleppen van de kleine klok, het Angelus, het over-dood-luiden, het feestgelui enz. Ook de gelegenheidstoespraak van pastoor NIJS werd op plaat opgenomen; een droevige afscheidsrede voor zijn klokken.

Het begon als volgt :

Heden ten dage, 20 juli 1943, zijn onze klokken bitter aan 't wenen gegaan, en terecht. Honderdveertig jaar precies hadden ze Gods woord mogen verkondigen ... / ...

Die maandag was er terug een grote volkstoe-loop en volgde een stille massa verstomd en verbaasd hoe de "specialisten" de twee klokken vanuit één der galmgaten naar beneden lieten. Velen brachten bloemenruikers aan. De klokken werden op een vrachtwagen gehesen en verdwenen dan voorgoed uit de gemeente.

De tol van de bezetting woog zwaarder en zwaarder. Na de opeising van de jonge mannen als tewerkgestelden in Duitse industrieën, kwam nu deze opeising, wat moreel kwetsend was. Onderpastoor Nobels was een opvallende afwezige bij dit lijdzaam verzet van de Hombeekenaars om deze klokkenroof. Waarschijnlijk was het toen reeds overduidelijk dat het vuur hem na aan de schenen lag. Eén maand later zou hij ijlings de vlucht moeten nemen.

Zo bleef Hombeek zonder klokken, of liever één klok bleef gevrijwaard. Eigenlijk was toegestaan dat de kleinste zou mogen blijven hangen, maar om praktische redenen bleef de middelgrote klok gespaard omdat ze het verst verwijderd hing van het open galmgat, waardoor de klokken neergelaten moesten worden. Deze klok waarvoor de kinderen VAN DER LINDEN in 1803 het peterschap hadden waargenomen, hangt nu nog in onze toren. De kleinste en de grootste klok verdwenen.

Kort na de bevrijding kwam er een officieel bericht dat vele Belgische klokken in Hamburg werden teruggevonden. Op 7 december 1945 waren ze reeds gerepatriëerd. Uit de "Nord Deutsche Affinerie" kwamen 4 klokken (4.653 ton) naar België terug en 56 klokken naar de Oostkantons (25.255 ton). Uit de Deutsche

Zinnwerke kwamen nog eens 718 klokken terug met een totaal gewicht van 551.392 ton⁵.

Ook veel klokkenschroot, wellicht om herbruikt te worden bij het gieten van nieuwe klokken, kwam terug. Helaas, vele klokken waren reeds hersmolten, waaronder de Hombeekse.

BELGISCHE KLOKKEN ZOALS ZE WERDEN TERUGGEVONDEN IN DUITSE OPSLAGPLAATSEN (foto Irpa)

De technische geluidsinstallatie met versterkers in de toren is er na de oorlog wel geweest, doch niet definitief. Bij gelegenheden als missiepreken of op hoogdagen als Pasen en Kerstmis, werden wel eens luidsprekers geplaatst vóór de galmgaten. René Leen trad hierbij op als technische hulp en raadgever. Het gramfoon-klokkengelui was toch niet het echte van vroeger. Wel galmde vanuit de toren aangepaste muziek bij een liturgisch feest zoals kerstliedjes op 25 december.

Intussen had pastoor Nijs niet opgehouden te ijveren voor nieuwe klokken. Er werd beroep gedaan op het fonds voor oorlogsschade, maar administratieve molens malen traag. Het Hombeeks dossier E. 1050.3 bij het Ministerie van Openbare Werken en dossier 8.465 bij het Ministerie van Justitie (eredienst) vermeldde twee te vervangen klokken met een gewicht van 900 en 430 kg. Het bijgevoegde bestek van de klokkengieterij MICHIELS raamde de kosten op 105.700 fr.

Aanvankelijk zag het er naar uit dat de Staat de schade integraal zou vergoeden, doch in 1951 werd gesteld dat parochies die nog één klok hadden, geen beroep meer konden doen op oorlogsschade. In 1952 was er nog geen schot in de zaak gekomen en er werd bemiddeld door kamerlid J. DE SAEGER. Intussen liet de klokkegieter weten dat de prijzen van het brons fel de hoogte waren ingegaan. In plaats van 85 fr/kg. van het eerste bestek was de prijs nu 95 fr/kg. maar hij stond een tussenprijs toe van 90 fr/kg. Pastoor Nijs stelt in een brief aan het Aartsbisdom voor dat van de toenmalige kostprijs van 119.700 fr er 105.725 fr staatstussenkomst zou zijn en 13.975 fr voor rekening van de parochie.⁶

1954

Krantenbericht van 20 mei⁷ :

" *Onze parochie die momenteel maar over één klok beschikt (de twee andere werden door de bezetter aangeslagen), heeft biedingen ontvangen voor het plaatsen van twee nieuwe klokken. Het eerste bestek voorzag een som van 110.000 fr., maar de beste aanbieding kwam van een aannemer uit de Vlaanderen voor een som van 74.210 fr. Hopen we maar dat ze spoedig zullen mogen geplaatst worden.*"

Hierop is blijkbaar vlug een akkoord gevonden en kwam er de nodige staatstussenkomst om Hombeek reeds het jaar daarop aan nieuwe klokken te helpen.

Plechtige klokkenwijding te Hombeek.

Pastoor Nijs had er steeds voor geijverd nieuwe klokken in de toren te hebben. Hijzelf zou de inauguratie niet meer mogen meemaken. Nog in 1954 stierf hij en werd opgevolgd door pastoor VAN DIJCK.

1955

Zijn opvolger bedacht voor de kleinere klok de naam "Frans" in herinnering aan zijn voorganger, pastoor Frans NIJS. In gazet van Mechelen van 27.3.1955 lezen we het volgende :

De parochiale kerk van Sint-Martinus te Hombeek werd Zondagnamiddag op plechtige wijze weer in het bezit gesteld van twee nieuwe klokken ter vervanging van deze welke in 1943 door de bezetter werden weggenomen.

Z.Exel.Mgr. Schoenmaeckers, vergezeld van

Z.E.H.Kan. Van Den Bosch, werd door de Chirojeugd afgehaald en schreed vervolgens van de pastorie naar de kerk tussen een erehaag van Chiro- en schooljeugd.

De wijdingsplechtigheid waarbij de EE.HH. Mariën en Keuleers assisteerden, werd bijgewoond Christiaens, schepenen Philips en Saerens, het kerkbestuur met voorzitter Verbercht e.a. Tijdens het lof werd door Mgr. Schoenmaeckers een treffende kanselrede gehouden.

Voor de grootste klok (St.Martinus, 930 kgr.) fungeerde als peter Baron de Meester de Ravestein en als meter Mevr. De Smedt-Van Damme, terwijl voor de kleinste klok (Frans, 600 kgr.) als peter optrad ere-schoolhoofd dhr. Alfons Mariën en als meter mevr. Buelens."

Dus ook dit maal koos men als peters twee vooraanstaande heren uit de parochie. Voor de meters echter deed men beroep op twee moeders met een kroost van meer dan 10 kinderen: mevrouw Germaine VAN DAMME uit de Walestraat en mevrouw Antoinette GOOVAERTS, (echtgenote van Zjang van Piërekens) uit de Bankstraat.

Met Pasen 1955 zijn de klokken terug gekomen naar de Hombeekse toren. Van dan af weergalmen ze weer over de parochie om de gelovigen op te roepen voor gebed en gebedsdienst. Het luiden gebeurt niet meer mechanisch (met klokzeel en veel mankracht) maar wel electrisch. Dit verandert niets aan de wekroep zelf die nog even luid weerklinkt als vóór de oorlog.

In de toren hangen de nieuwe klokken. Hun geluid weerklinkt als weleer, even luid maar toch haast niet meer gehoord, laat staan beantwoord.

voetnoten

1. de historische gegevens haalden we uit de geschiedenis van de Parochie Hombeek door pastoor De Ridder, (tenzij anders in eindnota vermeld)
2. Stadsarchief, Mechelen, Schepenbank Hombeek Bbt. (bundel 59), rekening 1797-1798 van kerkmeester BULENS
3. De Sein : Annuaire de la Noblesse de Belgique
4. Archief van het Aartsbisdom Mechelen, bundel "klokken".
5. idem
6. idem
7. Gazet van Mechelen 1954.

21. FOLKLORE BIJ ONS

Firmain Verlinden

VERLOREN MAANDAG :

worstebrood, appelbollen en nog veel meer !

In de periode rond Kerstmis, Nieuwjaar en Driekoningen bestaat er in Vlaanderen een rijke traditie van feesten en volksgebruiken. Eén van die eeuwenoude vieringen rond de jaarwisseling is het feest van "verloren maandag", dat precies gehouden wordt op de maandag na de eerste zondag na Driekoningen, en niet zomaar op de maandag na Driekoningen, zoals men in de volksmond het gemakkelijkschalve uitdrukt.

In een groot gedeelte van West-Europa was en is de viering van "verloren maandag" verspreid. Alleen weten we niet precies hoe die dag in het verre verleden werd gevierd. Dat er iets speciaals te beleven viel, is af te leiden uit de diverse benamingen die men aan deze maandag gaf, en dit zowel in de ons omliggende landen als in Vlaanderen. Zo spreekt men in Duitsland van "Blauer Montag", in Nederland van "kopper- of koppertjesmaandag" en in Engeland van "Lost Monday". In Wallonië heeft men zelfs een keuze tussen "lundi perdu", "lundi parjuré" en "lundi noir".

De oudste vermelding dateert uit 1231, waar in een Lorreinse akte sprake is van een "lundi parjuré". In Antwerpen vindt men dezelfde vermelding in een kerkrekening van 1431. En deze benaming wordt herhaald in een stadsrekening van 1531. De eerste "verloren maandag" aanduiding treft men in Leuven aan. Ze dateert uit het jaar 1730.

In Vlaanderen kent men naast de benaming "verloren maandag" ook nog "gezworen of verzworen maandag, blijde of zotte maandag, koppelmaandag, raasmaandag, Egyptische maandag, blauwe maandag, weversmaandag, vrouwkens- of meisikensmaandag en massel- of monstermaandag". De meest verspreide benaming bij ons is ongetwijfeld "verloren maandag".

Vanwaar al deze benamingen?

Bij de Romeinen werden de maanden tussen december (hun 10de maand) en maart (hun 1ste maand) als "verloren" beschouwd.

Zo is het volgens sommige volkskundigen mogelijk dat de benaming "verloren maandag" in zekere zin de gecondenseerde feestviering zou betekenen van de vroegere voorjaarsfeesten, die in deze periode plaatsgrepen. Volgens andere folkloristen zou de benaming en betekenis van "verloren maandag" nauw samenhangen met de gebruikelijke eedaflegging van de ambtenaren op deze maandag in het verleden. Deze dag sloot immers het nieuwjaarstijdperk af en kwam dus best in aanmerking voor de ambtsaanvaarding van de ambtenaren. Deze plechtigheid ging met de nodige feestelijkheden gepaard, met het gevolg, dat op deze dag niet veel werd gewerkt en hij dus "verloren" was. Vandaar ook dat "verloren maandag" een mogelijke verbastering zou kunnen zijn "verzworen maandag", een naamgeving die in oude documenten gebruikt werd voor de aanduiding van deze dag van de eedaflegging. Andere volkskundigen zeggen, dat in vroegere tijden op die dag in 't openbaar lezing werd gegeven van de wederzijdse plichten en rechten van de gildeleden. Dit nam uiteraard heel wat tijd in beslag en werd besloten door het schenken van een borrel door de patroon aan de gildeleden. Het loonde daarna de moeite niet meer om nog aan de slag te gaan en die dag werd als "verloren" beschouwd. In sommige plaatsen was het gebruikelijk dat gildeleden en lagere bedienden nieuwjaarswensen van deur tot deur gingen aanbieden in naam van hun baas, wat hun uiteraard het nodige drinkgeld opleverde voor een uitgebreid herbergbezoek en niet werken op deze maandag.

Er werd voor "verloren maandag" ook een christelijke verklaring gezocht, nl. in het evangelie van de zondag voordien. Het is het evangelie van het "Verloren Kind", waarin verhaald wordt hoe het Kind Jezus op zijn twaalfde in de tempel van Jeruzalem achtergebleven was.

In Nederland is "verloren maandag" vooral bekend onder de benaming "kopper- of koppertjesmaandag". De naam zou afgeleid zijn van het werkwoord "copperen" dat vroeger drinken, smullen en feestvieren betekende. Die dag werden er ook koperen munten als fooi gegeven, waarin sommigen ten onrechte de verklaring zochten van de benaming "kopermaandag". "Kopper- of koppertjesmaandag" werd op sommige plaatsen zelfs vervormd tot "koppeltjesmaandag" wat geen verdere verklaring behoeft.

Ter illustratie laat ik u genieten van een stukje tekst uit de 17de eeuw:

"Op ten maendagh na dryconinghen, dan swiert en snoest men suisebollende van dranck langd de huysen, om fooikens bedelende, en dan crycht men een stuck coper tot gelagh. Dit wort oock verloren maendagh genaemt, wyl op die dagh geen handwerksgesel by sijn werck is, maer copert of te coper oploopt".

In Limburg werd al evenmin veel gewerkt op "verloren maandag", want het volksgeloof wilde dat alles verloren was en dat niets kon gedijen op zo'n dag. Er werden echter duchtig plannen gesmeed, want men noemde "verloren maandag" niet voor niets "koppelmaandag". Er werd "gekoppeld" dat het een aard was. Vrouwen die hun man in het bed moesten - of konden krijgen, al dan niet na een duchtige "kopperpartij", kregen een geschenk van deze laatste. Alle middelen waren goed.

De benaming "massel- of monstermaandag" is ontleend aan een gebruik uit het Hagelandse. In dit landsgedeelte "masteren" de kinderen elkaar. Ze trachten met schoensmeer elkanders gezicht zwart te maken.

Oude documenten leren ons dat op "verloren maandag" eigenlijk alles kon of moest gebeuren. Over "verloren maandag" bestaan dus verschillende theorieën, maar iedereen is ervan overtuigd dat er duchtig gefeest werd en dat het weleens de spuigaten uitliep zoals o.a. tijdens de middeleeuwen toen allerlei ommegangen plaatsgrepen.

Zo is het ook mogelijk dat het feest gegroeid is uit de herdenking van de "Besnijdenis van

Christus", waarbij men het "verloren-zijn" aan de ritus van de besnijdenis werd gedacht. In de middeleeuwen had de Kerk de handen vol om de orgieën van vrijwillige castraties op die dag te bedwingen.

Bij het Concilie van Trente (635) werd al wie aan het feest zijn medewerking verleende, in de ban van de Heilige Kerk geslagen. Toen noemde men deze feestviering op de bewuste maandag het feest van de narren of van de ezels. Daar dit narrenfeest in de 15de eeuw schrikwekkende vormen begon aan te nemen, moest de overheid de excessen met wettelijke verordeningen intomen. Zo reed men o.a. met mestkarren door de stad, wierp mest tussen de toeschouwers en hanteerden daarbij de meest obscene liedjes.

In dezelfde middeleeuwen werd er uiteraard gefeest in de gilden, later in de verenigingen en organisaties. De feesten gingen toen gepaard met optochten en ommegangen waarbij de vlucht naar Egypte werd uitgebeeld (Egyptische maandag!). Zo werd zelfs in Amsterdam een optocht van melaatsen georganiseerd. Een heel andere ommegang was deze van Hansje Knap te Antwerpen op "Verloren maandag". Op deze maandag werd een jongen, Hansje Knap, in een zak gestoken, waaraan een monsterkop was vastgemaakt. Een beweegbaar rood lapje in de muil was zijn tong, een stuk geitevel was zijn baard. Als een beer aan een ketting werd hij rondgeleid door twee zwart gemaakte makkers, die zongen:

"Hans Knap, Hans Knap,
Een centje of een duitje
Om Hanskens baard af te doen
Hij is in geen honderd jaar meer afgedaan,
Zie hoeveel grijze haartjes hij heeft,
Hans Knap, Hans Knap."

Dan begon Hans als een razende te springen, terwijl de toeschouwers geld of een stuk worst in zijn muil wierpen.

In sommige dorpen werden er op "verloren maandag" allerlei volksspelen en vermakelijkheden georganiseerd zoals ganstrekken, katknuppelen, hanekappen, enz., terwijl in sommige gemeenten in Oost-Vlaanderen op deze beruchte maandag ofwel de meester buiten gesloten of gewoon vastgebonden werd, zodat er van lesgeven geen sprake was.

Hoe "verloren maandag" vroeger in Mechelen en Hombeek gevierd werd, kunnen we lezen in bijdragen hierover van de bekende Mechelse folklorist Frans Perckmans en van meester Emiel Bertens.

Ik laat ze hier aan het woord.

"Op verloren maandag - tweede maandag van 't nieuw jaar dus - werd nergens gewerkt. Al wat men die dag verrichte, was volgens het volksgeloof nutteloos en verloren. Volgens oud gebruik, dat nog niet geheel en al is uitgegroeid, wordt in menig huisgezin worstebrood gegeten. Degenen die van dit lekker brokje niet een hebben geproefd, hadden naar een oud Mechels gezegde: "Geen Verloren Maandag gevierd, of waren het jaar slecht begonnen."

Deze worstebroodjes, in de vorm van een langwerpige koek, waarin een stuk gepeperde kalfsworst, worden maar eenmaal per jaar bij onze banket- en huisbakkers, en dan ter gelegenheid van Verloren Maandag, verkocht.

Vóór de oorlog 1914-1918 prijken, van Nieuwjaar tot Verloren Maandag, in 't toonvenster bij de peperkoekbakkers De Groot in de Guldenstraat en

De Glas op de Grote Markt, de honingzoete peperkoeken - of "ponnekoeken" op sommige plaatsen genaamd - met donkerbruine glimmende korst. De randen waren als kant zo fijn versierd en belegd met witte suiker- en likeurbonen, het midden met chocolade bloemkens en hartjes van fondant en marsepein. Deze peperkoeken bakt men in 't klein of in 't groot: ovaal en hartvormig, smal en langwerpig, rond, doch meestal vierkant. Naar oud gebruik werd op Verloren Maandag, de peperkoek in ere gehouden. Van Nieuwjaar af, in de eertijds vermaarde afspanning en herberg "In de Tent" in de Bafferstraat pronkte op een herbergtafel, nog met blinkend papier bedekt, de gesuikerde honingkoek ter verloting voor de klanten. Iedere deelnemer ontving dan een genummerd kaartje, waarvoor hij vijf cent betaalde.

's Avonds op Verloren Maandag, klokslag acht uur, in gezellig samenzijn, tussen pot en pint, gebeurde de trekking. Men trok een nummer uit het beurseke en leve de winnaar! Deze kwam er echter niet goedkoop van af, want gewoonlijk mocht hij het gelag betalen met een ronde of "tournee".

Daar werd dan natuurlijk een Verloren Maandagliedje op gezongen:

"Schoenste dag van 't jaar
Schenken de kwakbazen
Onzen Nieuwjaar:
En veurniet te drinke
Bier en goeie kwak
En verniet logeere
's Avonds in den bak."

Dit bracht veel leute en verteer onder de verbruikers, en vaak vaagde men dit met geen uurken uit.

Op sommige plaatsen, zoals in "Het Keizershof" op de Botermarkt of in "De Kraai" in de Onze-Lieve-Vrouwstraat, werd om de peperkoek gespeeld; 't zij met de speelkaarten, pijltjes- en kaartspel. Meer dan eens gebeurde dat de winnaar van de grote peperkoek, voor de grap, zijn buit aan de vrienden afstond, ter herkansing voor een nieuw spel, zoniet werd de peperkoek ter plaatse "geslachtoffer" en verdeeld. Dit Verloren-Maandagvieren, dat ook nog gepaard ging met bras- en slempartijen, is zo goed als verdwenen." (Frans Perckmans)

"Maandag was de broer van de zondag en zondag was de dag van overvloed van... drank en als erfenis een zwaar brandend hoofd. Volgens oude statistieken werden de meeste werkongevallen geconstateerd en aangetekend op een maandag.

Het was algemeen geweten dat de metser des maandags met zijn proper werkpak onder de arm niet op het veld van arbeid verscheen en hij heel de dag zijn truweel onaangeroerd liet, zich verborg met lijf en ziel in een staminee dichtbij het in opbouw zijnde huis, zoals de moordenaar de plaats der misdaad onweerstaanbaar wil weerzien. Was het een reden of een toevlucht: "om niet te verongelukken, blijf des maandags van ladder en stelling en ge redt uw leven..." Wie zou gezegd hebben: de maandag is de zondag van de metselaarsgilde, die sprak zinnebeeldig een onomstootbare waarheid. Toen was er reeds spraak van verloren maandag... de eerste maandag na Drie Koningen, die maandag kregen de metselaars versterking uit andere bedrijven in de gelagplaatsen.

"Verloren Maandag" had zijn naam niet gestolen en beantwoordde ten volle aan zijn betekenis: er werd een dagloon verloren en er kwam een put in de porte-monnaie wat gelijk staat met een verlies.

Bazen en bazinnen tracteerden op de dag van Verloren Maandag hun gewoon en occasionele kanten met een cigar. Een cigar in de mond en een hoop cigaren in bovenzakje van de vest dat de koppen er bovenuit kwamen, dat was het blijvend resultaat van de dag, buiten een met bier gevulde maag." (Emiel Bertens)

Thans wordt "verloren maandag" geassocieerd met het eten van worstebrood en appelbollen. Met "verloren maandag" draait immers de slager de worst, de bakker bakt de korst en de toogbaas lest de dorst. Naargelang de streek wordt "verloren maandag" op verschillende manieren gevierd. Elke streek heeft ook haar gastronomische specialiteit voor die dag. In Antwerpen gaan "verloren maandag" en worstebrood al sedert onheuglijke tijden samen. Toen de varkens nog mochten "aanvetten" was het "Kempische worstebrood" een ware delicatessen. Vette hesp en dito worst werden in brooddeeg ingepakt en in de stenen broodoven geschoven. Het deeg diende overigens niet om op te eten, maar om het overvloedige smoorvet op te zuigen. Het deeg werd... aan de hond gegeven. Nu draait men de rollen om. Het brood is lekker en de worst goed genoeg voor de hond. Eens was het zo, gelukkig zijn de tijden veranderd. Het worstebrood, waarvan men er liefst 100.000 bakt voor de stad Antwerpen alleen al, is een ware lekkernij geworden. Hoe de traditie van het worstebrood-eten verklaard moet worden, is al evenmin erg duidelijk. Een verhaal wil, dat de feestvierders uiteraard geen tijd hadden om 's middags naar huis te gaan om te eten en dat ze daarom maar een worstje meebrachten in een lapje deeg, een middeleeuws lunchpakket. Of dit de juiste verklaring is, weet ik niet, maar ze is wel zeer aannemelijk.

Wie om een of andere reden geen worstebrood lust, dient op deze "hoogdag" echt niet in een hoekje te gaan zitten kniezen. De bakkers propageren op "verloren maandag" met evenveel genoeg appelbollen, die merkwaardig genoeg de voorkeur van de vrouwen genieten.

In de tachtiger jaren werden er in Hombeek in de bovenzaal van het oud-gemeentehuis gezellige "verloren maandagvieringen" georganiseerd door de v.z.w. Uilenspiegelkring met uiteraard worstebrood en appelbollen op de spijskaart.

Beste lezer(es), laat het u smaken op maandag 10 januari 1994.

22. HOMBEEKSE STAMMEN

Ward De Kempeneer

de stam

TERSAGO

DEEL 5

DE TAK
VAN CALOTTENS
IN DE BANKSTRAAT

INLEIDING

Met deze tak besluiten we de geschiedenis van de TERSAGO's in Zemst en Hombeek. Ze werden hier genoemd de "tak van CALOTTENS" omdat ze onder deze toenaam gedurende bijna 200 jaar bekend waren in onze gemeente. Hoewel deze tak van de Bankstraat de oudste van Hombeekse is, toch bloeide hij niet echt uit tot een grote stam. Bij iedere generatie was er slechts één naamdrager die huwde. De enige mannelijke afstammeling nu is Frans TERSAGO, zonder nakomelingen echter, zodat de naam niet wordt verdergezet.

Anderzijds stammen langs moederszijde heel wat Hombekenaren uit deze tak. Onder hen mogen we alle naamgenoten DE MESMAECKER rekenen zowel van de Bankstraat als van 't Regulaer en het Heike, maar ook alle naamgenoten DE KEMPENEER en DE HOEF. Bovendien vonden er ook heel wat Hombeekse naamdragers BUELENS en GOOVAERTS en andere hier hun oorsprong.

7/2 Jan Frans TERSAGO (*Zemst 20.2.1770, Hombeek 29.4.1842)

huwde te Zemst met Catherina DE ROECK (*Hombeek 10.2.1773, + 26.12.1849)

dochter van Antoon De Roeck en Theresia Jacobs

BOER IN DE BANKSTRAAT

Jan Frans was de jongste van acht kinderen uit het pachtersgezin TERSAGO van het hof van TILBORGT in Zemst. Hij huwde op zijn 32ste met Catherina DE ROECK, zuster van de vrouw van zijn oudere broer, Philip. Het huwelijk ging te Zemst door wat doet veronderstellen dat Catherina op dat ogenblik in die gemeente zou gewoond hebben. Ze gingen in de Bankstraat wonen in het huis dat zijn ouders geërfd hadden van zijn grootvader langs moederszijde, Cornelius LAUWERS. (zie blz. 34)

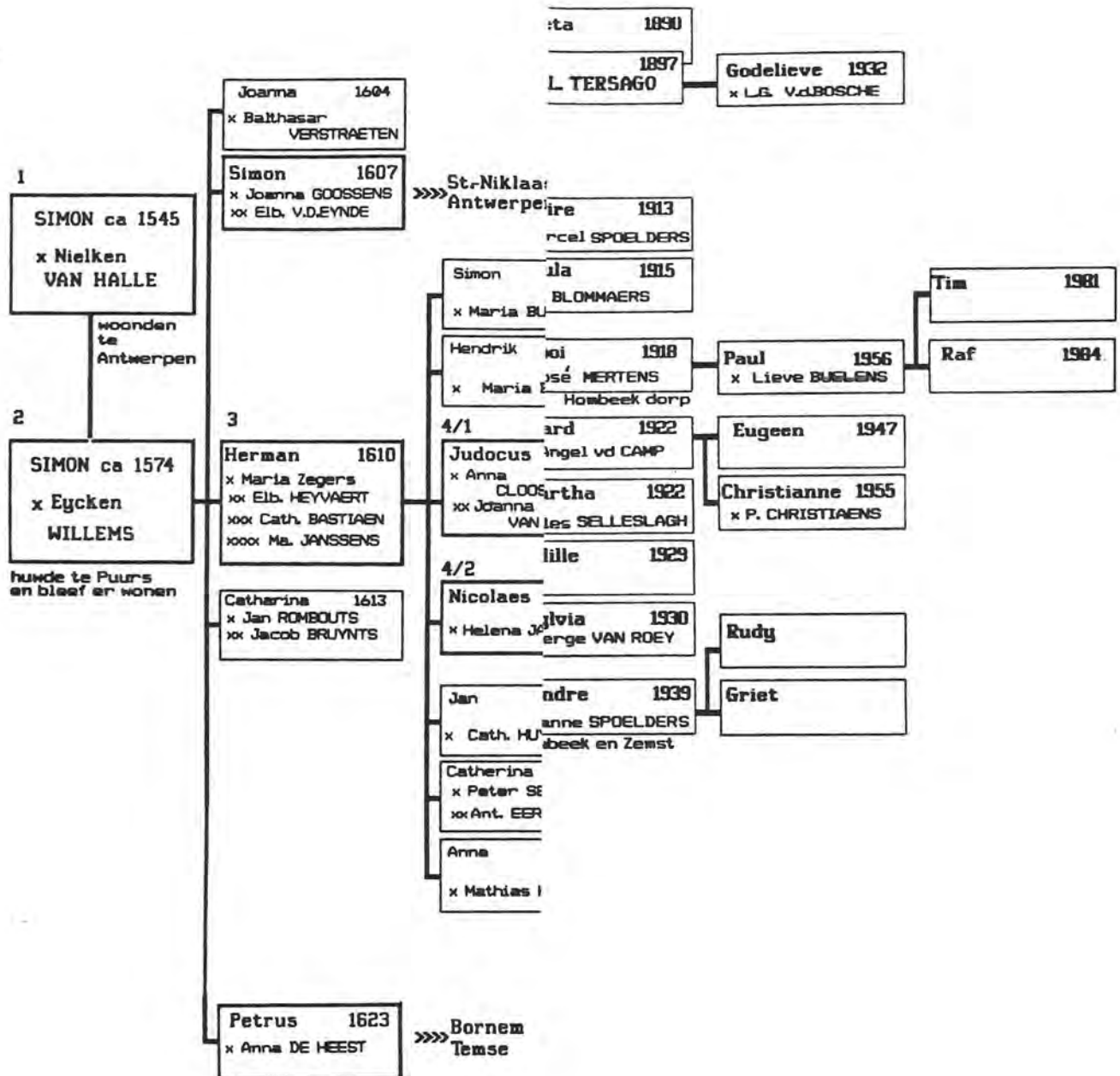
Frans TERSAGO boerde heel wat kleinschaliger dan zijn oudere broer te Zemst-Laar. Tegenover de vier a vijf paarden en negen koeien op de ouderlijke pachthoeve, had hij op zijn boerderij slechts "2 koeien en een rund". Hij had geen paard maar als trekdier in de kar en op het land gebruikte hij een ezel. Uit meerdere akten blijkt toch dat, hoe modest het gezin Frans TERSAGO-DE ROECK ook behuist was, ze toch niet onbemiddeld waren en hun vermogen vooral in gronden lag, voortgekomen uit erfenissen van beide ouders¹.

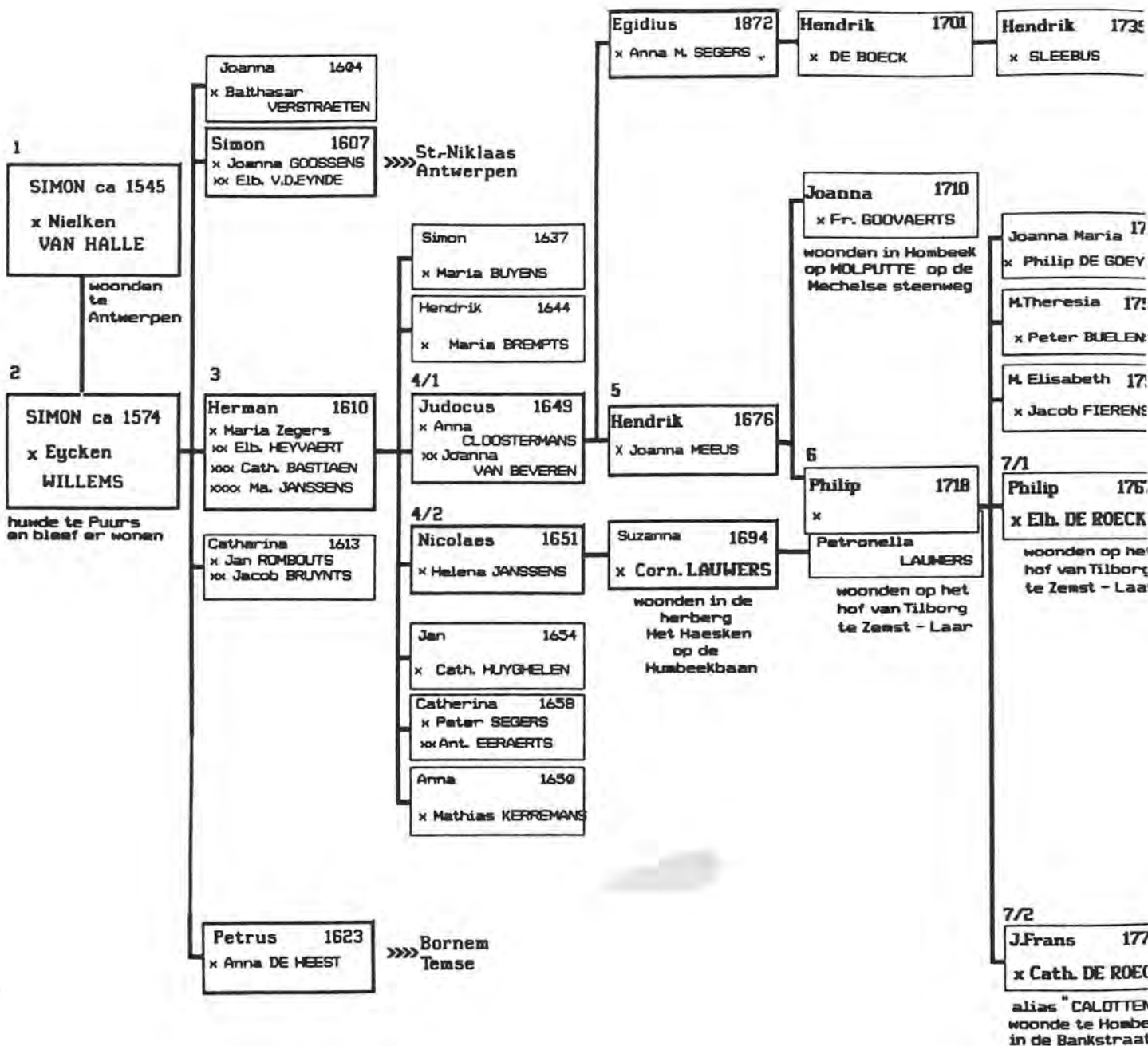
Op de boerderij hielpen de zoon en de dochter, Philip en Thérèse. Deze laatste huwde in 1831 en in 1832 huwde haar broer. Toen achtten de ouders de tijd gekomen om de boerderij over te laten aan de zoon.

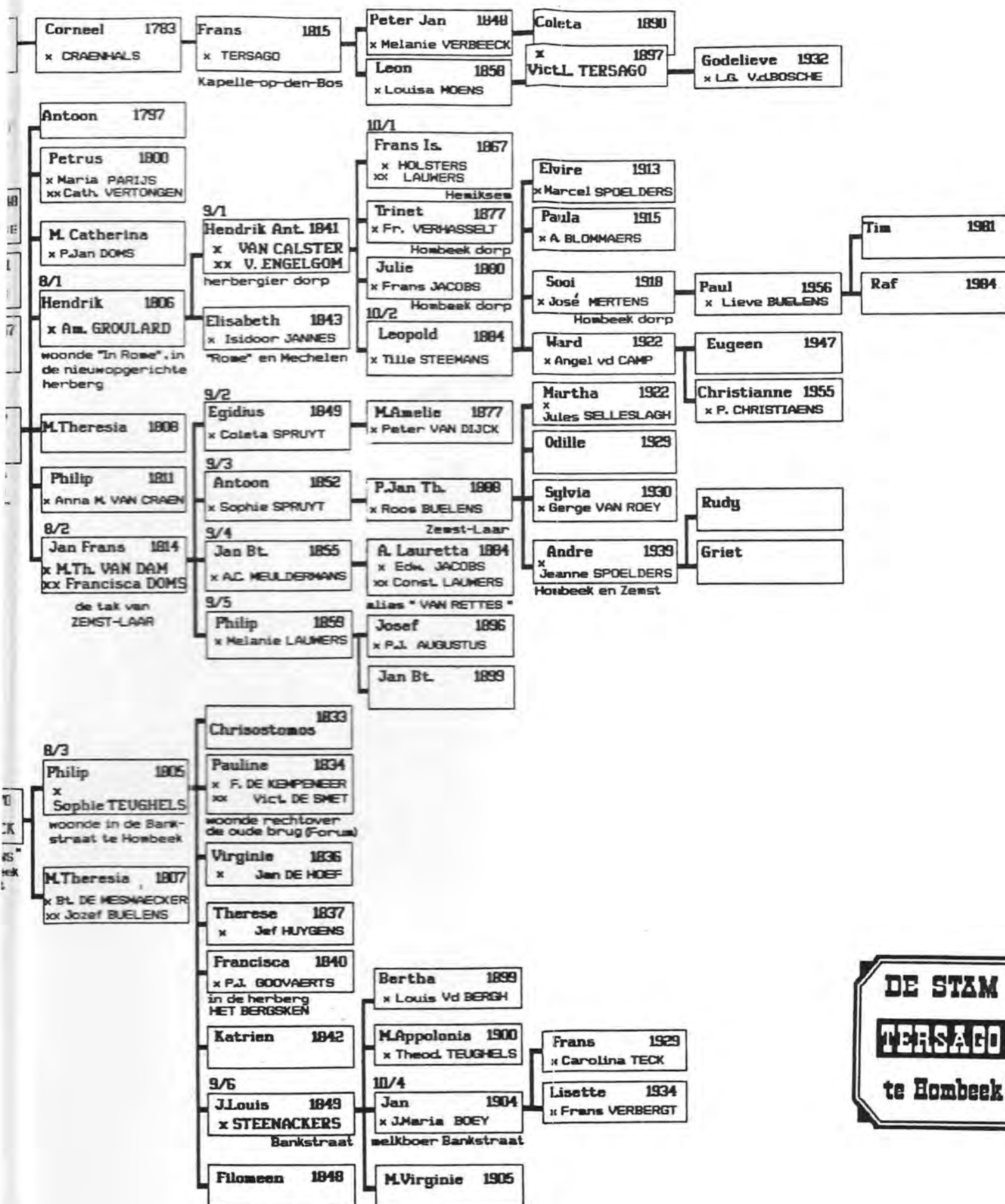
EEN INBOEDELBESCHRIJVING

Boer Frans TERAGO was 62 jaar en zijn vrouw 59 toen ze in februari 1832 het roer in handen gaven van hun enige zoon Philip die net getrouwd was met Sophie TEUGHELIS. Ze bleven bij hun zoon en schoondochter inwonen die hun verder onderhielden. Voor een boer was dat destijds vrij vroeg om het bedrijf af te staan. Was hun gezondheid wankel? In alle geval weten we dat moeder Katrien moeilijkheden had met de ogen en op het laatste bijna het zicht verloren had.

In de onderlinge overeenkomst, bij de notaris Fremie te Mechelen² geregistreerd, lezen we het volgende.

Cessie van mobiliën door Jan Frans TERSAGO en Catherina DE ROECK, aan hun zoon Philippus TERSAGO voor alimentatie ... / ...

De ouders, zich door hun ouderdom in d'onmogelijkheid bevindende den landbouwersstaat te verzoorderen (verder te zetten) en van zonder gestatige hulpe van hunnen zoon in hun levensbehoefden te voorzien, verklaeren met rijpe raed, uyt hun eygen en vrijen wille te hebben gecedeert en getransporteert aen hunnen zoon Philippus allen en iegelijk mobilaair bestaen ;

twee koeien, een rund, eenen ezel, karre, ploeg, egge, slede en generalijk alle en iegelijke landbouwersgerieven, allen de meubelen en huysraed zonder exeptien, beddegerief, het graen ten zolder, het stroy en hoey, droog vlas, patatters en zonder eenighe exceptie, geschat op 650 nederlandse guldens.

Ze stipulen dat hunnen zoon geboden wezen zal hun beyden, hun respectief leven gedurende bij hem in huys te houden, koste en drank te geven gelijk hij zelf geniet of hunne lichaemsgesteltenis verreysschen zal,

hun te houden, ziek of gezond, hun van kleederen en lijnwaad te voorzien en hun te zullen doen begraven te zijnen kost met de gewoonlijk geploggen lijdienst en volgens hunne staet, verder dat hunnen zoon aen zijn vader wekelijks zal moeten betaelen voor drangkclag de som van 30 centen.

De cedanten (zij die afstand doen) zullen niet gehouden wezen tot eenigen arbeyt als voor zoo veel zij daer vrijelijk in toestemmen.

Indien er geschil zou ontsaen zal het hun vrij staen separaat te gaan wonen en zal hun jaerlijks 26 guldens betaald worden aen ieder overlevende ouder ... / ...

Deze overeenkomst werd gemaakt in de herberg "Bellevue" in de Bankstraat en getekend door de notaris met de getuigen en ook door de ouders en de zoon.

*M. C. De Roek
J. F. Tersago
P. Tersago*

Aldus zou de boerderij voortaan verdergezet worden door de zoon Philip. Zijn zuster die met de Zemstenaar Tist De Mesmaecker getrouwd was, kocht in Zemst een huis en ging daar wonen.

DE TWEE KINDEREN UIT HET GEZIN

Frans en Katrien TERSAGO-DE ROECK hebben 4 kinderen gehad, maar twee van hen overleden jong ;

Philip (*1798) en Joanna (*1808).

De twee anderen groeiden op :

(1) Philip

(*Hombeek 5.1.1805, + 28.11.1871)

die in 1832 huwde met Josephine TEUGHELS
volgt —> 8/3

(2) Maria Theresia

zie hieronder

(*Hombeek 3.11.1807, + Zemst 9.2.1888)

x J.Bt. DE MESMAECKER

xx Jozef BUELENS

Maria Theresia TERSAGO (1807-1888)

Ze huwde twee maal,

eerst te Hombeek in 1831 met

Jan Bt. DE MESMAECKER (*Zemst ca.1806)³

een tweede maal te Zemst met

Jozef BUELENS

Na haar huwelijk heeft ze eerst in Hombeek gewoond tot in 1834, vermoedelijk in het ouderlijk huis in de Bankstraat. Haar eerste twee kinderen werden in Hombeek geboren. In 1834 nam haar broer de boerderij over en gingen ze naar Zemst wonen waar ze een huis huurden in de Kleempoelstraat (gehucht Kleine Linde). Twee jaar later kochten ze dit huis *een handwerkerswoning en land, groot 20 roeden en 44 ellen, te Zemst tegen den Cleempoel, voor 1.269 frank*⁴ en richtten er een boerderij in. Er was hulp van een inwonende knecht en meid.

Hun kinderen waren o.m. :

(1) Jan Frans DE MESMAEKER
(^cHombeek 23.8.1821)

(2) Louis Cesar DE MESMAEKER
(^cHombeek 10.6.1834, + 27.9.1911)
Hij huwde te Hombeek (27.6.1871) met Paulina VAN DER ZEYP (^c1834-1898)
Hun kinderen waren
- Leonie DE MESMAEKER (1873) die huwde met Gullielmus (Mus) PEETERS
- Benoit DE MESMAEKER (1875-1974) die huwde (1) met DE CROES en (2) met Antoinette VAN DER MEULEN.

Hij was de oudste inwoner van Hombeek zonder echter de kaap van de 100 te kunnen overschrijden. Ze woonden in de Bankstraat in het huis gebouwd op de grond afkomstig van grootvader Frans TERSAGO.

(3) Philip DE MESMAEKER

(^cZemst 12.11.1936, + 3.1.1907)

Hij huwde te Hombeek (10.5.1870) met Pelagie DAER (^c24.1.1848) van het Heike
Ze hadden 4 kinderen :

- Maria Cl. DE MESMAEKER (1869) die na haar huwelijk (1895) met Victor STEVENS naar Mechelen ging wonen,
- Louis DE MESMAEKER (1874),
- Frederika DE MESMAEKER (1878) die huwde met Leopold PUT, de zoon van de smid uit het dorp,
- Leonard DE MESMAEKER (1883) wiens nakomelingen nog op het Regulaer wonen.

(4) Maria Elisabeth BUELENS (^c28.11.1841)

(5) Benoit BUELENS (^c1.6.1844)

x (Hombeek 1879)

Isabella SMETS (^cH.2.3.1850)

(6) Jan Bt. BUELENS (^c27.2.1848, + 1855)

(7) Frederik BUELENS (^c1850)

x Catherina BAETENS (1858-1905)

Hij had een café in het dorp, in het Kerkwegaeske naast de herberg "De Kroon", maar was er buiten herbergier ook nog barbier. Hij was vooral bekend onder de bijnaam "Freeken Buul". Hun kinderen waren o.m.

- Peter Alfons BUELENS (1884),

- Isidoor BUELENS (1886),

- Ida Seraphien BUELENS (1890)

- Jette BUELENS (1896) de jongste dochter die huwde met de beenhouwer uit het dorp, Wannes CROON, ouders van beenhouwer René CROON.

(8) Jan Hendrik BUELENS (^c1853 - 1853)

8/3 Philip TERSAGO (^cHombeek 5.1.1805, + 28.11.1871)

x (22.2.1832) Josephine (Sophie) TEUGHELS (^c19.3.1804, + 24.1.1889)

Philip huwde met Sophie TEUGHELS (tak van Gillames, zie 't Ridderke, Jg 6, 1991, blz.29), dochter van Jan Frans TEUGHELS en Elisabeth VAN BEVEREN. Hij bleef in het ouderlijk huis in de Bankstraat wonen en wist, wellicht door hulp van zijn bemiddelde vrouw, de boerderij op te werken. Op hetzelfde grondstuk, links van de oude woning, bouwde hij een nieuwe boerenhof. De oude woning werd verhuurd. Het gezin telde acht kinderen, doch slechts één zoon huwde en bleef er wonen. Philip stierf op 66-jarige leeftijd. De weduwe, Sophie Teughels, een kranige vrouw, zette met haar twee ongetrouwde zonen de boerderij verder. In 1881 werd nog verbouwd en werden de stallen uitgebreid. Ze bereikte de hoge leeftijd van 85 jaar en overleefde aldus haar man meer dan 17 jaar.

EEN NIEUWE WOONST

Nog vóór het overlijden van zijn moeder sloot Philip in 1848 een akkoord met zijn zuster Theresia TERSAGO waardoor deze het huis in de bankstraat afstond aan hem⁵.

.... zijnde een huis met schuere, stal ende hof,

gestaen en geleghen te Hombeek in de Bankstraat, wijk B 259 en 270, tegen het Middenveld, 15 are 80 ca., en een stuk land 60 are 80 ca. gelegen wijk B 271, hen toebehorende als twee eenighe kinderen uyt den hoofde van successie van hunne vader, Jan Frans TERSAGO, aen dewelcke het huys toebehoorde bij erfenis van zijn ouders Philip

voorzitter van de fanfare Sint-Martinus
Ze had geen kinderen.

- (7) Jan Louis volgt --> 9/6
(°7.11.1844, + 25.6.1822)
x (Hombeek 8.6.1898)
Elisabeth STEENACKERS
(°Humbeek 16.7.1861, + 3.2.1940)
(8) Philomena (°4.8.1848) ongehuwd

Paulien TERSAGO (2) (1834 - 1904)

huwde in 1860 met de veel oudere Jan Frans DE KEMPENEER (1808 - 1868), zoon van de smid Egied DE KEMPENEER en Catherina VERVLOET en reeds twee maal weduwnaar. Hij was landbouwer en het echtpaar woonde in de hoeve in het dorp tegenover de zennebrug (later Forum).

Na zijn dood hertrouwde Paulien in 1869 met Victor DE SMET (°14.3.1836), (van "Lattes") eveneens landbouwer. Ze bleven wonen in hetzelfde huis.

Paulien had acht kinderen,
vier uit ieder huwelijk :

- (1) Theresia DE KEMPENEER (1862-196)
- (2) Henriette DE KEMPENEER (1866-1895)
gehuwd met Louis Van Der Elst (de Merel)
- (3) Frans DE KEMPENEER (1864-1927),
handelaar te Mechelen, gehuwd met Maria Beullens van Heindonk
- (4) Edmond DE KEMPENEER (1968-1949)
(Mollat) bakker, gehuwd met Antonia Meulemans
- (5) Victoria DE SMET (1870)
gehuwd met Petrus Blomme, Mechelen
- (6) Alfons DE SMET (1873-1933) (de Poppe),
ongehuwd
- (7) Hendrika (Jette) DE SMET (1875)
gehuwd met Victor De Winter, Mechelen
- (8) Eugene DE SMET (1877) (den Beist)
landbouwer-herbergier aan de nieuwe zennebrug, gehuwd met Maikke Philips.

Anna Maria Virginie TERSAGO (3)

(1836 - 1907) huwde in 1869 met Jan Louis DE HOEF (°6.8.1842), zoon van Peter Jan (1805) en Elisabeth Adriaens (Weerde 1805)
Ze woonden in de Houtestraat 90.
Hun kinderen waren :

- (1) Emiel DE HOEF (1873-1961),
gehuwd met Cornelia GORIS (1870-1937)
wonend in de Kattestraat

- (2) Frans DE HOEF (1876), huwde (1902)
met Liesa VAN DEN EYNDE, Kattestraat
- (3) Victor Egidius DE HOEF (1879),
- (4) Frans Eduard DE HOEF (1880-1881)

Maria Francisca TERSAGO (5)

(1840 - 1911) huwde in 1964 met Jan GOVAERTS (1824 - 1900), zoon van schepen Jan Frans Goovaerts en Elisabeth Goovaerts, van "de Torekens".

FRANCISCA TERSAGO UIT HET BERGSKEN MET HAAR JONGSTE DOCHTER FILOMEEN.

Hij was herbergier in "Het Bergsken" in de toenmalige Leykstraat (Diepestraat). Ze hadden 10 kinderen van wie er 6 kort na de geboorte stierven meestal aan roodvonk.

Slechts 4 kindern groeiden op :

- (1) Evarist GOVAERTS (1868-1946) landbouwer en uitbater van 't Bergske, gehuwd (Leest 1902) met Virginie Spruyt (1869) van Leest.
Hun zoon Eugene (Gène van Berges) zette de herberg als laatste herbergier verder.
- (2) Leonie M. Theresia GOVAERTS (1870-1940) ongehuwd
- (3) Sophie Henrietta GOVAERTS (1873) gehuwd (1899) met Philip VERBERGT (1872) zoon van Jan Frans en DE MAEYER Francisca.
- (4) Maria Philomena GOVAERTS (1875-1913) ongehuwd, diende te Mechelen.

9/6 Jan Louis TERSAGO (1844-1922) huwde te Hombeek op 3.6.1898 met Elisabeth STEENACKERS (*Humbeek 1861-1940)

In het ouderlijk huis in de Bankstraat bleven de twee ongehuwde broers Chrysostomus en Jan Louis wonen samen met hun zuster Maria Theresia (gescheiden). Ze zetten de boerderij verder. Het zag er dus naar uit dat hier reeds deze tak zou afknakken ware het niet dat Jan Louis nog op hogere leeftijd een romance beleefde. Hij ging op zijn 54ste een huwelijk aan met de veel jongere helpster in het gezin, Liesbeth Steenackers.

Het echtpaar kreeg nog 5 kinderen van wie er op hun beurt drie huwden. Het jaar na zijn huwelijk stierf zijn inwonende oudere broer Chrisostomos aan diabetes (suikerziekte). In 1913 werd nog bijgebouwd aan het huis.

HUN KINDEREN WAREN

- (1) Bertha (*17.4.1899, + Mech.26.1.1975)
x (11.2.1925) Louis VAN DEN BERGH
(*Wolvertem 17.5.1895, + 16.1.1991)
Kinderen :
 - (1) Jan Frans (*1925)
x Yvonne VAN WINGHE
 - (2) René Louis (*25.3.1927, + 28.2.1990)
x Maria DE PRINS
- (2) Aline (Appolonia) (*3.9.1900)
x (29.5.1928) Theodoor TEUGHELS
(*Ramsdonk 9.1.1902, Reet 4.11.1981)
stationchef in Hemiksem
Kinderen :
 - (1) Constant Louis (*Hemiksem 1929)
x Hilda DE SMEDT (*Breendonk 1934)
wonend in Hombeek (Houtestraat)
 - (2) Rafaëlle (*Hemiksem 1930)
x Alexander A.J. SIMONS (*1928)
wonend in Hemiksem
- (3) Pieter Jan (*27.9.1901, + 3.10.1901)
- (4) Jan (1904-1984) volgt ---> 10/4
x (19.1.1929)
Joanna Maria BOEY (*2.3.1908, + 1984)
- (5) Maria Virginie (*24.7.1905, + 27.2.1931)
Stierf op 26 jarige leeftijd aan TBC. Ze was ongehuwd.

ELISABETH STEENACKERS

HUWELIJKSFOTO VAN
BERTHA TERSAGO EN LOUIS VAN DEN BERGH IN 1925

HUWELIJKSFOTO VAN
JAN TERSAGO EN MARIA BOEY IN 1929

ALINE TERSAGO

VIRGINIE TERSAGO

10/4 Jan TERSAGO

(°12.2.1904, + 16.3.1984)

huwde (19.1.1929) met

Joanna Maria BOEY

(°2.3.1908, + 19.7.1984)

dochter van Jan Frans Boey en Elisabeth Christiaens

Door het late huwelijk van zijn vader, die zelf de jongste was uit het gezin, was er een grote kloof tussen de leeftijd van Jan en deze van zijn kozijs en nichten die allen 25 jaar en meer ouder waren. Dit bemoeilijkte een echt familiecontact.

Jan was slechts 18 jaar als in 1922 zijn vader stierf. Twee van de drie zusters huwden kort daarna en hij bleef met de moeder wonen in de ouderlijke woning in de Bankstraat.

DE HUIDIGE TOESTAND VAN HET HUIS IN DE BANKSTRAAT, BAKERMAT VAN DE TERSAGO'S.

Het harde labeur op het veld en grootschalig boerenwerk zat er niet meer in. Achter het huis strekte het grondstuk zich uit tot ver achter de huizen van de Bankstraat. Dit was een ruime boomgaard met heel wat hoogstam-fruitbomen. De verkoop van fruit was dan ook een behoorlijk tweede inkomen. Moeder Steenackers had een nogal steedse levensstijl. Het inkomen was niet zo groot meer en regelmatig werd waardevol familiebezit verkocht om de uitgaven te dekken. De crisis in de dertiger jaren en het ongelukkig failliet van de Boerenbond waren de oorzaak dat de spaarcenten verloren gingen. Dit was de onmiddellijke aanleiding tot de verkoop van de ouderlijke woning nog vóór de oorlog. Deze werd gekocht door Athur De Wit doch hij verhuurde ze aan de familie Tersago die er kon blijven wonen. Jan startte een melktoer naar Mechelen die hij tot zijn 58 jaar verder zette. Dan werkte hij nog 7 jaar in het bedrijf van zijn schoonzoon. In 1963 nam Jan en zijn vrouw hun intrek bij hun dochter Lisette en Frans Verbergt in de Zepstraat.

JAN TERSAGO (met hoed) BIJ ZIJN PLECHTIGE COMMUNIE SAMEN MET EEN LEEFTIJDGENOOT (niet bekend)

DE TWEE KINDEREN LISETTE EN FRANS TERSAGO OP DE BINNENKOER ACHTER HUN HUIS.

Hun kinderen :

- (1) Frans (*25.12.1929)
gehuwd met Carolina TECK (*9.1.1931)
Ze wonen in de Bankstraat.

- (2) Lisette (*16.3.1934) gehuwd
met Frans VERBERGT (*26.12.1934)

Ze wonen op de hoek van Zepstraat en Kattestraat en hebben er met de zoon Jan een handel in brandstoffen, stookomies en kolen.

Kinderen :

Ria VERBERGT en Werner DE BOND
Jan VERBERGT x Kris DE RIJCK

Hiermee eindigt ons verhaal over de Tersago's in Hombeek en Zemst. Het is zeker niet compleet maar zal anderzijds toch verbanden tussen vele families en hun afstammelingen heel wat duidelijker gemaakt hebben. Wie interesse heeft naar de andere afstammelingen buiten Zemst en Hombeek, raden we het werk aan van Gaston Pepermans⁶.

EINDNOTEN

1. Archief notaris Ackermans, Zemst, akte Nots VERSTRAE-TEN dd. 22.5.1810 en Stadsarchief Mechelen, Nots M.J. VINCK, bundel 1881, n°174, akte 24.3.1802 (3 Germinal X)
2. Stadsarchief Mechelen, Notaris J.Bt. FREMIE, bundel 713 n°40 (15.2.1832).
3. getuigen bij het huwelijk : Gerard De Mesmaecker en Frans Tersago.
4. Stadsarchief Mechelen, Notaris J.Bt. FREMIE, bundel 722 n°86, akte 16.4.1836
5. Stadsarchief Mechelen, notaris J.Bt. FREMIE, bundel 740 n°16, 18.1.1848
idem notaris J.Bt. FREMIE, bundel 742 n°36, 16.3.1850
Maria Theresia TERSAGO x Joseph BULENS te Zemst, verklaren ontvangen te hebben van Philip TERSAGO x Josephina TEUGHEL, landbouwer Hombeek, de som van 2.176,87 fr volgens acte 1848 voor 1/2 op huis en grond met schuere, stal ende hof, gestaen en gelegen te Hombeek in de Bankstraat tegen het Middenveld, 15 a 80 ca wijk B 259 en 270, en een stuk land 60 a 80 ca B 271.
idem notaris J.Bt. FREMIE, bundel 742 n°36, 19.3.1850, Kwijting door M.Theresia TERSAGO
6. Jaarboek voor Heemkunde in Klein-Brabant, Jaargang XX & XXI, 1985-1986.

23. HET GEBEURDE 50 JAAR GELEDEN

Ward DE KEMPENEER

Nieuw ! Onverslijtbare banden voor de fiets in kurk, belegd met een laagje rubber. Ze wegen 700 gram. Deze treffende reclame in Gazet van Mechelen van 29.1.1943, spreekt voor zichzelf. Er was ersatzboter, ersatzbloem, ersatzkoffie, ersatzpudding, ersatzzeep en noem maar op. Toch was 1943 méér dan het jaar voor vindingrijke verkopers van ersatzprodukten.

Strategisch was 1943 een ommekeer. De Duitse krijgskansen waren gekeerd na Stalingrad en men begon terug te geloven in de mogelijkheid van een bevrijding. In de krant van vrijdag 6 augustus 1943 gewaagde men van een *methodisch voorbereide evacuatie* van het Oostfront.

Bij de Hombeekse bevolking was er, na twee jaar oorlog, toch een zekere gewenning gekomen aan de nieuwe levensstijl onder Duits juk. Door de schaarste nam de smokkel en de kleine misdaad toe. Stelen of vervalsen van rantsoenzegels was dagelijkse kost.

Diefstal : Woensdagnacht kreeg het gemeentehuis van Hombeek bezoek van inbrekers, die het voorzeker op de rantsoenzegels gemunt hadden. Na zich vooreerst door middel van inbraakgereedschappen aangeschaft te hebben in de smidse van Put, gelegen in de Dorpskom, braken ze binnen in het gemeentehuis langs den achterkant van het gebouw. In twee burelen werd alles opengebroken en door elkaar geworpen. Rantsoenzegels werden echter niet gevonden daar deze elders in veiligheid waren gebracht. Een schrijfmachine werd gestolen. Diezelfde avond brachten een drietal kerels een bezoek aan de woning van de gemeentesecretaris WUYTS, steenweg op Leest, belden aan en verzochten de secretaris die door het venster kwam kijken, te openen daar zij een dringende boodschap voor hem hadden van de gemeentesecretaris van Leest. Voorzichtigheidshalve werd niet opengedaan. Wanneer een gebuur ook uit zijn venster kwam kijken, sloegen de kerels op de vlucht. Door de Rijkswacht werd een onderzoek ingesteld. (Gazet van Mechelen : Zaterdag 20.2.1943)

Ook diefstal van varkens, kalveren en kleinvee bleef aanhouden om niet te spreken van dieverij van veldgewassen. We citeren er een paar uit de kranten van destijds.

Inbraak bij de kinderen LAUWERS : er werd een kalf uit de stal gestolen. (GvM. 28.1.1943)

KIEKENDIEVEN. Omstreeks middernacht bemerkten een paar manschappen der Rijkswacht op dienst-ronde ter hoogte van het "Huis ten Halve" een lichtstraal gericht op het kiekenkot eener aldaar gelegen hoeve. Vermoedelijk met dieven te doen te hebben sprongen zij toe en riepen : "Handen omhoog !" De nachtridders gaven hieraan geen gevolg maar sloegen op de vlucht. Ze werden onmiddellijk achternagezet door de Rijkswacht die er in gelukte één hunner aan te houden, in het bezit van een zwaar breekijzer en een zak inbrekersgerief. De aangehoudene, welke naar Mechelen werd overgebracht, bleek Marcel G.P., 29 jaar, polierder, wonend te Zemst. Volgens zijn verklaring kende hij zijn makker niet, maar bekende dat zij beiden erop uitgetrokken waren om kiekens te stelen. Hij werd ter beschikking van het gerecht opgesloten. (GvM. Dinsdag 2.3.1943)

INBRAAK. In de nacht van Maandag op Dinsdag werd bij landbouwer SELLESLAGH op het Heike in het varkenskot ingebroken. De dieven het varken een einde meegenomen en dan geslacht. De landbouwer had echter gerucht gehoord en ging zien. De dieven moeten waarschojnlijk gezien hebben dat er licht werd gemaakt en zijn op de vlucht geslagen, het geslachtte varken achterlatend. (Gvm. 14.5.1943)

KOE GESTOLEN. In de nacht van Maandag op Dinsdag werd ten nadele van de landbouwer Frans DE NIJS, wonende in de Zepstraat, een koe gestolen in de weide gelegen in het Vrijbroek te Mechelen, nabij de grensscheiding der beide gemeenten. (GvM. vrijdag 6.8.1943)

Vele Hombeekse jongeren wisten aan het opeisingsbevel van de bezetter te ontkomen om naar Duitsland te gaan werken, door onder te duiken. Ze hielden zich schuil op een afgelegen boerderij, dikwijls ook bij verwanten ver buiten Hombeek. De grootste vindingrijkheid werd aan de dag gelegd

om schuilplaatsen te creëren in dubbelwandige kamers, leeggemaakte regenputten, enz. Vooral de nacht was gevaarlijk. De razzia's van de Gestapo waren erop gericht werkweigerers slapend van hun bed te lichten. Indien bij plotse invallen in de huizen beslapen bedden gevonden werden die leeg waren, dan werd een ander familielid als gijzelaar opgepakt en meegevoerd. De landbouwerszonen trachtten zo veel mogelijk vrijstellingen te bekomen en er werd druk gelobbyd bij Duitsbevrinden. Op de Duitse arbeidsmarkt voor oorlogindustrie was er meer en meer nood aan mankracht zodat hiertegen ook een verordening kwam.

DIENSTVERPLICHTING IN DE LANDBOUW. *De betrokken Feldkommandantur te Antwerpen deelt mede dat den laatsten tijd veel personen tevergeefs verzoeken om vrijstelling of om uitstel te bekomen van den verplichten arbeidsdienst. Daardoor ontstaat nutteloos tijdverlies.*

In het gevolg zullen dus geen personen meer ontvangen worden op de betrokken Feldkommandantur. De aanvragen om uitstel of vrijstelling dienen schriftelijk gericht te worden aan de Nat. Landbouw- en Voedingscoöperatie, Van Eycklei 2 te Antwerpen, die ze aan de bevoegde Duitse Diensten zal overmaken.

Waar betrokkenen meenen nadelige bijkomende inlichtingen te moeten geven, dienen die aan het gemeentebestuur gegeven te worden. Een afgevaardigde van het gemeentebestuur zal deze dan gezamenlijk op de eldkommandantur voordragen en uiteenzetten. Om echter geen vergeefse pogingen te doen wordt op het volgende bijzonder de nadruk gelegd :

1. de jaargangen 22, 23 en 24 worden in principie noch vrijgesteld, noch uitgesteld. Slechts in uitzonderlijke gevallen b.v. eenige zoon van een weduwe, eenige zoon van een niet meer tot werken bekwame oude landbouwer, kan uitzonderlijk een gunstig gevolg aan de aanvraag verleend worden.

2. De overige jaargangen worden in principie vrijgesteld van een dienstverplichting. Zij worden slechts dan tot den dienst verplicht wanneer van de Werbestellen een verklaring voorligt dat zij in het bedrijf kunnen gemist worden

Dit alles wordt de belanghebbenden tot kennisgeving en naleving medegedeeld. Hierbij wordt nog de aandacht van de belanghebbenden op het feit gevestigd dat zij aan iederen oproep om op de Werbestellen te verschijnen, moeten voldoen omdat zij anders gevaar lopen om als weerspannigen behandeld te worden. (GvM. 11.5.1943)

Tijdens vele nachten waren de aanzwellende diepdreunende geluiden te horen van gevechtsskadars die met hun bommenvrachten over ons trokken naar Duitse industriegebieden en steden. Het geluid zwol aan en deinde dan langzaam weer uit na een vijftiental minuten. Het Abwehrgeschütz aan het station zocht met drie sterke lichtbundels de hemel af terwijl met tussenpozen schoten werden afgevuurd. Het Ruhrgebied en Keulen leden erg.

Een Amerikaans vliegtuig werd door de afweer getroffen en stortte neer achter de hoeve van Ongena. Een zwaar gewonde trachtte men voor de Duitsers te verbergen, maar toch stierf hij zodat men hem wijselijk terug op de plaats legde waar hij was neergekomen. Hij werd daar nadien door de Duitsers opgehaald. Aldus waren alle inzittenden omgekomen. Piloten wisten soms bij een crash te ontkomen. Ze hielden zich verborgen en trachtten met de hulp van de ondergrondse via Spanje terug over zee te ontkomen. Enkele gevallen zijn ook in Hombeek bekend. Onderpastoor Nobels speelde hierbij een belangrijke rol. In dit jaar zijn dan ook de eerste tekenen van een opkomend klandestien verzet merkbaar in onze gemeente. In welke mate het één met het andere te maken heeft of hoedanig dit reeds gestructureerd was is (nog) niet duidelijk. Sommige reacties waren vrij onbezonnen zoals deze in de nacht van donderdag 18 op vrijdag 19 februari, toen er wildweg revolvergeschoten gelost werden op de toegangsdeur van een paar woningen.

Op 7 april werden we zelf voor het eerst geconfronteerd met de afschuwelijke verwoestingen, met dood en verminking door de bombardementen veroorzaakt. Meer dan 2000 doden, 100 vermisten en 500 gewonden ! Oude-God en Merksem was voor ons een droeve waarschuwing. Het Mechels arsenaal, een Duitse oorlogswerkplaats, en de spoorweg waren zeker een doel. Nu was het ook niet meer zo zeker dat we gespaard zouden blijven van de gruwel van luchtaanvallen door de geallieerden. Het volgend jaar 1944 zouden we het aan den lijve ondervinden.

Ondanks alles trachten de Hombekenaren zich toch te vermaken, vooral in het verenigingsleven. Als belangrijkste cultuurvereniging ijverde het Davidsfonds ervoor dat meer gelezen werd, vooral Vlaamse romans en -literatuur. Op toneelgebied was er een actieve jongerengroep uit het vroeger

patronaatstoneel ontstaan die kort na de oorlog furore zou maken onder de naam toneelkring "Den Wijngaert".

DAVIDSFONDS : *Samenkomst in café Rome van de leden van het Davidsfonds voor afhaling van de boeken. Tevens wordt er raad gegeven voor de bestelling van nieuwe boeken.* (GvM. 28.1.1943)

TONEELAVOND : *Op Zondag 4 en 11 april richt het Hombeeks toneel onder leiding van Edward SAERENS een prachtige toneelavond in. De vertoning gaat door in de patronaatzaal van de Bankstraat.* (GvM. 3.4.1943)

PRIVAAT BAL EN KEGELKAMPIOENSCHAP : *Ter gelegenheid van Heike-kermis geeft de plaatselijke muziekvereniging "Vroolijke Vrienden" op Zondag aanstaande 8.8.1943 een privaat bal in de zaal Alhambra bij Hendrik GEETS, Heike 170. Op Maandag 9 Augustus, op tweede kermisdag, heeft het kegelkampioenschap 1943-1944 plaats bij Hendrik GEETS. Begin te 17.00 uur.* (GvM. vrijdag 6.8.1943)

ATHLETIEK EN VOLKSSPELEN : *Heden Zondag 22.8.1943 heeft het Zomerfeest plaats, ingericht door de B.J.B. Het feest zal bestaan deels uit atletiek en deels uit volksspelen. De betwisting gaat door tusschen de verschillende parochiale jeugdverenigingen. De in het programma aangeduide proeven zijn de volgende : 100 m snellopen - 100 m hagen - koelstoten - loopkoers over 2000 m*

Daarbij de volgende volksspelen : lepelkoers - koordtrekken - Romeinse wagens - flesschen vullen. Evenals verleden jaar verwachten we een hevige en spannende strijd tusschen de verschillende groepen. Het is een programma dat iedereen zal bevredigen.

Inkom 5 fr. (GvM zondag 23.8.1943) (verslag zie 't Ridderke, 1993 blz.48)

Een eerste vorm van sociale dienstbetoon kwam er toen ook reeds, zij het uit bittere noodzaak. Een verplichte verzekering tegen ziekte en hospitalisatie zou na de oorlog uitgewerkt worden tot een totaal nieuw pact van Sociale Zekerheid. Aan de zwaksten in de maatschappij en aan de meest kwetsbaren zoals jonge kinderen en zwangere vrouwen werd tijdens de oorlog supplementaire voeding verstrekt.

COMMISSIE VAN OPENBARE ONDERSTAND : *Door den ongunstigen financielen toestand ziet de Commissie van Openbare Onderstand van Hombeek zich voortaan verplicht iederen steun aan verpleging in ziekenhuizen te weigeren aan personen die zelf geen voorzorgen nemen door zich aan te sluiten bij de ziekenbond. Er zal bijgevolg geen gevolg gegeven worden aan aanvragen om verpleging te genieten in gestichten, gasthuizen en andere ziekenhuizen, indien de aanvrager niet aangesloten is in een ziekenbond. In hun eigen belang zetten we dus iedereen aan zich te laten aansluiten in een ziekenbond.* (GvM. Donderdag 27.5.1943)

BEDEELING : *Op dinsdag 16.3. van 5 tot 7 uur, wordt er overgegaan in de gemeentelijke jongensschool, tot de bedeling van appelsienen, citroenen, griesmeel en vet aan de kinderen beneden de 3 jaar. Tegelijkertijd een laatste bedeling van banacao (500 gram meel) aan de zwangere vrouwen. Er wordt een vermindering van prijs toegestaan aan de gesteunden van Winterhulp en de kroostrijke gezinnen. Er dient meegebracht : de rantsoenkaart der kleintjes en 2 zegels n°1 voor het griesmeel. De leden van Winterhulp brengen hun winterhulpkaart mee.* (GvM. Dinsdag 16.3.1943)

De twee meest opvallende feiten voor Hombeek in dit oorlogsjaar waren wel de roof der klokken in juli (zie artikel 20, blz.105) en de nachtelijke vlucht van onderpastoor Nobels in Augustus. Zijn inzet was onvoorwaardelijk, zijn bemiddeling was zo groot dat hij op een (te) grote schare mensen beroep moest doen om zijn doel te bereiken. Bovendien was hij geen onopvallende figuur. Een spectaculaire achtervolging door de Gestapo een maand voordien, had hem duidelijk gemaakt dat hij gesignaleerd was. De figuur die men zocht was een "corpulente pastoor". Toen pastoor Nijs zijn plots verdwijnen die Zondagmorgen op de kansel aankondigde was iedereen verbaasd en toch was het een publiek geheim dat er iets zou gaan gebeuren.

We vergeten wellicht het belangrijkste feit van 1943, namelijk dat er een serieuze geboortetoename was en er in 53 gezinnen nieuw leven gevierd werd, in deze sombere tijd van verwoesting ; de Hombeekse 50-jarigen !

24. De 50 JARIGEN

Dit jaar waren er niet minder dan 3 jaarlingen die feest vierden in november :
de 50 jarigen, de 60 jarigen en de 65 jarigen, die reeds voor de tweede maal jubileerden.

50 jarigen

op de trap : Dirk Selleslagh, Fons De Greef, William Van Goethem, an Van Meerbeeck, Walter Jaspers, Herman Van Lint, Fons Muyldermans, Frans Van Steenwinckel, René Schelkens, Maurice De Wit, Raymond Verbist, Ward De Mayer, Raymond Vermeulen, Herman Van Steenwinckel,

zittend : Celine Van Beveren, Lisette De Win, Nathalie Beullens, José Pepermans, Anny De Wit, Lutgart Saerens, Jeanine Biesemans,

staand : Hilda Daelemans, Julia Leemans, Godelieve Keuleers, Lisette Goovaerts, Anita Goovaerts, Greta Castermans, Jeanine Van Beneden, Greta Van Rompay, Maria Meuldermans, Godelieve Nuytkens, Angele Andries, Lydie Diddens

Aanwezig op het feest maar niet op de foto : Robert Torfs, Ward Rottiers, Ester Vleminkx

60 jarigen

Op de foto (van links naar rechts) : Hilda Fierens, Marcel Huybrechts, Frans De Nijs, Francine Van Doren, Julia Callier, Jan Van Beneden, Maria Buelens, Elvire Van Den Bergh, Paula Meysmans, Han Verbeeck, Rosa Van Boxem, Francine Nuytiens, Ward Buelens, Domien Dubin, Hilda Patteet, Frieda Keuleers, Jan Reyniers en Martha Muyldermans. Jozef Pessendorfer en Frans Willems waren nog niet in de zaal toen de foto genomen werd.

65 jarigen

Op de foto (van links naar rechts, van boven naar onder) : Frans Van Der Elst, Wim De Rooster, Rosa Pessendorfer, Lucien Van Den Houte, Lotti Moens, Elza Peeters, Staf Verlinden, Rene Spoelders, Marcel Verlinden, Elza Van Asch, Armandina Geleyns, Julianne Bertens, Hélène Van Den Bosch, José Van De Vondel, Georges Verlinden, Jef De Leus, Angel De Kempeneer, Jeanne Leen, Jozef Buelens, Paula Selleslagh, Godlieve Hendrickx, Celina De Greef, Lucie Van Der Wilt en Jeanne Meeus.

DE JUBILARISSSEN 60 JARIGEN (boven) en de 65 JARIGEN (onder)

INDEX 't RIDDERKE van 1989 tot 1993 :GESCHIEDENIS

Het einde van Leliëndaal	(deel 1)	1992-blz. 3
	(deel 2)	1992-blz. 29
Opgravingen Leliëndaal		1993-blz. 53
Gildewezen in 't Mechelse		1989-blz.101
Had Hombeek een Gilde ?		1989-blz.104
De Schuttersgilde van Hombeek		1990-blz. 30
Mechelse poorters uit Hombeek		1991-blz. 43
De Franse tijd		1989-blz. 36
Wie is wie in 1794 ?		1989-blz. 39
De Telling van 1794.		1989-blz. 42
Hombeekse Conscrits.		1989-blz. 57
Iets over de Boerenkrijg.		1989-blz. 60
Weer of geen weer !		1989-blz. 26
De vroede Vadersen	(deel 7)	1989-blz. 5
	(deel 8)	1989-blz. 19
	(deel 9)	1989-blz. 62
	(deel 10)	1989-blz. 76
	(deel 11)	1990-blz. 3
	(deel 12)	1990-blz. 25
Wie met klokken schiet		1993-blz.105

WERELDOORLOG I EN II

De Vlucht in 1914.		1989-blz. 64
Burgerslachtoffers 1914		1989-blz.112
Oorlogsdagboek Fr. De Maeyer	(deel 1)	1989-blz. 93
	(deel 2)	1989-blz.108
	(deel 3)	1990-blz. 7
	(deel 4)	1990-blz. 27
	(deel 5)	1990-blz. 56
Een Zondag in 1918		1990-blz. 77
Augustus '39; Lichte Mobilisatie	(deel 1)	1990-blz. 35
	(deel 2)	1990-blz. 46
Oorlogsherinneringen 40-45	(deel 1)	1990-blz. 51
	(deel 2)	1990-blz. 73
	(deel 3)	1990-blz. 93
	(deel 4)	1990-blz.113
Vijftig jaar geleden	1941	1991-blz.135
	1942	1992-blz.125
zomerfeest BJB	1943	1993-blz. 48
	1943	1993-BLZ.126

FOLKLORE

Sint Martinus		1991-blz. 98
Sint-Mettevuur		1991-blz.102
Mijn Sint-Mettetocht in 1918		1991-blz.103
St.Maarten en de Gans		1993-blz. 82
Sint Antonius		1991-blz.133
Verloren Maandag		1993-blz. 112
Carnaval		1992-blz. 22
Pasen op, Pasen neer		1992-blz. 48
In juni naar de kermis		1992-blz. 69
Schutters en Kamerkes		1993-blz. 44
Zand, schoon wirt zand		1993-blz. 59
Begankenissen en beewegen	(deel 1)	1992-blz. 53
	(deel 2)	1992-blz. 92
Iets "natuurlijk" gelezen		1992-blz. 24
De Levensboom		1993-blz. 17

MENSEN EN FAMILIES

De oudsbekende Hombeekse families		1993-blz. 4
vondelingen		1991-blz. 74
De familie Van Der Elst in het dorp.		1990-blz. 13
De Stam Teughels	1. inleiding	1990-blz. 67
	2. Tak Ariannes	1990-blz. 83
	3. Tak Marolles	1990-blz.104
	4. Tak Floriekes	1991-blz. 5
	5. Tak van Gillames	1991-blz. 27
	6. Tak Meulemakers	1991-blz. 51
	7. Tak van Maates	1991-blz. 76
	8. niet gefilieerde	1991-blz.105
Van Steenwinckel		1992-blz. 59
De Greef	deel 1	1992-blz. 80
	deel 2	1992-blz. 80
De stam Tersago	deel 1	1993-blz. 9
	deel 2	1993-blz. 31
	deel 3	1993-blz. 61
	deel 4	1993-blz. 86
	deel 5	1993-blz.116
Vir's Keis	deel 1	1993-blz. 27
	deel 2	1993-blz. 67
Drie honderdjarigen		1991-blz. 22
Bijnamen te Hombeek		1993-blz. 99

Zuster Leonilla		1989-blz. 7
Meester Mariën		1989-blz. 79
Louis Van den Heuvel		1991-blz.119

MERKWAARDIGE FEITEN

Een publieke verkoop anno 1825		1990-blz.116
Uit den tijd van de Petroleumverlichting		1992-blz. 97
Hongaarse kinderen in Hombeek		1990-blz. 61
De moord aan Horckmansbos		1990-blz. 11
Lijkrede voor een eenzame zwerver		1993-blz. 19
Sprokkels		1991-blz. 4
Hombeekenaars, verenig u !	deel 1	1991-blz. 14
	deel 2	1991-blz. 38
	deel 3	1991-blz. 68
	deel 4	1991-blz. 87
	deel 5	1991-blz.110
Hombeekse beroepen ; De melkboer	(deel 1)	1992-blz. 11
	(deel 2)	1992-blz. 42
De Greef	(deel 3)	1992-blz. 77
Melkboer, een stiel apart (L.Buelens)		1992-blz. 12
Perkhinkelen		1990-blz. 96

ERELEDEN

Apotheker ASSELMAN	Hombeek
Stan BEHETS - Angèle SELLESLAGH	Hombeek
Baron Kris de Meester de Ravestein	Hombeek
René DE MAEYER, erecons. instrumenten museum	
Dirk LAUWERS en Yolande SABLON, adv. Duffel	
familie MARIEN	Hombeek
E.H.Kanunnik Wim Mariën	Hombeek
dokter Werner MARINUS	Hombeek
dokter Walter JASPERS	Hombeek
kinesist Kris SPITAEI	Hombeek
kinesiste Rita SPRUYT	Hombeek
dokter Paul TASSENOY	Hombeek
architect Eddy VAN DE VENNE	Hombeek
dokter U. VAN WALLEGEM	Mechelen

BESTUUR VAN HOEMBEKA

Baron B. de Meester de Ravestein (†)	erevoorzitter
Fl. L. LAUWERS	erevoorzitter
Ward DE KEMPENEER	voorzitter
Henri KEULEERS	vice-voorzitter
Jan MISSINNE	secretaris
Raymond LAUWERS	financieel beheer
Libert LOOSEN	archieffbeheerder
Firmin VERLINDEN	folklore en St.Metteviering
Marie-Louise MIES	natuur en uitstappen
Francine LEEN	logistiek en lokaalbeheer
Thierry LAMMAR	juridisch advies
Gert LOOSEN	redactie en tekstcorrectie

Redactie 't Ridderke

eindredactie : Ward DE KEMPENEER, Gert LOOSEN
tekstingave : Patricia BOON, An LOOSEN
medewerkers : Stan en Angèle BEHETS, Louis BUE-
LENS, Firmain Verlinden, Fl. Louis LAUWERS,
Lisette FIERENS, Henri Keuleers, Libert LOOSEN,
Gerarda MARIEN, Marie-Louise MIES
foto's : Ward VERBERGT.
tekeningen : Bob BROERS